

Heemkundige Kring

«Oud-Wachtebeke»

Wachtebeke

JAARBOEK 1985

Heemkundige Kring

«Oud-Wachtebeke»

Wachtebeke

JAARBOEK 1985

- * Dit boek werd uitgegeven met de steun van het Provinciaal Bestuur van Oostvlaanderen en van het Gemeentebestuur van Wachtebeke.
- * Onze hartelijke dank aan alle medewerkers aan dit Jaarboek, aan degenen die onbekend willen blijven en aan

WACHTEBEKE IN DE EERSTE WERELDOORLOG

BROECKHOVE	Andrea	:	voor de dokumentatie
CELIE	Irene	:	voor de brieven van Alfons Creve
COPPENS	Klara	:	voor verhaal en dokumentatie
CREVE	Maurice	:	voor brieven Alfons Creve en dokumentatie
DE MAESSCHALCK	Laura	:	voor het verhaal
DE MAESSCHALCK	Madeleine	:	voor het verhaal
DE MEY	Leonie	:	voor het verhaal en de dokumentatie
DE MEY	Madeleine	:	voor de dokumentatie
DE ZUTTER	Anna	:	voor het liedje
GELDOLF	Martha	:	voor het verhaal en de foto
GELDOLF	Maurice	:	voor het verhaal en de dokumentatie
GOOSSENS	Suzanne	:	voor de dokumentatie
HESTERS	Paul	:	voor de dokumentatie
PUIMEGE	Georges	:	voor het verhaal door hem geschreven en de dokumentatie
RUYS	Robert	:	voor de dokumentatie
THIBAU	René	:	voor de dokumentatie
VAN HECKE	Jozefien	:	voor het verhaal - ook dank aan zoon S.De Vuyst !
VERPLANCKE	Richard	:	voor het verhaal
VERHOEVE	Esther	:	voor het verhaal en de dokumentatie

WEETTE SOMS NOG IETS VAN VROEGRE ?

BAETENS	Robert	:	voor alle verhalen en de prachtige tekeningen !
BAVAY	Lut	:	voor de sage
BEYEN	August	:	voor alle sagen
BLONDE	Blondina	:	voor de sagen en de goede tip !
BROUCKAERT	Georges	:	voor het waar gebeurde verhaal
BUYLE	Maurice	:	voor de grote inzet en het uitstekende resultaat !
CLAUS	Irma	:	voor de mare
DE ZUTTER	Anna	:	voor het lied
GELDOLF	Martha	:	voor alle sagen
HELLEMANS	Miel	:	voor de vele sagen - ook dank aan Mevrouw !
HOOGWIJS	Maurice	:	voor de geschreven sagen
MEES	Alfred	:	voor de geschreven sagen
VAN DEN HENDE	Julia	:	voor haar schooltijd
VERHAEGHE	Isidoor	:	voor de geschreven sagen
VAN HOVE	Edgard	:	voor alle sagen
VERNIERS	Aimé	:	voor de Doorslaar sagen.

- * Niets uit dit boekje mag gepubliceerd worden zonder schriftelijke toestemming van de H.K. Oud Wachtebeke, p/a G. Hoebeke - Walderdonk 62 - 9070 Wachtebeke.

**WACHTEBEKE IN DE
EERSTE WERELDOORLOG**

Door G. HOEBEKE

Raymond Geldof in 1920

**DEEL I - SPIOENEN
DE GELDOFS**

†

Bid met ons voor de zielerust
van de heer

Raymond Geldof

echtgenoot van

Mevrouw Marguerite Verplancke

geboren te Zeveneken op 10 mei 1898 en
overleden te Eeklo op 4 juni 1970,
gesterkt door het sakrament der zieken.

Drager van de hoogste eretekens van België
en Engeland voor bewezen militaire diensten.

—

God, wij bidden U voor de ziel van uw
dienaar, die steeds getracht heeft uw wil te
volbrengen.

Onze droefheid om dit afsterven is enigszins
gemilderd door een diepe dankbaarheid jegens
God, die ons zulk een goede vader had ge-
schonken.

Gans zijn leven heeft hij samen met moeder
hard gewerkt om het welzijn van zijn gezin.
Hij leerde zijn kinderen de weg van het gebed
en de werkzaamheid, van trouw aan Kerk en aan
de plicht van staat. Gedurende de oorlog was
hij een voorbeeld van moed en zelfopoffering
voor het vaderland en was ook een pionier
in Afrika.

Zo zal onze schoonste dankbaarheid bestaan
in het verder uitwerken van het levensvoor-
beeld dat vader voor ons heden heeft nagelaten.

Laat dan het gebed van familieleden en vrien-
den een bron van heil zijn voor onze overledene
en een houvast op onze levensweg.

De families Geldof, Verplancke, Van Kerckhove
en Bogaert

danken U voor de blijken van deelneming
en voor gebeden tot zielerust van de
dierbare overledene

K. J. P. M. 1970

HOOFDSTUK I

WAT RAYMOND GELDOLF AAN ZON MAURICE VERTELDE

Mijn vader was een jonge gast als de oorlog uitbrak. Hij is begonnen in een winkel die door de Duitsers aangeslagen was als kantine, met kleine snoepdiefstallen.

Hij stak zijn klopper onder de deur, zo kon hij de klink oplichten, de deur uit de klink lichten en kon hij binnen in het magazijn dat anders gesloten was met een spie boven de grendel. Zo had hij de kogels gevonden in het magazijn van de Duitsers en aangezien hij vernomen had van de Duitsers dat het allemaal scherpschutters waren die in Wachtebeke ingekwartierd lagen, heeft hij samen met zijn zuster, Martha Geldolf van alle kogels de bak afgetrokken, het poer uitgegoten, het poer in brand gestoken, de ballen er terug opgestoken, zodanig dat van een magazijn kogels enkel de eerste en de laatste kogel nog met poer gevuld waren, maar dat de drie hulzen in het midden leeg waren. Nu kwam er juist inspectie van een generaal, die wilde dat elk van die scherpschutters twee kogels schoot en aanstonds kwam het spel uit, want die kogel ging wel af, maar die bal vloog niet weg. Alles werd onderzocht en mijn vader en mijn tante werden aangehouden, en te voet over Zelzate, naar Ertvelde geleid en daar in de bak gestoken. Mijn vader was toen zestien en mijn tante achttien jaar. Vader is geboren 10 mei 1898. Ze zaten een week in de gevangenis te Ertvelde. Daarna zijn ze weer vrijgelaten en alles was O.K. Mijn vader had ondertussen al heel wat Duits geleerd. Als jonge gasten liepen ze dan eens in Zelzate altijd maar te lollen „Mochten ze nu toch maar een keer de keizer scheren“ met de verdoken bedoeling hem bij het scheren de keel over te snijden. Maar een Duitser had dat gehoord en hij riep tegen mijn vader „Was los?“ en mijn vader antwoordde kort en goed „Was nicht festgebunden steht!“ en ogenblikkelijk kreeg hij een draai rond zijn oren dat het duizelde en dat heeft hij de Duitsers nog niet rap vergeven. Hij was rap, sterk, lenig, taai en sprong galant over pinhekkens, aan de boerenhoven. Hij was zindelijk, sportief. Zo had hij een Duitser gevraagd op de brug van Walderdonk of hij wel een scherpschutter was en dat kon bewijzen. Die kerel nam zijn geweer, legde er een kogel in, stak de grendel toe en op een goeie honderdtachtig meter mikte hij op een waterhoentje, schoot dat beestje, dat het ter plaatse omkeerde en dood lag. Daarmee was mijn vader er zeker van dat al die Duitsers scherpschutters waren en kende hij hun kenteken. Hij vond dat de Belgen dat moesten weten en zo was zijn voornemen genomen naar Holland te gaan om dergelijke dingen bekend te maken. Gezien hij al wist wanneer die mannen opnieuw naar het front moesten vertrekken en er dus voor onze jongens meer gevaar was, was het dan aangeraden zwakkere troepen in te zetten, die de kop niet moesten bovensteken (boven de loopgraven), want al wat zichtbaar was, werd ter plaatse neergeschoten door die scherpschutters.

Eenmaal zijn voornemen gemaakt om te vertrekken naar Holland, nam hij contact met twee Elzassers, met mijn oom Petrus, met mijn tante Martha en met nog iemand. En zo zijn ze plat op hun buik door het land gekropen door en voor tot aan de draad. Mijn vader had een tuinschaar bij, omwonden met twee binnenbanden van fietsen om beter geïsoleerd te zijn. En op het goeie ogenblik dat de Duitse posten ver genoeg verwijderd waren, sprong hij naar de draad en knipte met alle geweld die pinnekensdraad door. Natuurlijk die Duitsers hoorden die schaar toeslaan, die draad openspringen, kortsluiting maken met de andere draden, het knetterde van de vlammen en ze begonnen ogenblikkelijk te schieten. Ze stonden op meer dan honderd meter van mijn vader af. Een kogel raakte hem juist op zijn neus, schroeiende hem en liet een mikske achter. Een andere kogel vloog helemaal bovenaan tussen zijn twee dijen en schroeiende het vel aan beide kanten zonder eigenlijk te kwetsen. Mijn vader riep op die Elzassers dat ze dringend moesten beginnen schieten. Die kerels zetten hun knie op de grond en schoten van weerskanten die eerste schildwacht neer. Daardoor kwamen andere Duitsers aangelopen, waren niet zo erg gelukkig, maar moesten tot de aanval overgaan. Ze begonnen van op honderdtachtig meter te schieten, kwamen nader tot honderdvijftig meter. Op de duur, gezien hun schieten geen effect had en de Elzassers woedend terugschoten, maar er niemand gekwetst werd en er niemand viel **noch** aan de ene noch aan de andere kant, staken de Duitsers de bajonet op hun geweer

en begonnen in loopas aan te vallen. Daarop zijn die Elzassers van de zenuwen gepakt, en zijn ze weggelopen gevolgd door mijn oom en mijn tante. Juist op dat ogenblik had mijn vader een gat in de draad, een grote opening. Hij zag het gevaar, riep nog op iedereen om terug te komen, dat ze allemaal door konden. Maar gezien zij allemaal weg waren, werd het tijd dat hijzelf rap naar Holland wipte. Ik meen wel dat hij rubberen laarzen aan had, want hij is er mee in de prikkeldraad blijven hangen. Ze zijn doorgescheurd, veroorzaakten kortsluiting en mijn vader viel bewusteloos op de grond. Nu mijn tante en mijn oom Petrus hebben die vlam gezien, toen ze nog juist omkeken en die wisten dat hij dood was, geëlektrokuteerd. Daarmee is er maandenlang voor zijn zielerust gebeden, een pater-noster iedere avond. Nu weet ik niet of ze dan gepakt zijn of later. Mijn tante heeft in alle geval in een concentratiekamp in Duitsland gezeten, waar ze het nu nog niet zo slecht hadden in die tijd, en mijn oom zat in een werkkamp in Frankrijk. Het is echter ook mogelijk dat ze eerst gepakt zijn nadat Puiken (bijnaam van Schröder) doodgeschoten is, dat moet ge vragen aan mijn tante, die weet dat beter. Mijn vader was dus gevallen en die Duitsers kwamen naderbij gelopen, maar ze hadden niet te veel vertrouwen in die Elzassers, omdat ze wisten waar die weggestoken zaten. En zo duurde dat een tijdje en een Hollander die de schietpartij had meegemaakt van aan de gevel van zijn huis, is naar mijn vader komen toegelopen, heeft hem bij de arm gepakt en beneden de dijk getrokken. Ik weet niet waar dat juist was. De Duitsers hebben naar hem gezocht en kwamen daarbij in twist met die Hollander. Zij verweten die Hollander en wilden hem neerschieten, maar dat kon niet, want ondertussen waren er andere mensen buitengekomen. De Duitsers zagen mijn vader niet en wilden door de draad komen, maar die Hollander wilde dat niet, want anders hadden die Duitsers mijn vader afgemaakt. Mijn vader is twintig minuten bewusteloos gebleven, is dan blijven wachten tot het donker was en is dan naar die huizen toegelopen, hebben die Hollanders hem binnengepakt en zo was hij gered.

Nu was er daar in Holland een Vlaming uit Eeklo, Edmond Van Hecke. Die wilde zich niet krijgsgevangen geven, kon niet meer naar het front, want was afgesneden door de Duitsers, had dan zijn koffer van vijftig kilo op de schouder genomen, met zijn geweer en gans zijn inboedel en was zo naar Holland gegaan. En daar heeft mijn vader dan contact mee genomen. Edmond heeft namelijk voor mijn vader gezorgd als hij over de grens gevlucht was, zo dat mijn vader eten en slaping had.

Later toen mijn tante in het concentratiekamp zat, was daar een vrouw die oneindig be-gaafd was. Ze riep mijn tante bij zich en zei „nu ga ik voor u eens de kaart leggen, want ik heb een speciaal gevoel voor u“. En die legde uit „uw broer die leeft. Gij meent dat hij dood is, maar hij leeft. Hij zit in oneindige moeilijkheden en 't avontuur gaat altijd maar verder. Hij is in contact met een man, die later uw echtgenoot zal worden en die gij nog niet eens kent“. En dat is allemaal uitgekomen. Die wist nog te zeggen dat haar andere broer, Petrus, in een werkkamp zat, maar niet in het noorden wel in het zuiden in Frankrijk.

Er zijn in Wachtebeke twee zulke doorgangen geweest met geweld aan de grens. De ene is geleid geweest door een Fransman. Dat is zelfs nog een heviger vuurgevecht geweest, ook met Elzassers en daar waren zeker zes doden. Ik weet niet hoeveel aan de ene en aan de andere kant, maar het waren er zes in totaal. En de tweede grote aanval is door mijn vader geleid geweest.

In Holland is mijn vader dan naar Westdorpe geweest, waar hij contact opgenomen heeft met Engelse en Franse officieren die zich met spionage bezighielden. Hij heeft hen dan gevraagd zijn inlichtingen naar de Belgen door te spelen. Die Fransman was een kapitein.

Ondertussen was er hier in België een ganse propaganda ontstaan door de Duitsers tegen mijn vader en hadden ze affiches gehangen aan het gemeentehuis van Wachtebeke, Zaf-felare en overal. Mijn vader wilde weten wat er op stond. Hij had een baard aangetrokken en stond zo die affiche te lezen. Maar hij werd herkend, en niet iedereen was hem goed ge-zind en het was tijd dat hij zich uit de voeten maakte. Ze waren hem niet goed gezind omdat er door hem zoveel moeilijkheden waren en mensen van hun hof gezet. Die mensen waren familie van mijn vader. De Duitsers deden dat opdat mijn vader geen contact met hen zou hebben en ook om twist te stoken in de familie. Die mensen hebben daardoor veel schade geleden. Op mijn vader zijn kop stonden er ofwel tienduizend zilvermark of-

wel voor een frontsoldaat tien dagen thuis plus de reis heen en terug. Dat was enorm want niemand kon verlof krijgen.

De Puit (Schröder, uit het verhaal van Mevrouw Maria Colpaert in het jaarboek 1984), moet alleszins een slechte kerel geweest zijn, die misbruik gemaakt heeft van zijn positie. En ik geloof dat het de Puit moet geweest zijn die op het hof van Emiel De Vos, hier aan de Puyenbrug, waar Elza De Vos nu nog woont, een familielid van haar, waarschijnlijk een broer, terwijl de vader en de familie er op stonden te kijken, afgerammeld heeft. De Puit had een revolver in de linkerhand en een rijzweep in de rechter en hij heeft die jongen De Vos afgeslagen al wat hij kon. Puit stond slecht bekend voor al zulke zaken. Nadien is Puit dan bij mijn vader gekomen. Mijn vader lag op zijn bed. De mensen daar hadden Puit gezien en waren beginnen roepen. Mijn vader is uit zijn bed gesprongen en oom Petrus stond met een lange onderbroek aan en mijn vader in zijn hemd. Maar Petrus was niet al te zeker van zijn schot en mijn vader heeft de revolver uit zijn handen genomen, stelde zich achter de deur en zegde „Laat eerst de deur open gaan, en van het ogenblik dat zij de bajonet binnen steken om binnen te komen, dan staan zij toch met dat geweer in de weg, trek dan de deur open en ik schiet ze neer“. En zo heeft hij het ook gedaan. Puiken is de eerste binnengekomen en heeft een schot gekregen midden in het hart en stortte voorover van de eerste keer. En de Padde (de dikke Fritz) die bij hem was, die had eigenlijk zijn kameeraad moeten verdedigen en in huis beginnen schieten, maar die is weggelopen en binnen de vierentwintig uren stond die aan het front, was die ingezet als „cible“ (verkenner die het vuur van de vijand op zich trekt) voor de rest van de oorlog. Het kan ook wel zijn dat hij frontsoldaat was. Daarop is mijn vader in zijn hemd door het dorp gevluht, zo rap mogelijk weg, met Petrus achter hem. Dan heeft hij aan een draad wasgoed gevonden en heeft zich daar kleding gepakt, broek en vest. Daarmee zijn ze zich gaan wegsteken in een korenveld, in een roggeveld. (Waarschijnlijk zijn Raymond en Petrus afzonderlijk gaan lopen, maar in hetzelfde blok rogge terecht gekomen.) Daar hebben ze drie dagen gezeten zonder drinken en harde rijpe rogge gekauwd, om iets in hun buik te hebben. Ze dierven zich niet tonen, hadden schrik van iedereen en vooral van op Duitsers te komen. Ondertussen hadden de Duitsers vijftienhonderd man van het front weggetrokken (om klopjacht te houden). Ze passeren met acht man door het blok rogge, waar mijn oom op zijn buik lag en mijn vader gehurkt zat met die revolver in zijn hand. Een bejaarde Duitse soldaat heeft mijn vader gezien en heeft stil, met zijn hoofd een beetje terzijde, gevraagd „niet schiessen, bitte, niet schiessen“ en is zo voorbijgegaan. Had die Duitser zich nu verder omdraaid en toch beginnen schieten, dan was hij verantwoordelijk geweest dat hij niet aanstonds geschoten had en aanstonds alarm gegeven. En zelfs al had hij mijn vader dan neergeschoten, dan was die Duitser toch gefusilleerd. Mijn vader vroeg niet beter dan te zwijgen, maar die had niet veel vertrouwen in die Duitser. De Duitsers zijn toch voorbijgegaan en zo waren mijn vader en mijn oom gered. Nadien is mijn vader dan zonder Petrus, ('k weet niet waar Petrus verbleven is) naar Spaanse Veer gegaan en heeft daar 's nachts om twee uur de familie De Vilder uit bed geklopt. De veerman heeft dan een tijd met mijn vader staan klappen. Mijn vader was nog een beetje over zijn zenuwen omdat hij die Duitser neergeschoten had, want dat was zijn eerste man die tuimelde (die hij neergeschoten had). Dat speelde nog in zijn bol (hoofd) en hij liep te zweten en nerveus. En De Vilder heeft hem gerust gesteld en overgezet en heel de weg uitgelegd die hij moest volgen om een wegel te kunnen volgen, tot tegen Winkel Dorp en vandaar tot in de Groene Straat. En in de Groene Straat is hij blijven zitten, weerom in een blok rogge. Maar ondertussen hadden de boeren dat al gezien dat er beweging was. En dan is Liete Meuleneirs (De Molenaere ?), die heeft gezegd „hij moet toch met honger zitten en 't een en 't ander nodig hebben“. Die heeft dan een eierkorf genomen, daar vooraf een tuinschaar ingelegd, twee binnenbanden van een fiets, die ze gaan vragen is aan een mens, die ze toch wilde los doen van zijn fiets (de mensen mochten toch niet meer op de fiets rijden). Ik weet niet wie dat geweest is. Daarover legde Liete een handdoek met wat boterhammen erin, gekookte eieren voor verschillende dagen en een schelle spek. Daarmee had mijn vader toch eten en een pulle koffie, dat hij kon drinken. En zo is hij weerom naar de draad gelopen en in Holland geraakt.

Om nu eens terug te keren naar die doorbraakpoging van mijn vader, met tante, oom en

die Elzassers : mijn tante is slechts na de oorlog vrijgelaten. Die twee Elzassers zijn voor de krijgsraad gekomen en ze hebben daar gezegd „wij zijn Fransen en geen Duitsers en wij willen Fransen blijven. Wij dragen het uniform omdat we niet verder kunnen en wij zijn verplicht ons te verdedigen waar wij ingezet worden, maar ons hart is Frans“. En het Duitse tribunaal heeft daar rekening mee gehouden en is mild geweest.

Ze zijn verplicht geweest in dienst te blijven, maar ze moesten naar Duitsland om bewakingsdiensten te verrichten. Na de oorlog zijn ze gedemobiliseerd en naar huis teruggekeerd, zonder verder gestraft te worden.

Ondertussen, 't was tegen het einde van de oorlog, moet mijn vader contact gehad hebben en inlichtingen doorgestuurd hebben aan luitenant Van Hemelrijck, die een aanval heeft gedaan tussen Lembeke, over Assenede, dan 't kanaal Gent - Terneuzen. En deze kant van 't kanaal Gent-Terneuzen stonden er mitrailleurseposten opgesteld, allemaal gebetonneerd, waar de Duitsers met de voet aan een ketting vast zaten, zodanig dat ze niet weg konden. Dit was om het kanaal te verdedigen tegen de cavalerie, die normaal door het kanaal dierven springen met hun paarden. Maar die luitenant Van Hemelrijck kwam boven op de dijk staan, maar boven op de dijk was Holland. Zijn soldaten stonden beneden aan de dijk zodanig dat ze door de Duitsers niet konden gezien worden. Nu was daar een Hollandse soldaat die normaal die grenspost moest bewaken en die reklameerde dat Van Hemelrijck geen recht had op die dijk te komen. Nu een luitenant die vier jaar oorlog achter de rug heeft, laat zich zo maar niet aanspreken door een gewone soldaat.

Daarop kwam die Hollandse luitenant voor de dag. Hij salueerde met de sabel in de hand, drong aan dat Van Hemelrijck zou verdwijnen van Hollands grondgebied. Van Hemelrijck was advocaat en was de enige Belgische officier die in 't Vlaams kommandeerde aan zijn soldaten, dat mag wel eens gezegd worden. Van Hemelrijck deed teken aan zijn soldaten, die allemaal ruwe kerels waren, en die zijn op die Hollandse luitenant gesprongen en hebben hem, op bevel van Van Hemelrijck, kort en goed voor Van Hemelrijck op dezes paard gezet. En zo beschut is Van Hemelrijck door Holland over de brug gevlogen, waar nu weerom een brug ligt. Die brug lag in Sas van Gent. Van Hemelrijck is daar dan over het kanaal getrokken om de Duitsers in de rug aan te vallen, waar hun mitrailleursnesten niets konden uitrichten. Hij deed dat om het leven van zijn troepen te sparen. Dit moest natuurlijk diplomatieke moeilijkheden geven tussen Duitsers en Hollanders, maar 't was toch al op 't einde van de oorlog. Zo overrompelde hij die Duitsers. Wie zich van hen wilde overgeven werd ontwapend, de mitrailleurse werd weggepakt en ze bleven aan de ketting zitten. Wie zich wilde verdedigen met geweer en revolver werd van de eerste keer ter plaatse kapot gehouwen met sabels. En daar is de oorlog feitelijk dan gestopt.

Mijn vader moet voor deze zaak contact gehad hebben met Van Hemelrijck, maar het fijne weet ik er niet van. Op het einde van de oorlog zei die Franse kapitein van de inlichtingendienst in Westdorpe dat mijn vader één van de belangrijkste helden was van de spionage en die wou mijn vader sparen. Maar in feite moest mijn vader ingezet worden in Duitsland om nog berichten te geven van ginder. Daarvoor hadden ze twee buitengewoon goeie spioenen verspeeld. Mijn vader sprak bijzonder goed platduits. Hij had dat van de Duitsers geleerd en kon zich onder hen mengen als Duitser onder de Duitsers. De engelse inlichtingsofficier wou daarom mijn vader naar Duitsland sturen om inlichtingen te gaan verzamelen. Dat was natuurlijk gevaarlijk. Daarom wilde de Franse kapitein hem niet laten gaan, hij had al genoeg gedaan. Maar de Engelsman zei „we riskeren één man om er vele duizenden te sparen“. Die Fransman was wel akkoord om mijn vader te laten gaan, maar hij wilde hem sparen omdat de oorlog toch op zijn einde liep. Maar die Engelsman drong aan en hij wilde mijn vader daar parachuteren, over Duitsland.

De oorlog is dan ondertussen hier gestopt, de Wapenstilstand is gekomen en daarmee werd mijn vader niet meer ingezet. Nadien is mijn vader in de Gendarmerie gegaan, was gendarm in Erkelenz, en gezien hij goed Duits sprak, zo goed als de mensen ginder, deed hij zijn dienst in uniform en ging daarna op café een pot pakken, samen met de Duitsers. Op een keer heeft hij daar dan toch gehoord van een vroeger Duits soldaat, gedemobiliseerd, die stond te stoefen dat hij in Zelzate had gelegen, de ganse oorlog door en ook wist dat er een Geldof moest zijn in Wachtebeke, aan Walderdonkbrug, die spioneerde en dat met die te pakken er tienduizend zilvermark of tien dagen verlof in Duitsland te

krijgen waren. Die Duitser heeft dan drie jaar lang op zes uitzonderingen na om reden van een valling of zo, of regenweer, van Zelzate de tocht gemaakt naar de Melkerij in Wachtebeke om zijn kanneke melk te komen halen, in de hoop om iemand te zien wegspringen voor hem en dan onmiddellijk te schieten of hem te kunnen pakken, om te zien of het Raymond Geldof toevallig niet was.

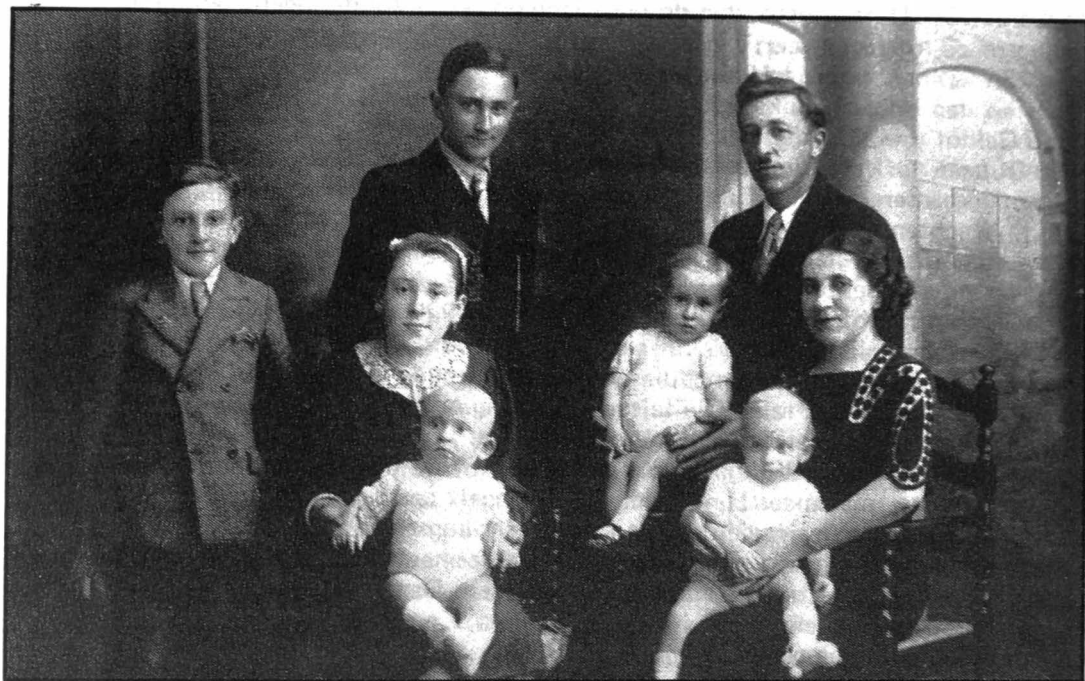
Toen die Duitser dat vertelde, stond mijn vader dus tussen die Duitsers mee te luisteren, en was danig geïnteresseerd. Mijn vader is dan met een kameraad overeengekomen die man op te wachten in burger. Ze hebben hem dan afgetroefd met matrakken en die Duitser heeft nooit geweten wie dat gedaan heeft. 's Anderendaags heeft mijn vader dan natuurlijk het onderzoek gedaan in die zaak, maar hij heeft nooit de schuldige gevonden. Mijn vader is in 1919 bij de gendarmes gegaan, en in 1920 was hij al in Duitsland, waar hij tot 1925 gebleven is. Nadien is hij naar Leopoldsburg en dan in Hasselt geweest. In Hasselt had hij een Waalse luitenant, die niets anders kende of zijn waals. Mijn vader had gestudeerd en kende goed Frans. Die luitenant dwong mijn vader zijn rapporten te schrijven. Mijn vader deed dat zonder fouten en was er fier op. Daarmee had mijn vader geen enkele mogelijkheid om vooruitgang te maken, want die luitenant hield hem onder de knoet. Dan kon het niet meer zijn en mijn vader heeft eerst gedacht ermee te stoppen, maar dat is voorbij gegaan. Nadien kwam er een scholing open te Brussel, om Lingala te leren, want ze vroegen mensen voor Kongo. Mijn vader heeft die cursus dan gevolgd en is vervolgens naar Kongo getrokken naar wilde gebieden. Daar heeft hij echt pionierswerk verricht. In 1946 ben ikzelf in de streek geweest in Kongo waar mijn vader als eerste blanke van de staat binnengetrokken is. Hij hoeft daar nog gevochten met een neger die hem wilde vermoorden. Die wilde was volledig naakt en volledig ingesmeerd met olie. Hij had reeds driemaal zijn speer geworpen. Mijn vader is er op gevlogen, maar kon hem op de duur niet meer houden. En juist op het ogenblik dat die neger mijn vader wou neersteken - ik heb die neger nadien nog goed gekend, dat was toen een jonge sterke kerel - heeft mijn vader zijn keukenpiet, die een oudgediende was van het leger en juist buiten kwam, die neger een vuistslag gegeven in het oog en zo heeft hij mijn vader kunnen redden. Die geoliede neger had pak op het hemd en de broek van mijn vader, maar mijn vader had geen pak op hem. Mijn vader heeft in Kongo eerst een term moeten doen van drie jaar gans alleen. Hij is vertrokken in 1928. Na die drie jaar is mijn moeder hem dan achterna gegaan en zij was de eerste blanke vrouw in die gebieden. In totaal hebben ze dan zes kinderen gehad.

Ik heb al verteld dat ze voor mijn vader zijn zielerust gebeden hadden, toen mijn tante en oom dachten dat hij aan de draad blijven hangen was. Later in Kongo is er eens een vliegtuig neergestort met een mijnheer en mevrouw Geldhof aan boord. Dan werd er weer voor de zielerust gebeden, maar het waren andere mensen die verongelukt waren.

Nadien is er van mijn moeder nog eens gezegd dat ze dood was en ze dierven het aan de kinderen niet zeggen, om alle verdriet te vermijden. Maar 't was weer een andere.

In 1944 werd ik opgepakt door de Duitsers en dachten ze dat ik dood was en in 1964 in Bukavu werd er weer een mis voor mijn zielerust gelezen, maar 't was ook niet waar. Zo zijn vader, moeder en ik alle drie twee keer dood verklaard en toch weergekeerd.

Na de oorlog hebben vijf Engelsen en zeven niet-Engelsen een Engelse decoratie ontvangen en mijn vader was één van hen. Als Churchill aan het bewind gekomen is, heeft hij gezegd dat die mensen enorm gewerkt hadden binst de oorlog en dat ze moesten gedekoréerd worden. Nadien heeft mijn vader nog de Leopoldsorde gekregen met gouden streep in het midden, voor uitzonderlijke feiten.

Het gezin Raymond Geldof in 1939
 Verteller Maurice staat links van zijn vader
 Voorts van rechts naar links : moeder Margriet Verplancke met op schoot Julien,
 Georges zit op de schoot van vader Raymond
 André zit op schoot van zuster Maria en Richard staat uiterst links

FRATERNELLE des SERVICES de RENSEIGNEMENTS et d'ACTION
VERBROEDERING der INLICHTINGS- en ACTIE DIENSTEN

ASSOCIATION SANS BUT LUCRATIF

F.S.R.A. - SECRETARIAT
 31, rue Caporal Claes
 BRUXELLES

V.I.A.D. - SEKRETARIAAT
 Korporaal Claesstraat 31
 BRUSSEL

Carte de Membre - Lidkaart

Reçu de Mr **GELDOLF. R.**
 Ontvangen van M

Rue **Leopoldlaan** N^o **52** à **Eeklo.**
 Straat N^o **16**

LE TRESORIER, **[Signature]** LE PRESIDENT, **[Signature]**

50 Frs. **[Signature]** N° 447

**NATIONAAL VERBOND
VAN HET
RIJKSCHWACHTPERSONEEL**

voorheen: Verbroedering der Rijkswacht
V.Z.W.D.

LIDKAART

N° 3406

NAAM: GEILDOLF

VOORNAMEN: Raymond

GEBOREN TE: .....

DE: .....

ADRES: Leopoldlaan, 52
EKLO

De Nationale
Secretaris,

De Nationale
Voorzitter,

1967	1968 120 F	1969
1970	1971	1972
1973	1974	1975
1976	1977	1978

HARTLIJKEN DANK EN WELKOM IN ONZE BOND.

ASSOCIATION DES PENSIONNES DU GOUVERNEMENT DE L'EX-
CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI (A.P.G.C.B.R.-U.)

117, Sperwerlaan,

Siège : Brussel 15.

Affiliée à la Fédération Nationale des Pensionnés de l'Etat
(a. s. b. l.)

Compte Chèques Postal 8253.75

CARTE DE MEMBRE N° 287.

Cotisation : 125.- Fr. pour l'année 1969.67.

afgelverd aan den Heer GELDOF, R.

52, Leopoldlaan,

Le Trésorier,
Pierlot.

Eeklo.

Le Président,
Nuyten, fondateur.

T. S. V. P.

CONGO BELGE
BELGISCH-KONGO

ATTESTATION
D'IMMATRICULATION
INSCHRIJVINGSBEWIJS

N° 288
Nr.

Vol. IV
Blad:

F°
Blad

INSCRIPTION
aux registres de la population.
INSCHRIJVING
in de bevolkingsregisters.

A exhiber à toute réquisition
de l'Autorité.

Te vertonen op elk verzoek
van de Overheid.

NOM : PELDOR
NAAM

Prénoms : RAYMOND

Voornamen

Né à Levennecken

Geboren te

Le 10/5/95

De

Etat-civil (1) : Marité

Burgerlijke stand (1)

Verbonden Marité

Domicilié à WACHTERBEKE

Woonachtig te

Rue Kerkstraat N° -

Straat Nr.

Profession : Colon

Beroep

met. hulp

(1) Nom du conjoint ou de l'ex-conjoint, même en cas de décès ou divorce.

Naam van (gewezen) echtgenoot, zelfs in geval van vooroverlijden of echtscheiding.

P. F. E. x
H. Van Kerkhove Yeanna

Signature du porteur
Handtekening van houder.

Dé livré à Dilolo
A f g e l e v e r d t e

Le
De Slizibé
Le Préposé,
De Aangestelde.

Entrées, sorties et résidences successives à la Colonie
Aankomst, vertrek en achtereenvolgende verblijfplaatsen in de Kolonie

	Localité Plaats	Date Datum	N° d'inscription Inschrijvings- nummer	Signature du Préposé Handtekening van de Aangestelde
A - A	A SHABUNDA	20/3/40	Vol IV n° 228	[Signature]
D - V				
A - A				
D - V				
A - A				
D - V				
A - A				
D - V				
A - A				
D - V				
A - A				
D - V				

HOOFDSTUK II - HET GEVAL GELDOLF GEZIEN UIT HET STANDPUNT DER BEWONERS VAN ZAFFELARE

De bedoeling van onze jaarboeken is niet de door ons verzamelde verhalen te verwerken tot één geheel, maar wel de mensen aan het woord te laten. Dit betekent dat er noodzakelijkerwijs tegenspraak is tussen de verschillende vertellingen. Het is aan de lezer uit de verschillende versies de waarheid te achterhalen. Geen enkele geschiedenis is op zichzelf volledig, maar gelukkig vullen ze elkaar aan.

Eerlijkheidshalve moeten we alle standpunten aan het woord laten. Daarbij komt tot uiting dat niet iedereen even gelukkig was met wat tegen de Duitsers gedaan werd. Dit was juist wat de Duitsers wilden. Door onrechtvaardige maatregelen te nemen, waarbij onschuldigen moesten opdraaien voor hetgeen anderen deden, trachtten ze twist en tweedracht te zaaien onder de bevolking om zo meer aan de weet te komen. Dat dit wel eens lukte blijkt uit het volgende verhaal geschreven door de heer Georges PUIMEGE van Zaffelare.

HERINNERINGEN UIT DE OORLOG 1914-1918

door GEORGES PUIMEGE

Raymond Geldof, 20 jaar, wonende te Wachtebeke, verdacht van spionage, als voortvluchtige, ondergedoken in de Kluize te Zaffelare, schiet Duitse M.P. neer.

De bevolking wordt gestraft met deportatie van 174 weerbare mannen naar Grembergen en Halluin.

DE FAMILIE GELDOLF TE WACHTEBEKE

Schipper Felix Geldof woonde op de Walderdonk, was gehuwd met Benedicta Van Kerckhove. Zij hadden vijf kinderen: Raymond, Martha, Petrus, Alois en Baziel. Raymond is geboren te Zeveneken op 10 mei 1898.

Raymond en Martha verbleven bij grootmoeder op de Walderdonk, Petrus, Alois en Baziel woonden met hun moeder op Zaffelare in de Kluize. Het was een „cité“ met de gevel naar de straat, de achterdeur gaf uit op het veld.

RAYMOND OP EEN GEVAARLIJK PAD

Raymond was pas 20 jaar, opbruisend van karakter, van nature avonturier. Hij woonde in een dorp dat grenst aan Nederland. Gezien dit land niet in oorlog was, was het met draadversperring, electrisch geladen, van België afgesloten. Er was daar voor durvers en smokkelaars een frankske te verdienen.

Na vier jaar oorlog hadden enkele mannen aan beide zijden van de „lijn“ een geheime brievenbesteldienst georganiseerd. Deze brieven werden geschreven door mensen uit het Etappengebied en waren bestemd voor onze soldaten aan de IJzer. Van deze brieven maakte Aalmoezenier Van Wetter, onderpastoor vóór de oorlog te Zaffelare, een frontblaadje, zodat het schaarse nieuws, dat doorzijpelde, aan alle fronters medegedeeld werd. Enkele blaadjes zijn bewaard gebleven.

De verzamelde brieven werden met een steen tot een stevig pak gemaakt en 's nachts in bebost gebied, op een afgesproken plaats, over de draad geworpen. Spoedbestellingen gingen over met pijl en boog.

We vermoeden dat Raymond dat ook gedaan heeft. Men vertelt dat hij ook met postduiven werkte. Men mocht duiven hebben, maar ze mochten van 't kot niet. Hij verzamelde gegevens over haventrafiek, spioneerde dus en zond deze inlichtingen per postduif aan de Belgische inlichtingsdiensten. De Duitse geheime diensten, de contraspionage, schaduwde

hem. Raymond moet dat gemerkt hebben en dook onder. Die nacht, begin juli kwam hij bij zijn moeder in de Kluize slapen, als een muis in het meel, op alles bereid. Men zegt dat hij aarzelde of hij in huis of in het veld in een gracht zou slapen. Het weer deed hem beslissen in huis te slapen.

Onder de morgen, hij lag waarschijnlijk wakker, hoorde hij in de keuken vreemde stemmen naar hem vragen. Hij wist wat hem te wachten stond. Van wat er toen gebeurde, zijn verschillende versies ; we nemen het verhaal dat ons het meest waarschijnlijk voorkomt.

De M.P.'s (militaire politie) onderzochten het huis, de ene beneden, de andere Richard Schröder, gaat de trap op, die naar de zolder leidt. Hij duwt de „val“ naar omhoog, kijkt rond op de zolder, hij ziet Geldof op hem mikken wil duiken, een schot knalt... Schröder valt dodelijk getroffen, hals over kop van de trap. De andere Duitser ontvlucht het huis en gaat zijn oversten van het gebeurde op de hoogte brengen.

DE GEVOLGEN VOOR DE FAMILIE GELDOF NA DE DOODSLAG

Raymond vluchtte langs de achterdeur het veld in, over de Leemstraat naar de bossen gelegen op het einde van de Bosdam. Daar woonde jachtwachter Verhaeghe, die bezorgde hem, tot de duisternis zou intreden, een schuilplaats. Wat Raymond verder overkwam, vertelt mijn vriend.

Moeder Benedicta verschool zich in het naburig korenveld maar werd ontdekt. Zij kreeg huisarrest.

De andere zoon Petrus, die bij zijn moeder woonde, rent het huis uit en vlucht, in één adem naar de Tronkbos bij de Zuidlede. Bij groot gevaar kon hij dit riviertje doorwaden en in Mendonk, zich verschuilen.

Niettegenstaande de ganse gemeente uitgekamd werd met alle manschappen die in Zaffelare ingekwartierd waren, werd Petrus niet ontdekt.

Bij ruw weer vond hij onderdak bij Emilie Hebbelinck, vrouw van Camiel De Wilde, soldaat onder de wapens, een tijd lang gekaserneerd in Granville (Fr.). Gans de bevolking van het dorp, op enige uitzonderingen na, was in de overtuiging, dat Petrus de doodslag gepleegd had. Gezien de zware gevolgen voor de inwoners, die wisten waar hij verscholen zat, gingen regelmatig brieven naar de „Kommandantur“, waarin zijn schuilplaats aangegeven werd.

Een paar weken vóór de Wapenstilstand werd het huis, waar Petrus ondergedoken was, omsingeld. Emilie werd uit de koestal gehaald, Petrus uit een grote „kleerkast“. Zij werden met het „gerij“ van Petrus De Clercq, uitzetter in het dorp, gevankelijk naar de Zaal „Lippens“ gevoerd, beschimpt door de mensen op straat. Zij werden beiden vóór 11 november 1918, dag van de wapenstilstand, vrij gelaten. We lezen dit in het register van de briefwisseling bijgehouden door de secretaris van de gemeente.

Op vraag van de Arrondissementscommissaris antwoordt de secretaris : „dat Petrus thuis was, Alois (zijn broer) niet. De dato : 9 november 1918“. Verder dat, op 13 februari 1922, Petrus de som van 450 fr. ontvangt, zonder vermelding waarom.

Dit verhaal kon langer en romantischer zijn, we hebben ons aan de feiten gehouden.

DE REPRESAILLEMAATREGELEN DOOR KOMMANDANT HILDEBRANT

Ondertussen was de Duitse bevelhebber in zijn koppel gesprongen. Hij liet de veldwachter bij zich komen en gaf hem bevel en daar viel niet aan te tornen op de gewone wijze, dus met de bel en forse stem, uit te roepen dat „alle mannen tussen 16 en 65 jaar zich dadelijk naar de koer van de gemeentjongensschool op het Moleneinde moesten begeven voor pascontrole“. Niemand vermoedde onraad en iedereen kwam zich melden. Volgens zijn „ausweis“ werd ieder per straat bijeen gestouwd... de onrust groeide.

Ook de burgerlijke overheid was aanwezig en drukte, niets vermoedend, de militaire machthebbers de hand. Het hekken werd streng bewaakt. Er volgde een kort bevel. De mannen van het Oosteinde, Dorp, Kerkstraat tot aan de stroom of watergang en Moleneinde werden door Duitse soldaten omringd, bajonet op de loop, het geweer in de aanslag. Van dat ogenblik waren zij „zivilgefangenen“. Op straat werd een kolom gevormd. Gans

de straat stond vol wenende vrouwen met haastig verpakt voedsel, dat aan de mannen, met toelating van de Duitsers, mocht gegeven worden. In gesloten gelederen ging het over 't Persijzer, Kruislievenheer, Doorslaar, „de grote baan” op, naar Grembergen. Op sommige plaatsen zijn de gevangenen zingend door de straten gestapt. Anatole Ruyfelaert, medegevangene, maakte op deze historische feiten een schimplied, dat de overlevenden nog allen van buiten kennen. Het geeft op rauwe wijze weer wat er gebeurd is.

SCHIMPLIED

(op de kap van sommige gegadigde opeeïsten)

De eerste stroof

*Het was op eenen schoonen dinsdag fijn,
toen alleman al moest ter schoole zijn
om te passeeren eenen grooten controol.
Elkeen moest komen en geven zijn paspoort
aan dat verwenst en zoo vervloekte ras,
dat hier komt spelen den grooten baas.
Zoo werden wij hier overal rond gestuurd
toddat wij eindelijk kwamen op den duur
in Grembergen al in een groot fabriek, (1)
waar wij dan leefden in groot paniek.
En slapen moesten wij dan op den grond
toddat wij allen werden ongezond.
„Voor ons mannen is dit niet te zwaar”
... zoo zegt de gemeenteraad van Saffelaar !!!*

Refrein :

*En t'is gekend wij zijn verkochte mannen,
die grote heren, die mogen blijven thuis.
Nû weten wij : het waren gemaakte plannen
en... nâ den oorlog smijten wij den boel in gruis.*

tweede stroof

*De melkerij heeft ook haar man gezonden...
nû zit hij hier bij ons in 't ziekenhuis
- de sukkelaar heeft 't poer niet uitgevonden -
zij plunderd'hem zoo arme als een luis.
Hij heeft zijn hesp en spek nu weggegeven
en ook daarbij zijn allerlaatste duit.
Nu moet hij hier van honger zitten beven...
en toch geraakt dien duts hier nog niet uit !*

derde stroof

*En gij mannen van 't komiteit en raad ;
gij die zult boeten voor Uw laffe daad.
En als den oorlog eens zal zijn gedaan...
dan zullen wij op ulder muile slaan.
Want op den koer konden wij ook bemerken,
ja tot die heeren hunne groote schand,
wat zij met ons daar kwamen te bewerken
ZIJ gaven dienen duits nen plak in d'hand*

---

(1) Het was de niet meer in werking zijnde spinnerij en weverij : Roos-Herinck-De Nayer.

vierde stroof

*Dan zijn er hier nog vijf man gekomen,
het waren kerels van het komiteit
Zij hadden er ook spek en smout bekomen
en kregen er nog 20 marken bij.
Als men die mannen zag vertrekken,
weenden die heren toch zo overluid
men zag de tranen over hun wangen lekken,
voor hen was ook de vrijheid nu verbruid.*

Dat de ongelijke behandeling van al deze onschuldige mannen, de woede der bevolking onder mekaar en tegen „den Duits“ hoog deed oplaaien zal niemand verwonderen. De mannen van de openbare diensten : gemeenteraad, komiteit en melkerij kwamen enkele dagen later. De tekst van het bovenstaande lied laat er geen twijfel over bestaan, hoe die mannen onthaald zijn.

ENKELE VERKLARINGEN BIJ DIT LIED

Dat de Duitsers enkel de mannen uit het centrum van de gemeente gevangen namen en niet de boerenbevolking is gemakkelijk te verklaren vermits de oogst moest binnen gehaald worden en gedeeltelijk moest ingeleverd worden aan de vijand.

De melkerij was toen in een ledig huis in de Kerkstraat. Alle karnen waren door de Duitse overheid opgevorderd. De boeren zaten daar niet erg verlegen mee... ze kenden andere middelen genoeg om hun melk in boter om te zetten. We vermelden maar : de room afduimen en stampen in een zaanpot.

De mannen van de melkerij kwamen wat later in Grembergen. Die man vermeld in de eerste stroof zal zijn wedervaren enkele keren moeten horen hebben. Het „komiteit“ was een dienst, die op bon en tegen betaling alle mogelijke goederen verdeelde afkomstig uit het buitenland. De officiële vermelding was :

in het Engels : C.R.B. of Commission for relief in Belgium

in het Frans : Comité Hispano-Néerlandais pour la protection du ravitaillement

in het Vlaams : Nationaal Hulp- en Voedingscomiteit.

Het „komiteit“ was dus een organisatie zoals in de 2e oorlog : Winterhulp. Zaffelare werd in het Provinciaal Comité vertegenwoordigd door Fraeys Hubert en Louis Mullié. Het damescomité bestond uit 12 vrouwen. De voorzitter was Prudentia Clementina Roels († 1919) echtgenote van Louis Mullié. Het fabriek waarin onze mannen „ingesperd“ werden staat nog steeds overeind. Als men de eerste huizen van Grembergen bereikt, staat het links van de weg. Het was een spinnerij en weverij door de oorlog stilgevallen.

ENKELE BESCHOUWINGEN AAN DE HAND VAN ONS FOTO-ARCHIEF

Vermelden we eerst dat er op Zaffelare in 1915 drie „portrettrekkers“ waren : De families De Bock en Mullié, die hun toestel moesten inleveren en een zekere Verplancke Edw., (1) die het beroepshalve mocht behouden.

Onze „zivilgefangenen“ zijn na korte tijd gedeporteerd naar Halluin bij de Franse grens. Enkele notabelen en mannen te zwak bevonden voor het zware werk, bleven in Grembergen ; op de foto 1 staat vermeld van 9/7 tot 5/10/1918. Om zeer ernstige redenen werden enkele mannen vrijgelaten, o.a. vaders van grote gezinnen, we vermelden hier Alfons Puimège, mijn vader met 11 kinderen. De vrijlating van Richard Roegiers onderpastoor, te Zaffelare van 1912 tot 1922, werd bekomen door een schrijven van 12 september 1918 van de Bisschop van Gent aan Generaal van Schicfus.

De lokale commandant Hildebrant liet de kerk sluiten op zondag 3 en 10 november 1918, als strafmaatregel.

---

(1) Hij was aangeduid om paspoortfoto's te maken.

In Halluin was er in die tijd een zeer goede fotograaf. Hij maakte een groepsfoto met circa 140 man op, plus één Duitser (foto 2). Verder de mannen per wijk : het Oosteinde (die zetten op hun bordje spottend „schreibstube“ (foto 3), het Dorp (foto 4), de Kerkstraat (foto 5) en de Damstraat (foto 6). Foto 7 toont mannen van het Moleneinde waarschijnlijk te Halewijn, maar het kan ook Grembergen zijn. Dat ze het aan hun hart niet lieten komen bewijst de foto 8 waarop staan : twee „champètres“ en bakker Achiel Vossaert, die een champètre een „dreupel“ inschenkt. We merken ook op de groepsfoto dat de vele mannen, uit tijdverdrijf, een wandelstok gemaakt hebben. Onze mannen hebben allen een muts op, vier hebben kol en plastron aan. De veldwachter Remi Huysvelt en Theofiel Maes zijn in uniform. Een tramwerker is ook in zijn werkplunje „mee ontmoeten“.

Verder zitten er in ons fotoarchief groepsfoto's, die niets met ons verhaal te maken hebben : een foto van Gentse opgeëisten met één man uit Zaffelare, Oscar Van Kerkvoorde zoon van Aloïs en Hortensia Vossaert († 1918) ; een foto van opgeëisten van Zaffelare, werkzaam in Deinze ; een foto van „Oostendsche bannelingen van de Groenselmart op Saffelaere“, 20/10/18 ; een foto van „Bannelingen van Zuyenkerke“, 1918.

Op het einde van de oorlog waren hier ongeveer 100 vluchtelingen.

Voor negen onder hen die hier het leven lieten ten gevolge van het uitbreken van de Spaanse Griep, werd een grafmonument opgericht, waarop de volgende tekst : „De Gemeente Saffelaere aan de West-Vlaamsche bannelingen op dit kerkhof rustend... Dan een tekst, op last van pastoor Rutsaert weggekapt : „verdreven door de Duitse baarbaarsheid“. Wij zijn niet zeker van deze tekst. Dit weggakken gebeurde, toen in 1940, de Duitsers voor de tweede keer ons land binnen vielen.

„DE WEG TERUG“

Onze „zivilgefangenen“ werden regelmatig bevoorradt door de achtergebleven familieleden met proviand en „verschoon“. Het was de „uitzetter“ Peet De Clercq - hij woonde destijds tegenover de witte poort van het klooster - die regelmatig met zijn „gerij“ naar Grembergen reed.

Het was nu vier jaar „dat men mensen slachtte als dieren“. In het kamp der beide oorlogvoerende landen begon oorlogsmoeheid duidelijk aan de oppervlakte te komen. We weten hoe triestig het gesteld was met de Vlamingen aan de IJzer. Onze Aalmoezenier - onderpastoor te Zaffelare - werd gestraft omdat hij voor zijn jongens en die van zijn parochie een sermoen in het Vlaams durfde te houden. De doodsb bedreiging : „La Belgique sera Latine ou elle ne sera pas !“ was voor de 80 % Vlamingen in de vuurlinie een wurggreep. Maar ook achter de Duitse fronten broeide onrust. Het „hinterland“ kwam in opstand. Na de nederlaag brak de opstand tegen het keizerlijk gezag voorgoed uit.

Op 28 september 1918 barstte het „Groot Offensief“ los. De Duitse legerscharen moesten onder druk van de Geallieerden stap voor stap wijken. Het kostte veel Vlamingenbloed. Van onze 14 gesneuvelden zijn er 4 in 1918 gevallen.

Onze „zivilgefangenen“ geraakten in de vuurlinie en werden terug getrokken. Enkele moedigen wachtten „de weg terug“ niet af en ontvluchtten het kamp. Dat waren : Carlier Hector, Van Puyenbroeck Philemon, Neyt Cyriel, Van Achte Henri. Nog andere groepjes waagden de vlucht

Hector Carlier vertelt, hij is nu op zijn 84e jaar :

Het was gedurende een „luchtalarm“ dat ze, onder protest van de andere, hun biezen paktten. „Luchtalarm“ was in die tijd een zeldzaamheid en verwekte grote paniek. Dit gebeurde toen ze, onder bewaking van twee kreupele Duitsers aan 't werk waren in Wevelgem. Zij vluchtten over Marke naar Kortrijk. Daar waren zij zo stout de trein te nemen. Dat ze geen „urlaubschein“ hadden, kon hen fataal worden, maar ze hadden geluk. Op die trein zaten mannen, bij de vijand te werk gesteld, die om de drie weken naar huis mochten. Ze gingen met die mannen rug aan rug zitten. Op die oude wagons stonden toen banken, waarop de daarop gezeten personen, langs achter hun „papieren“ konden doorgeven, en ... 't lukte. Toen de trein zachtjes het Sint-Pietersstation binnen liep, sprongen ze van de trein en verscholen ze zich. Weerom diende het geluk, daar zagen ze plots dorpsgenoten : de zonen Akkermans, kasseileggers, kinderen van de legendarische Bien Akkerman,

die iedereen in het ootje nam. Ze zeiden „Ons spreken ze niet aan, wij nemen de trein naar Antwerpen over Lochristi, kom mee”. Toen ze het station van Lochristi naderden sprongen ze weer van de trein en verscholen zich. Toen het station eenzaam en verlaten was gingen ze op weg.

Langs 't veld gingen ze naar de verlaten Kasteeldreef. Met veel omzichtigheid staken ze de „Groote Baan” over naar de Bosstraat, daar wisten ze kerkwegels liggen naar 't Smaluveld (Smal-Oudeveld-straat).

In die wegels ontmoetten ze Louise De Waele, toen werkzaam in Lochristi. Die zegt tegen Henri Van Achte : uw zuster is ginder „nen akker” verder. Martha Van Achte hoorde roepen en tieren „Marthaaaa” en werd angstig. Vier vuile jonge mannen, met stoppelbaarden, woest van vreugde, haalden haar in. Zij moest alles in het werk stellen om die vier dolle mannen te kalmeren. Martha ging de ouders verwittigen, die aanstonds op zoek gingen naar schuilplaatsen : stallen, schelven, zelfs bakovens deden dienst.

Martha Van Achte woonde destijds in de linkervleugel van het huis dat meer dan een halve eeuw gendarmerie geweest is. In de rechtere vleugel van dit huis was de „schreibstube” van de plaatscommandant Hildebrant. Zij vertelt dat er in de nacht van 10 op 11 november 1918, gans de nacht „geloop” was en dat de telefoon „roodgloeiend” stond. 's Anderendaags in de late voormiddag, zo vertelt Martha, kwamen twee ruiters vierklauwens door het dorp gereden en brulden : „wapenstilstand”. Het was rond elf uur.

Het gros van de „civilgefangenen” zijn, begeleid van één Duitse soldaat, op de tweede zondag van oktober, op Kapellekenskermiss, nu de kermis van de molens, naar huis gekomen. Hun tweede lied zal luid weerklonken hebben.

TWEDE SCHIMPLIED

in het vooruitzicht van het einde van de oorlog

*'t Was op eenen dinsdagmorgend
dat z'ons bij 't vel hebben gepakt
gelijk zwijnen die men gaat verworgen
zoo werden wij op elkaar geplakt
Zij joegen ons dan verder met de wapens
en staken ons te Grembergen in 't fabriek
Daar moesten wij op fiebers slapen
en 't meeste deel van onze vrienden werden ziek.*

*Maar mannen straks is het afgeloopen
ons lijden is toch strakjes uit
dan zetten zij de poorten open
dan zijn wij de gaten uit.
Wij gaan naar Zele eenen pot gaan pakken
en drinken daar wel eenen snaps of tien
Wij laten onzen moed niet zakken
en zullen straks ons liefste weder zien.*

ZIJ, DIE NIET TERUG KWAMEN

Over het aantal slachtoffers van deze oorlog, we rekenen daaronder, die terug kwamen en die niet terug kwamen, raadplegen we drie bronnen : het bisdom, het monument van de gesneuvelden en het gemeentearchief.

- De vicaris-generaal, F. Claeys-Bouuaert, vermeldt in zijn boek betreffende het oorlogsgebeuren 1914-1918 : te Saffelaere (3600 inw.) verplicht te werk gestelden : 26, drie overledenen, gestorven in een hospitaal te Brussel. Verder 159 gedeporteerden, te werk gesteld te Halluin. De auteur vermeldt geen overlijdens. (blz. 108) Zaffelare gestraft door de plaatskommandant Hildebrant wegens het verwaarlozen naar de pas-controle te komen op de gemeentjongensschool : de kerk werd gesloten op de zondagen 3 en 10 november 1918.

Op de foto van de gijzelaars, die in Grembergen gebleven zijn, zit in het midden van zijn medegevangenen onderpastoor Richard Roegiers. (1912-1922) De bisschop van Gent vroeg, bij schrijven van 12 september 1918, aan generaal von SCHICFUS de vrijlating van zijn onderpastoor, die prompt toegestaan werd.

- Op het monument, opgericht ter nagedachtenis van allen, die door het oorlogsgebeuren om het leven kwamen, staat vermeld : gesneuvelde soldaten : 14 (1) ; opgeëisten en verplicht te werk gestelden : 8 ; bannelingen : 2 ; te Zaffelare dood geschoten : 1 (2). Dit maakt samen 25 slachtoffers.

De namen van onze oorlogslachtoffers van deze oorlog werden dan nog eens in twee marmeren gedenkplaten gebeiteld. Deze werden ingemetseld achteraan in onze kerk. We tellen 13 gesneuvelden en negen „martelaren”. De 14e gesneuvelde zal dus, bij het plaatsen van deze gedenkstenen nog niet gekend geweest zijn.

Onze tweede onderpastoor, Henri Van Wetter, stond te Zaffelare van 1910 tot 1920. Hij was gedurende de oorlogsjaren aalmoezenier in het leger, zoals we hoger vermeldden. Te Zaffelare worden nog enkele frontblaadjes bewaard, opgesteld door aalmoezenier Van Wetter. Hij verzamelde het schaarse nieuws dat doorzijpelde van Zaffelare, over Holland, tot bij onze jongens aan de IJzer en publiceerde dat in zijn Frontblad.

Na de oorlog publiceerde hij een 2e verbeterde lijst van „Saffelaersche soldaten”. Soldaten aan het front : 115 ; geïnterneerden in Holland : 19 ; krijgsgevangenen in Duitsland : 8 ; gesneuvelden : 6 (onvolledig).

Ten slotte geeft ons toenmalig gemeentebestuur (voor de namen zie op ons monument), op 6 juni 1920 volgende gegevens betreffende de oorlogsprikelen :

- burgerlijk gestraft : 1
- weggevoerden : 174
- tewerkgesteld : 32
- gestorven in ballingschap : 5
- gestorven aan de gevolgen : 2
- weggevoerde werklozen : 65
- weggevoerde niet werklozen : 26

Dat zijn 305 personen, wat de burgers betreft. Als we de lijst van aalmoezenier Van Wetter samentellen, dan wordt het $305 + 148 = 453$. Op 4008 inwoners is dit iets meer dan 10 % , slachtoffer van de oorlog 1914-1918.

We sluiten dit hoofdstuk met het gedicht op het „doodsanctjen”, uitgedeeld tijdens de dienst ter nagedachtenis van alle slachtoffers.

---

(1) Op het monument staan 13 namen van gesneuvelden plus één op het voetstuk, blijkbaar na het oprichten (1919) officieel overleden verklaard.

(2) Op een boerderij in de Rechtstraat, tegenover de Nerenhoekstraat woonden de „kinderen”, zoals men het vroeger zei voor ongehuwde personen, Van Pottelberghe Jan, August en nog een broer.

In 1915 kwamen de Duitsers op deze boerderij een varken aanslaan. Jan bedreigde deze „markepakkers”, men zegt met de stoofpan ; hij moest deze dreigende houding met de dood bekopen. De Duitser schoot hem eer. Zijn broer August werd diezelfde dag (8/12/1915) aangehouden en naar een strafkamp gestuurd. Hij overleed aan de ontberingen te Werden op 28/2/1917. De derde broer bracht er het leven van af en stichtte na de oorlog een gezin.

**Ter zalige herinnering aan onze duurzame medeburgers van Saffelaere
die als slachtoffers voor het vaderland gevallen zijn
in de wereldoorlog 1914-1918**

*Voor hen, O Heer, die ver van huize vielen
en nevens hen geen moeder zagen knielen.
Voor hen, die des nachts, ten doode toe gewond
om water kermden met een paarsen mond.
Voor die gesneuveld zijn in winterplagen,
wit en versteven op het sneeuwveld lagen.
Voor hen, die gingen, oog en hert in gloed
en d'zyer verfden met hun martelaarsbloed.
Voor hen die, ballingen van 't vaderland,
gefolterd werden door een tijgerhand.
Zij die in stroo der kampen zijn bezweken,
wyl koele beulen op hen nederkeken.
Voor allen, och, die jong en frisch en schoon,
gevallen zijn onder hunne doornenkroon,
geen moeder hadden, die ze kust'en streeelde,
een broertje, dat op hunne knieën kweelde.
Een bruid misschien, die voor hun weerkomst bad
en elken dag aan Uwen altaar zat.
Voor allen, Jezu, wil genadig wezen,
Gij, Vader van de weduwen en weezen.*

Om het zo treffend te schrijven, moet men het mee gemaakt hebben, wij vermoeden, het gedicht is niet ondertekend, dat Henri Van Wetter, onderpastoor te Zaffelare, dit gedicht geschreven heeft.

1. Grembergen 9/7-5/10/1918

Op deze foto staan volgende personen : (Volgens dhr. Henri Uyttendaele) van links naar rechts : Rombaut Alfons (bijnaam Notte), Van Acker Leo (bijnaam Leo Vijn), Van Acker Emmanuël (bijnaam Mandschen), Bruggeman Francies (bijnaam Cies), Dujardin César (bijnaam Saar Speleman), Louis Baltau (bijnaam Looze), De Veirman Philemon, Eugeen De Mey (bijnaam Kies De Mej), Uyttendaele Emiel (bijnaam Miel Doile), Buyle César (slachter en herbergier in de Kade), De Cleene Gustaaf, Copers Leo, schoenmaker, Van Nieuwenhuyze Domien (bijnaam Thijs, laatste kerkbaljuw), Vlieghe Emiel (bloemist, muzikant en filozof).

Zittend : Eugeen De Keyzer, brouwer ; E.H. Richard Roegier, onderpastoor, Victor De Bock, burgemeester.

Op de grond : De Prycker Gaston, Ruyffelaert Anatole, Huisvelt René, Platel Jos.

2. Halewijn - Groepsfoto, met Duitse soldaat met helm, links

3. Halewijn - Burgerlijke gevangenen van het Oosteinde

4. Halewijn - Burgerlijke gevangenen van het Dorp

5. Halewijn - Burgerlijke gevangenen van de Kerkstraat

6. Halewijn - Burgerlijke gevangenen van de Damstraat

7. Halewijn - Burgerlijke gevangenen van het Moleneinde

8. Halewijn - Bakker Vossaert schenkt de champetter een druppel in

GEMEENTE SAFFELAERE.

Maandag 8 September 1919

VREDEFEST

en hulde aan onze gesneuvelden en burgerlijke slachtoffers van den oorlog.

PROGRAMMA :

Zondag avond. Aankondiging van het feest door klokkengeluid en kanongebulder.

Maandag. Bij vroegen morgen kanongebulder.

Ten 9 ure OPTOCHT. 1. Gendarmen. 2. Oude Soldaten met vaandel. 3. Gemeentemeisjesschool. 4. Fanfaren « Kunstliefde ». 5. Duivenmaatschappij « Verwachting ». 6. Onderlingen bijstand « Troost en Broederhulp ». 7. Meisjesschool Klooster. 8. Zangmaatschappij « De Vlaamsche Werkers ». 9. Onderlinge bijstand « Vooruitzicht ». 10. Handboogmaatschappij « St-Sebastiaan ». 11. Franciscanen. 12. Duivenmaatschappij « De Klievers ». 13. Bloemistenbond. 14. Vee en Paardenverzekeringen. 15. Handboogmaatschappij « Willem-Tell ». 16. Gilde van den Heiligen Joseph. 17. Gemeente Jongensschool. 18. Fanfarenmaatschappij « IJver en Eendracht ». 19. Genootschap van den Heiligen Vicentius. 20. Rekruten met vaandel van de onafhankelijkheid. 21. Opgeëschten. 22. Maagdekens met bloemen en dragen le opschrift der namen der gesneuvelde soldaten en burgerlijke slachtoffers van den oorlog. 23. Oud-Strijders van den Yzer. 24. Arm-, Kerk- en Gemeenteraad. 25. Leden der Feestcommissie

Ten 10 ure. MIS van dankzegging en TE DEUM.

Na de mis onthulling van de geënkzuil en hulde aan de gesneuvelden en burgerlijke slachtoffers van den Oorlog, der Gemente en aan de bannelingen van West-Vlaanderen, aldaar begraven neerlegging van bloemen Gelegenheidslied! Daarna vaderlandsche aanspraak, aan het Gemeentehuis en uitvoering van vaderlandsche liederen door de schoolkinderen.

Ten 3 ure 's namiddags. ZEGESTOET.

1. Ruiters te paard. Ezels. 2. Versierde velos. 3. Muziek. 4. Maatschappijen. Zang, Schutters, Duiven, enz. 5. Gelegenheidswagen. 6. Gelegenheidsgroepen. 7. Muziek. 8. Aftocht van den Keizer. 9. Kommandantur van Ertvelde en Passburo van Loochristi, Schrapnell en Cie. 10. Zegewagen

Opstijging van BALLONS (Oplating van den Keizer).

's Avonds om 7 ure **FAKKELTOCHT**, gevolgd van **PRACHTIG VUURWERK** door het oud gekend huis **MARTENS**. Gusr., Jan Breydelstraat, te Gent.

DE VOLGENDE PREMIËN ZULLEN TE WINNEN ZIJN :

Voor de schoonste versierde velo. 1^e premie 10 fr., 2^e premie 7 fr., 3^e en 4^e premiën 2 premies van 5 fr. ieder. 5^e premie 3 fr.

Onder de ruiters volgens loting 4 premiën van 5 frank ieder

DE FEESTCOMMISSIE :

BRACKE, ISIDOR ; BUYLE, OCTAAF ; CLEMMINCK, OMER ; NOTARIS, MABILDE, BASILE ;
MARCHAND, GUSTAAF ; MARIJNS, LEON ; VAN DAMME, FRANÇOIS.

Gordgekeurd door het Kollegie van Burgemeester en Schepenen.

De Sekretaris,

De Burgemeester en Schepenen,

JOSEPH TOILENAERE.

VICTOR DE BOCK, LOUIS MULLIÉ, RAPHAËL DE VOS.

Gent drukk. P. & R. BUYCK, gebr., Steendam 59

Vreugde om het einde van de oorlog

GEACHTE MEDEBURGERS,

De oorlog met zijnen ellendigen nasleep van dood en van vernieling, heeft hier eindelijk uitgewoed: blijde werd alom de vrede bij ons ingeluid!... De barbaarsche vijand die jarenlang ons kwelde met zijn vinnige dwjngelandij, is den lande uitgejaagd, geknakt en gebroken in zijnen overmoed door onze dappere jongens!... Heerlijker dan ooit herbloeit de nationale vrijheid, en schittert België's onafhankelijkheid, den meenedigen indringer tot schande en elken begeerigen vreemdeling tot waarschuwing: - Mij schendt niemand ongestraft! -

Geen wonder, dat, na zoo'n roemvolle strijd, bekroond met een algeheele zegepraal, een machtige stroom van vaderlandsche fierheid, allenthenen in ons land, de herten zinderen doet, en 't lied der overwinning luide galmt over dorpen en over steden, wijl het volk zich onbedwongen en broederlijk vermeit in geestdriftige zegefeesten! Zoo brengt ons telken morgen weer het dagblad de mare hoe men hier en daar de vrede heeft gevierd met luister en jolijt!

Ook Saffelaere had zijn aandeel in den algemeenen lijdensstol tot vrijmaking van ons land en volk: het plengde offervardig het edelmoedige bloed van zijne levenslustige zonen, die vielen, verre van huis, in de hitte van den strijd; — het leed zoo grootmoedig, met echten Vlaamschen trots den dwang van den overweldiger, dewijl noch verbanning noch ontvoering, waarbij enkelen bezweken, erin gelukken mochten de getrouwheid te verbreken aan Vorst en Landaard! — Ook Saffelaere moet derhalve en zal zijne zegefeestdag hebben:

op 8 September aanstaande.

Geachte Medeburgers! Van U hangt het af, met uwe welwillende en eensgezinde medewerking dat feest zoo luistervol te maken, dat de indruk ervan zeer diepe doordringe in het gemoed van elkendeen, vooral der jeugd, en in aller herten de gevoelens van echte vaderlandsche en de Vlaamsche fierheid zou bestendigen!

En wie van U zou zijne medewerking wel ontzeggen, nu het er vooral op aankomt, op dien dag, eene openbare hulde te brengen aan de nagedachtenis onzer gesneuvelde jongens en doodgemartelde medeburgers, en meteenen op feestelijke wijze onze dankbaarheid te betuigen aan de Strijders van den Yzer, die roemrijk huiswaarts keerden uit den slag!

Dat eenieder dan hetzijne bijbrengt tot het welgelukken van het feest, dat grootsch en schoon moet zijn als de gedachte zelf, die het bezielt. Dat derhalve **op ieder huls de nationale driekleur wappere**, en 't worde onder malkaar eene wedijvering wie 'om het schoonst zijn huls verslere met groen en bloemen in den dag, en met eene schitterende verlichting bij avond! — Dat niemand achterwege blijve maar geestdriftig

opkome. n vast vriend en kennis, elk in zijne gegeerde maatschappij, om in gezamentlijke stoet ter kerke op te stappen, ten einde er geschaard rond onze priesters de plechtige dankmis op te dragen, God ter eere, den Gever van alle goed, en onze dierbare dooden tot eeuwig zielenheil.. . en vervolgens, op het kerkhof de onthulling bij te wonen van den prachtzuil, die de namen onzer helden en martelaars vereeuwigen moet bij het nageslacht! Dat is niet minder dan plicht, en wij verwachten terecht aan dit alles eene overgrootte deelneming uit alle wijken der gemeente.

Afvenzeer tot deelneming aan den zegestoet en fakkeltocht wordt eenieder uitgenoodigd, met zijn beste feeststemming, want aan deugdelijke Vlaamsch jolijt mag het niet ontbreken. Men overzie maar eens den feestwijzer, men leze op tijd de aankondiging in de dagbladen, die nadere bepalingen zullen geven, en men zal eer-getuigenis moeten geven aan den goeden wil van het Gemeentebestuur en der inrichters van het feest, om de moeilijksten te bevredigen.

Allen eensgezind aan 't werk, eenieder doe zijn plicht, want als Saffelaere wil, het kan iets degelijks, iets schoon teweegbrengen.

HOOFDSTUK III

HET VERHAAL VAN MARTHA GELDOLF

Martha Geldolf links en Raymond Geldolf rechts in de jaren 1920

Brief van Mevrouw Martha Van Hecke-Geldolf van oktober 1984

Eeklo

Mijnheer,

Het boek (jaarboek 1984) dat u mij bezorgde deed me veel plezier. Hoe is het mogelijk na meer dan 50 jaar zoveel nieuws nog te vernemen. Alles wat er in staat is gebeurd. Denk wel wij waren jong en zonder vrees. Mijn broer heeft veel honger en dorst geleden hier in België. Spijtig hij is reeds 7 jaar overleden, dat hij dit niet kunnen lezen (heeft). Mijn broer sprak vlot 5 talen. In Kongo was hij Kommissaris en vrederechter.

Mijnheer als het boek (jaarboek 1985) gedrukt is, wil het mij zenden, omdat het echt gebeurd en geen roman is. In Gent heb ik 3 maanden gezeten alleen in een cel, niet prettig hoor en slaag gehad. In Duitsland 9 maanden. Mijn broer zond mij eten langs het Rode Kruis, maar er was zeer veel uit gestolen. Na de oorlog, ons huis nevens de (Walderdonk)-brug was kapot, ik had geen kleren meer, alles was weg. Ik wist niet waarheen, mijn grootmoeder zat in 't klooster.

Op voorhand Mijnheer veel dank.

Met achting
Weduwe Edm. Van Hecke-Geldolf

Hier volgt dan het verhaal zoals opgenomen woensdag 11 juli 1984 te Eeklo.

(Martha Geldof werd geboren in 1897, in Zeveneken in de Lange Veldstraat). Dan zijn we met ons huishouden gekomen naar het huis van mijn tante Filomene Geldof, naar Wachtebeke. Mijn vader was een schipper en die lag met zijn schip in Frankrijk. Mijn vader heette Felix Geldof en mijn moeder Benedicta Van Kerkhove. Mijn vaders moeder woonde ook bij mijn tante. Door omstandigheden zijn mijn broer Raymond en ik in Wachtebeke blijven wonen, terwijl de andere kinderen bij moeder in Zaffelare waren. Mijn broer Petrus is daar getrouwd.

Raymond was anderhalf jaar en ik drie en we zijn bij onze tante gebleven tot ze gestorven is in '15. We zaten daar dus met mijn grootmoeder alleen. Het was daar niet prettig. Wij waren twee jonge mensen en mijn grootmoeder was tachtig jaar. Ze heette Ursula Braekman. Ze zag Raymond zeer gaarne. Raymond was een zeer goed student. Hij ging naar school en meester Vermeulen zei tegen mijn tante „dat kan toch niet zijn om die jongen van zijn veertien jaar thuis te laten, ge moet hem laten voort studeren !”.

Hij mocht dat doen en zo ging hij naar Zelzate naar school. Hij sprak vlot frans, duits en engels. Toen mijn tante gestorven was, moest ik gaan werken, Raymond ging voort naar school. Raymond was nogal een duvel. Wij hadden Duitse soldaten ingekwartierd. Raymond was bootje gaan varen want wij woonden juist naast Walderdonkbrug. Viktor Meulenaere en nog een andere kameraad waren er ook bij. Ik moest op wacht staan, want na acht uur 's avonds mocht ge niet meer buitenkomen. Er kwam een patrouille en ik riep Raymond, maar ze waren aan het zingen en het doen, ze hadden veel plezier. 'k Riep dat ze weg moesten, maar ik moest mij haasten dat ik langs de tragel kon weglopen langs onze poort. Mijn broer zei „Gods voorzeker zijn de Duitsers daar, want mijn zuster is weg”. Ze sprongen op de kant, want daar stond hoog lis. Maar de Duitsers hadden al gezien dat ze daar zaten en kwamen langs de Tragel gelopen en ze riepen (tegen mijn broer) dat ze er moesten uit komen. Die deed het niet, maar de Duitsers schoten en daarmee kwam mijn broer te voorschijn, maar de anderen bleven zitten. Zo hij moest zijn paspoort afgeven. Hij heeft daarvoor een dag of vijf in de gevangenis gezeten in Lokeren. Raymond zei „'k ga mijn mondmuziek meedoen, zo triestig daar te zitten !”. Toen hij daar toekwam in Lokeren, zei hij „kom jongens, we gaan het aan ons hart niet laten komen, we gaan mondmuziek spelen”. En hij speelde en zijn medegevangenen zeiden „o, dat is eene die er nog in gezeten heeft, want hij heeft zijn mondmuziek mee !” Hij was altijd nogal optimist. Hij kwam naar huis en 'k vroeg „wel hoe is 't ?” - „Dat is zo slecht niet” zei hij. Zo in 1917 hadden we Duitse soldaten ingekwartierd en Raymond zei „Ik wil toch niet hebben dat die Duitsers naar onze soldaten schieten”. En hij nam hun kogels, deed de pin van de hulzen en deed die vol met zand en stak er de pin weer op. Dat waren magazijnen van vijf kogels. De eerste kogel liet hij goed, de volgende drie waren met zand gevuld en de vijfde was terug goed. Als de Duitsers dan schoten, ging de eerste af, maar de tweede bleef steken in het geweer en ze konden niet meer schieten. Dat kwam uit. Toen die Duitse soldaten schoten, merkten ze dat en ze gaven dat aan aan hun oversten en ze zeiden dat dat moest gebeurd zijn in hun kwartier. Mijn broer zei „God 'k ga gestraft worden, want ze hebben het uitgevonden”. 'k Zei „'t Is niets, zeg dat ik het gedaan heb, ik zal allicht zoveel straf niet krijgen of gij”. Zo ik moest naar de Kommandantur komen. Raymond en ik werden opgeleid op een donderdagmiddag door twee Duitse gendarmes. Zo het volk stond zoals gewoonlijk aan hun hekken te kijken, ze zagen mijn broer en mij marcheren en zeiden „God die gaan gestraft worden, hoe is het mogelijk, wat hebben die weer uitgestoken ?” Maar mijn broer was er een beetje voor bekend. Wij komen op de Kommandantur in Ertvelde. Mijn broer zei „Ik weet er niet van, ik ben het niet geweest”. Ik zei „Ik ben het geweest !” Die Duitsers zeiden „Dat is niet mogelijk”. Ik zei „Ik ben het geweest !” - „En waarom hebt ge dat gedaan ?” vroeg hij. „Wel omdat ze op ons soldaten niet zouden geschoten hebben” zei ik. Ik kreeg veertien dagen gevangenis in Ertvelde en mijn broer was vrij. Ik heb daar veertien dagen op de planken geslapen, maar het was er niet slecht van eten. Dat moet in de Lindenlaan geweest zijn in Ertvelde. Na veertien dagen mocht ik naar huis. Mijn broer kreeg geen paspoort meer en mocht naar school niet meer gaan in Zelzate. Hij studeerde dan wat thuis. Nu waren er jongens die in Zelzate werkten voor de

Duitsers en Raymond zijn kameraad Amedé Van Cleemputte was daarbij. Raymond nam een appel, boorde die uit, stak er een briefje in en gaf hem mee met een buurjongen voor Amedé. Ik weet niet wat er op stond. Op het gaatje in de appel stak hij het vel terug. Amedé vond dat briefje en gaf op zijn beurt appels mee voor ons. Op die wijze korrespondeerden ze met elkaar.

Nu werden er verschillende mensen opgeëist door de Duitsers. „Maar ik ga niet hoor“ zei Raymond. „Wat gaat ge dan doen“ vroeg ik, „Ha naar Holland gaan“ antwoordde hij.

Raymond ging dikwijls met zijn kameraden, als jongens onder mekaar, snuffelen in de kotjes van de Duitsers, om te zien wat daar allemaal in zat. Nu had hij daar eens een revolver in gevonden. Die kotjes waren eigenlijk magazijntjes met gerief in zoals prikkeldraad en tangen om die te knippen. Raymond bracht die revolver mee en legde hem boven op het portaal bij ons thuis. Er zaten vijf kogels in.

Iedereen kreeg zijn briefje om te gaan werken voor de Duitsers. Het werd dus tijd voor mijn broer om naar Holland te gaan. Maar wat moest er dan met mij gebeuren ? De Duitsers zouden mij gepakt hebben. „'t Is niets, ga mee !“ zei hij. Raymond was al verschillende keren gaan verkennen : langs de Langelede, dan de Sluis en dan was er de 80 meter draad, en daarna de elektrische draad. Binnen de 80 meter draad mocht men niet komen, en dag of nacht als ge daar binnen waart, schoten de Duitsers naar u. Raymond, die ook een stuk verrekijker ergens had weten te bemachtigen, had dat alles van verre goed bekeken. Hij had ook uit die magazijntjes een goede, geïsoleerde kniptang gepakt. Bovendien had hij rond de handvatten nog eens de binnenbanden van zijn fiets gewonden. Ondertussen waren er Duitsers in verlof gekomen en die lagen bij geburen van ons. Mijn broer, die goed Duits sprak, was met één van hen afgesproken. Dat was namelijk een jongen die in Parijs geboren was, een Elzasser. Hij had een broer die in het Franse leger vocht. Die Elzasser vond dat te kras en wilde niet in het leger blijven. Hij maakte afspraak met mijn broer om mee te gaan naar Holland en hij maakte ook nog een andere op om hen te vergezellen.

Ze waren afgesproken op een avond. De jongen van naast de deur, Edmond Van Bastelaere, ondanks het feit dat hij niet opgeëist was, zei „Ik ga mee naar Holland“. Er was nog een andere, Theofiel Bauwens, ook een kameraad van mijn broer, die wilde ook mee. We trokken dus op 's avonds van 13 januari 1918, langs de Langelede naar de Oudenburgse Sluis. We gingen langs de rechterkant van de Langelede. Ik had mijn kruisje aan van de Kongregatie en ik heb dat verloren aan de draad en mijn naam stond daar op, „M. Geldof“. Edmond Van Bastelaere had de revolver van mijn broer, wat Bauwens had weet ik niet, maar die twee soldaten hadden handgranaten mee. Zo kwamen we aan de draad en ik ging juist naast mijn broer. We duikten ons als fazanten tegen de grond. Het had hard gevoren en 't was koud. „Los“ zei mijn broer tegen die soldaten en knipt de draad door. Door de grote spanning op die draad, springt die weg op mijn broer en zijn voorste tanden werden uitgeslagen, en zijn lip krulde naar omhoog. Mijn broer kroop zeere voort. Maar één van ons, 'k weet niet meer wie, springt recht en gaat lopen. Ik deed hetzelfde, mijn broer was voortgekropen en ik wist het niet, hij lag nochtans nevens mij.

Maar ge zijt zodanig verschrikt en ik had dat nog niet tegengekomen. Ik spring recht en loop weg ; hoeveel keer ik gevallen ben weet ik niet. Ik kom bij de anderen en 'k zeg „waar is onze Raymond ?“ - „'k Weet het niet“ zeggen de anderen. 't Was een katastrofe. Ik was mijn pakje kwijt, waar mijn kruisje van de kongregatie in zat. Al schreiende ging ik terug, ik hield veel aan mijn broer. We zijn naar huis gegaan om te slapen. 's Anderendaags vraagt mijn grootmoeder „Waar is Raymond ?“ - „'k Weet het niet“. - „Waar is hij naar toe ?“ - „'k Weet het niet“. Ja, dat mens was oud en ze was bekommerd, maar ik kon niets zeggen, ik wist niet waar hij was ! Die dag heb ik meer geschreemd dan gegeten. 's Avonds komt die detektive (Schröder) van bij Colpaerts bij ons al voren en een andere kwam langs achter. 't Was donker. Als die langs de voordeur binnenkwam, sprong ik naar de achterdeur, maar daar kwam die andere al binnen. „Halt !“ zei hij en hij pakte mij vast. Dezelfde avond werd ik nog naar Zelzate gevoerd. De gevangenis was waar nu het gemeentehuis is. Er lag daar stro. Ik leg mij daar en peinsde altijd maar „waar zou onze Raymond toch zijn ?“ Een tijd nadien komt er een meisje binnen. 'k Zeg „och juffrouw, zijt gij ook gepakt misschien ?“ - „Ja“ zegt ze. Maar dat was geen waar, dat was ene om mij te

komen uitluisteren. 'k Zeg tegen haar „We hebben willen door de draad kruipen, maar 't is niet gelukt. En waar mijn broer is weet ik niet". - „Toe toe" zei ze, „die zal wel zijn plan trekken". - „Jamaar" zei ik „die is niet naar huis gekomen". Ik schreemde veel. „Hebt ge anders niets ?" vroeg ze. „Nee, we hebben niets gedaan" zei ik. „Dan kunnen ze u toch niet veel straffen ook" zei ze. „Ik denk dat ik wel in 't kort zal mogen naar huis gaan" zei ik, „misschien morgen, ik heb toch niets misdaan". - „Hebt ge soms ooit gespionneerd of iets ?" - „We hebben dat nooit gedaan, nooit. We wonen wel op de grens, maar we hebben nooit gespionneerd !" - „Och toe", zei ze „maakt u geen zorgen, dat zal wel uitkomen. Uw broer zal wel naar huis komen". - Ik zei „'k Begrijp het niet, hij kon toch langs achter komen of langs 't veld komen". Ze troostte mij zoveel mogelijk, maar ineens komt er een Duitser. De deur wordt opengedaan en zij springt van de strozak op en ze was weg. Ik dacht dat ze wel ging terugkomen, maar die kwam niet terug. 's Anderendaags moest ik naar het huis De Meyer in de Stationstraat van Zelzate. Ik kreeg eten, maar at niet, ik had meer verdriet dan honger. Er komt daar een Duitser binnen. „Ge moet eens naar het verhoor komen" zei hij. „Wat hebt ge gedaan ?" Ik zei „Ik heb niets misdaan, ik begrijp niet waarom ik gepakt ben. Waar is mijn broer ?" - „Die hebben we ook al" zei hij. „Toon hem mij eens" zei ik. „Nee nee, ge moet nog wachten. Maar wat hebt ge eigenlijk gedaan ?" zei hij. „Awel meneer we zijn wij naar Holland gevlucht, omdat mijn broer opgeëist was. 'k Ben naar de draad geweest. Wat er gebeurd is weet ik niet goed meer, maar 'k heb mijn broer niet meer gezien". - „Ja, die hebben we al" zei hij. „Hoe was hij gekleed ? vroeg ik. „O die was dreckig (vuil)" zei hij. 'k Zei „'t Is niet waar mijnheer, want 't had gevoren". - „Ja doch, er war schmutzig (ja toch, hij was vuil)" zei hij. 'k Zei „'t Is niet waar". Dus ze hadden hem niet. „Leeft mijn broere nog ?" - „Ja, die leeft" - „Wel ga geeft hem dan". - „Ge moet nog wachten. Weet ge anders niets ?" - „Nee, niets, behalve dan dat mijn broer weg wilde, omdat hij niet wilde werken voor het Duitse leger. Hij was verplicht. Maar hij deed niets anders dan naar school gaan. Maar 'k vraag mij af waar is hij gebleven ? Alstubliez zeg mij toch waar is hij ?" - „Ge gaat hem later nog wel zien" zei hij. 's Middags kregen we goed eten. We kregen aardappelen met boontjes. Maar de Duitser had toch een beetje medelijden met mij. Ik was natuurlijk niet zoals de meeste straatlopers, we waren thuis streng opgekweekt. Ik kreeg een boek en ik mocht naar de Kommandantur gaan. 'k Vroeg daar weer „Waar is mijn broer nu ?" - „Die hebben we al vast" zei hij, „maar die is rustiger dan gij. Kom zet u daar maar een beetje. Zo alleen in de gevangenis zitten is toch maar triestig voor een jong meisje. Lees maar in dat boek". Ik probeerde te lezen, maar ik zag niets. Die Duitser zag dat dat gelijk niet ging. „Zoudt ge liever terug gaan naar de gevangenis ? Ge moogt u anders aan het venster zetten ook" zei hij. Dat was vriendelijk hee. „'k Ken hier niet veel mensen hoor" zei ik. Zo 'k mocht terug keren naar de gevangenis. 's Anderendaags komt er een soldaat binnen. Ik kreeg eerst wat eten en dan moest ik met de ordonnans van die Duitser naar Gent. Die ordonnans zei tegen mij „Mijn meester die had compassie met u. Hij zag dat gij geen meisje waart lijk die andere. Er zijn er hier nog vele geweest". En hij noemde er enige van Wachtebeke, maar die hadden gesmokkeld en gedaan. „Luister" zei hij, „ik ga u een ding zeggen. Nu komt ge in Gent in de gevangenis. Daarna gaat ge naar Duitsland". 'k Zei heel verwonderd „Waarom ?". Ik begreep nog altijd niet dat dat zo erg was, wat ik gedaan had. „'k Heb toch niets misdaan ? Laat mij toch naar huis gaan". - „Nee", zei hij „die ganze kliek geht nicht meer nach Hause" zei hij, „Hetgeen ge gedaan hebt, zoudt ge kunnen herbeginnen, en ge keert niet meer terug". - „Maar 'k zal ik dat niet meer doen ! Maar weet GIJ niets van mijn broer ?" - „Daar weet ik niets van. Mijn patroon zegt me daar niets van". zei hij.

Ik kwam in Gent in de Nieuwe Wandeling. Ik werd onmiddellijk naar een cel geleid. 'k Zat daar alleen. In 't eerste veel geschreemd. Altijd maar zitten peinzen op mijn broer. Ge moet weten al die jaren samen opgekweekt ! In een hoek van de cel stond een bassintje met een kan, en we moesten dat kuisen. 'k Zei „Maar 'k ben hier niet gekomen om te werken hoor !" - „Maar ge moet toch uw dingen onderhouden" zei hij. En we kregen een emmer water en een dweil om onze cel op te kuisen. Om zeven uur moesten we opstaan, dan hoorden we de bel doorheen gans de gevangenis. En ge moet u haasten. Ge moet uw

behoefte doen op een emmer, en die moet ge dan aan de deur zetten. En ge krijgt een gamelle met wat koffie. Dan gaven ze een kantje roggebrood, maar ge moest u haasten dat ge't pakte, of ze smeten het binnen. In de deur van de cel was er een kijkgaatje met glas in en een blikken dekseltje ervoor aan de buitenkant. 's Avonds kwamen ze daar door kijken om te zien of ge nog in de cel zat. Maar in mijn kastje had ik een mes gevonden. Hoe dat er in gekomen is weet ik niet. Met dat mes stampte ik dat glas kapot en deed het in mijn emmer. Daardoor kon ik horen wat er buiten geroepen werd en wist op gans mijn gang, wie er in de cellen zat. Toen de namen geroepen werden, deed ik dat blikken dekseltje weg en keek eens rap. Ja, ge zijt jong, ge kijkt naar niets en schrik heb ik feitelijk nooit niet gehad.

Ik moest op het verhoor komen. „Zijt gij katholiek ?” - „Ja” - „Vertel nu eens alles” - „Maar ik weet niets. Waar is mijn broer ?” - „A die zit hier ook”, zeiden ze. „Wel waarom moet hij hier dan niet komen ?” - „A nee, de vrouwen afzonderlijk en de mannen afzonderlijk. Wat hebt ge gedaan ?” - „Niets”. - „Waren er nog mensen bij u ?” - „Kameraden van mijn broer”. - „Hoe heetten ze ?” - „Dat weet ik niet”. - „Ge kent ze toch ?” - „'t Waren kameraden van mijn broer, maar de namen ken ik niet. Ten andere er was geen licht meer en we hadden geen elektriciteit. Die kwamen 's avonds somwijlen binnen bij mijn broer, maar 'k en kende ze niet”. - „Schrijf de namen”, zeiden ze en ze smeten mij een potlood, „Ge kunt eeuwig zweren dat ge hen nooit verklapt hebt !” 'k Smijt het potlood zo terug en 'k krijg een klets op mijn kaak. 'k Zeg „'k Weette niet !” - „Terug”, zei hij, en 'k moest terug naar mijn cel en 'k ben niet meer naar het verhoor moeten terugkomen. Nadien kwam de aalmoezenier „Gij strijdt voor uw land, wij voor het onze” zei hij, „Spreekt weinig, hoe meer ge spreekt, hoe dieper ge u er in spreekt, en hoe meer ge zwijgt, hoe beter”. Dat was een Duitse aalmoezenier, die kwam regelmatig. Dat kruiske dat boven mijn bed hangt, heb ik van hem gekregen. Hij zag dat ik triestig was. „Kan het u plezieren ?” vroeg hij. Ik zei „Ja meneer”. „Ge moogt het hebben”, zei hij. Maar dan moesten we naar het verhoor. We zaten in het dievenkarretje. Daar ben ik dan veroordeeld tot gevangenis gedurende gans de oorlog. Die veroordeling werd uitgesproken in de Nieuwe Wandeling.

Nu die soldaten (Elzassers) die bij ons geweest waren, werden ook gepakt. De Duitsers hadden aan de draad Duitse geweerpatronen gevonden en zo waren die twee ook gepakt. Die ene was een Elzasser, in Parijs geboren en die andere weet ik niet. Die hebben ook in de gevangenis gezeten. Op een morgen hoorden we de bel en we moesten zonder eten naar beneden. Met het dievenkarretje naar de trein en zo naar Izegem. Die twee soldaten (Elzassers) zaten daar ook bij. „Hebt ge ons beklapt ?” vroeg hij. „Neen ik. 't Is geen waar. Ik zit alleen in een cel, ik heb u niet beklapt !” En die andere zei „Neen, ze heeft ons niet beklapt”. Maar de Duitsers hadden eerst twee andere van hun soldaten aangehouden, vrienden van mijn broer, en deze hadden gezegd wie de soldaten waren die wilden vluchten. Ze moesten dat wel zeggen, want anders werden zij gepakt.

Om naar Izegem te gaan, moesten we over Kortrijk. Er was weinig vervoer binst de oorlog en we zaten boven op een goederenwagen op de kasseistenen. Ik had mijn sjaal aan. 't Was koud, hagel en sneeuw, want 't was februari. In Kortrijk moesten we afstappen. De Duitsers dachten dat we niet verder konden rijden. We stappen daar af en er komt daar zo een non „Oja” zei die non, „die meiskes die in 't gevang komen, dat zijn allemaal maar ordinaire meisjes”. Maar ik zei „Zuster ik ben gevangen ! Ik ben niet gemeen hoor !” - „Ja ik ken die fabelkes” zei ze. En dan kwamen de soldaten terug en we moesten voort. 't Is in Kortrijk dat we op die goederentrein moesten op die kasseistenen. In Izegem kwamen we 's avonds toe, zonder eten. Er zaten nog meiskes bij ons. In Izegem heb ik het „Conseil de Guerre” gezien. Dat zijn negen gezworenen die daar zitten en die zweren dat ze moeten straffen voor God en de wet. Zo wij stonden daar en die twee soldaten die met ons willen vluchten hadden stonden daar ook. „Die Todesstrafe kriegen Sie” zei de Krijgsraad. Eén van die twee Elzassers zei „Wir beiden kommen in ein Grab (wij beiden komen in één graf)”. Maar die twee jongens gingen in beroep. Wat er dan besproken is, heb ik niet zo begrepen, maar dan kregen ze vijftien jaren tuchthuis.

Ze gaven ons de hand en zeiden „Stelt het goed“. Na de oorlog is de Elzasser bij mijn broer gekomen en hij zei dat ze de ganse oorlog in de gevangenis gezeten hadden, maar hun leven was toch gered. Ze hadden geluk want in plaats van vijftien jaar, hebben ze nog geen jaar in de gevangenis gezeten en ze waren vrij door de Wapenstilstand.

Zo 's anderendaags komt er een Duits soldaat om mij en die twee Elzassers en werden we terug naar de gevangenis in Gent gevoerd. Die Duitser zat met de revolver in zijn zak. In Izegem hadden we geen eten gekregen, maar we kregen een tas koffie in een café. We vroegen aan die madam „Madam langs waar kunnen wij hier gaan lopen?“ Dat was ons eerste wat we vroegen. Maar zij zei niets en gaf ons gewoon onze koffie. Maar die Duitser kwam achter ons en zei „Als ge durft gaan lopen, schiet ik u dood. Hier is mijn revolver. Door mij hebt ge nog een tas koffie gekregen en ge zoudt nog gaan lopen daarbij ook“. Hij was zo kwaad. Die madam had ons beklapt. Zo zijn we dan naar de Nieuwe Wandeling teruggekeerd, waar ik drie maanden gezeten heb. Ik zat daar alleen in cel 81. Aan de bovenkant waren er achttien ruitjes met twee ijzeren staven voor. Ge kunt uw venster juist twee vingers opendoen. Ik had al gehoord dat ze neven mij op een ijzer klopten „klop klop - klop klop klop - klop klop klop klop...“. Op de duur vindt ge alles uit. Met mijn mond op de verwarmingsbuis „Hela zit er hier iemand nog?“ - „Ja“ - „Wie zijt gij?“ - „'k Ben Gusta Bauwens“. - „Zit gij hier al lang?“ - „Ja“ - „Gaat dat hier een beetje goed?“ - „Awel ja, we zitten wij in 't gevang hee“ Om te luisteren legden we ons met ons oor op die buis. Nu ze hadden beneden ons horen roepen. Mijn deur wordt opengestoken. 't Was een Duitser. „Wat doet gij hier?“ zei hij. 'k Zeg „Mij vervelen“. - „Als ge nog een keer spreekt, gaat ge in 't cachot!“ zei hij. Ik weet wat 't cachot is, want 'k heb er in gezeten, in Duitsland. Ik zweeg natuurlijk.

Die twee Elzassers heb ik niet meer gezien. Ik werd na drie maanden in de Nieuwe Wandeling met het dievenkarretje naar het station gevoerd en daar moest ik op de trein. Dat was op 16 april 1918. Ik werd bewaakt door twee soldaten, die voorzeker in verlof gingen. We zaten in een compartimentje „Nur für Gefangenen (slechts voor gevangenen)“. Die Duitsers zeiden niet veel. Ik schreide een keer. Onderweg moesten we uitstappen. Ik kreeg toch een beetje Duits brood. Ik was moe. Ik keek door het venster en ik was niet gelijk ik moest zijn en 'k leg mij in mijn bed. 'k Had al wat geslapen. En ineens komt er een Duitser in mijn kamer en wrijft op mijn kaak. 'k Verschiet en 'k begin te roepen. „Ssst, sssst“ zei hij, maar 'k riep nog veel luider. 'k Sprong uit mijn bed „Rustig zijn“, zei hij, „rustig zijn“. Ik riep nog veel luider, ik was helemaal verschrikt, want we waren thuis zeer streng opgekweekt. Ik wist nog van niets. Als dom meisje van twintig jaar werd ik naar Duitsland gedaan. Ik wist dat een mens van een mens voort kwam en dat was alles. Die Duitser is dan van mijn kamer gegaan. Hij was natuurlijk verlegen dat die andere dat zou gehoord hebben, want in de nacht weergalmt alles nog veel meer. 's Anderendaags moest ik naar het WC gaan. Ik klopte op de deur om buiten gelaten te worden, maar die Duitser liet mij kloppen. Op de lange duur deed hij dan toch open. Ze gaven me dan wat eten en dan moesten we terug naar de trein. Maar die soldaat was wreed kwaad op mij. Die dacht misschien „Dat is een jong meisje, 'k ga mij daar bij gaan leggen“. Zo ben ik in HOLZMINDEN in Westfalen gekomen. En de eerste die ik daar tegenkwam was Leontine Monteyne, een meisje uit Ingelmunster. 'k Heb er nog lang mee gekorrespondeerd. Die zei „Och ik ben blij dat ge daar zijt“. We sliepen op britsen twee boven elkaar. Er was een jutezak gevuld met heide die lag daar op en daar sliepen wij op. Ik sliep beneden. Die britsen dat was maar hier een lat en daar een lat en als ge wat veel wemelde dan bewoog dat. En die heide viel soms in uw gezicht, dat was niet heel gezellig, maar ja. We hadden twee dekens, één onder u om die stekkers van die heide wat minder te voelen, en één deken boven u. We zaten daar met velen, daarom was het niet al te koud. Om de twee dagen moesten we in de klodden werken. Dat waren zo netten van jute. We moesten die knopen allemaal open doen en dat dan op koordjes winden. We kregen daar een premie voor. 'k Moet eerlijk zeggen, wij werkten niet veel, maar de Polen werkten goed. Wij pakten een bol die daar lag en wij deden niets. Maar nu er was een venster gebroken, in 't kamp en 't was eerlijk van mij niet. Maar ze staken het op mij. Hoe dat gekomen is, weet ik niet. Ze staken

mij drie dagen in 't cachot. We zaten daar in het donker. We kregen een kantje Duits brood en een kan water. Er had nog een vrouw in 't cachot gezeten, een Walin, Marie Patard, maar die zat te zingen, dat was een gezellige. Maar in Duitsland zat ook Bertha Franken en die was goed bevriend met Lenie Polfliet van Zaffelare. Ik weet niet of gij in de kaarten gelooft, die Bertha, een Walin, legt zo de kaarten. „Mais quel chagrin dans votre famille (maar wat een verdriet in uw familie)” zei ze, „mais tout le monde est en prison (maar iedereen is in de gevangenis) ! „Même ta mère est en prison (zelfs uw moeder is in de gevangenis)”. Ik wist daar niets van, maar 't was waar. „Mais ton frère est toujours en danger (uw broer is nog altijd in gevaar)” zei ze, „maar ge gaat hem nog zien na de oorlog”. En zei wel ja, maar geloofde niets. Een dag nadien krijg ik een brief van mijn broer uit Holland. Mijn broer kwam over uit Holland naar België en ik had naar mijn familie naar België geschreven en zo kwam hij aan mijn adres. Zelfs zijn portret zond hij mij. Hij schreef „Dienen grijzen hond van Louis Colpaerts die u gebeten heeft, heb ik dood geschoten”.

In verband met dat portret het volgende. Onze Raymond was eens afgekomen van Holland en naar Zaffelare gegaan. Om zeven uur was hij maar overgekomen en om acht uur stonden ze daar al achter hem, die detektive van Colpaerts en die andere. En Raymond zegt tegen mijn andere broer „De Duitschers zijn daar achter mij” - „Maar allei toe” zegt mijn andere broer. „'k Hoor ze” zei Raymond. Schröder zegt tegen mijn schoonzuster „Raymond is hier !” - „'k Ken hem niet” zegt ze. Dat was een laag huisje. Die twee Duitsers kijken eerst in de kleerkast en overal. En dan gaat één van hen de trap op en onze Raymond had hem gehoord. Raymond en Petrus zaten op de zolder. Dat was met een valluik om naar boven te gaan. Raymond stelt zich daar op en Schröder kon die dus niet opheffen. „Ziet ge't wel” zei Schröder en hij schiet door het valluik, maar hij had hem niet. Zo onze Raymond springt van de val en hij richt een klein beetje, schiet en Schröder valt. „Ich bin tot” zei Schröder. Raymond heeft hem dat horen zeggen. In zijn onderbroek is Raymond door het zoldervenster gesprongen en hij zat in het veld. Raymond had daar kennissen. Dat was een mens, wiens man in het leger was en daar heeft Raymond klederen gehad. Hij zat in 't veld, maar hij zat nog in Zaffelare. Dus moest hij over de Moervaart om naar huis te komen. Zijn kousen en zijn handschoenen die lagen bij ons in de kiekensnest. Die waren van rubber. Hij had die nodig om naar Holland te kunnen vluchten door de draad. Maar Raymond kon niet zwemmen. Maar hij had tijd en hij is overal gaan zoeken. De weiden waren afgemaakt met de rubberen banden van de fietsen. Hij heeft die afgesneden en rond hem gedaan en zo is hij door de Moervaart gegaan rechtstaande. Maar hij was losdoor nat. Hij heeft zich eerst in de wei gelegd om te drogen. En als hij droog was, is hij naar zijn kameraads moeder gegaan, Nathalie Meulenaere. En Raymond zei „Moeder Liete nu moet ge mij toch een keer helpen. Mijn handschoenen en mijn kousen liggen bij ons in 't kiekenskot”. - „Wel Raymond” zei ze „uw huis is helemaal afgezet”. Natuurlijk in Zaffelare was er groot rumoer. Er zijn daar zestien mensen gepakt als gijzelaar, zelfs de onderpastoor was erbij. Maar gezien Raymond van Wachtebeke was en die mensen van Zaffelare, zijn die mensen vrij gelaten, ze waren van een andere gemeente (dit klopt niet met het verhaal van Georges Puimège en ook niet met het verhaal van Madeleine Chalmet blz. 22 in ons Jaarboek 1984).

Liete Meulenaere woonde in de Groenstraat in Wachtebeke. Raymond zei tegen haar „Als ik mijn kousen en mijn handschoenen niet heb, geraak ik niet meer over”. - „Ja jongen” zei ze, „bij u is het helemaal afgezet”. Maar mijn grootmoeder zat daar nog. En Liete was naar het komiteit om het gerief voor mijn grootmoeder gegaan met een bliken kabas. Zo ging ze binnen bij mijn grootmoeder. En als ze daar een tijdje zat zei ze „A 'k moet toch eens naar het WC gaan”. Ze gaat zeere in de kiekensstal gaan kijken en ze vindt een oude mand met hooi in en kalken eiers, waar de kiekens in legden. Ze pakt die eiers daar af en ze voelt onder dat hooi en ze heeft die rubberen dingen. Zij die seffens in haar kabas gestoken en haar gerief daar boven gelegd. Ze bleef nog een beetje babbelen met mijn grootmoeder en dan ging ze naar huis. 's Avonds was mijn broer van de Moervaart weer bij haar gekomen en hij zei „Moeder Liete, mijn handschoens” - „Ja jongen” zei ze, „'k heb ze”. - „God !” zei hij, „nu ben ik gelukkig, 'k kon anders niet meer over”. Wat Liete Meulenaere ook gedaan heeft is mijn broer eten brengen als hij weggestoken zat. Zo kon Ray-

mond weer over naar Holland. Hij had geen tang bij, maar met zijn rubberen kousen en handschoenen kroop hij gewoon over de draad.

Nadat dat gebeurd was met Schröder zei Petrus, mijn andere broer tegen onze Raymond „Raymond, mag ik meegaan met u ? Gaan ze mij pakken ?” - „Ja ge moogt” zei Raymond, „Luistert ik zal eerst over de draad gaan, ik zal mijn handschoenen en mijn kousen afdoen en 'k zal ze terug over de draad smijten. En doe gij ze zeere aan, maar stil zijn hee”. Nu zat er een nageltje door zijn schoen en daarmee gaf dat contact, maar Raymond wist dat niet. Hij zet zijn voet op die draad en hij begint te schudden. Hij had gelukkig zijn voet overgeslagen en hij valt gelukkig langs de Hollandse kant. De Duitsers schieten en mijn andere broer is weggelopen. En hij zegt tegen zijn vrouw „Onze Raymond is dood. Ik heb hem zien vallen. We gaan alle dagen vijf Onze Vaders en vijf Weesgegroeten lezen voor zijn ziel”.

Onze Raymond heeft zich bij zijn val gekwetst, want zijn gezicht was gans bebloed. Hij heeft daar eerst wat gelegen en is nadien naar 't Vissershuisje gelopen. Dat was aan de Oudenburgse Sluis. Daar hebben ze gezegd, omdat hij zo bebloed was „Raymond zijt gij dat ?” - „Ja 'k” zei hij. Ze hebben hem seffens een tas straffe koffie met een cognac in gegeven. Dan is hij zes weken ziek geweest.

Wat was er ondertussen met mijn broer gebeurd ? Hij was dus over en hoe dat kwam wist hij niet, maar ze zijn s'anderendaags bij hem gekomen om te vragen of hij wilde spionneren. Daarvoor moest hij dus geregeld naar België terugkeren. Eerst kwamen de Engelsen het hem vragen, daarna de Belgen en dan de Fransen. Hij heeft dan gekozen voor de Engelsen omdat die eerst gekomen waren. „Ik keer terug naar België en 'k ga spionneren” zei hij. Hij moest overal gaan kijken waar de troepen lagen. Raymond is negen keer terug naar België geweest, om overal inlichtingen te gaan nemen.

Schröder is doodgeschoten binst de zomer van 1918. Raymond dierf zich nergens tonen en hij had zulk een honger en dorst. De grachten lagen droog. Hij geraakte nergens aan drinken.

In Kaprijke heeft Raymond een haan geschoten en hij heeft het bloed van die haan gedronken van de eeuwige dorst. „En nooit”, zei hij, „heeft een glas wijn mij zo goed gesmaakt of het bloed van die haan !” En heeft die haan gepluimd en dat vlees heeft hij rauw opgegeten. Hij had ook de korrels uit de korenaren gepeuterd om op te eten, want hij dierf nergens gaan.

Eén van de keren dat Raymond over gekomen is, was in Wachtebeke langs de Kruisstraat. Daar heeft hij een haas geschoten en gestroopt. Hij maakte een vuurtje en hing die haas daar over en at dat op, als het een klein beetje geroosterd was. „Maar dat was slecht” zei hij, „dat smaakte veel te veel naar de rook. Maar 'k had honger, 'k moest wel wat binnen steken, 'k zag al sterrekes”.

Na zijn ziekte van zes weken, is Raymond nog teruggekeerd naar België om te spionneren.

Mijn broer kwam dan naar Eeklo, want langs de kanten van Wachtebeke werd het te gevaarlijk. Zo heeft hij kennis gemaakt met mijn man. 't Was op een boerenhof. Raymond had kennis gemaakt met een zekere Jules Van de Wege. Mijn broer kende daar zijn weg niet, maar Jules wel. Jules dierf echter drinken, mijn broer niet, die dronk nooit. Ze moesten met die jongen oppassen. Jules was namelijk hoovaardig op wat hij deed en hij zou het beklapt hebben, als hij gedronken had.

Die Engelse luitenant in Holland vroeg hem „Maar Raymond, 'k zou iemand moeten hebben om naar de Elzas te gaan”. - „Awel, 't is goed” zei Raymond, 'k zal gaan”. Hij zou met een vliegtuig naar de Elzas moeten gaan en daar met een valscherp uit het vliegtuig springen en daar overal kijken waar de legers lagen, wat er allemaal was,... Die Engelsman zei „Alleen moogt ge niet, met tweeën moet ge zijn. Maar hoe ge moet terugkeren dat

weet ik niet. Dan moet ge maar uw plan trekken". - „Wel 't is goed, zoek mij maar een maat" zei Raymond. Maar ze hebben nooit een maat gevonden.

Mijn broer hing hier aan het stadhuis van Eeklo uitgeplakt met zijn portret. De Duitsers hadden zijn portret gevonden. Zijn portret hing uitgeplakt „Tienduizend mark beloning aan degene die hem aan kon brengen levend of dood" en was het een soldaat die onze Raymond vond, dan kreeg die er twee maanden verlof bij. En onze Raymond is dat plakaat gaan lezen. Maar hij had een bril op en een vlassen baard aan gedaan. En Raymond zei nog tegen een mens die voorbijging, „Ja, den dienen is veele waard hoor. Kijk een keer aan, tienduizend mark ! En als 't een soldaat is... 't is veel (twee maanden verlof)".

Petrus is dan teruggegaan naar zijn vrouw. Hij is gevangen genomen en heeft in Malmédy gezeten aan de kanten van Luxemburg. Hij is dan vrijgelaten.

Van Bastelaere en Bauwens hebben in Sedan gezeten. Want ware ik een jongen geweest, ik had ook in Sedan moeten zitten.

Onze familie was kwaad op ons om wat we gedaan hadden, want ze zijn allemaal weggevoeten.

Als de oorlog gedaan was, zijn de Duitsers in ons kamp gekomen en hebben gezegd dat we vrij waren. We zijn dan per trein naar huis gekomen, 900 gevangenen, mannen en vrouwen afzonderlijk. Eerst reden we tot in Maastricht. Daar moesten we een hele tijd staan wachten, we konden niet voort. Vandaar geraakten we tot in Luik. Daar hebben we in een school mogen slapen op stro. We kregen daar een beetje water en brood. We waren daar natuurlijk onverwachts gekomen. Met ons „inschrijvingsnummer" mochten we overal reizen. Van Luik ben ik dan eerst naar Wachtebeke gekomen. Ik zag dat gans ons huis kapot geschoten was. Ik had niets meer. Mijn grootmoeder zat in het gesticht. Alles was opgeladen en meegedaan. Ik had juist de klederen die ik aan had, anders niets. Ik ging eerst bij mijn grootmoeder. „Ja" zegt ze, „'t is nu wat anders hee !" 'k Zeg „Ja". 'k Wist eerlijk gezegd, niet wat gedaan. Bij mijn vaders zuster dierf ik niet gaan, die waren kwaad op ons, omdat ze moeten verhuizen hadden. Ze hadden alles moeten achterlaten, gans de boerderij, alles moeten verkopen. In het klooster werd ik nog geen boterham gepresenteerd. Bij geburen kreeg ik eten en mocht ik slapen. Al schreemende ben ik in slaap gevallen. 's Anderendaags ben ik naar Gent gegaan, bij kennissen. Ik heb dan een plaats gevonden in de Van Wittenbergstraat, bij een oude jongedochter. Haar moeder woonde ook bij haar. Het was daar niet goed, ze wisten dat ik nergens naar toe kon.

Op een keer kwam Raymond bij mij. Van binst de oorlog had hij kennissen in Eeklo. Hij wilde die bezoeken, maar kwam eerst naar mij. Daardoor was hij te laat en hij vroeg of ik meeinging naar Eeklo bij die mensen. En zo ben ik in kontakt gekomen met mijn man. We zijn te voet van Gent naar Eeklo gekomen. We waren stijf toen we aankwamen van zo ver te gaan. Het was dat wat die Bertha Franken mij gezegd had „Uw broer heeft veel verdriet" zei ze, „maar hij is gezond en ge zult hem terug zien. En hij spreekt met een jongen over u en met die zult ge trouwen" Ik geloof niet veel in kaarten, maar dat is waar geweest.

Tenslotte nog iets over Dikke Georges Mathieu : Dikke Georges was van Kortrijk en die woonde naast ons aan Walderdonkbrug. Wat voor een avonturier dat was. De Duitsers kwamen om hem te pakken. Maar Dikke Georges was een mens die nogal veel gedronken had en die had zo een rotte hoest. En hij zei tegen die Duitsers dat hij eens moest gaan drinken. En toen hij dat de tweede keer zei, lieten die Duitsers hem gemakkelijk gaan. En in plaats van naar de pomp te gaan om zijn mond te spoelen, liep hij weg. En hij is langs achter langs de lochting gelopen. Achter ons hof was er een weide die afgemaakt was met prikkeldraad. Daar is hij blijven in plakken. Want de Duitsers zijn onmiddellijk achter hem gekomen en met hun zaklantaarns overal gelicht. Maar aangezien het donker was, hebben ze hem niet gevonden. En Dikke Georges heeft op Kalve gezeten bij Hesters. Hoe onze

Raymond met hem in contact gekomen is weet ik niet. Maar Raymond is er toch naar toe geweest en Dikke Georges vroeg hem „Raymond, mijn gouden horloge, mijn ketting, mijn ring liggen op de schouw. Kunt gij dat niet gaan halen ? Ze liggen in een potje op de schouw”. - „O 't is goed, 'k zal der achter gaan” zei Raymond. Maar bij ons kondt ge langs achter, langs een dakje door het zoldervenster kruipen van Georges zijn huis. Dat stond altijd open, om Georges toe te laten in geval van nood, langs ons te vluchten. Want Georges was ook een spioen. Zo Raymond is langs dat venstertje binnen geklommen. Hij staat zo een beetje te kijken en gaat dan die horloge pakken, die ring en die keten. Hij heeft ze naar Georges gedragen bij Hesters. „Kijk” zei hij, „ge hebt ze hier !” Dikke Georges is dan naar Holland overgegaan. Ze hebben ons gezegd dat hij met een dubbele ladder over de draad gegaan is. Want Georges maakte een sprong dat hij wel twee meter ver vloog. In Holland kwam Dikke Georges bij mijn broer, want hij kwam Raymond altijd uit-horen „Wanneer gaat ge naar België ?” Op de duur dierf mijn broer hem niets meer zeg-gen, hij zou Raymond verklapt hebben, aan Duitse spioenen in Holland.

En om te eindigen nog enkele losse feiten :

- * Als mijn broer moeten vluchten is na het doden van Schröder hebben ze gezegd „Geldof zal deze keer niet overgaan, want we hebben dubbel contact (spanning) op de draad gestoken”.
- * Bij de eerste keer dat hij overging is Raymond door zijn broek geschoten. Zijn voor-ste tanden waren ook uitgeschoten.
- * Ik heb altijd horen zeggen dat had Leopold II nog moet leven, dat we nooit die wereldoorlog zouden gehad hebben, dat het zo een diplomaat was. Hij was goed be-vriend met von Bismarck. Want in 1909, dat weet ik heel goed, in december is Leo-pold II gestorven en dan werd er gezegd „Nu krijgen we oorlog. 't Is Albert, 't is een oorlogsman, die kunt ge niet beklappen, en we krijgen oorlog”.
- * Ik was te stoutmoedig in de eerste wereldoorlog. Ik zou dat de tweede oorlog niet meer gedaan hebben. Dienen tijd was dat „Vive la Patrie, Vive la Patrie !” Raymond heeft enkel brieven over gesmokkeld, geen mensen.

Holzminden - Kamp der mannen
(met dank aan M. Thibau van de Molenhoek)

Ontvangsbewys van pakket.

~~Accusé de réception de paquet~~

M. *Levy*

M. *Levy*

Ik heb het genoegen u ontvangst te melden van uwe

~~J'ai le plaisir de vous accuser réception de votre~~

kolis ~~par~~ *arrivé* aangekomen den *2-2-18*

7 Boek bezorgd op 3-18 ~~le~~ *arrivé le*

Ik bid u myne bedankingen te aanvaarden.

~~Je vous prie d'agréer mes remerciements~~

Holzminden, den *2-2-18*

Holzminden, le

Levy

Postkarte

Kriegsgefangenen-Sendung.

Dieses Feld bleibt für die Stempelung frei!

Absender:

GEPRÜFT

Levy
Kommandantur
Holzminden

Adresse:

F. a.

Nationalität *Belg*

Levy Elian Elian

Janterbeek straat 28

no 1/40

Antwerpen

Lager Holzminden

Belgie

Baracke No *A/A*

Antwort qui s'escrich!

De Nederlandse regering heeft in 1941 een wet uitgevaardigd die het gebruik van roerdes verbood. Dit was een reactie op de groeiende populariteit van deze drank, die door de Duitsers als 'vijandelijk' werd beschouwd.

De wet was bedoeld om de productie en het gebruik van roerdes te beperken. Dit was een moeilijke taak, omdat roerdes vaak thuis werd gemaakt en het moeilijk was te controleren. De Nederlandse regering heeft verschillende maatregelen genomen om de productie te beperken, zoals het verbod op het gebruik van bepaalde ingrediënten.

De Nederlandse regering heeft ook geprobeerd de distributie van roerdes te controleren. Dit was echter niet altijd succesvol, omdat er veel ondergrondse distributieketens waren. De Nederlandse regering heeft ook geprobeerd de verkoop van roerdes te beperken, maar dit was ook niet altijd succesvol.

De Nederlandse regering heeft uiteindelijk de productie van roerdes bijna volledig verboden. Dit was een belangrijke maatregel om de productie te beperken. De Nederlandse regering heeft ook geprobeerd de verkoop van roerdes te beperken, maar dit was niet altijd succesvol.

De Nederlandse regering heeft uiteindelijk de productie van roerdes bijna volledig verboden. Dit was een belangrijke maatregel om de productie te beperken. De Nederlandse regering heeft ook geprobeerd de verkoop van roerdes te beperken, maar dit was niet altijd succesvol.

DEEL II

DE OORLOG VOOR DE MENSEN IN BEZET GEBIED.

De oorlog voor de mensen in bezet gebied was een moeilijke tijd. De Duitsers hebben veel maatregelen genomen om de productie van roerdes te beperken. Dit was een belangrijke maatregel om de productie te beperken.

De Nederlandse regering heeft uiteindelijk de productie van roerdes bijna volledig verboden. Dit was een belangrijke maatregel om de productie te beperken. De Nederlandse regering heeft ook geprobeerd de verkoop van roerdes te beperken, maar dit was niet altijd succesvol.

HOOFDSTUK IV - DIEFSTAL OP DE BOERDERIJ

Dit verhaal werd verteld door Mevrouw Jozefien Van Hecke (° Koewacht 1897) aan haar zoon Stefaan De Vuyst, die het neerschreef.

Toen mijn moeder nog jong meisje was heeft zij het volgende meegemaakt op een zekere dag. Het gebeurde in die tijd dat alle bezit van dieren op de hoeve moest aangegeven worden om alle zwarthandel te beperken. De Belgisch-Nederlandse grens werd streng bewaakt tegen het smokkelen. Het was nacht, iedereen in huis sliep, tot opeens mijn moeder wakker werd op de bovenkamer en opstond om door het raam te kijken dat uitgaf op de stallingen. Toen zag zij opeens dat de deur van het varkenskot open stond en de angst sloeg op haar hart. Onmiddellijk dacht zij aan diefstal. Vlug legde zij zich op de plankenvloer en riep tot haar moeder, die er onder sliep, met gedempt geluid „moeder, moeder, ze zijn ons virkens oan 't pakken !!”.

Moeder Picavet schudde aan Wies, haar man, en schreeuwde aan zijn oor „toe Wies, oast aa, ze zijn bezig mee ons biggen te pakken”, waarop Wies in zijn nachtkledij uit het bed sprong en ijlings naar buiten rende. Het kot was echter leeg en de dieven er reeds vanonder met de buit. Inmiddels had moeder haar zusters wakker gemaakt in alle stilte en blootsvoets kwamen die afgestormd. Vlug werd er overlegd dat iedereen een andere richting zou uitlopen naar de grens toe om de dieven te kunnen opsporen. Opeens weerklonk er een schot ter hoogte van de grenslijn gekomen (bedoeld wordt dat de familie toen ze aan de grens kwamen, opeens een schot hoorden), achteraf bleek dit een afgesproken signaal te zijn tussen grenswacht (duitser) en smokkelaars. Hierop begon mijn moeder uit de verte tegen haar vader te roepen om de dieven af te schrikken, die in de nabijheid vertoefden „vaunder, vaunder, schiet ze duëd !”. Later vonden zij jute zakken waarin de biggen gestoken waren. Verderop vonden ze dan nog een zak met enkele kiekens, afkomstig uit hetzelfde kot, want juist boven het varkenskot was de slaapstok. Het was maar een klein kunstje om meteen naar de slapende hennen te graaien en in een zak te stoppen. Enkele van die zakken lagen half in het water van de kreek door dewelke de smokkelaars trokken.

En zo had de familie Smet, haar gestolen goed terug. 's Anderendaags was gans het dorp vol van dit gebeuren. De hoofdkommies kwam de familie gelukwensen om het stukje bravour, want tot hiertoe was er nog niemand in geslaagd de dieven hun buit te doen achterlaten.

Opmerking : Jozefien Van Hecke woonde op Nederlands grondgebied. Dit verhaal toont dus aan dat de Duitse soldaten samenspannen met de Vlamingen om aan eten te geraken.

HOOFDSTUK V - TOEN RICHARD VERPLANCKE NOG EEN JONGE GAST WAS

Richard werd geboren te Wachtebeke in 1899.

Ik ben altijd met Raymond Geldof naar school gegaan. In één klaslokaal zaten twee verschillende jaren. Raymond was één jaar ouder dan ik. We zaten bij meester Vermeulen. De andere meester was meesterken Acke.

Raymond verkeerde met mijn zuster en kwam af en toe eens af 's avonds, vooral 's winters. Hij was toen zestien, zeventien jaar. Dat was in 't begin van de eerste wereldoorlog, toen er toch al elektrische draad stond.

Op een avond zit hij bij ons. Wij hadden nog een ouderwetse stoof, mijn pa zit aan de stoof en Raymond zit aan de andere kant van de stoof. Mijn ma stond in de winkel met volk en de bel gaat. Er komen twee politiemannen binnen, groene, gendarmes eigenlijk. Ze vragen aan mijn ma of Raymond binnen is. Ze zegt van ja en ze (de gendarmes) komen binnen. Zo Geldof zat daar en zij binnenkomen en hij met zijn hand in zijn vestzak, 't was gelijktijdig. En ze verschoten alle twee (de gendarmes) zodanig, dat ze geen kik meer gaven. Mijn pa zegt tegen hen „Zet ulder jongens“ en ze paktten een stoel en ze zetten zich. En mijn pa haalde de fles boven en hij gaf hen elk een druppel. En als hun druppel gedronken was, stonden ze op en ze zegden „Schönen Dank !“ en ze waren weg. Dat waren twee Duitse gendarmes, twee groene. Raymond is blijven zitten en de twee gendarmes zijn niet meer teruggekeerd. Maar het moet beklapt geweest zijn dat Raymond bij ons was, anders zouden die gendarmes niet binnen geweest zijn. Dit is gebeurd nadat Raymond de eerste keer over geweest is. De gendarmes kwamen werkelijk om hem aan te houden.

Anders van Geldof... ik wist wel dat hij een keer over ging, maar dat was ver alles wat ik er van wist. Hij zei daar niet veel van. We hebben hier wel eens ene binnen gehad die kwam vragen met de complimenten van Geldof om hem over te doen. Wie dat geweest is weet ik niet meer. Ik ben daarmee gegaan naar een Ivo Van Hoecke, het laatste huis van de Ramonshoek, en die heeft die persoon naar Kamiel Marquenie geleid en die heeft hem over gedaan. Die Ivo had een winkel indertijd en ik kwam daar mee spekken.

Van Geldof weet ik nog dat hij verschillende keren over geweest is. In 't eerste kroop hij door een fietsband, maar de Duitsers verhoogden de spanning en Raymond werd er bang van. Hij is dan begonnen met de draad af te knippen. Ik heb de tang waarmee hij dat gedaan heeft, nog in mijn bezit gehad, maar 'k weet niet waar ze nu verbleven is. De wijze waarop ze door de draad kropen was als volgt :

ze legden een rubberen binnenband op de houten velg van een fietswiel en schoven dit tussen de draden, die aldus van elkaar af geduwd werden. De mensen kropen dan door de houten velg naar de andere kant. De spaken waren er natuurlijk uit.

Dat aftrekken van pinnen van de kogels en het uitgieten van het poeder uit de hulzen dat deed alleman. Ik heb zelf met duizenden kogels afgetrokken.

Waar nu de winkel van VÉGÉ is (naast de zaak van Vervae, rechtover de Kerkstraat), woonde Staf Serie. Dat was een eeuwige straatloper, en dat was eigenlijk mijn beste maat. Wij hebben eigenlijk beestigheden gedaan. De Duitsers legden telefoondraad vanaf de kerktoren naar het gemeentehuis waar hun telefoons stonden. Maar de Duitsers spanden eerst de draad vanaf onze toren naar die van Winkel kerk, eer dat ze die draden aansloten in de gemeentehuizen van Winkel en Wachtebeke. En de Duitsers hadden nog niet goed gedaan met die draad te leggen, als wij hem al af deden. Dat was zo heel licht geïsoleerde draad. En we hadden zo'n rol draad, dat we ze haast niet konden dragen. Wij maakten in die tijd namelijk heel veel spekulaas en die vormen voor te bakken waren allemaal in hout. En die fijne staaldradjes van die telefoonlijn gebruikten wij om de spekulaas af te trek-

ken. Al de spijs die te veel in de bakvormen stak werd op die manier verwijderd. Zo hebben wij veertig jaar lang die staaldraadjes gebruikt, zoveel hadden we er. Wij waren vijftien jaar toen we dat deden, zuiver uit om de Duitsers te foppen.

Van aan Pottershoek tot aan Winkel stond er in die tijd geen enkel huis. Langs de baan stonden er toen zeer grote beukenbomen. De Duitsers klopten een kalleken in de bomen, dat zo wat naar omhoog stond en daar legden ze hun draad in. Zo dat was gemakkelijk om die er uit te pakken. We gaven gewoon een zwiep aan die draad en die wipte er zo uit. Ik draaide de draad op rond mijn hand en mijn elleboog. We zijn niet betrapt geweest.

Nadien wilden we hetzelfde doen met de telefoondraad naar Zelzate. Die draad was ook lichtjes geïsoleerd. Maar ik pak die vast en ik trek er eens aan en ik word gewaar dat daar spanning op zat. 'k Zeg tegen Staf Serie „We moem' er toch èn hee !". We wisten niet hoe we die draad er af moesten trekken. Staf zegt dat hij om een schaar gaat naar huis, zjn zuster was een kleermaakster. Die had zo grote scharen. Ik hield die draad gespannen, maar zweeg voor de rest als vermoord. Zo Staf knipt door die isolatie en die spanning komt op die schaar en die ging een gang. In die tijd stonden er in Rechtstro slechts enkele huisjes, de rest was veld. En er lag daar een akker, die lag gespit, en we zagen die schaar blinken in de maan op die akker. Die telefoondraad lag op een kram van een elektrische draad en zo kwam die spanning er op, want de isolator was kapot.

Gans de oorlog hebben wij soldaten ingekwartierd gekregen : gewone soldaten en officieren. Die bleven hier tenminste vier weken. Ze gingen eten in de Vierschaar, daar stond hun keuken. Er waren er ook die gingen eten bij Koeyer, waar nu het Persynplein is. Die woonde op de hoek van de dreef die naar het kasteeltje liep. Die Koeyer slachtte voor de Duitsers. Bij hem stond er ook een keuken en eveneens bij Andries, waar nu Kinget woont. Ik heb nog gewone tengels (brandnetels) weten koken voor de soep. De soldaten moesten ook tengels gaan trekken om uit te rafelen, om die vezels te gebruiken om neteldoek van te maken. Er waren hier plaatsen, zoals in de Blekerij, achter Pottershoek is dat, tussen Pottershoek en de Moervaart, daar waren weiden dat waren tengelvelden. Aan de overkant van de Moervaart heette dat de Duikerbos. De Blekerij was indertijd een blekerij van wol. Die werd naar die weiden gebracht om te bleken en te zuiveren in de regen. Dat is gebeurd voor mijn tijd.

Toen ik de Duitsers voor de eerste keer zag, zat ik met mijn gat op onze durpel. Die kwamen toe met een motorcycle als ze hier het eerst kwamen. Het waren geen Uhlanen, want die hebben een pin met een platte schijf op. Die welke hier kwamen, hadden enkel een pin op hun helm en dat waren Feldgrauen. Die stopten hier en ik ging er naar toe. Ze zegden „Winkel Croix", ze vroegen de weg naar Winkel. En ik zegde „Ier verkuëpen ze koas". Ze zagen dat ik hen niet verstaan had en er sprong ene uit zijn „sietekèrre" („sidecar" = zijwagen) en die kwam mee binnen in de winkel en mijn ma verstond hem. Die mannen waren een paar kilometers voor de eerste soldaten.

Die Feldgrauen hadden geen stalen helmen op hun kop, dat bestond toen nog niet. Ze hadden een hoofddeksel uit karton en daar stond een koperen pin op. De Uhlanen hadden nog een schijf op die pin. Zij hadden een slechte naam, alhoewel wij persoonlijk daar niets van ondervonden hebben. De oorlog was al een tijdje aan de gang voor hier de eerste Uhlanen gekomen zijn. Maar het schijnt dat die beestigheden gedaan hebben.

Wij hebben geen enkele slechte soldaat ingekwartierd gekregen, dat waren allemaal goede mensen. Een Duitser was in die tijd nog een domme jongen en een brave jongen. Het was maar waar ze binnen kwamen en tegenstand ondervonden en zich kwaad maakten, dat ze ongelukken gedaan hebben. En als de officieren ene konden pakken die tegen hen was dan natuurlijk... dat waren fanatieke militairen.

Wij hebben nog van die Duitsers plantjes gehad van perzikbomen, die ze meebrachten en wij hebben die geplant in onze hof in de Kerkstraat. Op enkele jaren droegen die veel en dat waren perziken twee vuisten dik, en we verkochten die aan het klooster. Alle Duitsers die ik gekend heb brachten iets mee als ze van huis terug kwamen, alhoewel ze thuis eigenlijk ook niets hadden.

De Ortskommandantur was in het huidige gemeentehuis. De Ortskommandant was inge-

kwartierd in het Kasteeltje (nu Persynplein). De eigenaar was een kartonfabrikant uit Gent. Wij hebben hier ook Elzassers gehad, die vochten niet gaarne en wilden over gaan naar Holland.

Wij zijn eens gaan vissen tussen Pottershoekbrugske en de Moervaart. Daar lag een „oan-gank” („aangang” = paaiplaats) waar de vis allemaal samenkomt om eieren af te leggen. Wij, dat waren ik, Theofiel Bauwens, Domientje Vervaet, Maurice Janssens, de rosse Miel Van Assel, die knecht was bij Arie Dhondt, en wij gingen werrelgarens (netten) zetten. Ik was een zeer goede zwemmer en ik pakte de brasems die tegen mijn benen kwamen wrijven. Binst dat wij bezig waren, komen er Duitse gendarmes van Winkel, groene. Die zien dat er daar beweging is en we mochten op straat niet zijn. Dat was 's morgens rond drie uur, het begon licht te worden. Theofiel Bauwens ging lopen richting Moervaart. Die Duitsers reden met hun fiets langs het water. Er stond daar een klein huisje, waar een zekere Zoeter woonde, omtrent halverwege het brugje en de Moervaart. En op het koertje van dat huisje stond die ene Duitser en die trok zijn revolver en die schoot naar Theofiel. Maar die was wel honderd meter voorop en met een revolver kunt ge niet zo goed mikken. Maar de andere Duitser reed voort met zijn fiets en die haalde hem in. Ze brachten Theofiel bij ons en die kreeg daar slagen zoveel hij wilde. Wij stonden op ons dood van schoajte (schrik), we zweetten van schoajte en ineens zeiden die gendarmes tegen ons „Los, du” (weg jij). En wij onze kloppers in onze handen en lopen naar huis zo zeer we konden. Maar Miel Van Assel wilde Theofiel zo nog een beetje beschermen en die bleef daar staan bij die Duitsers en die pakten hem. Die gendarmes pakten onze manden en onze werrelgarens en dat moest allemaal mee naar Ertvelde. Theofiel en Miel werden in Ertvelde in de bak gestoken. 's Morgens gingen we dan naar Dhondts om hen te zeggen dat hun knecht gepakt was door de Duitsers. Er was juist een Ortskommandant op logement bij Dhondt, want dat was in die tijd één der schoonste huizen van Wachtebeke. Mevrouw Dhondt vertelde dat aan die Ortskommandant zodra die uit zijn bed kwam. Die schoot zich op zijn paard en reed naar Terdonk. Die twee jongens werden vrij gelaten, de vis kregen ze niet, maar de manden en de netten werden wel teruggegeven.

Ik liep ook eens op diezelfde plaats te wandelen en de Duitsers kwamen daar met een baal handgranaten om die in het water te doen ontploffen en zo vis te vangen. Vermits ik daar liep, moest ik die baal dragen. Maar ik was goed op de hoogte van die handgranaten, want ik had die al veel in mijn handen gehad. Ik dacht bij mijzelf „hier ga ik toch mijn oogst op doen”. Ik mocht niet staan waar ze die handgranaten in het water smeten, maar moest een honderdtal meter achter blijven. Die soldaten zetten zich op hun hurken, maar ze vertrouwden dat niet voor mij. Maar als die baal al zo ver leeg was dat ik dacht, ik was toen een kloeke gast, „'t zal wel goan (om die te dragen)” sloeg ik de baal op mijn rug en ging lopen. Dagen nadien ging ik ook vissen, maar altijd slechts met één handgranaat. Ik was een goed zwemmer en met een netje in de hand ging ik de vis scheppen die boven lag. Ik had zo zeventig, tachtig tot honderd vissen als ik het geluk had dat die granaat in een klad terecht kwam. Toen was de Moervaart nog zuiver en krioelde van de vis. Voor mij, achter school, op het langste van de dagen een volle ketel paling vangen dat was niets. Maar toen ging de Moervaart nog op en neer met de Durme.

Eén ding weet ik nog van de eerste Wereldoorlog en dat is dat er veel armoe was bij de mensen en bij de soldaten. Ze kregen weinig en slecht eten. Ik weet nog dat we aan tafel zaten en onze vinger nat maakten om alle kruimelkes op te likken. Wij waren bakkers en dat spel met die zegelkes was zo wreed, want als die op waren hadden ze geen eten meer. Dan kwamen ze bij ons vragen „Krijg ik alstublieft brood? Van 't moment dat ik nieuwe zegels heb, ga'k ze u eerst en vooral brengen”. Maar ge krijgt die zegels niet nadien, zo dat waren er die wij kwijt waren. Maar op het laatste van de oorlog verbeterde dat veel. De soldaten haalden koeien die ze slachtten bij Andries en de bevolking kon voor een paar marken een kilo vlees kopen. Die Duitse soldaten dronken ook gaarne genever.

Die Duitse soldaten waren gemakkelijke jongens, maar de discipline was ontzettend streng. Ik heb nog geweten dat het muziek hier stond te spelen in de sneeuw en het vroom.

En de ene na de andere viel kwalijk (werd onpasselijk), maar de andere bleven doorspelen. Er werd naar die gevallen niet gekeken, ze zouden ze laten doodvriezen hebben. Wat ik ook nog eens tegengekomen ben met Staf Serie en met Prosper Kamoen ook bij. Er was een spioen, zijn naam ben ik vergeten, die in de bossen zat in Pene. En wij liepen daar op een draad, die vast gemaakt was tussen twee sparren. En wij zagen dat daar een spar met vastgehouden werd. Wij werden gewaar onder onze voeten dat dat hol was. Goed gekeken en wij haalden daar een spel uit met graszoden op en wat bosgrond. Wij kropen in die kelder en daar stond een bed in en er lag eten in en dekens. Maar de persoon die daar verbleef hebben we nooit gezien. We hebben die kelder terug toe gelegd en gekamoeleerd zoveel we konden en we zijn voortgegaan want we waren daar niet gerust. Jaren later was hij er nog.

HOOFDSTUK VI - HOE ZAT DAT FEITELIJK IN OVERSLAG ?

Dit verhaal werd verteld door zuster Desideria (Leonie De Mey) op 18 mei 1984.

SMOKKELEN

Gedurende de oorlog '14-'18 was Overslag Dorp een afgesloten gedeelte, 't is te zeggen een elektrische draad was langs de Belgische zijde gespannen en bewaakt door de Duitsers en een kiekendraad van min of meer drie meters was langs Hollandse kant gespannen. Zo waren dus twee straten, Schoolstraat en Dorp, afgesloten van de rest van de gemeente. Driemaal daags mochten de bewoners van het afgesloten gedeelte naar Holland ; een uur 's morgens, een uur 's middags en een uur 's avonds. De inwoners van het afgesloten gedeelte waren wel verplicht te smokkelen vermits er geen winkels waren van voedingswaren. Er was slechts één winkel met zeer schaarse textielartikelen. Zo werd op zekere dag mijn moeder gepakt met een kilo koffie en vijf stukken zeep. Belgen mochten geen boete betalen, maar moesten de bak in. Er werd nochtans niet onmiddellijk gehandeld, men moest eerst in een politieblad gestaan hebben. Dat duurt nogal een tijdje. Half december ging mijn moeder als naar gewoonte naar Holland, maar werd aan de doorlatingspost aangehouden door de doeane. Die maakten haar duidelijk dat het uur van vergelding gekomen was. De doeanes zegden „Nou, we gaan de maréchaussées verwittigen, ze moeten u naar Axel brengen“. Nu de maréchaussée die haar naar Axel moest brengen, was gelogeerd vlak voor de poort, van doorlating. De man kwam bij mijn moeder en zei „Nou, mag ik eerst mijn frak gaan halen, ik kom seffens terug“. - „Jawel“ zei mijn moeder. Maar nu was het ogenblik gekomen om te ontsnappen. Op een wip stond mijn moeder in de smokkelbarak van Kamiel Marquenie, van Wachtebeke. Die had een barak op Hollands Overslag, op het hof van bakker De Moor. Kamiel moest zorgen dat mijn moeder terug naar België kwam. Dat duurde slechts enkele minuten. Kamiel knipte een gat in de draad en moeder was veilig thuis. Ge kunt denken hoe de politie klopjacht hield. Nochtans bemerkten ze gauw het gat in de draad en ze zegden tegen mekaar „Nou, de vogel is gaan vliegen“. Maar nu kwam de moeilijkheid voor moeder, die niet meer naar Holland mocht. Dan maar de dochter het smokkelen aangeleerd. Maar dat kon niet blijven duren en in de maand februari, als de grootste kou voorbij was, besloot moeder haar zelf te gaan aanbieden bij de politie. Nu was het wel zo als de politie een smokkelaar naar het hoofdbureau van Axel konden brengen, kregen ze daarvoor vijf gulden boni. Die vijf gulden gunde mijn moeder hen niet, en ze verzon iets anders, luistert maar. 's Morgens vroeg van een dag in februari trok moeder verkleed als een man, broek, vest, klak en een kapper op de rug door de eerste doorgangspost. Dan was het nog een beetje donker. Moeder trok naar de barak van Kamiel Marquenie, trok daar vrouwenkleding aan en ging zich aanmelden te Axel. „Nou“, zegde men te Axel, „vrouw, de maréchaussees moeten u toch naar hier brengen ?“ - „Ja, mijnheer, maar dat wist ik niet. A is 't niet wel da'k mij kom aangeven ?“ Van Axel ging de reis naar Dordrecht, waar ze acht dagen bak moest zitten. Eens de acht dagen voorbij, kwam men haar melden dat ze voldaan had en huiswaarts mocht keren. Maar moeder zei „Jamaar mijnheer, ge stuurt mij toch niet naar huis ! Ik moet eerst het schriftelijk bewijs hebben dat ik voldaan heb“. Dat werd haar gegeven met de vermaning „Nou, en zie dat we u niet meer naar hier krijgen hee vrouw !“ - „Ja, mijnheer“, zei ze, „dat durf ik u niet verzekeren. En moest gij in mijn plaats zijn, ge zoudt misschien ook smokkelen. Ik kan toch mijn gezin niet laten kreperen“. Vanuit Axel was moeder volledig vrij. Ze mocht alleen haar gangen gaan. Maar daar juist had ze een winkel waar ze klant van was. Moeder was zo dun als een lat, maar toen ze thuis kwam stelde men vast dat ze zoveel verdikt was. Geen wonder, toen ze zich ontkleedde kwamen er twaalf hemden tevoorschijn. Wij hadden zelf een textielwinkel. Ge moet maar durven. Dit moet gebeurd zijn in februari 1916, na die koude winter.

Dat was zeker een mens van Kalken, meen ik dat dat geweest is. Zijn nicht was meid bij

de pastoor. Dat was toen pastoor Raes. Smokkelaars hadden in de Wachtebeekse polders, aan de kreek, de elektrische draad doorgeknipt, en goed de plaats gewezen. Maar ja, 't moest donker zijn en zenuwachtig zijn en die mens mispakt zich van plaats en grijpt de draad vast. En 's morgens vonden ze hem dood. En dan is de meid van de pastoor naar Holland moeten vluchten.

'k Moest mijn Plechtige Kommunie doen en textiel was bij ons (in België) niet te krijgen. Maar wij hadden wel onze magazijnen in Holland behouden. Wij hadden op de Hollandse Overslag een winkel en op de Belgische Overslag een winkel. Op 't Hollands hadden we nog stof liggen, maar die moest overgebracht worden, want de klederen moesten in België gemaakt worden. We moesten voering oversmokkelen om in mijn mantel te zetten. Maar ik was klein en dik. Dat was voering op een halve meter, moiré heette dat. Mijn zuster had dat op ons weggestoken (rond de borst) en het was een zeer goeie wachtpost die aan de poort stond. Maar wij hadden toch een beetje te lang gebabbeld, bij mijn peter. De winkel stond eigenlijk op naam van mijn peter in 't Hollands. Want mijn vader reisde in Holland en hij moest zijn stoffen kunnen rechtvaardigen. We hadden dus een beetje te lang gebabbeld en als we aan de doorgang komen zegt mijn zuster „God, 't is ne Fries”. En Friezen zijn zeer vieze mensen, daar is niets aan te doen. Een Hollander is moeilijk te overhalen, maar een Fries is een keikop. „Zeg”, zegt mijn zuster, „oppassen hee, niets zeggen!” Ik kende natuurlijk de slag van de zweep nog zo niet gelijk zij. We komen aan de doorgangspost „Nou, meid, doe je doek eens open!” „Nou, kleine meid, doe eens je doek open!” Open gedaan „Nou” zegt hij en hij wil daar zo naar tasten, zegt mijn zuster „Oe mijnheer asteblijf, asteblijf, ze heeft een kiekeborst en z'heeft de vallende ziekte, ze zal 't krijgen, ze zal't krijgen, ze gaat 't krijgen, astublijf blijft er toch af!” - „Nou, ga maar je gangen” zei hij. En als we op 't Belgisch kwamen hebben we ons tegen de muur leggen lachen.

SPIOENEN

Kamiel Marquenie was de toevlucht van iedereen. Hij spioneerde voor de Engelsen en is moeten vluchten. Ik heb dit horen vertellen van de zoon van Kamiel Marquenie, meester Marquenie uit Moerbeke juist voor hij gestorven is. Hij heette Albert Marquenie.

Ze kwamen zijn vader halen de Duitsers. Daar was niets aan te doen. Kamiel zei „Gods, 'k heb toch zo'n honger, 'k was juist van zin van 't eten, 'k ga eerst een paar eiers gaan halen uit de kelder”. En hij gaat in de kelder, maar hij had daar een geheime uitgang. En hij is gevlucht en hij is in Holland terecht gekomen. En die heeft daar een barakje op gezet. Maar met hij te vluchten, was zijn vrouw natuurlijk ook in gevaar. En zijn vrouw Eugenie De Letter, ze is nog niet lang dood, is gekomen tot aan de Dievenhuizekes. Die stonden op een dijk. Nu staan op die dijk twee rijen bomen, maar die dijk was toen veel hoger. En midden tussen die twee rijen bomen, boven op de dijk stond de elektrische draad. Dat was de scheiding Holland - België. Maar als ge nu nog goed kijkt zult ge nog zien, dat er buiten de steenweg een gracht ligt. En Eugenie is gekomen tot in die gracht, op een nacht. En dan heeft ze met een schoppe, waarmee ze aan het front loopgrachten maakten, een put gegraven. Ze wist hoe diep ze moest gaan, en zo is ze onder de dijk door in Holland uitgekomen. (Dit zou betekenen dat Kamiel met helpers vanuit Holland een tunnel zou moeten gegraven hebben, onder de dijk door tot op Belgisch grondgebied maar niet doorgegraven heeft tot aan de oppervlakte van de schuine kant van de dijk en dat Eugenie op de juiste plaats de aarde weggeschept heeft tot ze in de tunnel uitkwam). En dan is Miel De Letter, de broer van Eugenie, is er ook moeten bijgaan in Holland, die is ook moeten vluchten. (Dat is geen familie van Maria De Letter uit ons Jaarboek 1984 blz. 38).

Gustaaf Marquenie heeft maar één keer spionage gedaan. Die had een spionagebriefken. Wij hebben zo een gevonden in de portefeuille van mijn broer. Dat waren kleine briefjes. Daar staat bij voorbeeld een toren opgetekend, de kerk dus, dan het gemeentehuis, het kanaal... Al die kleine tekeningetjes zaten nog allemaal in de portefeuille van mijn broer.

Esther De Maesschalck heeft les gegeven aan de vluchtelingenkinderen en er was daar ook een onderwijzer bij, een van Dendermonde en dat was een echte spioen. Maar wij wisten dat niet. Die had ons Madeleine wijs gemaakt dat als zij spioneerde dat onze broer dan niet aan het front moest. Ze heeft dát een hele tijd gedaan. Wij hadden thuis een grote bierkan met een lange teut, dat heette een bierkiete. En tussen dat buisje zaten de spionnagebriefjes en mijn zuster gaf dat door met karnemelk in aan de doorlaatpost. Dat doorgeven van gerief gebeurde maar één keer per dag en er waren veel mensen die iets doorgaven naar België. De Duitse soldaten kenden ons niet. Al wat wij konden smokkelen van Holland naar de Belgische Overslag en dat we te veel hadden, gaven wij door aan België. Zo gaf mijn zuster dus die kan door en ze bleef kijken, die kan kwam niet terug. Ze werd verwittigd, want er waren Duitsers die de mensen hielpen. Dan is ze een dag of twee naar Holland gevlucht en bij mijn peter gaan slapen. Maar er is toch niets van terecht gekomen. Mijn vader echter kon schrijven vanuit Holland naar Engeland (waar Petrus De Mey meer dan tien maal op verlof geweest is) en misschien is dat zo aan het oor van mijn broer gekomen. Petrus schreef terug „Madeleine mag zich niet in 't gevaar stellen, voor mij blijft dat toch hetzelfde, dat zijn grote leugens” en dan is mijn zuster daarmee gestopt. De brieven van de Belgische soldaten werden regelmatig doorgegeven. Ze smeten die over. Op een zekere keer - dat was bij ons met een portaal, rechts de deur van het café en links de deur van de winkel - stond er een Duitser aan de toeg van de winkel en ze smeten die zak een beetje te hard door en die viel op de voeten van die Duitser. „Nou” zei hij, „was ist das ? Briefe ?” - „Och 't is niets” zei mijn moeder, „hier een beetje wol voor uw vrouw tegen dat ge in Urlaub gaat (verlof)”. Als die Duitsers zo maar iets konden krijgen, of schnaps of koffie, kondt ge er mee doen wat ge wilde. Op 't laatste van de oorlog was het toch zeer moeilijk en dan was er een pak brieven gekomen en we hebben die in de schuur begraven. En als de oorlog gedaan was, hebben we die terug boven gehaald en die lagen in ons café allemaal open. En de soldaten die terug kwamen, konden daaruit kiezen, er waren daar veel van hun brieven bij. Maar de andere brieven zijn weggegaan naar Lochristi, Zaffelare. Hoe die echter weggeraakt zijn weet ik niet, want dat heeft ons moeder ons nooit verteld.

Valerie Van Kwikkelberghe heeft binst de oorlog in de gevangenis gezeten in Gent. En die moest gefusilleerd worden en die heeft zich door het venster laten vallen. En zo heeft die zich een been gebroken en daarmee is dat uitgesteld geworden en dan is de Wapenstilstand gekomen en daarmee was ze gered.

Jan Vos, een smokkelaar eerste klas. Hij woonde daar waar nu het domein is. Ge kunt die huizekes nog zien in het Provinciaal Domein, aan de overkant van het water. Dat waren daar allemaal meersen. Ik reed dikwijls na school door de meersen naar Lokeren en dan moest ik daar voorbij. Hij was stroper, smokkelaar, spioen.

Alle weken kwamen er brieven toe in Holland en ze staken die in een zak en ze smeten die over en die kwamen bij ons terecht. Die brieven gingen van het front naar Engeland en vandaar naar Holland. Tussen de Hollandse en de Belgische Overslag was er enkel een kiekendraad gespannen. Die kiekendraad stond juist waar de pannendrup is van het doeane-kantoortje. We woonden toen verder de straat in, voorbij de kerk, tegenover Van Holle. Daar liep ook die kiekendraad langsheen de kassei. Wie die brieven allemaal verzamelde weet ik niet, maar ik weet wel dat er af en toe een pak brieven over gesmeten werd, die werden bij ons binnen gebracht en die waren dan voor mensen van Lochristi...

Ik weet wel een anekdote daarvan. Mijn vader kwam elke avond naar de draad als hij van zijn ronde bij de klanten kwam. „Ida (zijn vrouw), geen nieuws ? Oppassen hee, voorzichtig zijn hee !” Hij wist natuurlijk dat zijn vrouw wat dierf. „Jaja, gaan slaap maar op uw twee oren”. Mijn vader moest in Holland blijven vanwege onze winkel daar en vanwege zijn ronde bij zijn klanten.

We hadden geen eten genoeg in België. Moeder is gepakt met een kilo koffie en vijf stukjes zeep. Al wat eten was moesten wij allemaal gaan halen in Holland. Er is ook van alles over de draad gesmeten.

De elektrische draad was achter de pastorie en die liep door tot waar de Steenputs woon- den daar op de hoek van de weg die naar de Oudenburgse Sluis loopt. Daar was een wachtpost. Ge mocht daar ook van ons Belgisch Overslag uit pakjes naar België geven. Maar die werden allemaal in de wacht onderzocht en open gedaan. Ik weet ook nog heel goed dat mijn moeder een hele tijd brood doorgegeven heeft, waar spionage in zat. Maar dat is dan uitgekomen, en dat heeft ze dan moeten stil houden. Iedere keer dat ze zo'n brood doorgaf, keek ze of ze het bij de wacht terug buiten brachten en dan was het goed. Maar brachten ze het niet buiten...

Esther De Maesschalck is naar Holland gaan wonen. Daar was een smidse die niet meer ge- bruikt werd en die is dan omgevormd voor de kinderen van de vluchtelingen. Daar was een lokaaltje en dat is dan opgekuist geweest. Daar mochten de kinderen van de vluchte- lingen dan les volgen.

HOOFDSTUK VII - DE LIJDENSWEG VAN DE FAMILIE VERHOEVE

Dit verhaal werd verteld door Esther Verhoeve op vrijdag 30 november 1984.

Wij waren thuis met dertien : vader Domien Verhoeve, moeder Nathalie Onghena, vijf zonen Jules, Prudent, Alfons, René en Viktor, en zes dochters Martha, Rosalie, Clothilde, Irma, Germaine en ikzelf.

We hadden de Hollandse nationaliteit want vader was Hollander. Moeder was van Wachtebeke.

In 't begin toen er nog geen draad stond, konden de mensen nog zelf over gaan naar Holland en zelf hun brieven naar hun soldaten wegdoen of de brieven van hun soldaten halen. Onze Jules, geboren in 1894, ging geregeld over, waarschijnlijk om wat te smokkelen. Dat mocht niet van de Duitsers en Jules raakte bij hen bekend, en daarmee moest hij hier weg. Toen de Duitsers dan in het voorjaar van 1915 begonnen met het spannen van de elektrische draad, is Jules naar Holland gevlucht terwijl het nog kon. Hij is niet meer naar België terug gekomen binst de oorlog. Hij was bij Van Assel op logement, een café op 't Hollands. Als onze Jules dan weg was, waren we toch bang.

Onze René is overgegaan in 1914. Die was al getrouwd. Hij was afgekeurd voor 't leger en heeft uiteindelijk zijn vrijstelling gehad.

Toen dan de draad gespannen werd, kwamen de mensen aan weerskanten van de draad samen, en riepen naar elkaar „We hebben brieven van die of die, zoudt ge die niet willen wegdoen ? We zullen ze u een keer brengen“. Zo zijn Jules en Prudent begonnen met brieven door te geven. Prudent zat dus in België en Jules in Holland. In 't eerste ging dat goed, want dat was maar enkele brieven door de draad doorgeven. Maar op de duur waren er dat zoveel dat men ze in een baal moest steken, en die kondt ge niet door de draad doorgeven, dat was te dik. Dan is men begonnen met aan weerskanten van de draad een ladder recht te zetten. Jules en Prudent deden dat ook. Ze zetten hun ladders tegen elkaar. Op die wijze konden ze op de ladder kruipen en de balen aan mekaar door geven. In 't begin was die draad twee meter hoog, maar nadien hebben ze die nog verhoogd en dan moesten Jules en Prudent een langere ladder nemen. Ik heb die eerste ladder nog. Soms smeten ze die balen met brieven over de draad. Daarbij bleven die soms wel eens hangen aan de draad en dan waren die balen kapot, want ze verbrandden. Dan waaiden de brieven met de wind weg. Als die dan gevonden werden door de Duitsers, wist natuurlijk niemand van iets. Wijzelf hebben geen brieven meer bewaard, want de Duitsers kwamen hier veel te veel zoeken. Mijn broers waren verdacht. De Duitsers hebben hier nooit iets gevonden, 't zat altijd de stoof in. Dus de brieven die van Holland kwamen en die nog niet weg waren naar waar ze moesten zijn, die werden in die gevallen verbrand. Als de Duitsers op gang waren en we zagen ze komen, dan wisten we dat ze naar hier kwamen en dan werden die brieven in de stoof gesmeten. De mensen uit de buurt verwittigden ons ook. Zo deed iedereen al een keer wat. De mensen kwamen hun brieven voor het front hier zelf afgeven, ofwel als ze onze Prudent zagen „Prudent wilde gij die ne kiër wegdoen ?“ Op de duur dierven mijn broers die brieven niet te veel meer bijhouden, het werd te gevaarlijk.

Mijn broers zijn zo bekend geraakt, door die brieven over te doen. De mensen die zich bezighielden met personen naar Holland over te brengen dachten „die doen brieven over, we zullen daar ook eens een persoon naar toe doen“. Die personen die naar Holland wilden werden hier gebracht door mensen van Zelzate, gelijk Stanislas Mabilde en Oktavie Martens, allemaal grote mannen (!). Ze brachten die mensen naar hier in onze staminee. Dat mocht overdag gebeuren dat gaf niets. Maar 't is maar van hier naar ginder, naar de grens, dat het moeilijk was. Die mensen zaten niet in onze gelagzaal, maar wel hier van achter bij ons. Ja wij waren ook bang, maar in 't eerste was dat zo goed niet geweten. Maar op de duur komt dat van langs om meer uit. Er kwamen weinig Duitsers een pint drinken in onze staminee. Het is nooit gebeurd dat er hier mensen zaten van achteren in ons huis en tegelijkertijd een Duitser van voren in de gelagzaal.

Om volk over te doen, zetten Jules van Hollandse en Prudent van Belgische zijde hun lad-

ders tegen mekaar. De mensen kropen daar dan op en aan de top van de ladder moesten ze hun benen daar over slaan. Als ze vielen waren ze dood, want dan vielen ze op de draad. Er zat niet altijd spanning op, maar toch meestentijds. Er liep een wachtpost, maar terwijl hij weg was kropen ze over de draad. Maar als er enkele over waren, keerde de schildwacht al op zijn stappen terug en dan moesten de overblijvenden zich wegsteken. Als alles over was, werden de ladders terug mee genomen door mijn broers. Zo is er eens een keu van acht gepakt geweest. Ze zijn van bij ons weg gegaan door het land en de weiden. Er waren kinders bij. Die mensen hadden zoals altijd, maar enkele minuten tijd om over te gaan, want de schildwachten liepen vijfhonderd meter van elkaar. Die mensen gingen natuurlijk over als het donker was, 's nachts binst de zomer en in de vooravond in de winter. En die bepaalde keer werden ze ontdekt en hebben de Duitsers in de lucht geschoten. Zo die mensen waren oneindig bang, die wisten niet waar naartoe in die vreemde polder en die lieten zich pakken. Mijn broer die was weg, die wist waar naartoe, en hij wist wat er met hem zou gebeuren als ze hem pakten. Die mensen zijn dan naar Zelzate gebracht en 'k weet niet wat daar verder mee gebeurd is. Die mensen hebben niet geklapt, die hebben gezwegen. Die hebben gedaan alsof het hun eigen idee was. Die riskeerden hoogstens een tijdje gevangenis.

Op 't laatste werd ons huis in de gaten gehouden door de Duitsers met patrouilles. Dan zijn eerst Alfons en later in 1917 Prudent ook naar Holland gegaan. René en Jules zaten er al, Viktor was weggevoerd door de Duitsers. Prudent is overgegaan langs het bureau. Er stond daar een groot bureau waar de weg begint die van de Oudenburgse Sluis loopt naar de Overslag. Dat was afgemaakt met een hekken. De ganse inham die Wachtebeke maakt in Holland met de Sint Elooipolder en de Sint Elookreek, was niet afgemaakt met prikkeldraad. Om tijd en draad te sparen hadden de Duitsers de prikkeldraad getrokken van aan de Oudenburgse Sluis, langs de weg naar Overslag, langs Overslagdijk, achter Belgisch Overslag langs de kant van Vieruitersten en Bovenhoek om terug naar de grens. Zo lag gans die inham vrij in verbinding met Holland. Zo op een keer stond dat hekken daar eens open en onze Prudent stond daar te klappen met een Duitse schildwacht en ze hadden veel leute. En als die Duitser eens bijzonder veel plezier had is mijn broer in al zijn leute rap door dat hekken in Sint-Elooipolder gelopen en zo naar Holland. En of die Duitser geroepen of geschoten heeft dat weet ik niet, maar mijn broer was weg. Op de Sluis (Oudenburgse) waren er geen mensen die deden wat mijn broers deden. Op Overslag echter wel : Zulma Droesbeke, Noore Kwikkelberghe en Falle (Valerie). Maar van Zulma Van Kwikkelberghe heb ik nooit gehoord.

Na de oorlog heeft die prikkeldraad hier niet lang gestaan, want elkeen trok er wat af, hij kon dienen als afmaakdraad. En die barakken aan de Oudenburgse Sluis hebben er ook niet lang gestaan want die werden seffens afgebroken voor brandhout.

Onze Viktor, die hebben ze gehaald, de Duitsers, in 1915 en die is niet meer terug gekomen. Hij had met de ganse zaak niets te maken. Ze hebben hem eerst meegedaan naar de barakken die hier stonden op de dijk, aan dat café daar. Ze hebben hem daar geboeid en klop gegeven. En hij had zeer veel dorst en 't zweet liep van zijn kop, als hij hier voorbijkwam op weg naar Zelzate, dat moet ge niet vragen. En ons Martha, die is er naar toe gesprongen met een flesje bier „In ge goat èm loaten uitdrinken” zei ze, „of 'k klop op ulder muile” tegen die Duitsers. En ze mocht het hem geven en hij mocht het uitdrinken en dan was hij weg. Ik weet daarvan als ze hem komen weghalen zijn. Soldaten met geweer en bajonet en pinhelmen op. Ze waren met drie. Hij moest dus naar Zelzate en 'k heb hem nooit meer gezien. Van Zelzate ging de reis naar Gent en vandaar naar Sedan. Prosper Lak van de Langelede, is er laatst bij geweest in Gent en die heeft gezien dat ze Viktor weggevoerd hebben. Hij is ons dat komen zeggen. Viktor is in Sedan gestorven van de honger. Ze kregen daar bijna geen eten. Een beetje dunne soep en wat bladeren van de bomen dat kon hij eten. Hij is gekrepeerd van de honger. Mijn ouders hebben nog wel gelopen om hem er uit te krijgen, omdat hij Hollander en nog geen éénentwintig was. Maar ja vooraleer dat dat allemaal belopen is ! Onze Jules moest dat in Holland en onze Prudent hier achterna lopen. De gemeente is ons dan komen zeggen dat hij dood was.

En op een keer ook in 1915, maar later, binst de zomer was gans ons gezin weg. Mijn zusterken en ik waren gaan spelen. Zij in dat straatje voor de Cornilstraat, bij Jef Heireweg en ik was bij de De Rijckes gaan spelen op dat groot boerenhof. De Duitsers waren al eens huiszoeking komen doen bij ons en dan hadden ze de matrasjes van de kinderbedjes opgesneden. Dat was nog al een naaiwerk om dat allemaal weer dicht te krijgen. Zo mijn zusterken en ik we zagen ons gezin gaan, maar de mensen hielden ons vast. De Duitsers voerden mijn vader, mijn moeder en mijn zuster Rosalie en Martha, elk met hun klein kindje, weg. Rosalie was getrouwd met Oktaaf Roeland en Martha haar man heette Gustaaf Ronse. Hun kindjes heetten Lucien Roeland en Albert Ronse. Lucien lag nog in de wieg, dus die moest gedragen worden, Albert was twee jaar ouder. De mensen waar wij bij speelden hebben ons gehouden en wij moesten daar blijven eten en slapen. 's Anderendaags zijn ze (ons gezin) allemaal teruggekeerd. Ze hebben maar één nacht in Zelzate geslapen. Iemand had ondertussen onze René op 't Hollands verwittigd. René kontakteeerde dan de Duitsers om toelating te bekomen om onze beesten eten te mogen geven. René was niet verdacht want hij woonde op 't Hollands. Hij kreeg toelating en is dan de beesten eten komen geven, vergezeld van een Duitser met geweer en bajonet.

Zes maanden later binst de winter zijn de Duitsers dan mijn vader met ons Martha komen halen. Die hebben ze in Gent gestoken. In de Nieuwe Wandeling zaten ze. De Duitsers zegden daar tegen ons Martha „Uw vader heeft dat en dat gezegd” - „Mijn vader kan zeggen wat hij wil”, zei ons Martha „'t is een leugenaar”. En tegen mijn vader zegden ze ook zo iets, maar die wist ook van niets. Als ze in de gevangenis zat kreeg mijn zuster 's morgens koffie en ze meende dat het water was om haar te wassen. En ze waste er zich in en 't was haar koffie. Zij heeft geen slagen gehad, maar mijn vader heeft wreed veel slagen gehad.

Er zat in de Nieuwe Wandeling nog een vrouw van Wachtebeke, die meid was bij Wies Poppe. Ze had een zwerende vinger. Waarvoor die daar zat, weet ik niet. En die deed niets of hele dagen schreemen. En de Duitsers zegden tegen haar „kende gij ier giëne ?” Ze vroegen haar dat terwijl ze hun dagelijkse rondjes deden op de koer van de gevangenis. „Joaje'k de die” zei ze en ze wees op mijn zuster. „We goam er a bij steken” zeiden de Duitsers. En van dan af had ze leut inplaats van te schreemen. Ze zijn met hun tweeën losgelaten, 's avonds ten elven in Gent uitgeschud. Ze wisten niet waar naartoe. Ze zijn daar blijven staan tot het licht werd. Het was toen naar de winter toe. Ze zijn altijd maar over en weer gewandeld om geen kou te krijgen. Toen het dag werd hebben ze de weg gevraagd. Ze hadden toch nog wat centen en dan zijn ze kunnen meekomen met de trein tot op Zelzate. Ze hebben mijn zuster dagenlang ondervraagd. Vader moest ook spreken, maar hij kon niet, want hij had niets gedaan. Toen hij thuis kwam, zag hij er onderkomen uit en met opgezwollen gezicht van de klopp die hij gekregen had. Ze klopten met de matrak en met hun vuisten op zijn kop. Ze hebben hem dan vrijgelaten. Mijn zuster was toen al thuis. Nadien hebben mijn ouders daar niet veel meer over verteld. Ze konden niet verkroppen dat hun zoon Viktor dood was.

Er was wel een diploma van de Belgische staat voor ons Martha, als dank voor het feit dat ze gespionneerd had. Ze kon het bewijzen, want ze had ervoor in de gevangenis gezeten. Maar toen de Duitsers kwamen in de tweede wereldoorlog heeft ze dat diploma uit zijn kader getrokken en verbrand.

In 1918 zij we dan naar Sleidinge gemoeten. We hebben daar een maand of vier gezeten. We waren in een café bij ene die bakker geweest was. Zulma Drosbeke was daar ook in de buurt. Die mens had een grote boven, waar we konden slapen en in het café konden we wonen. Mijn vader kon daar niet werken, we werden dus gesteund van de Openbare Onderstand. Dat was maar mager. Toen we weg moesten uit Wachtebeke, zijn er geen Duitsers gekomen, maar burgemeester Van Pottelberghe heeft ons weggevoerd met zijn karretje. Er was een verhuisauto ook. We moesten al ons gerief meedoen, het huis stond leeg. Onze koe liep nog op de wei, maar die was verkocht, onze varkens ook, alles. We zijn met acht naar Sleidinge geweest, mijn broers waren in Holland en Viktor was dood. Ge kunt dus wel begrijpen dat dat beetje geld rap opgeleefd was. Na de Wapenstilstand zijn we dan terug gekomen. Ons huis was verhuurd geweest aan mensen, maar die hadden

zelf ook een huis, waar ze terug naar toe konden gaan. We hadden nog wat land ook. Ons Martha en vader waren vanuit Sleidinge toen we daar bevrijd waren, naar de Oudenburgse Sluis willen gaan. Toen ze in Zelzate bij Bauwens (?) aan het kanaal kwamen, daar aan Kuhlmann ongeveer, waar nu Sidmar is, om over te gaan, zien ze daar toevallig de man van ons Rosalie. „Hei”, zei Martha, want dat was een vieze” a zijde gij Oktaaf?” - „Ja’k, wa moeër van èn?” zei die mens, want hij kende haar ook niet, na al die jaren. „God ge moe ovre seekre? Ge moet nie overgoan” zei Martha, „goa moar mee mee ons noar Sleine, want we zitteme doare”. Oktaaf Roeland keek zich bijna dood. Die was ik weet niet hoe ver te voet gekomen naar Zelzate. Die was van ’t front terug gekomen, die was bij de genie. Hij zat daar aan de telefoon en was wat vroeger weggeraakt. Hij heeft wel brieven geschreven naar ons Rosalie, maar we hebben er weinig van gehad. Er zijn geen brieven meer over. We waren veel te bang dat we bezoek zouden gekregen hebben van de Duitsers. Zo eens dat we in Sleidinge zaten, kon hij ook niet meer schrijven, want hij wist niet meer waar wij waren.

Het medelijden met mij, zij te minste mijne vrienden, want de hand des Heeren heeft mij geraakt.
J-m.

†
BID VOOR DE ZIEL
van
VICTOR VERHOEVE
zoon van **DOMIEN**
en **NATHALIE ONGHENA**,
geboren te Waachtebeke den 15 Maart 1898
en overleden te Selam den 12 April 1918.

De ware wijsheid bestaat in de vreesz Gods, het waar verstand in af te wijken van het kwaad.
Job. XXVII. 17.

Wij zijn als vreemdelingen en reizigers op deze aarde; onze dagen zijn er als een schaduw en wij verlijven er slechts een oogenblik.

I. PAR. XXIX. 15.

Te midden mijner dagen daal ik ten grave, en te vergeefs heb ik het overige mijner jaren betracht, O Heer, op U heb ik mijn vertrouwen gesteld, laat niet toedat het verijfeld worde.

PSALM.

De dood is goed en zalig, die het leven niet wegneemt maar in een beter verandert.

II. AMIC.

Duurbare Ouders, broeders en zusters, het valt mij pijnlijk zoover van U verwijderd te zijn en zoo vroegtijdig U te moeten verlaten; woot mij medelijding in uwe gebeden, wij zullen elkander wederzien, en niemand zal onze vreeszde ontremmen.

Ev. JOAN.

Ziet tot u om Jesus, wees mijne beschlucht.
Opvlijgen a laast.

R. I. P.

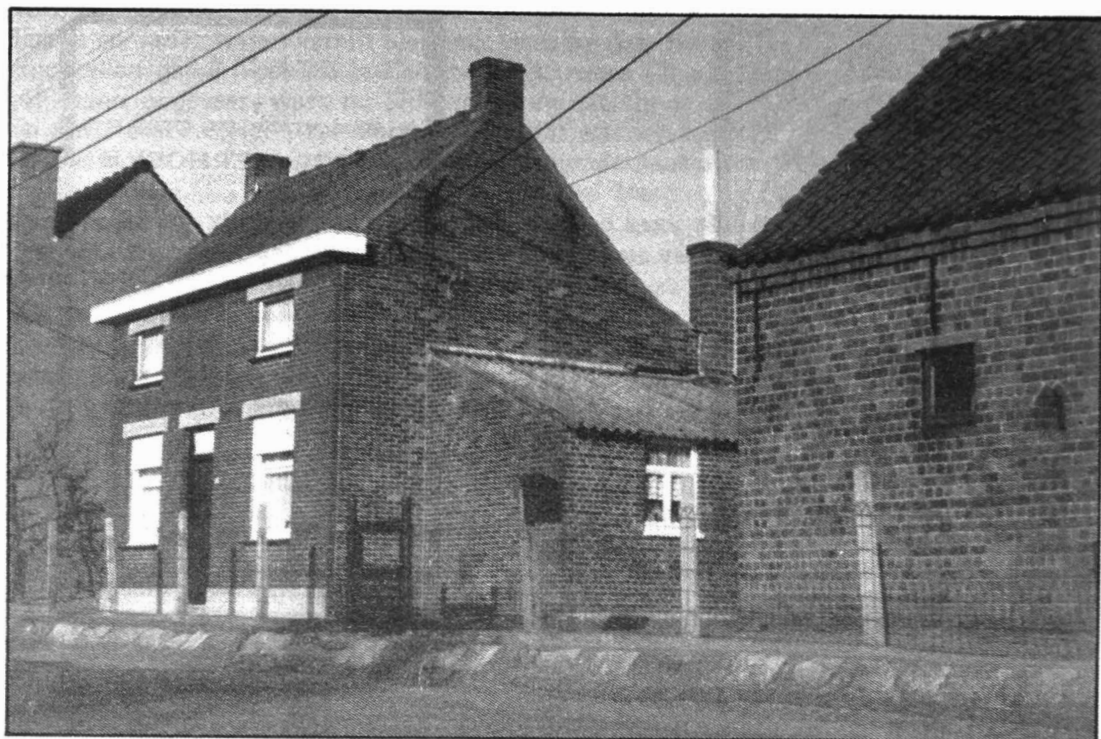
Druck. De Kroonv. Waachtebeke kerkstraat.

Viktor Verhoeve

Dit is de ladder, Belgische kant, die over de elektrische draad tegen een zelfde ladder, Hollandse kant, gezet werd.

De vluchtelingen klommen deze ladder op, sloegen aan de top gekomen het been erover en daalden neer langs de andere kant. Dit gebeurde in het donker en met een bewapende schildwacht, slechts enkele minuten weg.

Vanuit dit huis op de Sint Franciesdijk, vertrokken de gebroeders Verhoeve met vluchtelingen naar Holland

Bij het buitenkomen zagen de vluchtelingen dit landschap. De dunne streep struikgewas op de achtergrond is de grens met Nederland. Door weiden en akkers, de gids met de ladder op de schouder, trokken de vluchtelingen zwiingend en gespannen de elektrische draad, de grens, de vrijheid tegemoet.

HOOPDSTUK VIII. ALFONS OREY
DEEL III

DEEL III
GESNEUVELD VOOR HET VADERLAND
STRIJDEND VOOR HET VADERLAND

HOOFDSTUK VIII - ALFONS CREVE

BELEVENISSEN AAN HET FRONT

In het jaarboek 1984 waren enkele brieven opgenomen van Pierre Heyns en Leon De Schepper, alsook enkele officiële bescheiden in verband met de dood van Alfons Creve.

Nadien kregen we tientallen brieven van en aan Alfons Creve ter inzage. Dit gebeurde dank zij de welwillendheid van onze leden IRENE CELIE en MAURICE CREVE, waarvoor onze hartelijkste dank. De briefwisseling begint in 1911, jaar dat de twintigjarige Alfons zijn legerdienst moet beginnen, en eindigt in 1918 met de laatste brieven van kozijn Leon De Schepper uit Sint Amandsberg en strijdmakker Theofiel Desmet uit Waregem. De verzameling is niet volledig, want niet iedereen bewaarde alles en er zijn ook brieven verloren gegaan, vooral tijdens de oorlog.

Voor de volledigheid zijn alle overgebleven brieven en kaarten in dit jaarboek opgenomen. Ook al is hun inhoud zonder betekenis, dan nog brengen ze de sfeer van zeventig jaar geleden terug in ons bereik. Voor de echtheid worden de teksten onverbeterd weergegeven. In het boek „de Kleine Mens in de grote Oorlog“ van Lut Ureel (uitgeverij Lannoo) staat te lezen dat in onbezet gebied kursussen voor de frontsoldaten werden ingericht door de onderwijzers uit de streek. Doel was die jongens bijkomende opleiding te geven en tevens hen een uitwijkmogelijkheid te geven uit de bandeloosheid die bij een deel van het leger welig tierde. Tegen die bandeloosheid voerden veel katholieke jongens strijd, zoals Renaat De Rudder uit Oostakker en Joe English, die zeer goed kon tekenen. Voorbeelden van die strijd ziet men in de afdrukken van de sluitzegels en prentkaarten elders in dit boek afgedrukt. De latere brieven van Alfons Creve zijn schoner geschreven dan die in het begin, maar dit zal wel aan de oefening liggen. Bij anderen is het aantal fouten gedaald in de loop van de oorlog. Is dit te wijten aan de aktie van die onderwijzers? Dit zullen we nooit weten, maar mogelijk is het.

De briefwisseling van Alfons valt uiteen in twee delen :

- die tijdens de legerdienst 1911-1913 ;
- die tijdens de oorlog 1914-1918.

Tussen de laatste brief van 17 maart 1913 en de eerste brief van 11 oogst 1914 liggen ongeveer 16 maanden. We mogen dus gerust zeggen dat Alfons Creve aan zijn jong leven niet veel gehad heeft.

Een gesprek met Bertha Creve, de zuster van Alfons, op 12 mei 1985, leerde ons dat het in werkelijkheid nog slechter was dan we eerst dachten.

* Alfons heeft waarschijnlijk geen 24 maanden legerdienst gedaan. Hij was bij de ploten, die het minst lang dienst moesten doen. Ze moesten 18 maanden doen, tegen vier jaar voor het paardenvolk. Dit zou kunnen kloppen met de eerste brieven van oktober 1911 en de laatste van maart 1913.

* Na zijn legerdienst was Alfons nog niet lang thuis, een tweetal maanden, toen hij weer voor een maand weg moest bij het leger, in verband met een grote staking in Gent.

* De dag van de oproep vroeg vader Aloïs aan Bertha en haar broer Maurice (later drukker) om op de streek, waar het koren al gestuikt stond, aren te gaan rapen. Alfons moest dat stuk ploegen en ondergeploegde aren schoten nadien op. Dat aren lezen duurde een half uur. Toen Bertha en Maurice vertrokken, stond Alfons de paardenstal uit te mesten en toen ze een half uur later terug kwamen, was Alfons reeds vertrokken naar het leger. Bij de terugtocht der Belgische soldaten gingen de mensen van Wachtebeke elke dag kijken naar het station van Wachtebeke, naar de treinen vol soldaten die aftrokken. Dat gebeurde altijd in de valavond. Ze deden dat om te zien of er van hun volk op zat om hen eten te geven. De Creves hebben Alfons nooit gezien. Wie hem wel de laatste keer gezien heeft is Louise De Schepper, zuster van Leon De Schepper en echtgenote van De Moerloose. De Moeder van de De Scheppers, was een zuster van Aloïs Creve. Louise ging zien naar alle treins met soldaten die in Dampoort station voorbijreden. Zo heeft ze in het voorbijrijden gewuifd naar Alfons.

Hierna volgen dan de beknopte samenvattingen van de brieven van en aan Alfons Creve gericht. Voor wie de volledige tekst wil lezen, verwijzen we naar Deel V - blz 117.

1911

1. 6 oktober brief van zuster Irma
2. 11 oktober briefkaart van neef Albert
3. 13 oktober briefkaart van zuster Irma
4. kaartje van Arthur Bonte
5. 13 november brief van zuster Irma
6. 14 december brief van Leon De Schepper.

Alfons Creve heeft volgens het dokument „Nationale Militie - Inlijving der Miliciens“ (jaarboek 1984 blz. 65) zijn dienstplicht aangevangen op 8 mei 1911. Hij moest die dag om 6 uur 's morgens aan het station van Wachtebeke zijn om naar Gent te rijden. Daar moest hij zich melden in de „nieuwe kazern“ in de „de Craeyerstraat“.

1. Er moet iets gebeurd zijn, want zijn zuster Irma schrijft „Wij hebben met spijt vernomen dat gij moeten teekenen hebt voor 24 maanden“ en ook „Vandaag kwamen de Gendarmen in burgerskleederen zien waar gij zoolang bleef, zij kwamen af met eenen brief uit Brussel waarbij het kwam dat gij niet was binnengegaan...“ en nog „... en als gij den eersten keer naar huis komt...“
Indien Alfons daadwerkelijk op 8 mei 1911 binnen gegaan was, waarom zou zijn zuster dan vijf maanden wachten met het schrijven van het bovenstaande ?
2. Neef Albert schrijft op 11 oktober „... ik vernomen heb dat gij bij het 2e Ligne regiment zijt“. Het kan toch geen vijf maanden geduurd hebben om dat te weten te komen ?
Alfons, en dat blijkt uit gans de briefwisseling, is altijd boer gebleven en de oogst en het vee lagen hem nauw aan het hart. Dit is merkbaar in de brieven en de briefkaart van zijn zuster Irma, die niet nalaat te schrijven hoe het met de zeugen, de viggens, de os en de aardappelen gaat. Nog belangrijker is het gezinsleven, evenals dat van de familie en de gebuurte, dat uitgebreid in de brieven aan bod komt. Bezoek speelt een niet onaardige rol, want neef Albert gaat Alfons bezoeken half oktober in Gent, Arthur Bonte komt ook half oktober en neef Leon De Schepper drukt zijn spijt uit dat hij te laat was om Alfons vaarwel te zeggen bij diens vertrek naar Beverlo begin december.
5. Uit de brief van 13 december van zuster Irma lezen wij „Wij hebben zeer ongerust geweest over uw spoedig vertrek uit Gent...“ en zien we ook dat de mensen toen niet veel vertrouwen in het leger hadden want „Wij maakten zorg of gij daar van honger en koude zoudt vergaan hebben...“

1912

1. 7 januari brief van vader Aloïs
2. 3 april gele kaart van Florent Dierick
3. 16 april brief van zuster Irma
4. kaartje van P. Heyns
5. 17 april briefkaart van A. Heyns
6. 1 mei briefkaart van moeder Creve
7. 3 juni brief van vader Aloïs
8. 9 juni briefkaart van moeder Creve

9. 21 augustus   briefkaart P. Bracke
  10. 2 december   brief van vader Aloïs
2. Op 3 april is Alfons nog altijd in Beverlo.
  3. Alfons krijgt van zuster Irma weer nieuws over de boerderij en over de gebuurte, met als uitschieter het geweldige nieuws dat Mielus zijn 't Jef ook nen velo gekocht heeft en nog wel in 't grootste geheim van gans de wereld.
  5. Rond half april bezoek te Peer bij de tante van zijn vriend P. Heyns.
  7. Begin juni is Alfons terug in Gent want hij krijgt bezoek van vader en moeder.
  8. De briefkaart van moeder Creve bevat wel een interessant stukje nieuws, namelijk dat twee tantes niet naar Gent dierven gaan op bezoek omdat ze dachten „... dat met de kiezing vandaag heel de stad zou in stukken geslagen worden...“.
  9. Eind augustus krijgt Alfons weer bezoek namelijk van zijn vrienden Petrus Bracke en Arthur Bonte.
  10. Begin december moet hij dan gids spelen voor vader Aloïs.
Tot daar 1912, een jaar zonder veel gebeurtenissen, behalve dan het verblijf in het kamp van Beverlo.

1913

1. 7 januari   brief van zuster Irma
2. 21 januari   brief van zuster Irma
3. 17 maart   briefkaart van Leon Dhaese.

Na 17 maart geen brieven meer. Dit betekent waarschijnlijk dat Alfons dan zijn dienstplicht volbracht had.

1914

1. 11 oogst   uit Kumptich
2. 20 oogst   uit Duffel
3. 28 oogst   uit Boom
4. 15 september   uit Rumpst
5. 10 oktober   uit Stalhille naar ouders
6. 10 oktober   uit Stalhille naar familie
7. 14 oktober   uit Ichtegem
8. 8 december   uit De Panne.

De brieven aan Alfons Creve gericht zijn bijna allemaal verloren, evenals enkele die hij zelf geschreven heeft, onder andere een brief van 15 oogst en een kaart uit Beveren verstuurd begin oktober.

1. Alfons hoopt op 11 augustus al dat de oorlog rap zal voorbij zijn, want hij heeft gehoord dat de Duitsers reeds klop gekregen hebben. Hijzelf heeft nog niet moeten vechten en ligt in de buurt van Tienen. Ze worden goed verzorgd door de burgers. „Ze“ dat zijn behalve Alfons, ook zijn kameraad SMETJE uit Waregem en de Wachterbenaars GUST (van de) VELDE en BENI CORIJN (VAN HEIRSELE).
De landbouw rond Tienen geniet zijn volle aandacht, wat niet vreemd is, als men be-

denkt dat Alfons als oudste zoon, waarschijnlijk vader Aloïs als boer zal opvolgen.

2. Op dinsdag 18 oogst moest het 2e Linie, het regiment van Alfons, hulp gaan bieden aan andere eenheden van hun divisie. Ze kwamen echter te laat, want die eenheden trokken al terug. Het 2e Linie moest volgen en stapte van Neerwinden, langs Tienen op Leuven toe ; vandaar ging het naar Mechelen en zo naar Duffel. Daar verblijven ze in een papierfabriek en worden gastvrij ontvangen door de bevolking. Alfons denkt dat ze terug zullen trekken op de forten van Antwerpen, maar dat ze eerst mogen uitrusten. Er is nog een Wachtebekaar bij gekomen, namelijk MAURITS CLOECKAERT'
3. De 28e oogst zit Alfons in Boom en hij moet deelgenomen hebben aan een slag, want GUST is een paar dagen afwezig geweest en niemand heeft iets gezegd, want „na eenen slag gaat er het niet nauw...“ Alfons zelf met negen anderen zijn bij een burger gaan slapen en zijn 's anderendaags slechts hun compagnie gaan vervoegen.
4. Op 15 september zijn er in Wachtebeke vluchtelingen uit Aalst, Mechelen en Lokeren. Een tiental dagen na de brief uit Boom is Alfons naar Lokeren en Overmeire geweest en vandaar langs Temse naar Duffel (waar hij reeds de 20e oogst was) en zo verder over Mechelen naar de slag in Hofstade en Elewijt"... waar wij nog 2 dagen gestreden hebben en voorzeker ons best hebben gedaan dat zult gij wel zien in de gazet als gij den 4 daagschen slag zult lezen". Alfons heeft DE CALUWES uit de Molenhoek ontmoet in Lokeren, maar is zonder nieuws van DIERCKX en MAURITS CLOECKAERT. FRANS DE CALUWE, Wachtebekaar, ligt nu ook bij Alfons. Treffend is volgend zinnetje over een bezoek van de Brusselse garde-civique aan Wachtebeke „wat de Brusselsche garde-chivique betreft die zoudt ge beter gezonden hebben van waar zij kwamen. Het zijn die 484 man die in Overmeire lagen als heeren en naar de grenzen kwamen gevluht voor dat zij eenen Duitsch gezien hadden".
5. Dan is er een grote sprong in de tijd, een kleine maand tot 10 oktober. Na de slag bij Mechelen zijn de soldaten van het 2e Linie naar de verschansingen in Kontich getrokken. Wat daar gebeurd is, is niet bekend. Zij zijn van Kontich naar Beveren gegaan en daar 's avonds te voet vertrokken naar Sint Niklaas waar zij om 4 uur 's morgens de trein namen over Lokeren, Dampoort en Brugge naar Oostende. Na een uur vertrokken ze terug per trein naar Stalhille, omdat er in Oostende geen plaats meer was, zodanig veel Engelsen waren daar toegekomen. Alfons hoort het valse gerucht dat ook de Hollanders de oorlog verklaard hebben en hoopt dat met de hulp der Engelsen „... hij (de Duitser) het nu wel rap zal krijgen".
6. In de tweede brief van 10 oktober schrijft Alfons dat er in de huizen en vooral in de kastelen schone en kostelijke klederen op de grond en in bed liggen en dat hij al zoveel verwoesting gezien heeft dat hij die nooit zal kunnen beschrijven.
7. Vier dagen later is Alfons reeds in Ichtegem. Uit Stalhille vertrokken langs Oostende naar Middelkerke, ontmoette Alfons de Wachtebekaar LOUIS VERLACKT, waar hij mee uit gaat. Alfons moet in Middelkerke wacht lopen aan zee. Hij hoort zeggen dat er vanuit Sint Niklaas troepen vertrokken waren naar Zelzate en Eeklo en dat er rond Wachtebeke ook al gevochten is. In Westvlaanderen is het overal rustig. Moest het veranderen dan trekken ze (het leger) zuidwaarts en Alfons besluit zijn brief „...wij zitten in geen groot gevaar meer. Het ergste is voor ons gepasseerd..."
8. Dan weer een grote sprong tot 8 december, maar een kaart uit Sas van Gent verstuurd en een brief zijn verloren gegaan. GUST (van de) VELDE ligt blijkbaar in het ziekenhuis en is niet meer in het leger. BENI VAN HEIRSELE is nog altijd bij Alfons. Deze laatste heeft gehoord dat de Duitsers twee yette koeien meegepakt hebben bij nonkel

Pier en dat de dienstplichtigen van de klassen '14 en '15 zich moesten aangeven bij de Duitsers in Eeklo.

1915

1. 10 januari uit Adinkerke
2. 20 januari aan ouders
3. 10 februari aan ouders
4. 26 maart aan ouders
5. 5 juni aan ouders
6. 22 juni aan ouders
7. 10 juli aan ouders
8. 18 juli aan ouders van een kozijn
9. 22 juli aan ouders
10. 15 en 19 oogst aan ouders
11. 31 oogst aan ouders
12. 20 december aan Esther De Maesschalck, Overslag, Nederland
13. 22 december aan Cyriel De Moor, Overslag, Nederland.

Waar in 1914 en voor de eerste brief van 1915 nog telkens de plaats van schrijven vermeld staat, is dit nadien nooit meer het geval. Waarschijnlijk heeft dit te maken met een verbod door de Militaire Overheid. Het feit dat de brieven gericht waren aan mensen in door Duitsers bezet gebied, maakte het noodzakelijk dat geen militaire onderwerpen mochten behandeld worden, zoals naam van de legereenheid, plaats waar ze lag, toestand van het moreel der troepen, gevechten, toestand in de loopgraven...

In tegenstelling tot de brieven in 1914, bevatten de brieven van nu af aan weinig of geen nieuws meer. Ze handelen hoofdzakelijk over verlof, bekenden onder de soldaten, het doen en krijgen van complimenten, het snakken naar nieuws van thuis, de vraag naar portretten en de steeds weerkerende vraag „wanneer zal het nu eindelijk gedaan zijn ?“

Over de ellende in de loopgraven, modder, ratten, gas, beschietingen, tucht, onrecht aan de Vlamingen, activiteiten achter het front bijna geen woord.

1. Alfons denkt op 10 januari dat de Duitsers wat achteruit trekken, dat ze dat nog meer zullen doen als het weder beter wordt en dat de Duitsers daarom strenger gaan optreden in Wachtebeke in verband met het naar Holland gaan. Hij meldt dat hij FONS ALEXANDER en KAMIEL ROETS gezien heeft in de keuken van het 4e Linië, dat hij drie avonden uit geweest is met REMI VAN BASTELAERE, dat hij de OUDSTE ZON VAN ANTOON NEVEJANS gezien heeft en dat DIERICKX ook terecht gekomen is, want dat die naar huis geschreven heeft.
2. Op 20 januari schrijft Alfons duidelijk dat de brieven naar hem uit Overslag (Nederland) verstuurd worden. Alfons meldt dat JOZEF DE GRAEVE krijgsgevangen genomen is in Diksmuide en vraagt nieuws over zijn neef LEON DE SCHEPPER die blijkbaar als vrijwilliger over Holland naar het front gekomen is, één van de velen die aan de oproep van Koning Albert gevolg gaven.
Het wordt al langs om moeilijker om nog brieven vanuit België over de grens naar Holland te krijgen en omgekeerd. Alfons schrijft naar meester Lauret in Overslag (Nederland) waar de brieven moeten afgehaald worden. FONS ALEXANDER, KAMIEL ROETS, BENI VAN HEIRSELE, OKTAAF DE BRUYCKER en SMETJE worden nog eens met name genoemd.
3. 10 februari : GUST (van de) VELDE zit in de buurt van Wachtebeke. Over GUSTAAF THIJS, die tot een andere divisie behoort als Alfons, is er sedert Kontich (begin oktober 1914) geen nieuws meer. Voor de rest heeft Alfons al bijna alle Wach-

tebekenaren, die in het leger zijn, gezien. De Duitsers hebben gans België door runners gepakt in plaats van gekocht. Uit brieven van de kanten van Eeklo blijkt dat er bijna geen eten meer is. LEON (DE SCHEPPER ?) heeft het leger vervoegd. Aan GUSTAAF DE BRUYNE (gekwetst ?) geeft Alfons de raad na zijn jaar congé niet meer binnen te komen. En dan schrijft Alfons letterlijk „Het gevecht aan den ijzer waar gij naar vraagt is reeds lang vergeten maar natuurlijk mogen wij niet schrijven waar wij zijn want er zijn altijd brieven die ons zouden verraden“. De DIKKE CELIE wordt voor de eerste keer vermeld.

4. Tussen deze en voorgaande brief is er ten minste één brief verloren gegaan, maar waarschijnlijk zijn het er meer. Voor het overige is deze brief hoofdzakelijk gewijd aan het vernoemen van Wachtebekenaren aan het front : HYPOLIET LEYSSENS, CYRIEL SEGHERS FLORIMOND AERS, ALFONS VAN DE VOORDE, JOZEF BRACKE, CYRIEL SWARTELE, GUSTAAF VAN ROMPU en de BROER VAN GUSTAAF CELIE.

5. Van 26 maart tot 5 juni moeten veel brieven ontbreken. Alfons kan goed nieuws geven over CYRIEL VISPOEL, wiens ouders blijkbaar al lang niets meer van hem vernomen hadden. GEORGES SWARTELE en de ZOON VAN MULDER GOOSSENS uit Moerbeke Waas vragen de groeten te doen. Volgende Wachtebekenaren waren gekwetst : POL STEVENS, KAMIEL VERHEGGE, en FILEMON THIJS en mochten naar Frankrijk om te herstellen. LEON (DE SCHEPPER ?) mocht, als ordonnans, niet naar het front komen.

Een tipje van de sluier van de activiteiten achter het front wordt opgelicht : Alfons heeft het niet lastig en heeft zelfs plezier met kaarten (wiezen).

6. Voor de eerste maal schijnen portretten van het gezin Creve bij Alfons toegekomen te zijn, wat hem een diepe vreugde verschaft, en niet in het minst de foto van zusterke Bertha (zie haar verhaal in jaarboek 1984 blz. 62 en volgende) „zij is nog altijd dezelfde bie van vroeger“.

In deze brief wordt ESTHER DE MAESSCHALCK de eerste maal vermeld als briefschrijfster. Zij wordt later de meest aangeschrevene van alle Overslagenaars. Men vraagt zich af welke wereld van verlangen er ligt in volgende zin „Het schijnt dat alles daar (in Wachtebeke) gaat gelijk vroeger ?“

Tenslotte weer een ganse reeks namen :

LEOPOLD STEVENS, CYRIEL VISPOEL, GOOSSENS, OKTAAF DE WEVER (die later de foto van Alfons' graf opstuurde), ALFONS ALEXANDER, DE SOMER, GUSTAAF ROMPU, CYRIEL SWARTELE, FRANS (van den) BERGHE en CYRIEL LAHEYNE.

7. Er ontbreekt een kaart van 5 juli. De bezorgdheid van Alfons om soldaten, die geen nieuws van thuis meer krijgen, trachten te helpen, vindt zijn beloning in „... met plezier verneem ik dat ik door mijn schrijven al die menschen heb gerust gesteld. Ook kan ik niet te rap dit laten weten aan hunne zonen...“. Alfons stelt zich dus ten dienste van de gemeenschap. Dit blijkt ook uit het feit dat hij nieuws vraagt van thuis voor de soldaten EDMOND en PROSPER DE SOMER, iets waar BERTHA VAN POTTENBERGHE kan voor zorgen.

Een stukje leven in bezet gebied is er deze keer ook bij : Alfons vreest dat vader Aloïs de oogst, die hij heeft op zijn grond in Holland, niet zal mogen overbrengen. Hij is tevreden dat er een prijzenregeling is in bezet België omdat die prijs „...toch niet menscheijk niet meer...“ is en alleen maar goed is voor iemand... die het te veel heeft, maar er zijn te veel ongelukkigen die er door moeten crevéeren...“

De Duitsers zijn verzacht in hun optreden, want de merries mogen terug gedekt worden.

8. In deze brief aan vader Aloïs Creve van een onbekende kozijn zien we dat Aloïs van

de tijd, die hij in Holland zijn land mag bewerken, gebruik maakt om brieven te schrijven, met nieuws te geven en te vragen over mensen.

CHARLES DE BRUYNE schijnt gekwetst. Over Alfons schrijft de kozijn „Ja, als ouders moogt ge er fier over zijn want als echte vaderlander, als vlaming en als Kristen, heeft hij zijn vaderland verdedigd. Het is wat anders als al die lamzakken die nooit een geweer behandeld hebben”. Dit laatste slaat dan waarschijnlijk op de jonge mannen in bezet België die nooit probeerden over Holland het Belgische leger te vervoegen.

9. Op 22 juli lukt het Aloïs nog altijd in Holland gerief weg te steken en het hooi in Holland gewonnen, in veiligheid te brengen.
Eén enkele inlichting over het front : Alfons is tevreden dat er zo'n grote droogte geweest is „Zulk weer is overigens het beste voor ons...”. Droge loopgrachten in dat laagliggende land, zullen welkom geweest zijn. Alfons is optimist of is het een wensdroom ? „Naar alle mening zal het binnen eenige maanden wel een einde nemen...”. Over het front schrijft hij „Veel nieuws van ons mag ik u niet schrijven... en verlang eens van dat front te mogen gezond terug keeren waarop ik nu al bijna 1 jaar op zit zonder eene uur exempt te zijn geweest”.
Nochtans schrijft Alfons dat hij met wagens vol nieuws heeft over het front.
10. In Wachtebeke (en elders) zijn de kermessen afgeschaft, maar vader Aloïs mocht blijkbaar toch met de wagen om zijn hooi rijden naar 't Hollands ! DE SOMER schijnt uiteindelijk toch nieuws bekomen te hebben van thuis en hetzelfde geldt voor ALEXANDER en DE BRUYCKER, terwijl LEOPOLD STEVENS via Alfons een brief stuurt naar België.
ALBERT en GEORGES SWARTELE stellen het nog goed, maar ANNA, de vrouw van deze laatste mocht niet meer bij hem blijven en moest naar Frankrijk vertrekken.
11. Deze brief bevat hoofdzakelijk familienieuws. Alfons laat weten dat J. DAVID, zoon van Leo, en REMI VAN BASTELAERE vragen de groeten te doen aan hun familie.
12. Tussen deze en vorige brief liggen vier maanden en Alfons schrijft „Wat geluk U na zoo een lang afscheid eens rechtstreeks eenige regelen nieuws te kunnen sturen...”. Dit is ook de eerste brief rechtstreeks aan Esther (De Maesschalck), onderwijzeres op de Hollandse Overslag, gericht. Van nu af aan, behalve een enkele keer, schrijft Alfons niet rechtstreeks meer aan zijn ouders. Er is dus iets veranderd !
Over de toestand aan het front : „Over den legertoestand mag ik natuurlijk niet veel gewagen... biljardspelen is juist iets wat men hier bijna dagelijks speelt, de bollen botsen wel wat onzacht...”.
13. Dit is de eerste brief gericht aan CYRIEL (DE MOOR) in Overslag. „In 't laatste schrijven van mijnen Vader gezien hebbende, dat het mogelijk wel een einde zou genomen hebben om in Holland te gaan, en waarin hij schrijft, dat ik maar voortdurend aan uw adres (Cyriel De Moor) mijne brieven moet sturen...”.
Alfons is voor de eerste keer in verlof geweest, samen met BENI VAN HEIRSELE, bij GUSTAAF MINGERS en LEO VAN ASSEL. Hadden die twee een boerderij in Frankrijk ? Het is daar dat Alfons over zichzelf schrijft en over Beni „... sedert 't begin van den Oorlog voor de eerste maal onze broek hebben afgedaan voor te slapen en dus de eerste maal dat wij in een bed gelegen hebben...” !

1916

1. 20 januari   aan Esther De Maesschalck
2. 10 februari   aan Esther De Maesschalck

3.	10 februari	aan ouderlijk gezin
4.	24 februari	aan Esther De Maesschalck
5.	28 februari	briefkaart aan M. Lauret (gecensureerd)
6.	1 april	aan Esther
7.	1 april	aan Esther
8.	3 april	briefkaart aan M. Lauret (gecensureerd)
9.	5 juni	getuigschrift voor landbouwhulp in Frankrijk
10.	6 juni	aan Pierre Heyns
11.	29 juni	briefkaart aan M. Lauret (gecensureerd)
12.	2 juli	aan Pierre Heyns
13.	21 juli	briefkaart aan Cyriel De Moor (gecensureerd)
14.	23 juli	aan Esther
15.	26 juli	aan Esther (briefkaart)
16.	13 oogst	aan Alfons
17.	18 oogst	aan vriend in het leger
18.	25 oogst	aan Esther
19.	1 september	van tante kloosterzuster Pauline Creve, Engeland
20.	1 september	aan vriend Leon
21.	1 september	aan vriend
22.	3 september	van kloosterzuster Pauline Creve
23.	3 september	aan Alfons
24.	11 september	van Leon De Schepper met het nieuws van het sneuvelen van Alfons
25.	12 september	van Leon De Schepper aan Cyriel De Moor (jaarboek 1984 blz. 70)
26.	16 september	briefkaart van Pierre Heyns aan Esther (gecensureerd)
27.	18 september	van Leon De Schepper
28.		van Leon De Schepper aan nicht Marie
29.		van Leon De Schepper aan Esther (jaarboek 1984 blz. 71 tot 74)
30.	18 oktober	van kapitein Kindt aan soldaat Heyns (jaarboek 1984 blz. 63, 64 en 68)
31.	19 oktober	van Theofiel De Smet aan Esther
32.	20 november	van Leon De Schepper aan Aloïs Creve
33.	9 december	van Theofiel De Smet aan Esther

Dit is het jaar dat Alfons begin september sneuvelde. Van dit jaar zijn 33 brieven en briefkaarten bewaard gebleven, waarvan 18 van Alfons zelf.

1. Blijkbaar is die brief van 22 december 1915 aan Cyriel De Moor doorgegeven aan Esther De Maesschalck die er op antwoordt op 4 januari 1916. Esther schijnt zelf bij de ouders van Alfons geweest te zijn. Alfons is sinds het begin van de oorlog al 16 kilo verzwaaard.
2. De brief van 10 februari gaat vooral over de portretten en over het uitblijven van antwoorden op brieven. Op 12 februari vertrekt Alfons in verlof naar Gustaaf Mingers.
3. In voorgaande brief aan Esther had Alfons een brief aan zijn ouders gestoken en die is blijkbaar terecht gekomen. Hoofdbekommernis is weer het doorgeven van groeten, wat tevens een bewijs was dat die jongens nog leefden : JEAN DE BEULE, KAMIEL HELDERWEIRD, FRANS DE CALUWE, ALFONS FIERENS, en BENI VAN HEIRSELE.
In deze brief staat voor de eerste en enige keer iets over de betrekkingen tussen de soldaten en de bevolking van het onbezette gebied. Alfons en Smetje zijn kind aan huis bij een vrouwtje van over de 100 jaar, die verzorgd wordt door haar kleindochter. Ze leest en naait met het blote oog, hoort en verstaat alles en zingt nog. Ze zegt hen (de soldaten) als ze het huis uit gaan „Zie dat ge altijd uwe weesgegroet onderhoud jongens“. In deze brief schrijft Alfons dat hij met ALFONS ALEXANDER in

verlof gaat bij Leo Van Assel en dat als hij de derde keer mag in verlof gaan, hij dan naar huis mag komen.

4. Op 24 februari steeds dezelfde klacht : BENI VAN HEIRSELE heeft nog altijd niets gekregen, ondanks alle brieven die hij reeds geschreven had. Er is iets veranderd aan de grens, beter voor Aloï's Creve, maar er wordt niet gezegd wat. In alle geval kan Esther niet meer in België komen. VIKTOR COLPAERT, oud kastelein van M. Poullier, vraagt de groeten te doen op het hof.
5. Alfons is dolblij brieven ontvangen te hebben van alle leden van het gezin en stelt de mensen gerust dat met RICHARD FIERENS alles in orde is.
9. Uit Frankrijk komt een aanvraag voor hulp aan boer GUSTAAF MINGERS, ondertekend door de burgemeester van Cirès-lès-Mello. Alfons wordt met name vernoemd als degene wiens hulp gevraagd wordt.
10. De eerste van twee brieven aan PIERRE HEYNS. Deze schijnt te lijden door het „militarisme“ dat hem in zijn eer geraakt heeft. Ook een weinig nieuws van het front want Alfons schrijft over zijn sektor „... dat het hier merkkelijk verstild is...“ wat er op wijst dat er enige tijd voor 6 juni hard moet gevochten geweest zijn.
11. Een brief van 24 juni is verloren gegaan. LEON DE SCHEPPER is voor de eerste maal bij Alfons gekomen.
12. Tweede brief aan PIERRE HEYNS. Deze schijnt het nu beter te stellen. Terug frontnieuws, want Alfons schrijft „... dat het hier... scheef begint te zitten, er word niet anders als van vooruitgang gesproken en 't onweer geeft zich leelijk uit“. Alfons vraagt ook „Moest het dat mij een ongeluk overkomt... dan betrouw ik mij op u om mijne Familie hiervan voorzichtigheidshalve te willen verwittigen...“ LEON DE SCHEPPER is na een verblijf in een opleidingskamp 500 km diep in Frankrijk, aan 't front aangekomen (zie brief 11). Alfons gaat naar de mis en nadien naar 't spel.
14. Alfons is zeer blij met een nieuwe foto van het gezin Aloï's Creve. Terug steekt de hoop op, want in zijn brief schrijft hij „Dat den oorlog een beetje op zijn einde begint te loopen, staat me vast voor,... het kan toch niet blijven duren ook hé“. De soldaten zijn het na twee jaar al lang moe, want „... vraag eens aan gelijk wie of zij 't al gewoon zijn en ik ben zeker dat niet één zijnen vinger zal opsteken, hier zeggen ze dat ge dat gewoon word na de 5 eerste jaren...“
BENI VAN HEIRSELE heeft nog altijd niets ontvangen.
16. Een bezoek kan niet doorgaan wegens ziekte van Metje, het honderdjarige vrouwtje waar Alfons zo goed ontvangen werd.
17. Deze brief is gericht aan „Waarde Vriend“ maar gezien de inhoud zou dit wel eens een derde brief aan Pierre Heyns kunnen zijn. Ondanks zijn goed karakter en zijn degeijkheid is ook Alfons het slachtoffer van het militarisme geworden want hij heeft de 16e oogst acht dagen cachot gekregen om iets van niets.
19. De tante van Alfons, kloosterzuster PAULINE CREVE, wonende te Sherborne, Engeland, verklaart in staat te zijn haar neef Leon De Schepper op haar kosten te kunnen herbergen.
20. Enkele dagen voor zijn dood schrijft Alfons aan vriend Leon (dus niet aan kozijn Leon De Schepper) dat men volop aan de oogst bezig is en wat dat in hem loswoelt blijkt uit „Wat meest jammer is, dat wij aan al dat werk geen handje mogen komen toesteken in plaats van dat vervloekt duivelswerk waar wij met geen geweld kunnen

van afgeraken”.

21. Dezelfde dag schrijft Alfons aan een andere vriend dat het wat rapper zal gaan met de oorlog, nu ook Roemenië de Verbondenen vervoegt. Een zekere Domien C--- (door censuur uitgeknipt !) is gesneuveld te Boezinge.
22. De derde september schrijft tante non uit Engeland dat Leon De Schepper en Alfons Creve in verlof mogen komen naar Engeland. Waarschijnlijk heeft Alfons deze brief nooit gelezen, want de hevige gevechten tijdens dewelke hij gesneuveld is moeten dan al begonnen zijn. Misschien zijn die gevechten de vooruitgang waarover Alfons schrijft op 12 juli (zie onder 12).
24. De brief van neef Leon (De Schepper) met het slechte nieuws dat Alfons erg gewond is. De tekst van deze brief verscheen ook in ons jaarboek 1984, maar dan in overgeschreven vorm. Dit is één der weinige brieven met een beschrijving van een gevecht aan het front. Er moet wel bij gezegd worden dat Leon een zeer gemoedsvol iemand is, wat tot uiting komt in al zijn brieven. Zijn schildering is dan ook kleurrijk te noemen „...alzo woeedde de slag geweldig, het donderde en bliksemde bommen en schrapnells, houwitser en brisands vlogen over de kop en het geweergekletter was zo hevig dat wij meenden dat hemel en aarde open scheurden. De één sprong langs hier de ander aldaar. Wij liepen gelijk verwilderden en schoten dat de stukken er af vlogen. Er werd geroepen en getierd, geklaagd en om hulp gesmeekt...”. Alfons werd gekwetst toen hij een gevallen makker wilde helpen. Volgens Leon werd hij nog levend ter verzorging naar het ziekenhuis vervoerd. Dit is wel in tegenstrijd met de brief van kapitein Kindt (zie jaarboek 1984 blz. 63, 64 en 68) aan soldaat Heyns, de vriend van Alfons, waarin hij schrijft dat Alfons op slag dood was.
25. Brief van Leon De Schepper aan Cyriel De Moor met een verkorte versie van vorige brief (jaarboek 1984 blz. 70).
26. In deze brief kwijt Pierre Heyns zich van de taak die Alfons hem opgedragen had in het geval dat hij zou sneuvelen. Deze brief vermeldt als bron van het droevige nieuws FRANS (van den) BERGHE van Langelede. Dezes brief werd door KAMIEL HELDERWEIRDt aan P. Heyns bezorgd. Spijtig genoeg geeft Heyns geen detail ; hij spreekt enkel van „... dat onze vriend Alfons gesneuveld was tussen 9 en 11 september... ja ! als een ware held is hij gevallen op het veld van eer”.
27. Eigenaardig in deze brief lijkt dat Leon De Schepper schrijft „... werd hij van het slagveld weggenomen en overgebracht naar het bijstaande ziekenhuis. Zo gauw als ik het wist was ik belinkt (benieuwd) om nieuws te vernemen hoe het er mede was”, terwijl hij in zijn vorige brief (24) schrijft dat hij er bij was als Alfons getroffen werd en hem zelfs tot aan de ziekenwagen bracht. Waarschijnlijk slaat deze zin op het feit dat Leon niet wist waar Alfons heengebracht was met de ziekenwagen want hij schrijft in brief 24 „doch wanneer ik de infirmier zag, was hij er (van de ziekenwagen) onderwege moeten af gaan... en zo wist hij ook niet waar hij (Alfons) heen gevoerd werd”. Zodra Leon nu vernam dat Alfons naar het dichtstbijzijnde ziekenhuis gebracht was, was hij benieuwd om daar te gaan vragen hoe het met Alfons gesteld was. Dat Alfons een deugdzame, kristelijke jongen gebleven is aan het front spreekt uit de laatste woorden die hij aan de pastoor van het regiment zei. Uit deze en ook voorgaande brieven blijkt dat hij geregeld te biecht en te kommunie ging. De begrafenis geschiedde plechtig met een schone dienst waarop gans de compagnie aanwezig was. Alfons werd gekwetst aan het hoofd op 7 september en werd begraven op 11 september.
28. Leon De Schepper, vroeger door Alfons als grappenmaker beschreven, tracht hier niet Marie Creve en gans het gezin te troosten en op te beuren. In tegenspraak met

vorige brief (27) schrijft Leon hier „... dat ik er tot den laatsten ogenblik ben bij geweest tot wanneer hij zijne ziel overgaf in de handen van onze Hemelschen Vader...”. Dan zou het toch niet de pastoor van het regiment geweest zijn.

29. De tekst van deze brief verscheen in ons jaarboek 1984 blz. 71 tot 74. Ook hier weer schrijft Leon De Schepper dat hij het was die de laatste woorden van Alfons opgevangen heeft. Dit klopt met brief 28. Alfons is op 8 september gestorven, de dag nadat hij gekwetst werd. Dit gebeurde te Kaaskerke en de begrafenis had plaats te Steenkerke. Hij was vereremerkt met het oorlogskruis en de orde van Leopold II. De nalenschap van Alfons lag te Pollinkhove bij de Weduwe Verhamme, Vaartstraat 68.
30. Kapitein Kindt (in jaarboek 1984 als „onleesbaar” genoemd) schrijft hierin aan P. Heyns dat Alfons een uitstekend soldaat was, die nooit versaagd heeft en ook dat hij op slag dood was, wat in tegenspraak is met alles wat Leon De Schepper schrijft.
31. Theofiel De Smet van Waregem, „Smetje” genaamd, meldt op 19 oktober aan Esther De Maesschalck op zijn beurt het droevige nieuws.
32. Leon De Schepper troost familie Creve opnieuw door er op te wijzen dat Alfons een schone kristelijke begrafenis heeft gekregen, terwijl er zovele zijn die naamloos blijven liggen op het slagveld. Waarschijnlijk hadden ALFONS ALEXANDER en JOZEF BRACKE een plaats bij het Belgisch leger in Frankrijk want Leon schrijft „... (die) hebben nog een herenleven buiten wij”.

1917

1. 19 maart van Theofiel De Smet aan Esther
  2. 10 juni van Theofiel De Smet aan Marie Creve
  3. 10 juni van Theofiel De Smet aan Esther
  4. 28 september van Theofiel De Smet aan Esther
  5. 18 november van Theofiel De Smet aan Esther
  6. 25 december van Leon De Schepper aan Esther, Laura en Madeleine.
2. De band die Theofiel De Smet aan de familie Creve bindt, blijft. Waarschijnlijk kon hij geen nieuws krijgen van zijn eigen familie uit Waregem en heeft hij zich in de voorbije jaren door zijn wapenbroeder Alfons gehecht aan Wachtebeke, het enige stukje België waarover hij nieuws vernam. Ontbering blijken de soldaten niet te hebben wat eten betreft en „... van de herbergen moet ik niet veel hebben...” schrijft hij. In Wachtebeke schijnt de nood niet te hoog te zijn, terwijl de burgers achter het front (in onbezet gebied) „... krijgen nog alles in overvloed...”.
6. Leon De Schepper stort zijn rijke gevoelens van geluk en vriendschap voor de gezusters De Maesschalck uit. Hij schildert ook een stukje front „... koud is het hier, en moeten ons verwarmen met beven. In den dag zijn wij hier aan het schaatsenrijden en des avonds kruipt den een tegen den ander en dat vormt zo een nest gelijk de mieren ... den een durft hem niet roeren voor den ander want dan is er een holleken die piept en Jan Koudeman is daar... met zijn ijskoude vingers, dat onze muts soms aan de tiggels (pegels) blijft hangen 's anderdaagsmorgens”.

1918

1. 22 juni van Leon De Schepper aan Cyriel en Marie De Moor

2. van Theofiel De Smet aan Esther
3. 15 december van Theofiel De Smet aan Marie Creve

1. De briefwisseling verloopt moeizaam. In Wachtebeke is de FAMILIE BLIEK verdwenen, alsook het huisgezin van VIKTOR CREVE (oom van Alfons) en IRMA CREVE is getrouwd met GUSTAAF CELIE, die dan vroegtijdig gestorven is.
Weer een stukje leven van achter het front „nu met den zomer zijn de tijden hier aangenaam daar wij in de velden en boerenhoven leven gelijk op onze buiten. Wij zwemmen, visschen en doen van alle soorten spelen... en dan heeft men soms ook een schoon theaterfeest of cinema wanneer wij in rusttijd zijn... anders zijn wij op 4 jaar tijd dat woeste leven reeds lang gewoon“.
2. De toestand aan het front verbetert „... en wij kloppen aanhoudend den Mof op zijn lappen...“ schrijft Theofiel. Hij is gekwetst geweest maar na vijf weken was hij hersteld.
3. De wapenstilstand is getekend. Het 2e Linie regiment gaat de 17e december naar Meerdonk. Theofiel Desmet en BENI VAN HEIRSELE liggen in Gent. Theofiel was bij zijn moeder in Waregem geweest, waar alles nog goed was en ook bij de familie De Schepper in Sint-Amandsberg. Naar Wachtebeke was het moeilijker en Theofiel belooft nog wel van te komen, maar niet meer zo indringend als vroeger.

NATIONALE MILITIE.

Lichting 1909.

10^e Militiekanton.

UITSLAG DER LOTING,

op 1ⁿ Februari 1909.

112 Loters. — Laagste nummer 16. — Hoogste nummer 127.

GEMEENTE LOOCHRISTI.

3 Vrijgestelden van vorige jaren. — 1 Vrijwilliger van beroep.

43 LOTERS.

- 17 Ackerman, L.-S.
- 75 Boussaer, E.
- 97 Bracke, Joannes-Arthur
- 49 Bracke, Seraphien
- 107 Braet, A.
- 108 Buysse, A.
- 95 Criel, A.-J.
- 70 De Geest, E.
- 22 De Guchtenaere, C.-F.
- 120 De Laender, P.
- 125 De Meester, Th.
- 50 De Mulder, E.-A.
- 59 Den Hert, D.
- 67 De Rycke, V.
- 59 De Seranno, J.-R.-M.
- 54 De Vriendt, Petrus-Joseph
- 53 De Vriendt, Theophil-Petrus
- 20 De Weirdt, P.-A.
- 28 De Wilde, Arthur-Aloïs
- 28 De Wilde, Arthur-Domien
- 35 Foncke, Th.
- 44 Lievens, E.
- 34 Maes, A.
- 117 Middernacht, A.-J.
- 16 Naudts, A.
- 116 Praet, P.-J.
- 48 Schepens, C.-S.
- 56 Sonnevill, L.
- 98 Stadaes, D.
- 85 Standaert, Bernard
- 21 Standaert, Ch.-L.
- 25 Steens, A.-L.-M.
- 90 Stevens, A.
- 94 Steyaert, Ch.-L.
- 88 Tollenaere, P.-F.
- 65 Van Damme, Gustaaf-Joseph
- 38 Van Damme, Joannes
- 47 Van Damme, Petrus
- 29 Van Den Eede, J.-B.
- 61 Van Eeckhaute, E.-R.
- 104 Van Peteghem, E.
- 69 Verhofsté, H.-A.
- 45 Waterschoot, R.-A.

GEMEENTE SAFFELARE.

8 Vrijgestelden van vorige jaren.

49 LOTERS.

- 84 Acke, Camiel
- 58 Ackerman, Achille.-J.
- 113 Beyst, Gustaaf
- 51 Boussaer, Cyriel
- 109 Bracke, Eduard
- 91 De Bruycker, Camiel
- 124 De Bruycker, Emiel
- 19 De Cleene, Gustaaf
- 118 De Maesschalck, Henri
- 55 De Meester, Cyriel
- 96 De Meyer, Gust.-A.

- 111 De Rubbel, Julien
- 46 De Veirman, Adolf
- 57 De Waele, Franc.
- 42 De Waele, Gustaaf
- 52 Dujardin, Achiel
- 92 Haes, Camiel
- 93 Haes, Roman
- 87 Jacobs, Seraphien
- 64 Mareen, Jos.-Emiel
- 30 Minnebo, Charles.-L.
- 106 Naudts, Bernard
- 24 Polliet, Aug.
- 60 Serracs, René
- 110 Stock, Pol
- 82 Stevelinck, Camiel
- 101 Taelman, J.
- 112 Thienpont, J.-B.
- 114 Uyttendaele, G.
- 39 Uyttendaele, Jos.-Ad.
- 83 Van Achte, Henri
- 127 Van Acker, Achiel
- 100 Van Acker, Domien-F.
- 31 Vande Velde, Jan-C.
- 41 Vander Eedt, Pol
- 99 Vander Sypt, Arth.
- 71 Van Hove, Ern.
- 62 Van Hyfte, Gustaaf
- 37 Van Laere, Dés.
- 113 Van Laere, Seraph.
- 81 Van Loo, Rich.
- 76 Van Neer, Arth.
- 115 Van Nieuwenhuize, Ph.
- 79 Van Quekelbergh, Ad.
- 18 Van Rompu, Cyr.
- 80 Verplancke, Victor
- 121 Verschraegen, Ad.
- 106 Verween, Isidoor
- 73 Vispoel, J.-F.

GEMEENTE ZEVENEKEN.

4 Vrijgestelden van vorige jaren.

20 LOTERS.

- 122 Audenaert, Arthur
- 32 De Bruyne, Alfons-C.
- 126 De Mol, Eduard-Cesar
- 33 De Rocker, Arthur-R.
- 119 De Rocker, Gustaaf
- 68 Dierinck, Sylvère-Dés.-Jul.
- 43 Hoogewijs, Pierre-Ad.
- 102 Meulewaeter, Cesar-Hyp.
- 77 Poelman, Pieter-Remi
- 72 Schelfaut, Gustaaf
- 23 Temmerman, Oscar
- 63 Van Damme, Gustaaf-Mar.-S.
- 40 Van Der Gucht, Ferdinand
- 74 Van de Sompel, Leopold
- 123 Van De Vijver, Theophil-M.
- 27 Van Migem, Leo-M.-C.-R.
- 36 Van Rompu, Alfons
- 66 Vercauteren, Josef-Dom.
- 78 Verhaegen, Cyriel
- 86 Verlee, Camiel-Roman

Bedrukt bij Tr. VAN NIEFTINGEN-NUYDME, Leenhil.

❧ TWIJFELNUMMER 44 ❧

Militieraad te Gent, den Maandag 18ⁿ Maart 1909, om 9 ure voersiddag, in de groote zaal van de «Lakenhalle» onder het Beffort.

Op zo'n lijst zal in 1910 ook de naam van Alfons Creve gestaan hebben.
Alle nummers lager dan 44 hadden zich er in geloot en moesten legerdienst doen

HOOFDSTUK IX - PETRUS DE MEY : OP DRIE WEKEN NA

Petrus De Mey werd geboren te Overslag op 30 september 1894, als zoon van Ferdinand De Mey en Ida De Neve. Hij is volgens zijn doodsprentje „ROEMRIJK GEVALLEN OP HET VELD VAN EER ALS SOLDAAT SERGEANT VAN HET BELGISCHE LEGER TE VELDHOEK TUSSCHEN BELLEM EN HANSBEKE, DEN 22 OCTOBER 1918”.

Drie weken later was het Wapenstilstand. Drie weken eerder en moeder Ida zou heel wat leed bespaard gebleven zijn. Petrus was haar enige zoon en samen met Martha, Madeleine en Leonie, de vier overgeblevenen van haar tien kinderen.

Er zijn spijtig genoeg geen brieven bewaard gebleven van Petrus op één enkele na. Hij was in het 10e Linie Regiment en zijn belevenissen zouden een goede aanvulling betekend hebben bij die van Alfons Creve.

Dit verhaal werd verteld op vrijdag 18 mei 1984 door zuster Desideria (Leonie De Mey) van Overslag.

Er zaten zeer veel vluchtelingen van Dendermonde bij ons. Die zijn hoogstens een veertien dagen bij ons geweest en dan zijn die terug gegaan naar hun streek. Want mijn broer (soldaat) is dan langs de Antwerpse steenweg naar Lokeren gekomen. En omdat hij geen afscheid kunnen nemen had van zijn ouders bij het uitbreken van de oorlog, hij was als dienstplichtige bij het leger in Aarlen, vroeg hij aan zijn adjudant of hij afscheid mocht gaan nemen. Petrus zei dat hij toch niet zo ver van huis was en goed de weg wist. De adjudant antwoordde dat hij mocht, op voorwaarde dat hij de volgende middag aan Sint Pieters station in Gent moest zijn. „Dat beloof ik” zei hij en ’t schijnt dat hij een zeer betrouwbare persoon was, want hij kreeg dat toe. Hij is dan ’s anderendaagsmorgens om half drie ’s nachts bij ons gekomen en hij heeft op het venster geklopt. Mijn moeder zei „Onze Piet is daar” - „Maar toe” zei mijn vader „ge ligt terug te dromen !” - „Nee’t, kijk zie” zei ze en ze sprong uit haar bed en ’t was hem. Eerst een beetje gewassen en wat gegeten en toen zei hij „Nu zou ik toch een beetje willen slapen” - „Ja jongen” zei mijn moeder „maar nu heb ik geen enkel bed om u op te leggen. De schuur ligt stampvol met vluchtelingen en ’t zolder ligt vol met mensen kop tegen kop”. - „Zeg het hun toch niet hee” zei Piet tegen moeder, „maar als ze ginder terug gaan, vinden ze geen steen op mekaar”. Petrus kwam van Dendermonde, want hij had in de Dender moeten staan, juist met zijn kop boven. Hij was vol met modder en slijk. Hij kon niet zwemmen en ze schoten doorlopend. Zegt mijn moeder „Weet gij wat jong ! ’k Zal bij de meisjes gaan, slaapt gij bij uw vader”. Hij heeft een paar uurkes geslapen. Want ’s anderendaagsmorgens wist gans de gebeurte dat, mijn moeder kon dat van eigens niet zwijgen. En gans de gebeurte stond aan zijn bed „Hebt ge onze Tuur niet gezien ? En hedde onze Choarel nie gezien ?” Hij stond op natuurlijk en zei tegen moeder „Nu moet ik mijnen fiets hebben”. - „Jamaar jamaar” zei moeder „en als ze hem dan eens pakken ?” - „Ha ’t is oorlog hee” zei hij, „en dat kost slechts vier schoaë vingers en nen duim om hem weere te pakken”. Rond de middag is hij vertrokken. Dat heeft mij als kind zeer getroffen. Dat liep toen een beetje af van bij ons en hij keerde zich nog eens om en hij zwaaide. Mijn vader weende, mijn moeder weende en mijn zuster die ouder was begreep dat ook al beter, maar ik verstond mij daar nog niet goed aan.

Onze Petrus is gesneuveld in Hansbeke als de Duitsers aan het terugtrekken waren. We hebben dat vernomen van mijn schoonbroer, de man van mijn oudste zuster. Mijn oudste zuster was getrouwd met een kloefkapper en die woonde in Sint Amandsberg. En die zijn schoonbroer was ook bij het leger. De Duitsers waren al weg en er reden al treins. Mijn zuster haar man was gaan zoeken naar zijn schoonbroer. En in het Gentse lagen al veel Belgische soldaten. En ineens ziet hij „10e” en hij wist dat mijn broer bij het Tiende Regiment was. Hij vroeg aan de soldaten „Kent gij een Petrus De Mey ?” - „Als ge dat wilt weten, gaat naar het bureel hee” antwoordden ze. Hij naar het bureel „Dat is het Tiende hier, kent gij geen Petrus De Mey ?” - „Waar is die geboren ?” - „Wachtebeke” - „Pierre

De Mee ?" Die kenden ze. „Ja", zegt mijn schoonbroer „'t zal misschien die zijn" - „Wanneer is hij geboren ?" Mijn schoonbroer wist dat goed „30 september 1894". Ze keken in hun papieren. „Dat klopt", zeiden ze „dat klopt. Zijt gij familie ?" - „Nee, maar een goede kennis" - „Wel", zegden ze, „hij ligt ginder achter die brouwerij. Hij is door een obus kapot gesmeten. Ze liggen met drie man in één bak". Er was daar een hoopje aarde gemaakt, een grafje. Er stond daar een fles op en de naam van die drie soldaten stak daarin. „Krijg ik daar geen papieren van ?" vroeg hij. „Kunt ge die bezorgen aan de familie ?" - „Ja". En hij is ons die komen bezorgen. Juist op de dag dat ze bij ons de Bevrijding vierden, want het muziek ging uit. Wij hadden maar één jongen en hij kwam zeer goed overeen met ons moeder. Mijn moeder was een zeer sterk mens, maar dat is toch wel een beetje haar vervroegde dood geweest.

Later werd onze Petrus overgebracht naar het Belgisch Krijgskerkhof van Assebroek bij Brugge (zie afdruk van het desbetreffende dokument hierna). Ze liggen daar met drieën samen begraven, elk voorzien van een kruis, omdat ze zodanig verminkt waren, dat niet meer te herkennen viel wie wie was.

Tot daar het verhaal van Leonie De Mey.

De dokumentatie hierna slaat op de aanvraag voor het bekomen van een pensioen voor een gesneuvelde, op twee berichten van toekenning zelf en op het overbrengen van het stoffelijk overschot van Petrus naar Assebroek.

Madeleine De Mey en zuster Leonie, wisten ter afronding nog het volgende :

Toen in 1914 de Belgische soldaten terugtrokken voor de oprukkende Duitsers, zijn ze over de grens gegaan naar Holland, op de plaats waar het ouderlijk huis was van Leonie en Madeleine. Rechtover hun huis liep er een paadje naar het Hollands over een stuk grond. Met honderden geweren lieten de soldaten daar achter toen ze overgingen. Toen Petrus thuis afscheid kwam nemen vanuit Lokeren, stond hij in het café bij moeder. En zij zag al die Belgische soldaten naar Holland vluchten en hun geweer afgeven aan de Hollandse controlepost. En moeder zei tegen Petrus : „Kijkt eens naar al die soldaten, zoudt ge dat ook niet doen ? We hebben toch maar één zoon !" En Petrus antwoordde „Moeder, ge weet dat ge mij al moogt vragen wat ge wilt, maar dat niet ! Liever sterven of een lafaard te zijn". Petrus De Mey is wel 13 maal naar Engeland geweest tijdens de oorlog. Dat was bij iemand van de Belgische Ambassade, waar een meisje bij werkte dat hij kende.

Eén keer is Petrus krijgsgevangen geweest gedurende een paar uur, maar dan werden de Duitsers op hun beurt omsingeld door Belgische soldaten en werd Petrus terug bevrijd.

ENIGE BEWAARD GEBLEVEN BRIEF VAN PETRUS DE MEY, GESCHREVEN 9.11.1916.

Ook in deze brief vindt men geen aanwijzingen over de toestand aan het front.

Beminde ouders en zusters.

Ik heb goed uwe brief ontvangen die mij altijd groot plezier doet mogen vernemen dat gij nog altijd in goede gezondheid zijt en 't is te hopen dat wij elkander zoo mogen wederzien.

Gij komt mij nogmaals te vragen of ik de sigaren van den Heer Nooteboom reeds ontvangen heb. Ja Beminde ouders ik heb ze in mijn bezit, maar laat mij eens weten hoe lang mijne brieven onderweg zijn, de uwe gewoonlijk 10 dagen. En ook hebt gij somtijds nog nieuws van de familie van de LANGELEDE, is Petrus binnen ?

Nogmaals heb ik gisteren bij al mijne vrienden, van Overslag geweest : bij GUSTAAF BREYAERTS, ARTHUR GIJSEL, ALBERT DE MAERE en nog veel andere vrienden. Nu bevind ik mij bij FLORIMOND AERS, en gij moogt het weten, wij hebben ons samen goed verzet en een goed potje genomen op de wederkomst van (naar) ons geliefd geboortedorp, om ons te bevinden naast degenen die wij lief hebben.

Vergeet ook niet de complementen te doen aan de ouders mijner vrienden, alsook aan mijne beste Vriend PRUDENT GIJSEL, MEESTER MAESSCHALCK en gansch de familie. En ik denk dat Meester Maesschalck reeds mijne brief ontvangen heeft.

In afwachting u in de grootste gezondheid weder te zien, sluit ik mijne brief met duizende kussen van uw welbeminde Zoon, die geerne zijn plicht zou willen vervullen jegens over u, gij die zoo goed hebt geweest voor mij. Daarom denk ik en vraag aan mijne zusters, die nu alleen omringd zijn van hunne goede ouders, dat zij u zullen toestand (bijstand verlenen) en u getrouw blijven, want het is nu beminde zusters dat men weet hoe goed (het is) en wat plezier zich te bevinden omringd van hunne (zijne) ouders. Ik hoop Beminde Zusters dat gij mijne woorden zult getrouw blijven.

In afwachting u allen in de grootste gezondheid weder te zien, sluit ik mijne brief met Duizende kussen, veele complementen aan de familie en al mijne vrienden.

Uwe toegenegen zoon
P. De Mey

Ik bedank GEORGES DE MAERE voor zijne schoone kaart (?). Geeft hem mijne complementen

Gegroet.

God voorkwam den tijd om hem uit het midden der boosheden te trekken, daar zijne ziel beminnelijk was in zijne oogen. (Boek der Wijsheid)

†
GODVRUCHTIGE GEDACHTENIS
 VAN MIJNHEER
PETRUS DE MEY

zoon van
Ferdinand en van Ida De Neve
 geboren te Overslag (Wachtebeke) den 30 September 1884, en roemrijk gevallen op het veld van eer als soldaat sergeant van het Belgisch leger, te Veldhoek tusschen Biella en Hansbeke, den 22 October 1918.

Van kinds gebente af geneigd tot het goet, was hij altijd een brave en voorbeeldige jongeling onder zijne makkers en een goede zoon in het huis zijns vaders... opgeroepen als soldaat, tot den dienst van het Vaterland was hij een voorbeeldigen soldaat en gewikkeld in den wreeden oorlog, een onbeschroken en vurigen krieger, die tot tweemaal toe werd vereerd met het kruis der dapperen, en door zijne overheid werd aangesteld in gezag en in voorbeeld onder zijne medemakkers.

Daarom werd hij dan ook door God, weerdig gevonden om te worden opgenomen onder het getal der schuldlooze slachtoffers die eindelijk ons aller verlossing hebben aangebracht.

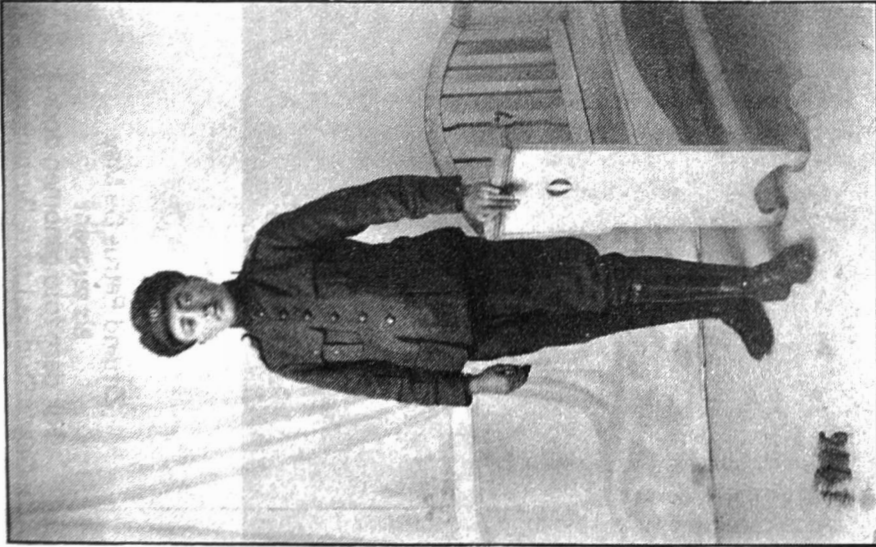
Ouders, zusters en vrienden van den duurlaren gestreuvelden wilt niet langer treuren over Gods al goede beschikking, hij zal u hier boven in den Hemel een machtige voorspreker en helper zijn, beter als hij het u zoo kunnen zijn door een langer leven hier op aarde; en zijne eeroemde dood, strekt u tot eer en tot roem even gelijk aan het geliefde Vaderland.

Barmhertige Jesus geef hem de eeuwige rust.
 Zoo daken af.

Drukk., Edm. Laureyns, Dampoetstraat 87, Gent.

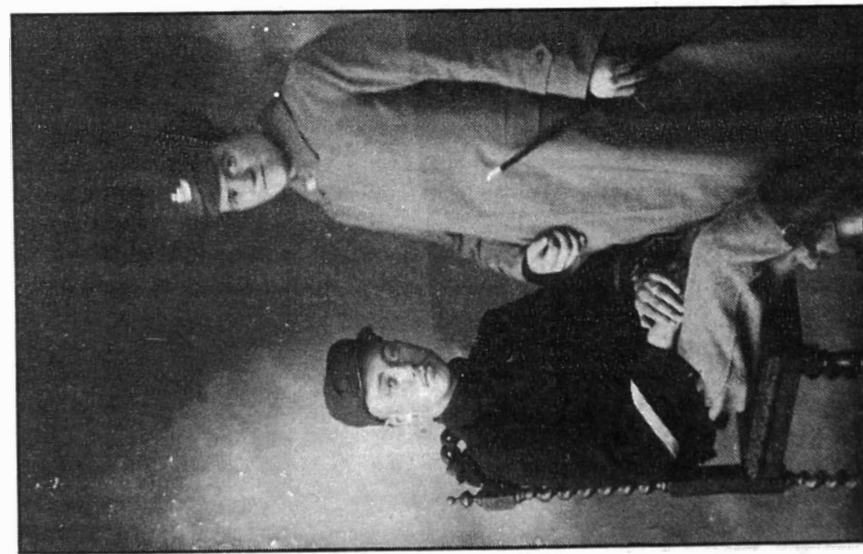
Zittend rechts Petrus De Mey
 Op de achterkant van de foto staat
 „Souvenir de Birmingham - Le 28-11-15 Pierre De Mey”
 De foto werd gemaakt door „Gale's Studios Ltd”

Petrus De Mey - 1916
Foto genomen door J. Beacham
15, Washwood Heath Road,
Birmingham

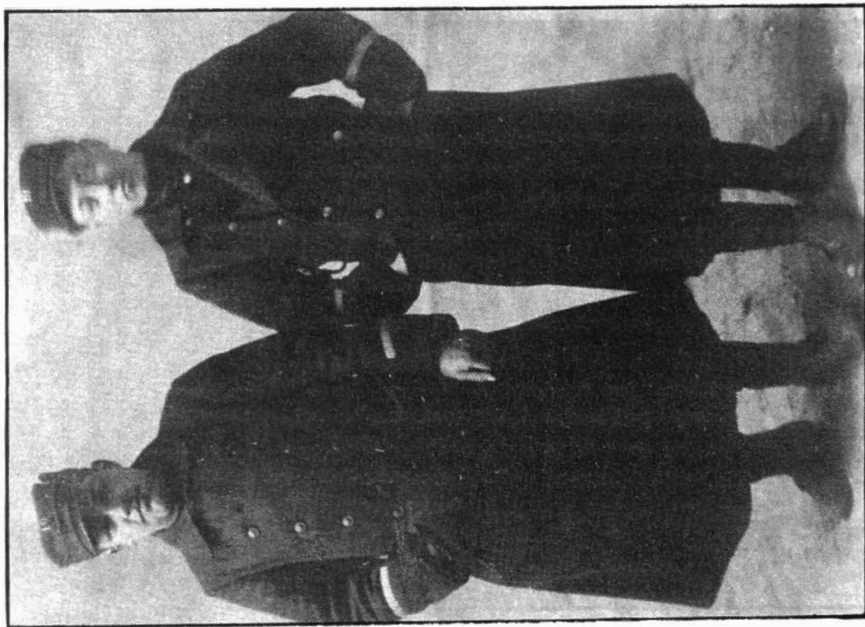

Staande rechts : Rafaël Van Remoortel
Zittend links : Petrus Van Kwikkelberghe
(vader van Gerard, jaarboek 1984)
Zittend rechts : Petrus De Mey

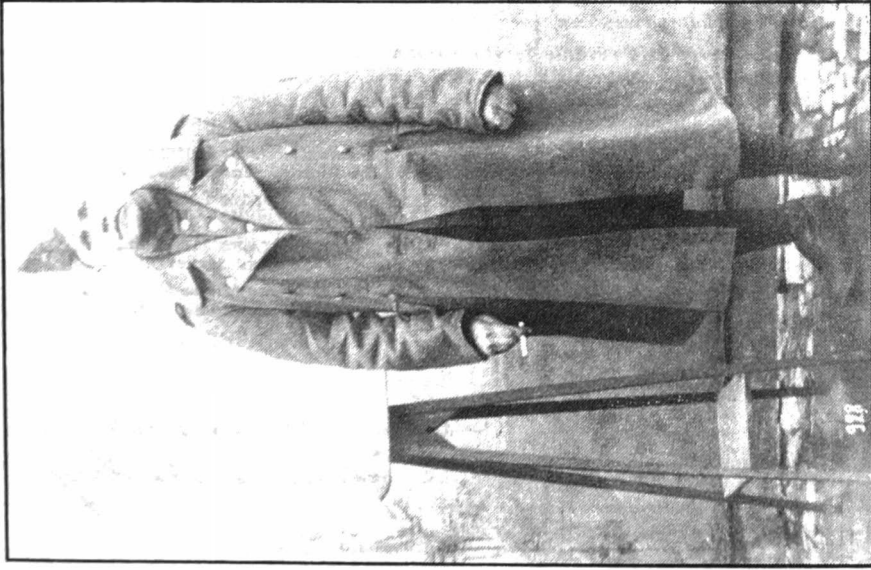
Zittend Petrus De Mey
als sergeant

Ook deze foto genomen door
Gale's Studios Ltd te Birmingham

Rechts Petrus De Mey

Arthur Gysels

Staande : uiterst links Albert Willems
tweede van rechts Arthur Gysels
uiterst rechts Coppens (Dorp)
Zittend : rechts Ward Michiels
Op de grond : Albert De Maere

SECRETARIAT GÉNÉRAL
Algemeen Secretariaat

DIRECTION DES PENSIONS ET DES SECOURS
Bureau der Pensioenen en Enquêtes

2 BUREAU
2 Bureau

N° _____

Rappeler en marge dans la réponse, le
Secretariat Général ou la Direction Générale,
la Direction, le Bureau, le numéro et la date
de la présente.

In 't antwoord vanhalen het Algemeen
Secretariaat of het Algemeen Bestuur, Bestuur,
Bureau, nummer en datum van onderhavige
aanschrjving.

2 ANNEES
2 BULOEN

En vue d'examiner de manière définitive vos titres à l'allocation prescrite par la
Om uwe rechten voorgoed te onderzoeken op de legemoetkoming voorgeschreven bij de wet van
loi du 23 novembre 1919 sur les pensions en faveur des ascendants de militaires décédés
23e November 1919 op de pensioenen, ten voordeele der opgaande verwanten van onder den oorlog overleden
ou disparus au cours de la guerre, j'ai l'honneur de vous prier de prendre connaissance
of vermisste militairen, heb ik de eer u te verzoeken kennis te nemen van bijgaand bericht en het mij,
de la notice ci-jointe et de me la renvoyer aussitôt que possible accompagnée des pièces
zoodra mogelijk, terug te sturen, samen met de stukken die er in voorzien zijn voor het geval hetwelk u
qui y sont prévues pour le cas qui vous concerne.

betreft.

Vous voudrez bien marquer sur cette notice à côté des pièces qui y sont énumérées
Gefle op dit bericht, nevens de erin opgesomde stukken, degeene aan te tekenen die zullen toehooren
celles qui feront partie du dossier que vous me transmettez.
tot het dossier welke gij mij zult toezenden.

Cette notice devra être revêtue de votre signature.
Dit bericht dient met uw handteeken te kleed.

Le Ministre de la Guerre,
De Minister van Oorlog,

Par ordre :
Bij bevel :

POUR LE SECRÉTAIRE GÉNÉRAL,
VOON DEN ALGEMEEN SECRETARIS,

Le Chef de Division délégué f.f.,
Het afgevaardigd waarnemend Afdelingshoofd,

C. BOUVIER.

Handtekening van
Lodovikus De Keyser

PENSIONS MILITAIRES MILITAIRE PENSIOENEN

Certificat tenant lieu provisoirement de brevet.

Voorloopig als brevet geldend bewijsstuk

Le Ministre de la Défense Nationale,
De Minister van Landstrijd

Certifie qu'il est accordé, par application des dispositions de la loi du 23 novembre 1919, sur les pensions militaires à M. Monsieur De Hoey, Ferdinand et
Monsieur De elere, Ida

is toegestaan, bij toepassing van de beschikkingen der wet van 23° November 1919 op de militaire pensioenen

une allocation de frs. Sept cents

soit frs. deux cents par trimestre payable à partir du
1er Décembre 1919

augmentée de majorations de
pour enfants ayant moins de 18 ans révolus soit une augmentation de frs.

Ces majorations s'éteindront au fur et à mesure que les enfants atteindront l'âge de 18 ans.
Deze vermeerderingen zullen wegvallen naar mate de kinderen den ouderdom van 18 jaar bereiken.

Bruxelles, le 8 Janvier 1920
Brussel, den 8 Januari 1920

Le Chef du bureau des pensions,
De Oorster van het bureau der pensioenen,

Le Directeur délégué,
De afgevaardigde Bestuurder,

P. Chélie

Paiements effectués		Uitgekeerde betalingen	
1 ^{er} Trimestre 1920	2 ^e Trimestre 1920	1 ^{er} Trimestre 1920	2 ^e Trimestre 1920

MINISTÈRE
DE LA
DÉFENSE NATIONALE

Bruxelles, le
Brussel, den

1920

MINISTÈRE
VAN
LANDSVERDEDIGING

SERVICE DES PENSIONS,
DES SECOURS ET DE LA PRÉVOYANCE

DIENST DER PENSIOENEN,
HULPGELDEN EN VOORZORGEN

1re DIRECTION - 1er BUREAU

1re DIVISION - 1re AFDEELING

2e BUREAU - 2de BUREEL

ASCENDANTS
ERFGENAMEN IN OPGAANDE LIJN

M. Bouvier, J. Bouvier

N° 8064
7056

J'ai l'honneur de vous transmettre le certificat ci-joint tenant lieu
Ik heb de eer u bijgaand als voorloopig pensioenbrevet geldend bewijs-
provisoirement de brevet de pension pour l'allocation qui vous est allouée
schrift over te maken, voor de toekening welke u, bij toepassing der wet
par application de la loi du 23 Novembre 1919 sur les pensions militaires.
van 23 November 1919 op de militaire pensioenen werd verleend.

Muni de ce certificat et de votre certificat de vie, vous aurez à
Om het 4e trimester 1920 en de volgende kwartalen te ontvangen dient
vous présenter ~~à partir du 15 Octobre prochain~~, pour la perception du
partir ~~gij u, voorzien van dit bewijsschrift en van uw levensbewijs, van af eerst-~~
~~4e trimestre 1920~~ et les trimestres subséquents, chez l'agent du Trésor pour
komenden 15 October aan te bieden : bij den agent der schatkist, voor de rechtheb-
les titulaires habitant le siège de l'agence ou la banlieue; chez le receveur
benden, dleter plaatse waar het agentschapsgevestigd is of in den omtrek verblijven; bij
des Contributions de leur résidence pour les autres intéressés.
den ontvanger der belastingen hunner verblijfplaats, voor de andere belanghebbenden.

Le Ministre de la Défense Nationale,
De Minister van Landsverdediging,

PAR ORDRE :
Bij Bevel :

Le Chef de Division,
Het Afdeelingshoofd,
C. BOUVIER.

*à Monsieur & Madame
De Moey - De Sterre
Overolzig
Wachtekeete (ook - Vlaand)*

KRIJGSBEGRAVINGSDIENST

Brugge, den 7de October 1921.

BESTUUR

N° 2/5476
Chef AC 1378

Bede bij het antwoorden het nummer van dezen brief te vermelden.

De Bestuurder van den Krijgsbegravingsdienst, te Brugge.

aan De Mevr. De Mey Ferdinand
Wachtloeker Overlaan

Ik heb de eer U te laten weten dat het stoffelijk overschot van uwen dapperen vader, den Luitenant Steenwilde gesneuveld op het veld van Eer en welke voorheen begraven lag te Gauthere den 21-8-1918 overgebracht werd naar het Belgisch krijgskerkhof van Steenwilde en begraven alwaar het legenoordig berust onder grafnummer 635.

Op deze bestendige begraafplaats zal door de zorgen van het staatsbestuur een arduinen gedenksteen opgericht worden. Deze zal voorzien zijn van een bronzen plaat dragende de naam, voornamen, regiment, datum van overlijden en de eertekens waarvan de dappere overledene bezitter was.

Aanvaard, Mein hoe de verzekering mijner hoogachting.

DE MAJOR BESTUURDER,

B. H.
De Luitenant,

W. de Mey

N. B. — Brieven aan mijn adres, en in België afgezonden, moeten niet gefrankeerd worden.

Foto uit 1909. Let op de uniformen en de kepi's.
De tweede van links is August Vermeersch, uit de Statiestraat, Wachtebeke

Staande : rechts Petrus De Mey, midden zoon Lievens
Zittend : vader Lievens

De huishoudster van M. Lievens, kwam uit Sas van Gent. Ze was een bekende van Ferdinand De Mey, vader van Petrus. Zo mocht deze laatste in verlof naar Engeland bij M. Lievens. (Achterkant foto : Souvenir de Birmingham du 8-12-15, Pierre de Mey, sergent A14-1e Bataillon - 2e Compagnie - Armée Belge.
Photo by J. Beacham, 15 Washwood Heath Rd, Birmingham).

HOOFDSTUK X - LAURENT EN PROSPER COPPENS

KEERDEN TERUG VAN HET FRONT

Dit verhaal werd verteld door hun zuster Juffrouw Klara Coppens in 1984.

Ik had twee broers bij het leger in de eerste oorlog, Laurent en Prosper. Ze zijn goddank alletwee ongedeerd gebleven, ondanks het feit dat ze altijd in de volle gevechten gezeten hebben.

Prosper leerde bij zijn oom, een pastei-bakker in Holland. Hij is dan opgeroepen, van Holland gekomen, heeft zijn pak gemaakt en is voort gegaan. Prosper was in dezelfde compagnie van de zoon van dokter Dutordoir die alle Wachtebekenaren kenden. Die woonde waar nu dat bijgebouw van het gemeentehuis is (rechts). Die zoon heette Rafaël en was een goede vriend van Prosper. Op een bepaalde dag worden ze beschoten en moeten ze vluchten. En naast Prosper wordt Rafaël Dutordoir zijn been ofwel af geschoten of toch heel gevaarlijk gekwetst. Prosper is aan het bos van Houthulst geweest. Ze hebben ook de Dodengang van Diksmuide mee gemaakt.

Laurent was brancardier bij een jonge dokter en heeft er bijna gans de oorlog bij gediend. Ze moesten ook mee naar het front en elke keer als ze op moesten was dat meestal met muziek. En dan weende die dokter en zei „Laurent, ik ben jaloers op U, want gij blijft zo kalm“. Laurent antwoordde „Alstublieft dokter, houdt toch moed, want als we die laten vallen dan zijn we helemaal verloren !“ Die dokter kon dat niet aan en weende altijd. Ze moesten de gewonden gaan opzoeken en de ophaaldienst van de lijken vergezelde hen en de dokter moest vaststellen of ze werkelijk dood waren. Dat was voor Laurent heel pijnlijk, want er waren daar kameraden bij van hem, vrienden. Laurent kon daar heel moeilijk over spreken. Hij heeft heel weinig over het front verteld. Het was te verschrikkelijk. Hij heeft toch gezegd dat de ratten over hun voeten liepen, om te kijken of er iets te eten viel. En als ze hun kop boven de loopgrachten staken, werden ze gemitrailleerd van de overkant. Die jongens hebben zo vier jaar geploeterd in het slijk van de IJzer.

In het jaarboek 1984 hebt u geschreven over Cyriel De Moor. Dat was een broer van mijn moeder Coralie De Moor. Oom Cyriel was getrouwd met Marie Marquenie. Bij hen kwamen veel brieven van frontsoldaten. Mijn tante schreef in veel gevallen een woordje terug naar de frontsoldaten die haar brieven stuurden. Mijn broers schreven ook naar mijn tante. Overslag was toen een stuk niemandsland, aan weerszijden afgesloten met draad. Langs de kant van België liep de elektrische draad. Moeder ging naar die draad om nieuws te vernemen over mijn broers van mijn tante. Dat was verboden. Er kwam eens een officier afgereden met zijn paard en moeder heeft zich plat in de rogge moeten wegsteken. Als moeder dan tante Marie zag aan de overkant van de draad ging dat zo. Moeder vroeg aan tante Marie „Is de tabak toegekomen ?“ - „Ja“ zei tante Marie „en 't is van de goeie soorte !“. En dan vroeg moeder „Zijn de sigaren er ook ?“ - „Ja“, zei tante Marie „en 't zijn er ook van die goeie“. En dan wist mama dat er bericht gekomen was en dat ze alle twee nog leefden. Moeder kwam dan te voet terug van Overslag. Vader en ik stonden haar al op te wachten en zij deed van verre al teken dat het nieuws dat ze van tante Marie bekommen had, goed was. Op het einde was het niet meer mogelijk om nog contact op te nemen met tante. We wisten dus niets meer van Laurent en Prosper. Prosper is de eerste uit de oorlog terug gekomen. We wisten toen nog niet of Laurent nog leefde. Prosper werkte na de oorlog in een bakkerij in Jabbeke. Bij ons thuis had hij een klein beetje verteld van de oorlog. Hij had een oorlogsmeter. Ze was de vrouw van een kolonel en ze had een vriendin, een echte franse. Prosper is met die vriendin getrouwd. En toen Laurent later thuis kwam, was dat met hem hetzelfde verhaal.

Kommentaar bij de foto's.

DE KLASFOTO - Deze foto is genomen op de koer van het pensionaat als bewijs van dankbaarheid voor de steun die Amerika ons gaf onder de vorm van eten, graan bijvoorbeeld. Dat bord werd geplaatst met de volgende tekst „As a gift of their gratitude from the Belgium (moet zijn Belgian) children of Wachtebeke to the little American of Belleville 1914-1918”, hetgeen wil zeggen „Als een blijk van hun dankbaarheid van de Belgische kinderen van Wachtebeke aan de kleine Amerikaan van Belleville”. Links staat de foto van koning Albert, rechts die van koningin Elisabeth. De vertelster staat op de bovenste rij, derde van rechts.

SOLDATEN GRENSBEWAKERS - Deze is genomen in Overslag, toen er een wapenstilstand gevraagd werd, vooraleer de oorlog definitief afgesloten was. Het rechtse meisje is Klara Coppens. Waar de meisjes staan is Hollands Overslag. Links buiten de foto woonde grootmoeder De Moor en in het witte huisje Elodie Van Bambost. Dat was een oud vrouwke en die hield winkel. Er hing een speciale aangename geur in haar winkel. Ze verkocht alles. Ik hoor nog altijd het gerinkel van dat oude belletje. Alle mensen van Overslag kenden Elodie. Links waar de meisjes staan, woonde Delacour, een hele fijne schrijnwerker.

De Belgische soldaten moesten de grens bewaken tijdens die Wapenstilstand. De grenspaal staat nu aan de Vierschaar.

LAURENT EN PROSPER COPPENS. -De linkse soldaat is Laurent en de rechtse is Prosper.

PERSONALAUSWEIS. Ik weet niet meer waarvoor ik die gekregen heb. Toen ik die Ausweis ondertekende weet ik nog goed dat die Duitser zei „Ja, aber Sie schreiben wie eine Ministerin” („Ja, maar U schrijft als een minister”).

Nr. **ERTVELDE**

Personalausweis. - Eenzelvigheidsbewijs.

1. Name: Coppens, Clara Staatsangehörigkeit: Belg.
Nationaliteit

2. Eigenhändige Unterschrift: Clara Coppens
Eigenhändige handtekening

3. Wohnort: Wachtebeke Wohnung: Weg 98 Kreis: Gent
Woonplaats Woning

4. Geboren am (Datum): 1904
Geboren den (dagtekening): 16. 3. 1904
Alter: 14 Jahre
ouderdom
Wo: Wachtebeke
waar

5. Größe: 50 cm

6. Beruf: Schülerin
beroep

7. Bescheinigung zweier Zeugen:
Bevestiging van twee getuigen

Verantwortlichkeitserklärung des Ausstellenden
8. durch Unterschrift mit Ausstellungsort und Datum.

Verklaring der verantwoordelijkheid van den
9. uitvaardigen der onderteekening met woon-
plaats en datum van de uitvaardiging.

Wachtebeke 16. 3. 1918

E. 4.

30000 Form. N 10 - 15 12 17 41.

Verplichtige opberking op de rugzijde.

Zu beachten :

Die zur Ausstellung der Scheine verpflichtete Polizeibehörde übernimmt durch die vollzogene Unterschrift die volle Verantwortung für die Richtigkeit der Angaben.

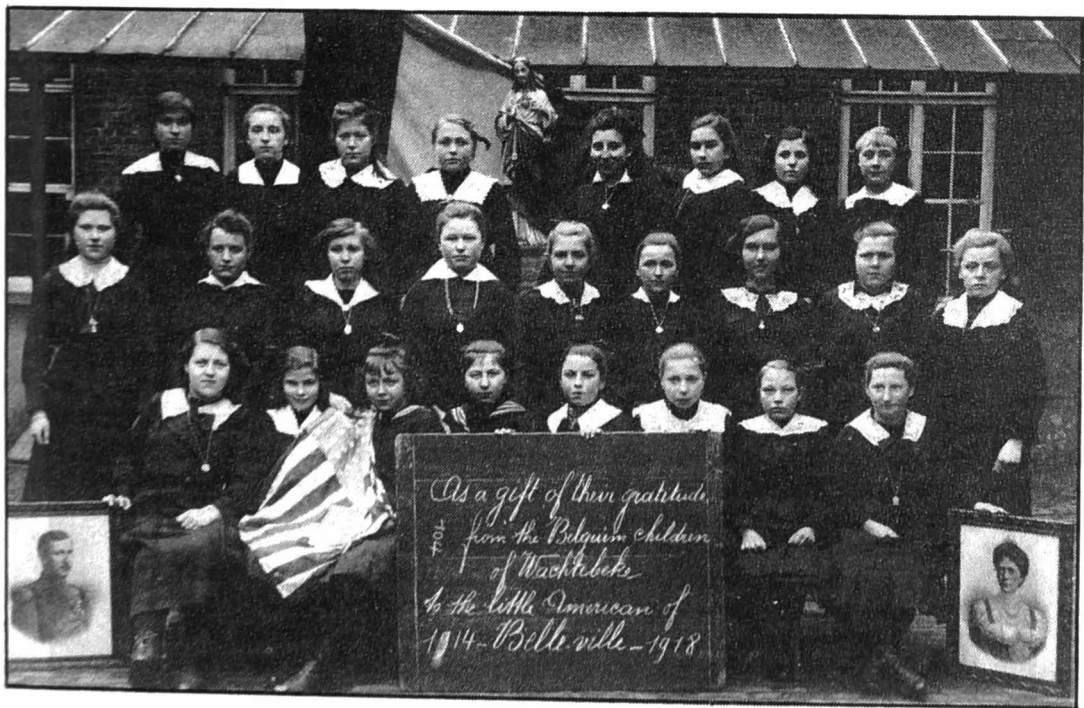
Falls der ausstellende Beamte die Identität nicht zweifelsfrei feststellen kann, hat er diese ausserdem noch durch das Zeugnis zweier einwandfreier Zeugen bestätigen zu lassen. Falls eine absolut sichere Feststellung der Persönlichkeit gegenüber der ausstellenden Behörde nicht erbracht werden kann, muss der Beamte demselben nach der Angabe des Gesuchstellers ausfüllen

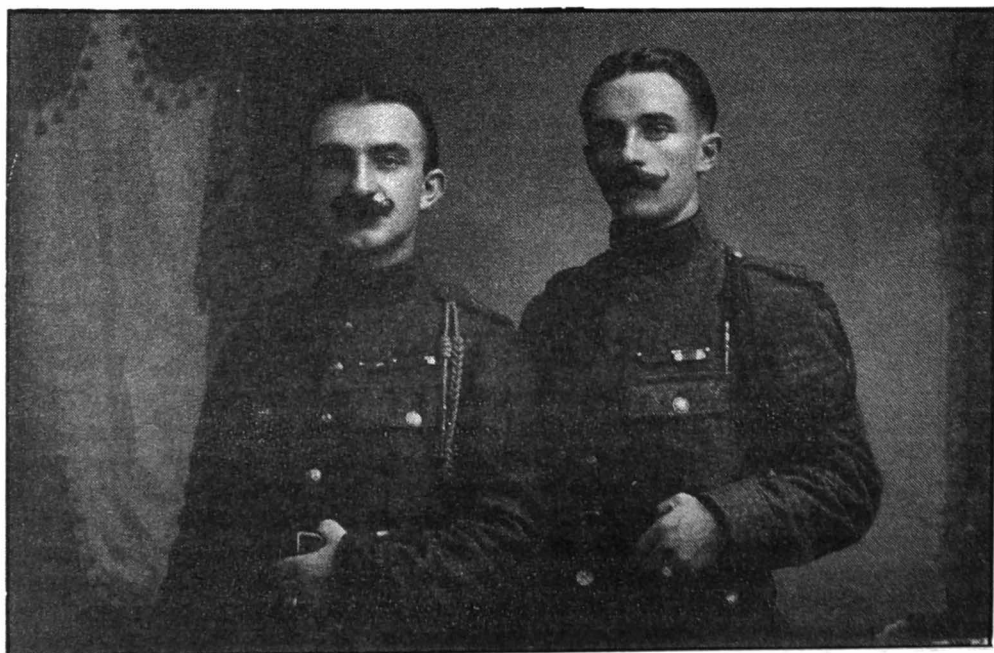
Wann immer die Identität des Gesuchstellers nicht zweifelsfrei festgestellt werden kann, muss der Beamte demselben nach der Angabe des Gesuchstellers ausfüllen
het certificaat uitgeeft, de verantwoordelijkheid overde inbrenging van den ambtenaar. Het identiteitsstuk maakt.

Wanneer de ambtenaar de identiteit niet zonder de minste twijfel kan vestigen, door twee eerlijke getuigen doen verklaren.

Wanneer het zelfs niet mogelijk is de identiteit van het persoon door getuigen te verzekeren, zal de ambtenaar het stuk invullen volgens de verklaringen van den belanghebbende en hij moet bijvoegen dat het hen onmogelijk is geweest de afwezigheid dezer verklaringen te onderzoeken.

Achterkant Eenzelvigheidsbewijs

HOOFDSTUK XI

ESTHER DE MAESSCHALCK DE STEM VAN THUIS

Uit de brieven van Alfons Creve (zie bijlage) blijken een oneindige weemoed en verlangen naar familie en het goede leven van vroeger in de veilige schoot van het gezin. Gelukkig waren sommige soldaten niet volledig afgesneden van thuis. Daarvoor zorgden meisjes, men mag zeggen soldatenmeters, als Esther De Maesschalck uit Overslag. Zij moet veel geschreven hebben, niet alleen naar Alfons Creve, maar ook naar diens kozijn Leon De Schepper en hun maat Theofiel De Smet en naar nog anderen die snakten naar wat nieuws van thuis.

De kans om nog iets meer over Esther zelf te vernemen, was klein, want van de familie woonde niemand meer op Wachtebeke. Het eerste spoor vonden we terug bij zuster Desideria, die zei dat Esther overleden was, maar dat de twee zusters Madeleine en Laura De Maesschalck tot voor enkele jaren in Antwerpen woonden en hun familie, zuster Simone kwamen bezoeken in Zelzate. Het adres echter was zoekgeraakt. De dag daarop meldde ons medelid Mevrouw C. De Clercq dat de gezusters goede vriendinnen waren van haar moeder en tot voor een jaar of twee werd er nog geschreven naar mekaar. Op hoop van zegen zochten we dezelfde dag nog in het telefoonboek en vonden daar op het genoemde adres een Juffrouw M. De Maesschalck. Toen werd de spanning te machtig, zouden we dan toch nog een spoor vinden meer dan zestig jaar na de feiten? Onmiddellijk gebeld. De hoorn werd afgenomen „met De Maesschalck“.

Op 2 maart van dit jaar werden we dan hartelijk ontvangen door juffrouw Madeleine De Maesschalck en haar zuster mevrouw Laura De Vos-De Maesschalck. Zij vertelden het volgende :

In 1866 werd te Zaffelare onze vader Gustaaf De Maesschalck geboren. Hij huwde met Sylvie Schepens uit Oudenaarde. In 1893 werd vader hoofdonderwijzer te Langelede en in 1910 nam hij die post waar in de gemeenteschool van Overslag. Esther werd op Langelede geboren in 1895, Madeleine in 1898 en Laura in 1900.

Vanaf 1910 leefde ons gezin in de Schoolstraat in Overslag, in het schoolhuis naast de pastorie. Esther studeerde bij de zusters van Liefde in Eeklo en toen de oorlog uitbrak studeerde ze daar voor regentes wetenschappen. Madeleine, drie jaar jonger, studeerde ook bij die zusters voor onderwijzeres en lerares in gymnastiek. Laura, zoals haar zusters, had school gelopen in Langelede maar was nog niet op pensioonaat in Eeklo daarvoor moest men 15 jaar zijn. Zo was de toestand toen de oorlog uitbrak.

Esther behaalde haar diploma van regentes toen ze twintig jaar was, in 1915. Ze is moeten herbeginnen, omdat de Duitsers niet toelieten dat die examens niet onder hun bewind gebeurd waren. Toen ze dus in 1915 naar huis kwam, was er nog geen elektrische draad, we waren toen nog met België verbonden. Esther is maar naar Overslag mogen komen met een paspoort van de Duitsers. Ze heeft dan onderwezen in Hollands Overslag voor Belgische kinderen. Voor de jongens was er gewoon onderwijs in de school in de Schoolstraat, maar de meisjesschool bij de zusters Bernardinen lag aan de andere kant van de elektrische draad (kant Wachtebeke) en daardoor hebben ze op Hollands Overslag een groot café vrij gemaakt, waar dan les gegeven werd aan de Belgische meisjes. Dat was het café van Desmet. Esther heeft daar les gegeven vanaf september 1915 (?). Ze werd daarvoor goed betaald door de Belgische staat via de konsul. Ook vader trok zijn wedde langs de konsul van Terneuzen.

Het was alleen Esther die schreef naar de soldaten. Ze is beginnen schrijven op aanvraag van de Creves, de ouders van Alfons. De eerste bewaard gebleven brief van Alfons aan Esther dateert van 20 december 1915. Esther schreef dus eerst naar Fons Creve, dan naar Leon De Schepper en nadien naar jongens van Lokeren, och ze had er een hele bende. Er kwamen altijd maar soldaten bij, want de frontsoldaten vroegen aan hun kameraden „Kent gij iemand die mij nieuws kan bezorgen van thuis?“ - „Aja, ik ken iemand“ en die schreven dan naar Esther. Esther moest veel schrijven, maar niet elke avond, want ze was

er rap in. We zien het haar nog doen. Esther heeft zeer veel gedaan voor de soldaten. Ze heeft niet alleen zelf naar de soldaten geschreven, maar ook veel brieven van ouders door- gestuurd naar hun jongens. Het omgekeerde gebeurde ook. Moeder ging soms eens naar de markt in Lokeren en alhoewel ze die mensen daar niet kende, ging ze er naar toe en zei „Voilà, ge hebt nieuws van uw zoon“. Zolang die elektrische draad er niet was, ging dat allemaal gemakkelijk. Die brieven kwamen toe op het postkantoor van Hollands Overslag. Daar Esther les gaf op het Hollands riskeerde ze zich die brieven te gaan halen.

Eind 1915 werd dan de elektrische draad gespannen. Die liep achter de tuin van het schoolhuis in de Schoolstraat, langs de kant van Wachtebeke Dorp. Daardoor werd Belgisch Overslag van België afgezonderd. Tussen Hollands en Belgisch Overslag was er enkel een kiekendraad gespannen. Aan het café van Delaruelle was er een doorgang naar Hollands Overslag, die slechts enkele keren per dag open was, namelijk 's morgens, 's middags en 's avonds. De elektrische draden stonden op 3000 volt en ze waren gespannen tot een hoogte van 2,5 meter.

Madeleine studeerde aan de normaalschool in Eeklo en kon niet naar huis komen. Ze kon wel naar Wachtebeke maar niet naar huis komen. Als ze vakantie had verbleef ze bij de zusters Bernardinen in Overslag. En dan wandelde ze tot aan de draad achter het hof van het ouderlijk huis. Als er dan een goede Duitse schildwacht was, kon ze eens met haar ouders en zusters spreken. Zo heeft Esther haar kunnen zeggen dat Fons Creve gesneuveld was en dan is Madeleine dat gaan zeggen aan Mietje Creve, zijn zuster, die nadien getrouwd is met Viktor David, de molenaar. Mietje is de moeder van Cesar David.

Madeleine kon ook briefkes meegeven voor haar familie met de een of de ander. Zo was er een dokter en die mocht vanuit Wachtebeke aan het zogezegde ziekbed van moeder komen. Die moest zich daarvoor speciaal op haar bed gaan leggen. Dat waren zo kleine briefkes, die hij onder zijn dikke ring stak.

Madeleine heeft eens zeven brieven in één lap overgedragen. Ze gaf ze aan Mietje Creve, die ze dan voort verdeelde. Dat ging zo : van tijd tot tijd zonden we wat chocolade aan Madeleine en als we een goede Duitser aan de doorgangspost aan het klooster kenden, vroegen we hem „geef dat pakje eens aan de Fräulein daar“ en wezen naar Madeleine die aan de andere kant stond te wachten. Dat was als ze in vakantie was in het klooster van Overslag. We gaven die Duitser dan ook iets voor zijn moeite.

In het klooster van Overslag, waar Madeleine haar vakantie doorbracht, lagen ook Duitsers. De Hauptmann en de dokter van de Duitsers lagen ook in het klooster. En de dokter heeft aan de Hauptmann gevraagd of Madeleine bij vader, moeder en zuster eens goede dag mocht gaan zeggen, tussen de twee draden (de elektrische en de kiekendraad). Maar er moest een Duitser meegaan. En die mensen zijn zeer vriendelijk geweest en die hebben Madeleine een kwartier bij haar ouders gelaten.

Die pakjes werden slechts nu en dan gegeven, niet te veel en soms zaten daar brieven in. Esther heeft zelf nooit brieven over gedaan, en ze zou er zich niet aan begeven hebben ook, na het spannen van de draad was dat veel te riskant.

Als Madeleine haar studies in Eeklo beëindigd had mocht ze terug naar huis in Overslag. Toen de mensen in Eeklo dat vernamen, vroegen ze haar om te schrijven naar hun front-soldaten dat ze niet ongerust moesten zijn, dat alles goed was. Om geen last te hebben leerde Madeleine al die adressen van buiten. Dat waren er meerdere tientallen. Ze deed dat om geen bezwarende schriftelijke dokumenten te hebben. Het nieuws dat ze moest schrijven was niet politiek, maar zuivere familiaal.

Voor ze naar Overslag mocht, moest Madeleine vier weken in quarantaine gaan in Gent in een aangeslagen school onder toezicht van de Duitsers. Er waren daar nog veel mensen. De Hollanders moesten daar drie weken blijven, de Belgen vier weken. De bedoeling was die mensen af te snijden van de buitenwereld. Madeleine werd fatsoenlijk behandeld door de Duitsers. Na die vier weken werd ze op een trein gezet naar Sas van Gent. Er reed een Duitse soldaat mee, die er in Sas af stapte en vervangen werd door een Hollandse soldaat. Madeleine mocht eerst een tijdje naar huis. Haar eerste werk bij het thuis komen was al die adressen opschrijven. Voordien had ze die elke avond in haar bed herhaald.

Dan werd er een leerkracht gevraagd voor de Belgische kinderen in Uden, Noord Brabant in Nederland. Esther hoorde dat op school. Moeder ging mee met Madeleine. Het hoofd

van de school in Uden was een professor van het Atheneum van Gent. Madeleine kon de volgende morgen al beginnen en kreeg onderkomen bij de nonnes. Ze werd goed aanvaard, behandeld en betaald. Ze is er gebleven tot het einde van de oorlog.

's Morgens moesten alle leerkrachten (een veertigtal) samen met hun leerlingen in de kerk komen om mis te horen. De Belgen werden daar goed verzorgd. Aan de ene kant van de straat stonden barakken, voor de mensen die niet konden betalen. In die grote barakken had elk gezin een kamertje en er was een gemeenschappelijke eetzaal. Aan de andere kant van de straat stonden tweewoonsten in wat het villapark genoemd werd, voor de mensen die voldoende geld hadden. In de barakken werd gratis voedsel en kledij verstrekt. Waarschijnlijk werd dat betaald door de Belgische staat. Er waren 20.000 mensen in het kamp.

Laura is tot 1918 in Overslag gebleven, maar heeft voort les gekregen als pianiste. Ze is dan na de oorlog, met vertraging dus, ook naar Eeklo geweest en daarna naar Dendermonde, waar ze haar diploma als boekhouder behaald heeft. En nadien is ze naar Kongo gegaan, bij Union Minière.

Toen de elektrische draad er al was, is er een Duitser in burger Laura komen ondervragen. Hij kwam vragen met hoeveel personen ze daar woonden en wie er allemaal in huis waren. Laura zei „Mijnheer, 't hangt voor 't venster" want gans het huishouden was met naam vermeld op een papier dat aan het venster hing. Zo'n papier hing aan elk huis. Die Duitser vroeg „Ge hebt toch een zuster in België hee, in school?" - „Ja" - „En krijgt ge daar nooit iets van?" Dat was een geheime agent. 't Was een dik man (Puiken of Padde?) Die liep dan 's avonds te patrouilleren op Overslag.

Esther heeft ooit eens aan Laura gezegd „Allei, schrijf nu ook een keer een brief aan Leon De Schepper". - „Maar ik ken hem niet!" Laura heeft dat dan toch gedaan en Leon heeft nog geantwoord van „mijn klein zusterken". Leon was een vriendelijke, brave mens. Als de Duitsers weg waren, is hij de eerste bij ons gekomen, zodra hij thuis was in Gent, om te bedanken. Theofiel hebben we nooit gezien. De Belgische soldaten waren nog niet lang op Overslag toen Leon hier kwam met zijn vader, moeder, zuster en schoonbroer tewege. We hebben niet veel dankbaarheid ondervonden na de oorlog, van de soldaten naar wie we geschreven hebben.

Aan de draad zijn dingen gebeurd. Weet ge wat ze deden? Een houten paaltje nemen en daar een mik in maken. In die mik legden ze rubber en dan staken ze dat paaltje met die mik onder de draad en dan kropen ze onder de draad door. Een houten fietsvelg werd ook gebruikt en grote ladders. Ik heb eens twee Hollandse soldaten aan de draad zien hangen. Er hadden Belgen gevraagd aan die Hollandse soldaten om zaaizaad over te geven. En die soldaten dachten die zak door te geven door de draad, maar hij hing er aan, en zijn kame-raad kwam om hem er af te trekken, maar ze hingen er alle twee aan. Die heb ik zien staan, dood, aan de draad. Dan heb ik er nog drie dood zien aan hangen: Irma Verhoeve haar broer en dan nog twee andere. Die trachtten over te komen of om zaken te doen. Van België naar Holland ging vlas en van Holland naar hier, genever, sigaren, textiel, en pepers.

Op een bepaalde plaats liep de draad over een droge gracht. De mensen hadden de draad doorgeknipt en 9 of 10 personen zijn er door gekropen. Er waren kinderen bij. Onder andere Jan De Vos met zijn vrouw en zijn kindje en Hypoliet Verdurme, een hoogstudent. Nadat dat ontdekt was, hebben de Duitsers een volledig nieuwe compagnie soldaten gehaald om te waken.

Na de oorlog hebben we nog korte tijd in Moerbeke gewoond en dan in Zelzate. Esther gaf les aan de Rijksmiddelbare school in Zelzate. Madeleine stond in de gemeentelijke meisjesschool in Zelzate. In 1921 is Esther getrouwd met Omer Wylaers van Zelzate. Ze hadden een zoon apotheker Willy en een kleinzoon Patrick. Esther is gestorven in 1958. Meester De Maesschalck stierf op 89-jarige leeftijd in 1955. Laura was gehuwd met Albert De Vos uit Gent.

Tot daar het hoofdstuk „De Maesschalck“. Bij nalezen vallen wel enkele dingen op.

1. Als Esther vanaf september 1915 les gaf aan Belgische meisjes en dat moest doen in een herberg op Hollandsch Overslag, betekent dat dat de school der zusters Bernardinen in Overslag niet meer bereikbaar was. De elektrische draad moet dan al gespannen geweest zijn. Hij moet dus eind 1914, begin 1915 geplaatst geweest zijn. Dit stemt ook overeen met de andere verhalen.
2. Uit de brief van Alfons Creve van 20.1.15 blijkt dat zijn ouders nog brieven kunnen versturen vanuit Overslag in Holland. In zijn brief van 22.7.15 schrijft Alfons dat zijn vader nog altijd naar Holland kan. Zolang de Creves in Holland mochten komen, zullen ze wel zelf hun brieven verstuurd en afgehaald hebben in Hollands Overslag. In Alfons' brief van 20.12.15 schrijft hij echter dat hij het adres van Esther De Maesschalck ontvangen heeft van Germain De Keuckeleire en dat hij zelf schrijft, dus niet dat Esther op aanvraag van de familie Creve beginnen schrijven is. En op 22.12.15 schrijft Alfons aan Cyriel De Moor dat „het mogelijk wel een einde zou genomen hebben om in Holland te gaan“.

Op 12.5. 1985 zei Bertha Creve dat haar vader Aloïs gans de oorlog naar zijn land op 't Hollands mogen gaan is, langs de doorlaatpost op Overslag. De data, door Alfons vermeld in zijn brieven, in verband met het „naar Holland gaan“ van Aloïs Creve, hebben dus niets te maken met het spannen van de elektrische draad.

Verordnung

betreffend

Brief- u. Zeitungs- schmuggel.

Es ist fuer jedermann verboten, Briefe, Postkarten oder sonstige schriftliche und gedruckte Aufzeichnungen, Notizbuecher, unerlaubte Zeitungen ueber die belgische GRENZE zu befördern, befördern zu lassen, zu ihrer Beförderung mitzuwirken oder Nachrichten mündlich durch Zuruf ueber die Grenze zu geben. (Unter Beförderung ist auch Mitnahme bei Gelegenheit einer Reise oder das Hinuberwerfen und Einuberwerfen zu verstehen.)

Im ganzen Gebiet der deutschen Armee ist das Vertreiben von nicht erlaubten Zeitungen, sowie die Herstellung von handschriftlich oder mit Schreibmaschine oder auf andere Weise angefertigten Auszügen aus Zeitungen oder aus Briefen pp. verboten. Auch der Besitz solcher Erzeugnisse ist strafbar.

Innerhalb des ETAPPEGEBIETES DER ARMEE, in dieses hinein oder aus demselben heraus, dueren Briefschaften und schriftliche Mitteilungen irgendwelcher Art an jedweden nur befördert oder mitgenommen werden, wenn sie Stempel und Vermerk einer Postprüfungsstelle, dass sie zur Beförderung zugelassen sind, tragen. Ausgenommen sind Rechnungen, die Warensendungen beigelegt werden und keinerlei Privatmitteilungen enthalten.

Innerhalb des OPERATIONS- GEBIETES DER ARMEE, in dieses hinein oder aus demselben heraus, ist jede Art von Briefverkehr pp. untersagt. Ausgenommen sind Rechnungen, die Warensendungen beigelegt werden und keinerlei Privatmitteilungen enthalten. Briefe rein geschäftlichen Inhaltes zu Waren- und Lebensmittelbestellungen sind bei der naechsten Ortskommandantur offen zur Pruefung abzugeben, von wo aus sie (ohne Verbindlichkeit) weiterbefördert werden.

Zu widerhandlungen gegen diese Bekanntmachungen werden, sofern nicht nach sonstigen Gesetzen eine strengere Strafe einzutreten hat, mit Gefaengnis bis zu 1 Jahr oder mit Geldstrafe bis zu 5000 Mark bestraft. Geldstrafe kann auch noch neben der Freiheitsstrafe verhaengt werden. Die Schreiber von Briefen oder sonstigen Mitteilungen unterliegen gleichen Bestrafungen.

Wird durch Zuwiderhandlung gegen die Vorschriften der Verordnung, insbesondere durch die unerlaubte Briefbeförderung ein erheblicher Nachteil oder die Gefahr eines erheblichen Nachteils fuer unsere Heeresinteressen herbeigefuehrt, so ist auf Freiheitsstrafe (Zuchthaus oder Gefaengnis) von drei bis zehn Jahren zu erkennen, soweit nach Kriegsrecht keine strengere Strafe verwirkt ist.

Den Angehoerigen des deutschen Heeres ist es verboten, ohne dienstliche Erlaubnis Mitteilungen irgend welcher Art von Landesinwohnern zu befördern.

A. H. QU., den 6. Juli 1915.
und 13. Oktober 1917.

Der Oberbefehlshaber.

Verordening

betreffende

de smokkelarij van brieven en gazetten

Het is voor iedereen verboden, brieven, postkaarten of andere schriftelijke of gedrukte mededeelingen, nota boeken of niet toegelaten gazetten over de BELGISCHE GRENSEN te brengen of te laten brengen, aan hun vervoer mede te werken, of mededeelingen mondeling over de grens te roepen. (Onder vervoer wordt ook verstaan het medenemen ter gelegenheid van een reis, of het over de grens werpen of schieten.)

IN GANSOH HET GEBIED VAN HET DUITSCHE LEGER is het verboden met niet toegelaten gazetten te handelen of door middel van schrijfmachines, handschriftelijk of op andere wijze uittrekselen van gazetten of brieven van den genoemden aard te maken. Het bezitten van zulke dingen is strafbaar.

Binnen het GEBIED DER ETAPPE, naar dit gebied of van uit dit gebied naar andere streken, mogen brieven of mededeelingen van gelijk welken aard aan gelijk wien, maar vervoerd of medege dragen worden, indien ze het zegel en het toelatingsbewijs van een goedkeuringsbureau (Postprüfungsstelle) dragen. Uitgenomen zijn rekeningen, die goederen bijgevoegd worden en geen partikuliere mededeelingen inhouden.

Binnen het OPERATIEGEBIED, naar dit gebied of van uit dit gebied naar andere streken is het brievenverkeer van allen aard verboden. Uitgenomen zijn rekeningen, die goederen bijgevoegd worden en in het geheel geen partikuliere mededeelingen inhouden. Brieven van zuiver handelsbetrekkingen aard, dienende tot het bestellen van goederen en levensmiddelen, zijn ongesloten aan de naastbijgelegen e Ortskommandantur ter goedkeuring in te leveren; van daar worden ze (zonder verbintenis) verzonden.

Handelingen in strijd met dese bekendmaking worden met gevangenis tot één jaar of met geldboete tot 5000 Mark gestraft, voor zoover niet volgens andere wetten strengere straffen moeten toegepast worden. Geldboete en gevangenisstraf kunnen ook tegelijk toegepast worden. De schrijvers van brieven of andere mededeelingen zijn aan deselve straffen onderworpen.

Wordt er door overtreding der voorschreven verordening, inzonderheid door het ongeoorloofd vervoer van brieven een belangrijk nadeel of de mogelijkheid van een belangrijk nadeel voor onze legerbelangen veroorzaakt, dan moet een vrijheidsstraf (tuchthuis of gevangenis) van drie tot tien jaar toegepast worden, voor zoover er volhert krijgrecht niet een strengere straf toepasselijk is.

Zonder dienstelijke toelating is het aan degenen die deel uitmaken van het Duitse leger verboden, voor de inwoners van het land mededeelingen, van gelijk welken aard over te brengen.

A. H. QU., den 6. Juli 1915.
en 13. Oktober 1917.

Der Oberbefehlshaber.

Arrêté

concernant

la fraude de lettres et de journaux.

Il est interdit à qui que ce soit de porter ou de faire porter au-delà de la frontière belge, des lettres, des cartes postales, toutes autres communications écrites ou imprimées, des carnets de notes ou des journaux interdits; il est également interdit de collaborer à leur transport ou de donner des communications verbales par dessus la frontière. (On comprend également par transport le fait d'emporter ces objets à l'occasion d'un voyage, de les lancer ou de les « tirer » par dessus la frontière.)

DANS TOUT LE TERRITOIRE OCCUPE PAR L'ARMEE ALLEMANDE, il est interdit de faire le trafic des journaux non autorisés ou de reproduire, soit à l'écriture ordinaire, soit à la machine à écrire, soit à toute autre manière, des extraits de journaux ou de lettres de l'espèce la simple possession de telles reproductions est punissable.

L'expédition ou le transport de lettres ou communications écrites de n'importe quel genre, n'est permis à l'intérieur des LIMITES DE L'ETAPPE, vers l'étape ou hors de celle-ci, pour autant que les écrits en question portent le visa d'une « Postprüfungsstelle », autorisant l'expédition ou le transport. Font exception les factures jointes à une commande, si elles ne contiennent pas de communications particulières.

Sur le TERRAIN DES OPERATIONS, vers ce terrain et hors de ce territoire tout transport de lettres est interdit.

Font exception les factures, jointes aux marchandises, pourvu que les factures ne contiennent aucune communication particulière. Les lettres relatives à la commande de marchandises et de vivres ne peuvent être fermées; elles doivent être soumises, non fermées à la censure de l'Ortskommandantur à la plus proche, d'où elles sont expédiées sans garantie.

Toute infraction à ces mesures sera punie d'un emprisonnement ou d'une amende pouvant s'élever respectivement à 1 an ou à 5000 marks pour autant qu'il ne sera pas, conformément à d'autres lois, appliqué de punition plus sévère. Les peines d'emprisonnement et d'amende peuvent être appliquées en même temps. Les auteurs des lettres ou communications sont punissables aux mêmes titres.

Si, par une contrevention aux prescriptions du présent arrêté, surtout par le transport défendu de lettres, un préjudice important ou le danger d'un préjudice important est causé aux intérêts de notre armée, il faut condamner à une privation de la liberté (travaux forcés ou prison) pouvant aller de trois à dix ans, à moins que, suivant les lois militaires, une peine plus grave ne soit applicable.

Sans autorisation spéciale, il est défendu à tous ceux qui ont partie de l'armée allemande de transporter ou de transmettre aux destinataires, des écrits ou communications de n'importe quelle nature, provenant des habitants du pays.

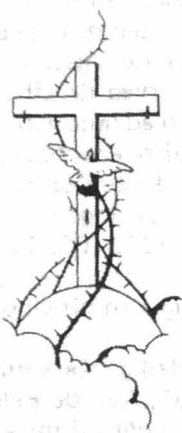
A. H. QU., le 6 juillet 1915.
le 13 octobre 1917.

Der Oberbefehlshaber.

De gezusters De Maeschalck :
zittend links Laura, rechts Esther ;
staand Madeleine

RVN - 14

„Heengegaan, spreekt ze nog.” (Hebr. XI, 4)

Ter Zaliger Gedachtenis van
MEVROUW

Esther, Fides, Dominica DE MAESSCHALCK

weduwe van de Heer

Omer WYLAERS

Ere-lerares Mid. Onderwijs

Vereerd met verschillende eretekens

geboren te Wachtebeke op 3 Februari 1895 en godvruchtig overleden te Ekeren (Antwerpen) in de St. Lucaskliniek op 28 Maart 1958, versterkt door de H.H. Sacramenten en de Pauselijke Zegen.

Zo heeft de dood op twee jaar drie keer toegeslagen. Daarom komt dan ook op de lippen van hen die zó hebben zien lijden: „God, waarom toch die nieuwe beproeving?” 't Geloof echter antwoordt op die onverantwoorde maar toch zó menselijke vraag: „Niets gebeurt zonder Gods toestemming”.

Wij buigen het hoofd, o Heer, in onderwerping en deemoed.

De duurzame overledene was een edele vrouw. Moedig en met een grenzeloze liefde wijdde zij zich toe aan de opvoeding van haar zoon, wiens geluk haar enigste betrachting was.

Gedurende 35 jaren besteedde zij haar beste krachten aan de ontwikkeling en de opvoeding der studerende jeugd. Dat hare oud-leerlingen haar heden gedenken met de dankbaarheid van een gebed.

Mijn liefste kinderen en kleinkind, ik dank U voor uw trouwe liefde en uw grote toewijding; blijft steeds de voorbeelden van uw moeder tot levensregel bewaren.

En gij, mijn beste Zusters, die mij zo onbaatzuchtig hebt bijgestaan tijdens mijn laatste dagen, hebt dank voor uw liefdevolle verpleging, want alle middelen hebt ge aangewend om mijn lijden draaglijk te maken.

Waren we samen zó gelukkig, des te pijnlijker valt onze scheiding.

Weest mij indachtig in uw gebeden.

De Familie DE MAESSCHALCK,
De Familie WYLAERS,

betuigen U hiermede hun innige dank voor uw vrome gebeden en uw welgemeende blijken van medevoelen.

Tegent 1, DE SABBAT, Steenweg 32, Antwerpen
Tel. 32 24 14.

HOOFDSTUK XII - GEESTELIJKE BEWEGINGEN AAN HET FRONT

Zoals reeds gezegd bij de inleiding van hoofdstuk VIII - Alfons Creve, was er aan het front een beweging voor het behoud van de **zedelijke gaafheid** van de soldaten. Onder andere priester Cyriel Verschaeve deed daar aan mee. Hij voerde een drukke briefwisseling met de frontsoldaten, wisten ze te vertellen in het museum aan hem gewijd. Ook tekenaars zoals Joe English lieten zich hier niet onbetuigd. Getuige daarvan de afbeeldingen op de bladzijden 100, 103 en 104 en het Kerstnachtvisioen op de bladzijde 107.

Een tweede beweging was de **vaderlandsliefde** die zich uitte enerzijds in spotprenten op en strijdprenten tegen de Duitsers en keizer Wilhelm II (zoals te zien is op de bladzijden 105 tot en met 109 der afbeeldingen) en anderzijds in het bezingen van vaderlandsliefde en heldenmoed in kaarten zoals deze op bladzijden 100, 101, 102, 111 en 112 der afbeeldingen.

Trouw aan de vorst is ook een deel van de liefde tot België en dit vinden we in het gedicht gezonden aan zijne Majesteit Koning Albert.

En als laatste beweging hebben we dan de zorg van **de Heilige Kerk** om haar kudde van gelovigen bij elkaar te houden, zoals blijkt uit het tekstje „Aan de Belgen” dat we vonden op een blaadje uit de nalatenschap van Alfons Creve en dat hij misschien gekregen heeft toen hij naar Engeland mocht gaan bij zijn tante nonneke.

1. Aan de Belgen

Het is algemeen in Engeland bekend dat de Belgen aan de Roomsche Katholieke Kerk toebehooren. De Engelschen, onze gastheeren die ons zoo gul ontvangen, verwachten van ons niet dat wij aan hunne kerkdiensten deelnemen. Zij behooren zelf niet aan de Katholieke Kerke, maar zij begrijpen en verwachten dat de Belgen hun gasten aan hun eigen godsdienst getrouw blijven. Aan hunne Protestantische plechtigheden deelnemen is niet alleen tegen de strengste wetten der Katholieke Moeder Kerk, maar zou zelfs in de oogen der Engelschen schuldbaar zijn en hun afkeuring belooopen.

Daarom naar de Katholieke Kerken en NERGENS ANDERS !

2. Gedicht gezonden aan zijne Majesteit Koning Albert

*K'en kenne de kleur van uw oogen wel niet
Of ze grijs zijn of zwart of heel blauwe
Maar wat ik wel wete mijn koningszoon
Dat ze fier uw Belgen aanschouwen
Ze zien naar uw volk dat in U vond zijn kracht
Ze staren op 't land, zoo geschonden
Ze schreien om 't wee dat de oorlog er bracht
Om 't bloed uit ontelbare wonden !
'k En hoorde de taal van uw lippen nog nooit
Oft het Frans is, of 't Vlaamsch mij zoo lieve
Maar wat ik wel hoorde, ô Vorstenkind
Ze als smartkreet der aarde omklieve
Toch klonk ze zoo moedig zoo vrij vol van kracht
Toen het ging om de eer of het leven
Uwe lippen ze hebben 't verraden geacht
d'Eedbreker een lesse gegeven
De stap van uw voeten trof nimmer mijn oor
Ik zag ze nooit gane noch komen
Maar ze moeten geplant staan mijn Belgenvorst
In uw land als gewortelde boomen*

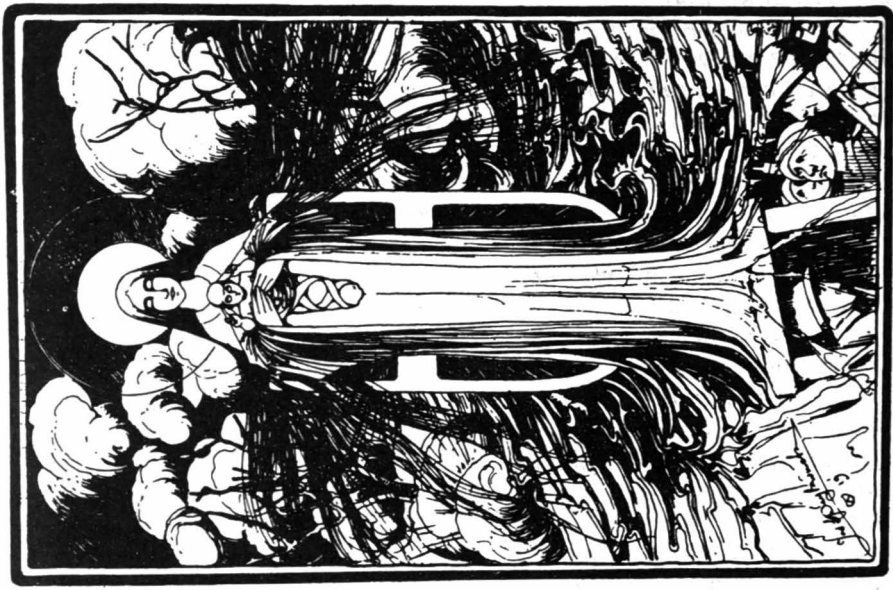
*Ze staan op de laatste plek Belgische grond
Ze staan er trotsch bliksem en donder
Ze staan er, en weten van wijken nog niet
Ze klemmen zich vaster ô wonder !
'k En weet niet of op 't pand van uw jas
Zich hechten veel orden of kruisen
Ik zag daar niet gaarne dat mooie gedoe
Als 'k bedenk wat er onder moet huizen
Want g'hebt er een hart van de Edelste soort
Dat U siert meer dan een kruis van brillanten
Dat tikt er vol eenvoud, als 'n goddelijke gift
Zijn liefde straalt heên 't allen kanten
O ! mocht ik U eenmaal aan 't geluk van uw volk
Aan den opbouw van 't verwoeste zien werken
Uw geestkracht is nimmer ten doode gedoemd
Voor u blijft den leeuw toch den sterke !
Met U komt een tijdperk van hoop en geluk
Een nieuw licht voor uw volk wordt geboren
Al bukt ook een keizer zich schuimens in 't stof
Uw licht glans gaat nimmer verloren.
Eens zal men aan 't Zootje verhalen uw daân
Eens zullen wij staan voor de wegen
Langs waar ge zult komen bejuicht door ons volk
Dan nemen wij zwierig ons zakdoek in d'hand
Dan roepen wij blijde 't Victorie
Omdat wij U den eenvoudige zien
Houd Vlaanderen den Leeuw in zijn glorie*

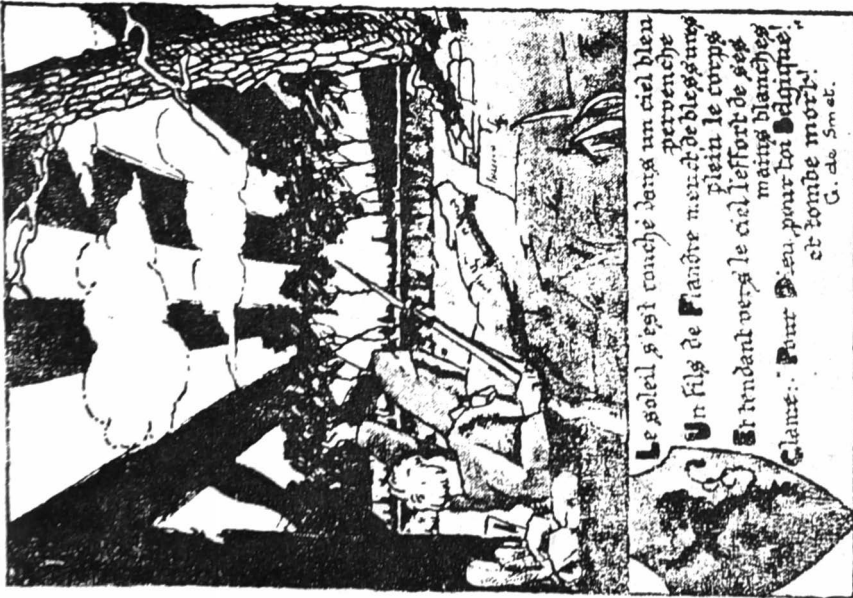
A silent hope springs from above
 O land of joy in peaceful hours
 Though ruined, yet thou still art ours
 And still our hearts behold Thy love!

G. De Smet.

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

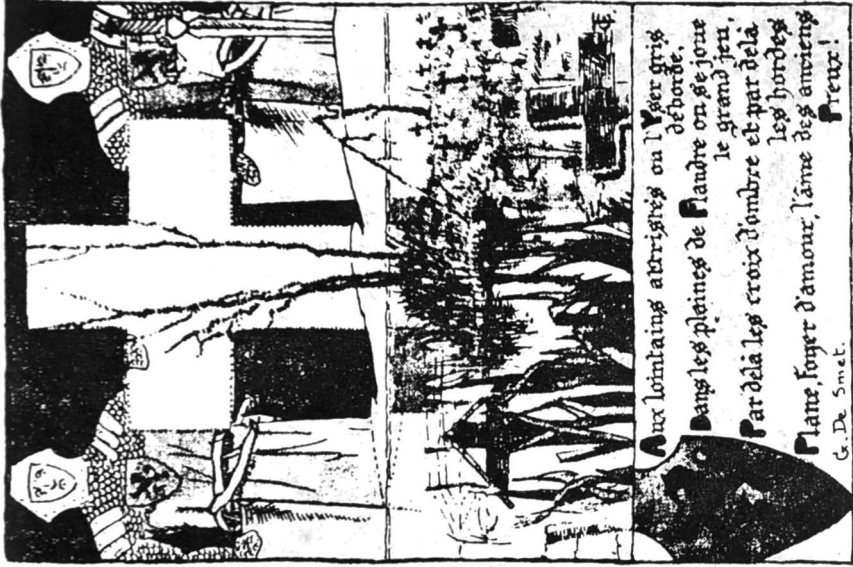

ONZE-VROUWE DER LOOPGRACHTEN

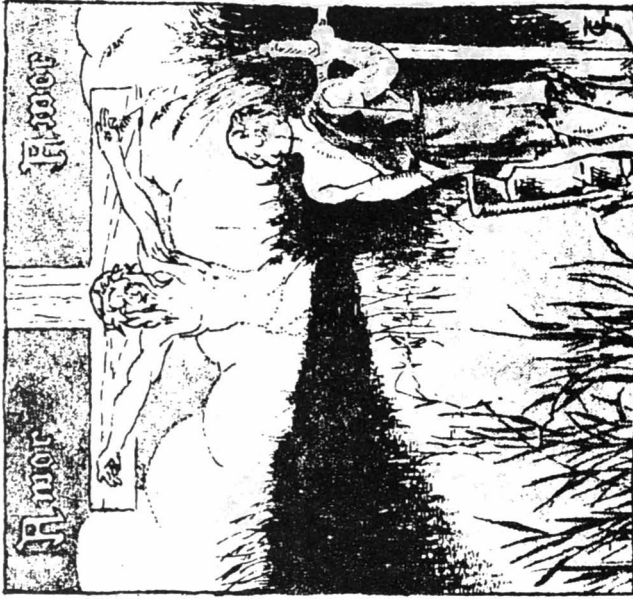
Le soleil s'est couché deux un ciel bien
 perpenche
 Un fils de Flandre mené de bris s'uns
 plein le corps
 Et trendant vers le ciel l'effort de ses
 mains blanches
 Clamt. Pour Dieu pour toi Belgique,
 et tombe mort!
 G. de Smet.

STICHPROEF. HET NEDERLANDSCH NATIONAAL

Aux lointains astringés ou l'her gris
 débordé,
 Dans les plaines de Flandre on se joue
 le grand jeu,
 Par delà les trois d'ombre et par delà
 les hordes
 Flame, foyer d'amour, l'âme des anciens
 Preux!
 G. De Smet.

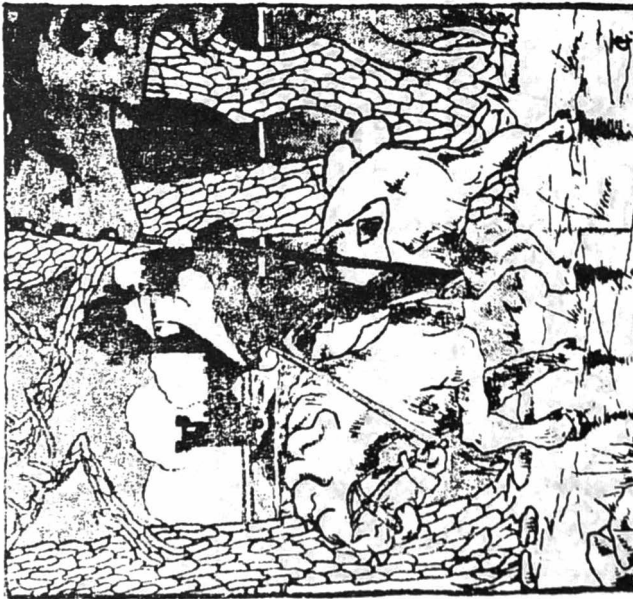
STICHPROEF. HET NEDERLANDSCH NATIONAAL

O Cross! O shield of Love
 At even still with us abide;
 Be thou the sign sent from above
 To help us fight against the tide!

G. De Smet.

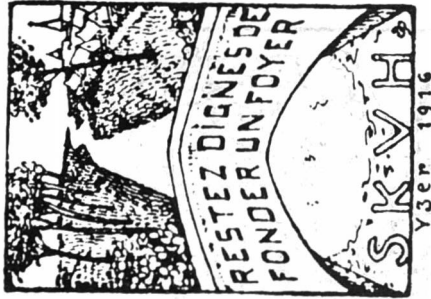
UNIVERSITY MICROFILMS

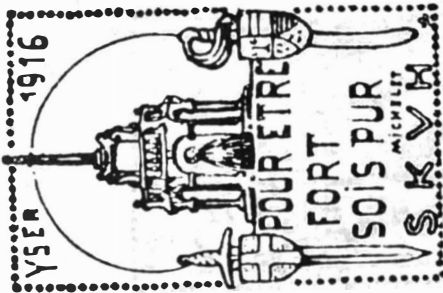
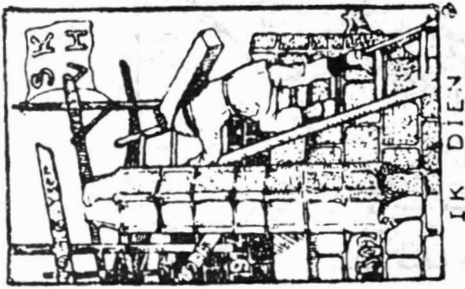
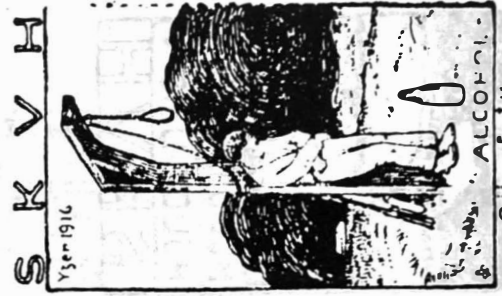

Aux armes donc! Roland, le cœur de
 bronze l'inte
 Et jette l'appel sourd aux vents
 fuyants des cieux,
 Et le peuple répond, sans paings mots
 et sans plaintes
 Et meurt stouïquement pour la patrie
 et Dieu!

G. de Smet.

UNIVERSITY MICROFILMS

GIJ of IK
VOUS ou MOI

MANNENDEL UIT
FIERHEID DER JEUCD

DEMEUREZ PURS
ET SOYEZ EN FIER, S

Teekeningen uit
de loopgrachten
Jaar 1915
uitgave BSD.

DE BLYDE INTREDING VAN KAISER WILHELM
IN PARYS...

J.S
12 L 3/4

GEZIEN DOOR EENEN DUISCHEN
VERREKÿKER...

EN DOOR EENEN BELGISCHEN!

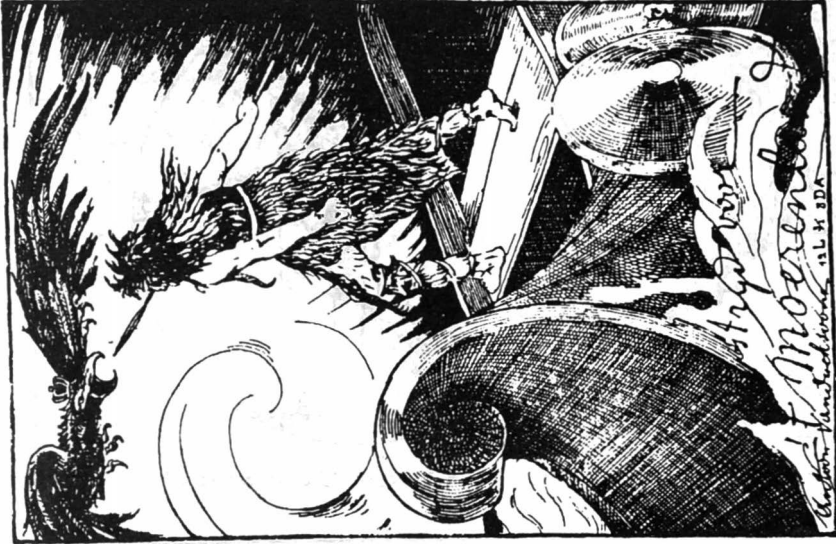
Teekeningen uit
de loopgrachten
Jaar 1915
uitgave BSD.

S.P
1 Car 6 D

op 'jacht!

100
100

Reproducties uit de Levensgeschiedenis van 1891
 B.S.D.

Reproducties uit de Levensgeschiedenis van 1891
 B.S.D.

BELGIE'S LAATSTE HOOP

KERSTNACHTVISIOEN

uitgave B.S.D. 1915

De Duitscher aan Berge. Ik heb u steeds bemind.
 Teekeningen uit
 de loopgrachten
 Yzer 1915
 uitgave. B.S.D.

J. E
 55 C T

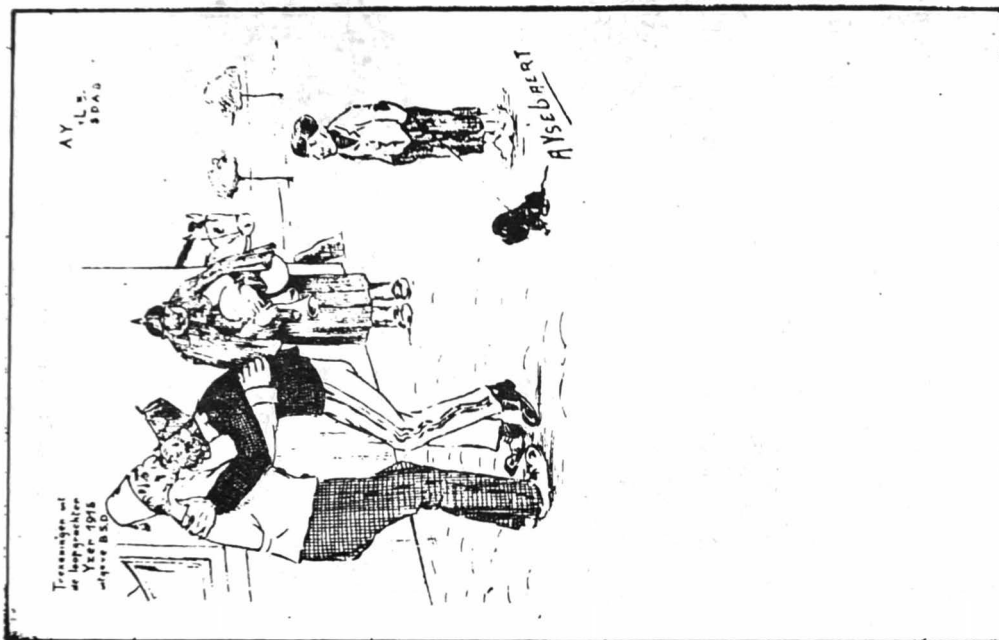

Verkeeringen uit
de loopgrachten
1726-1918
afgezet B. C.

Verkeeringen uit de loopgrachten 1726-1918

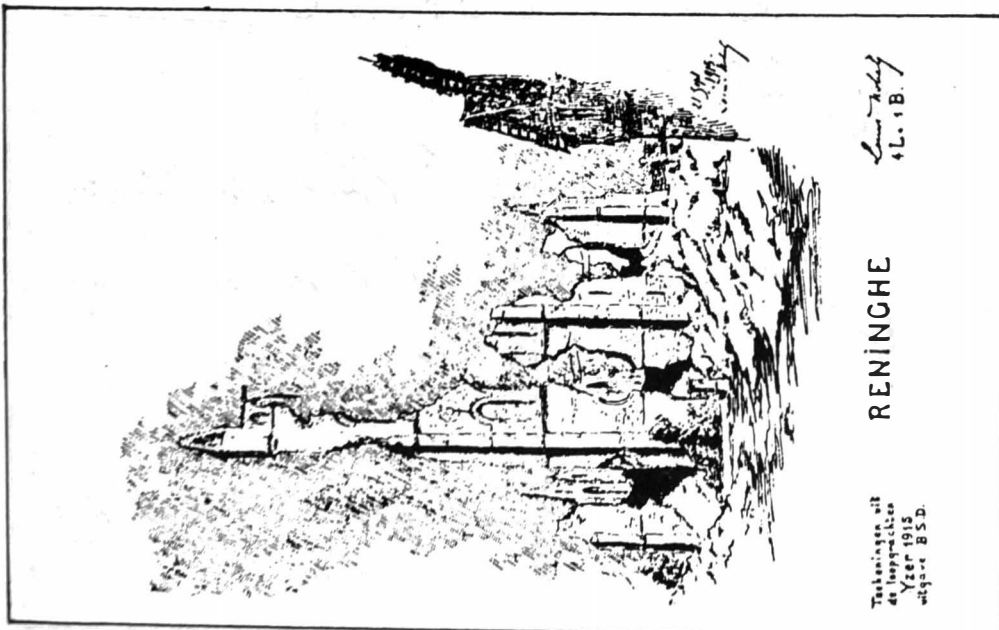
W. de
Verkeeringen uit de loopgrachten 1726-1918 is, ik heb daar het bij
gevoeld (Manifest van den 17de)

A.Y.
1.L.
B.D.

Trennungen mit
der Vergangenheit
Year 1918
mitgere B.S.D.

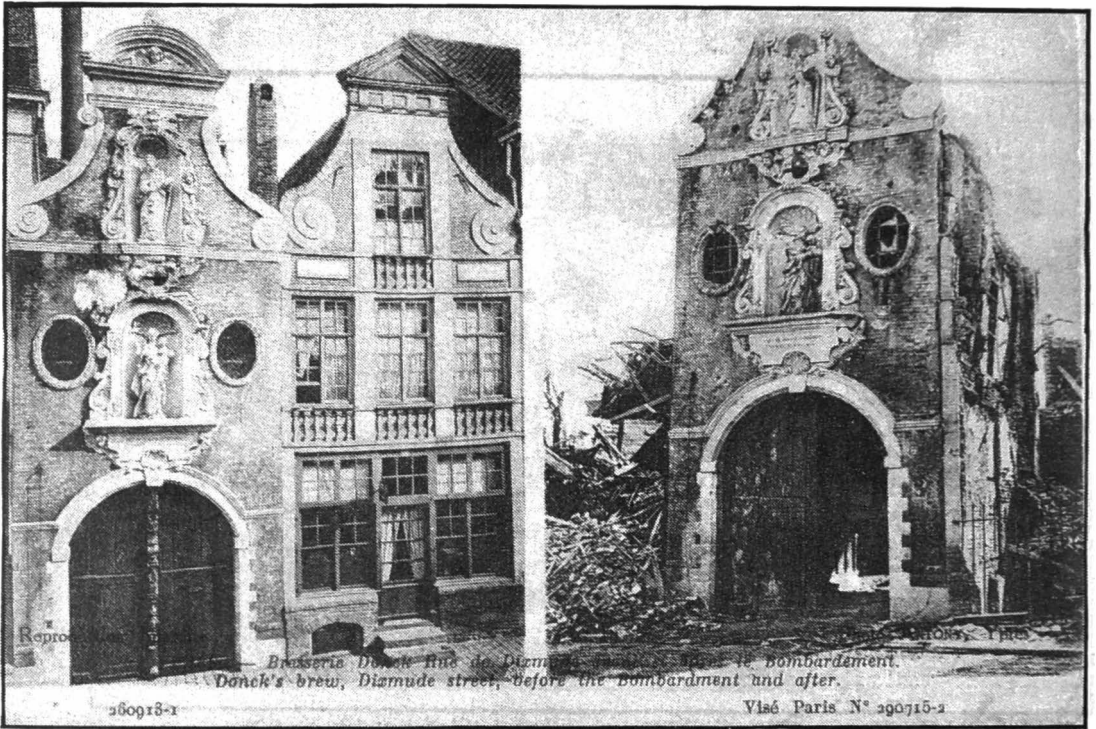
AYSEBERT

Reiniche
1.L. B.D.

REINICHE

Trennungen mit
der Vergangenheit
Year 1918
mitgere B.S.D.

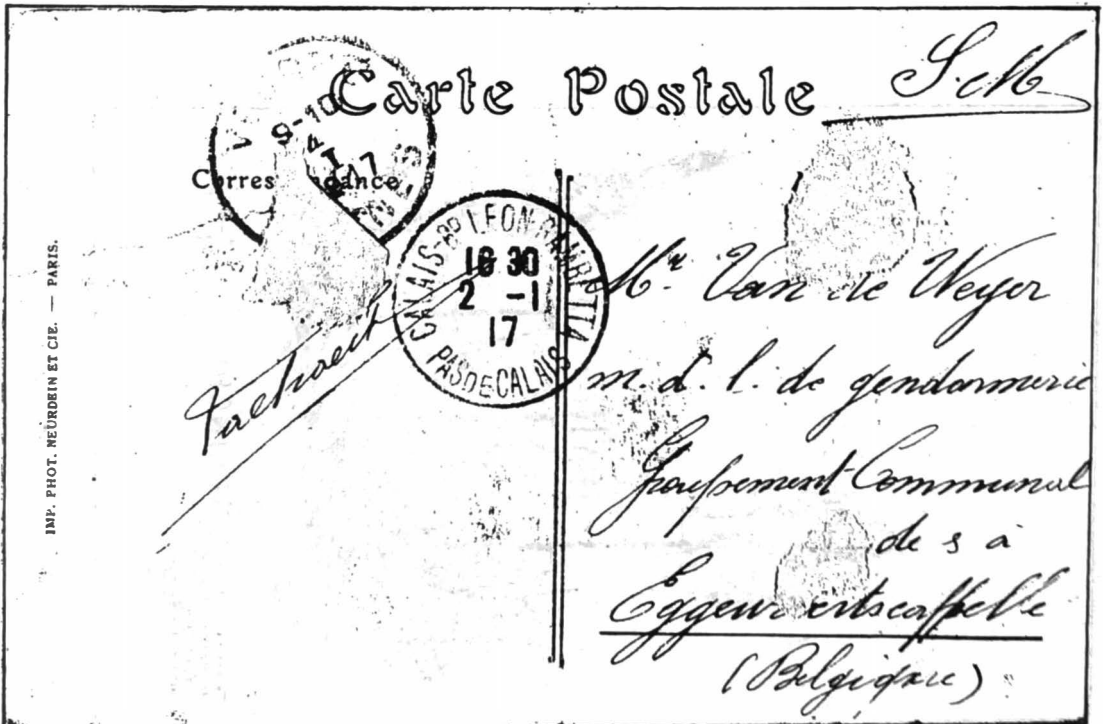
Repro

Carton. 1/100

Brasserie Donck, Rue de Diamant, Brussels, before the bombardment.
Donck's brew, Diamond street, before the bombardment and after.

260913-1

Vlad Paris N° 290715-2

IMP. PHOT. NEURBEIN ET CIE. — PARIS.

Carte Postale

J. M.

Corres. France

Fontrabonne

16 30
2 - 17
AIS-DE-FONTRABONNE
PUY-DE-DÔME
FRANCE

*M. Van de Veyer
m. d. l. de gendarmerie
Gendarmement Communal
de sa
Logewertertscaffelle
(Belgique)*

2111

En nu die traan gestort is, op
 De lijken van de braven
 Verwijd'ren wij van hun gebeent
 De gieren en de raven.
 Herins'ren we ons dat eerst een taak,
 Een plicht nog moet vervuld :
 Betalen aan het Vaderland
 Een dure en heil'ge schuld.
 Het heeft ons vier en tachtig jaar
 En rust en heil geschoonen,
 Door hem wij hebben aan den kroes
 Des overvloeds gedronken.
 Voor vaderland, voor dynastie
 Klopt thans eenieders borst
 En elk van ons die België noemt
 Noemt tevens zijnen vorst.

Gevallenen slaapt vreedzaam voort
 Wij zullen trouw u wreken
 Al is het dat hier wij uwe asch
 Onz' harten sidd'ren, breken.
 Onz' rouw is toch met trotsch vermengd
 Want eeuwig staat 't vermeld
 Voor ieder kind dat 't land ontviel
 Gewon het eenen held!

Uitgeverij «Patria» Pelgrimstr., 22, Antw.

Aan de nagedachtenis onzer gevallen helden!

Zij rusten nu in zoeten slaap
 Die moedigen, die helden,
 Zij, die ter hulp van troon en haard,
 't Gevaar, den dood toesnelen.
 Hun naam staat thans gebeiteld
 In het hart van 't vaderland
 En is voortaan met België's naam
 Vereenigd en verwant,
 Men heeft ze vroom begraven, in
 Dien schoot der moederaarde,
 Dien schoot waaruit ze België eens
 In vree en voorspoed baarde.
 Zij stierven thans in glorie, en
 Al doet het scheiden pijn,
 Geen schooner dood dan voor het recht
 Te neer gestort te zijn.
 Gij moeders, die nu weent en klaagt
 Gij vaders, staakt uw zuchten,
 Dra zult gij u beroemen, op
 Zulke edele, waarde vruchten
 Ea zeggen « Ook mijn jongen is
 Gevallen voor ons stam.

En God zij lof die voor dit doel
 Hem in zijn hemel nam! »
 Getroost u dus, o ouders lief,
 Uw kind is niet verloren
 De heer heeft het als martelaar
 Van recht en wet verkoren,
 Ons land dankt aan zijn heldenmoed
 Zijn eervol voortbestaan.
 Een land met zooveel helden, kan
 En zal niet ondergaan!
 'Al is het dat de boosheid, en
 De hebzucht ons bedreigen
 Ons België blijft ons België voort
 Het blijft zich zelf, zijn eigen,
 Want boven dwang en boven macht
 Regeert een Oppervorst,
 Die nimmer dult dat een tyran,
 Den voet zet op onz' borst
 Uit 't bloed der helden hier gestort
 Nog helden zullen groeien,
 Die 't vaderland eens wreken, zijn
 Herleving zien, zijn bloeien.
 Eens van tyran en juk verlost,
 Beleven wij den tijd,
 Waarop het dankbaar vaderland
 Zijn helden lauw'ren wijdt.

FONS CLEBERHOUDT 1918

Weg de haftaards, weg de lauwaards
 Ons behoort het Noordzeestrand.
 Ons den Kerels, ons den Klauwaards
 Leve God en Vlaanderland !

ALBRECHT ROEF - (GEDICHTEN)

1. Uit de liedjesboeken van Anna De Zutter uit Ertvelde (zie ons Jaarboek 1983 blz. 109)

LIED VAN DEN OORLOG

1

*'t Is nu vier lange jaren
dat het Belgisch volk lijdt en zucht
de slaaf is der barbaren
die het martelt en verdrukt.
Hoe bitter moesten zij niet lijden
In die lange tijden
Hoeveel onschuldig bloed
Is niet vergoten door dat Duitsch gebroed
Vrouwen zijn verkracht
Grijsaards omgebracht
Terwijl men ten allen kant
Stak huizen in brand
Kindren klein en groot
Zijn in grooten nood
In dorp en stee
Is niets dan wee*

Refrein

*Laat ons hun helpen
Hun tranen stelpen
Van Weduwen en weezen die zijn in nood
Zij worden bedreigd met hongersdood
Verzacht hun pijnen
Die arme kleinen
Wiens vader streed als dappre held
En nu reeds rust op het slagveld.*

2

*Zie daar die brave moeder
Omringd van haar duurbaren kroost
Zij smeekt den allesbehoeder
Om bijstand en om troost
Zij bleef met haar kinderen alleene
Toen haren man ging heenen
Ten strijde met kloeken moed
Voor verdediging van have en goed
Neen die kinderen klein
Begrijpen niet moeder hare pijn
Terwijl zij smeeken teer
Komt vader haast weer
Zij verbergt hare smart
Trok hen aan haar hart
Ach goede God
Vader is reeds lange dood.*

*Ziedaar die oude vrouwe
 Met haar mager en bleek gelaat
 Zij dwaalt met 't hart vol rouwe
 Half zinneloos langs de straat.
 Nu moet zij in haar oude dagen
 Om een stuk brood gaan vragen
 Want zij heeft niemand O neen
 Die voor haar zorgt zoals voorheen
 Hare twee zonen ook
 Trokken moedig op
 Vol heldenmoed
 Den vijand tegemoet
 En sinds dag en nacht
 Is 't dat z'hun weeder wacht
 Maar wie weet O Heer
 Ziet zij ze ooit nog weer.*

*Rust zacht duurbare helden
 Rust in vree in uw zomers graf
 Eens zal de geschiedenis melden
 Voor wie gij uw leven gaf
 En het nageslacht zal u leeren
 Uwe daden verheeren
 Want wie gij achter liet
 Zullen wij steunen in hun groot verdriet
 Vervloekt Duitsche ras
 Die de oorzaak was
 Dat het Belgisch volk zoo vrij
 Verviel in slavernij
 Maar weldra komt een stond
 Dat onze vadergrond
 Eens voor altijd
 Zal zijn bevrijd.*

Weesgegroet en Onze Vader tegen de Duitsers.

Opgenomen op band bij een Wachtebeekse, geboren in 1897, op 23 mei 1984.

*Wees nooit gegroet
 O Keizer Willem
 vol van haat en nijd
 de duivel zij met u
 Vervloekt zijt gij door onze bevolking
 door de daden van uw lichaam
 bid voor de zielen
 die onschuldig vielen
 in het uur uwer spoedigste dood.
 Amen.*

*O keizer Willem die in Duitsland zijt
 Vervloekt zij uw naam en vervloekt zijn de daden van uw lichaam*

*nooit toekome u ons rijk
Uw wil geschiede noch hier, noch in Duitsland, noch elders
Geef ons heden ons gestolen goed terug,
aan onze dappere weerstandbiedende troepen, bijzonder aan de IJzer gelegen.
Wij vergeven alle verzopen Duitsers
en leid ons niet in bekoring
om nog meer Duitse moffen te vermoorden. Amen.*

DEEL V

**BIJLAGE BIJ DEEL III - GESNEUVELD VOOR HET VADERLAND :
DE BRIEVEN VAN ALFONS CREVE**

1911

1. Brief van zuster Irma van 6 oktober 1911

Wachtebeke, 6 October 1911

Beminde Broeder,

Wij hebben uwen brief goed ontvangen en wij haasten ons u een antwoord te zenden. Het is ons onmogelijk deze week uwen koffer nog te zenden daar het reeds Vrijdag morgend was toen wij uwen brief ontvingen. Wij zullen tegen Vrijdag toekomende uwen koffer maken mede te geven en wilt zoo goed zijn ons in tijds te laten weten of er kleederen moeten inliggen. Als Dierinck Zondag naar huis komt zullen wij hem het ander gerief mede geven. Wij denken dat het zoo best zal zijn, anders kunt gij nog niets hebben voor den Vrijdag. Wij hebben met spijt vernomen dat gij moeten teekenen hebt voor 24 maanden, maar den brigadier heeft ons verzekert dat gij naar huis zult komen met de anderen. Wij hebben hem twintig frank gegeven, maar hij was verwonderd dat het zooveel was en hij heeft gezegd van den overste die u in Gent geholpen heeft een geschenk te koopen eene pijp van nen frank of tien en hij zegt als gij zuiver en gewillig zijt en als gij goeden dienst doet, dat hij zal zorgen dat gij na 3 maanden geenen dienst of wacht meer zult moeten doen. Vandaag, kwamen de Gendarmen in burgerskleederen zien waar gij zoolang bleef, zij kwamen af met eenen brief uit Brussel waarbij het kwam dat gij niet was binnengegaan en dat gij spoedig moest vertrekken ; het schijnt dat zij in Brussel nog van niets wisten. Wij hebben de redenen opgegeven en gezegd dat gij te Gent in dienst was. Zij hebben eenen brief met uw adres naar Brussel gezonden en waarschijnlijk naar Gent getelegrafeerd, maar zij hadden het toch niet hoog op zij zeggen dat alles wel goed zal komen, als er soms met dat geval verandering zou komen, moet gij het ons spoedig laten weten. Wat de boerderij betreft daar is nog weinig nieuws op. Die zeug aan den voederstal heeft Donderdag gevigend. Zij had acht schoone viggens en dezen morgend lagen er weeral drij dood, met de aardappelen gaat het slecht, zij staan nog altijd gevuld gelijk gij vertrokken zijt en er worden geene geleverd of gekocht. Tante Mie was zeer verwondert dat gij bij haar niet eens geweest hebt. Schrijf haar al kaks eens een kaart en zeg dat gij zooveel te loopen had dat gij hun vergeten had en als gij den eersten keer naar huis komt dat zij de eerste zal zijn.

Meer nieuws weet ik nog niet. Nu ga ik eindigen en bied u tevens de beste groeten van geheel ons huisgezin.

Uwe verkleefde zuster
Irma.

2. Gele briefkaart

Schaerbeek 11-10-11

Beste Neef, Met deze laat ik uw weten als dat ik uwe kaart ontvangen heb maar mede ik vernomen heb dat gij bij het 2e Ligne regiment zijt. Beste Neef donderdag gaan ik naar Wachtebeke en hoop van achter den middag naar Gent te komen tegen 3 uren. Ik geloof als dat gij wel een uur verlof zult krijgen. Den goeden dag van ons allen. Uwe neef Albert. Mr. Alphonse Creve - Soldat 2e régiment de Ligne 4/1 Gand. Alb. Hesters - rue des Coteaux 124 Schaerbeek.

3. Briefkaart van 13 oktober 1911 van zuster Irma

VOORKANT

Gestempeld : Wachtebeke 11-12 11 X 11

Adres : M^{eer} Alfons Creve soldaat bij 2e linieregiment 4e bataillon 1e compagnie
Gent

ACHTERKANT

Wachtebeke 13 October 1911

Bemide Broeder,

Wij hebben den koffer mede gegeven met den Voerman Vervaet. Wij zullen den sleutel Zondag mede geven met Arthur Bonte die gezegd heeft van u Zondag eens te komen bezoeken en als hij niet kan komen van het weder zullen wij hem mede geven met J. Inghels. Die zeug die aan de straat zit, die 3 viggens gehad heeft hebben wij verkocht voor 150 fr. om toekomende week te leveren. De aardappelen staan nu 7,50 fr. Den os staat mank van verleden week en wij kunnen er niets mee doen. Wij moeten nu ons werk doen nu met den eenen en dan met den anderen. Wij zijn allen in de beste gezondheid en bied u de beste groeten van geheel ons huisgezin.

Uwe zuster Irma.

4. Naamkaartje van Arthur Bonte - geen datum

Vriend Alfons Met genoegen hebben wij vernomen dat gij het al goed gewoon zijt. Wij zullen *Zondag aanstaande* u een bezoek komen brengen. Wij waren geschik dat gij aan de groote statie moest zijn, maar ik ben van zin van naar de kazern te komen. Wij zullen u daar ook wel vinden. rondt 1 ure mocht gij ons verwachten *schrijf nog eens of het goed is*. Beste groeten van u vriend arthur.

5. Brief van zuster Irma Creve van 13 december 1911

Wachtebeke, 13 December 1911.

Bemide Broeder,

Wij hebben zeer ongerust geweest over uw spoedig vertrek uit Gent, doch den goeden brief welke wij van u ontvangen hebben heeft ons weeral eens gerust gesteld. Alhoewel gij eene reis gedaan hebt die per ongeluk is voorgevallen, schijnt het toch niet dat gij er u voor beklagt hebt. Wij maakten zorg of gij daar van honger en koude zoudt vergaan hebben, maar volgens uw schrijven is het daar niet slechter dan in Gent. Wij hebben u niet vroeger willen schrijven omdat tante Leonie vandaag naar hier moest komen, dat hofsteden van Tante Vina is verkocht en zij moest daar natuurlijk bij zijn, het is afgegaan voor 1900 fr. Zij heeft gezegd dat uwe hemdes gewasschen bij haar liggen en wij zullen ze opzenden met den koffer van Dierick. Hij staat nu nog bij Emma De Moor, maar Vrijdag zal den Pruis hem meebrengen naar Wachtebeke, dan Maandag zal hij van hier naar Beverloo gezonden worden met het goed in van u, van Mey en van Dierinck, natuurlijk elk in verschillende pakken. Ik denk dat er voor u 3 pakken zullen in zijn, den eersten met hemdes, den 2e bevattende een stuk hesp, vet en tabak, den 3e 1 pak chocolat, 1/2 kgr appelcienen en lekkerkoek en als wij het niet vergeten zullen wij er nog 2 dozen blink insteken. Nu wat het geld betreft, wij zenden u heden 10 frank op met den post. Wij denken dat het te gevaarlijk is om meer op te zenden, omdat gij het daar altijd bij u moet hebben en als gij op den bom van uw kas krapt, dat het toch maar een kaartjen te schrijven is. Wilt zoo goed zijn zoo spoedig mogelijk een kaartjen te schrijven, of het geld goed toegekomen is, en maandag of gij in den koffer zult gevonden hebben hetgeen ik u gezegd heb. Gelijk gij weet is den os verkocht. Hij veranderd zoo goed als het maar mogelijk is en moet Zaterdag en acht dagen weg dus den 23 December, die zult gij natuurlijk niet meer zien. Nu iets over het jubelfeest van Vrijdag. Daar het weder zoo uitmuntend goed was is het feest bij zonder goed gelukt. Van gansch de week hebben wij op de boerderij niet gepeisd, wij hebben gansch dien tijd besteed om vlagjes en allerhande versiersels te maken. Had gij dien dag den wijk moeten zien gij zoudt hem niet meer herkend hebben. Overall waren er sparetjes gepland die zoowel als de huizen naar den besten smaak versierd waren, de

nieuwe brug verbeelde eene poort met langs beide kanten een jaarschrift in en welke des avonds prachtig verlicht was. om 8 1/2 ure zette de stoet zich in beweging, welke samengesteld was als volgt : aan 't hoofd van den stoet reed Brun te peerd op nen ezel in de kleedij van Napoleon, dan een tiental ruiters, dan 60 velos en 12 rijtuigen allen voorzien van nationale vlagjes, dan volgden de jubilarisen vergezeld van eene eerewacht te paard. aan de grenzen van het dorp werd de stoet opgeluisterd door de fanfaremaatschappij „De Eendracht“ die zoo de feeststelingen ter kerk geleidde. Na de mis werden de jubilarisen ten gemeentenhuiuze ontvangen waar hun en hunne familieleden een lekker maal werd opgediend, terwijl het muziek hun nog eene flinke serenade bracht. om 11 1/2 vergaderde de stoet voor het gemeentenhuis om vandaar huiswaarts te keeren. s' Namiddags werden hun de geschenken aangeboden van vrienden en kennissen waaronder eene welgevulde beurs bevattende 145,83 fr welke van eene omhaling was samengebracht. Er werden drij gedichten afgelezen een van Achiel Haemers namens het feest komiteit, van Vader namens de wijkgenoten en van ons Bertha welke hun een St. Niklaas geschenk aanbood. Nog nooit was er hier zooveel volk op de been en tot laat in den avond was de geestdrift zeer groot. Het feest is in de beste orde afgeloopen.

In afwachting dat gij alles goed zult ontvangen bied ik u de beste groeten van geheel ons huisgezin.

Uwe Zuster
Irma Creve

N.B. De gevraagde postzegels zult gij in uwen brief vinden. Met het postmandaat dat gij in uwen brief zult vinden, moet gij u naar den post begeven om uw geld te kunnen ontvangen.

6. Brief van 14 December 1911 van Leon De Schepper

Sint Amandsberg, 14 December 1911

Beste Neef,

Het speed mij dat ik U niet een vaarwel heb kunnen zegen ik was den Donderdag voor gij vertrook te laang weg en des aanderendags waard gij voor goed weg ik had wel U vertrek willen bijwoonen. daar was het voorzeker een amuzemend. Nu doet het mij toch een pliezier dat ik hoor dat gij het ginter goed steld en gij wel ingericht zijd. niet werken goed eeten en fel drinken. 't is een leeven van een rentenhier, ten is toch maar zanse te hebben niet waar alfons. van waat handers gesproken zullen wij U al het benodigde medegeven welk zij gevraacht heb. en op zenden met den koffer van Dirix. mijn liederenboek heb ik er niet willen insteken omdat ik hem hier van den wintter ook nodig heb. na Uw terugkeer hebt gij dan nog al den tijd van liedjes af te schrijven. Noch eenige dingen heb ik U ernstich op het hart te drukken dat is dat den tijd soms lang kan duuren gelijk gij zegt tot in Mei maar gij moet het U toch niet latten verdrieten en er U in stellen wand het is zoms in zulke gevallen dat de jongens te lang moeten wachten eer zij naar huis eens mogen kommen dat zij dezerteeren dus met goeden moed en er in tijds een goeden Hasseld op gieten zal den tijd wel gouw vervliegen en oppen wij weldra U met kloeken moed, frische kleur, en als flink soldaat U in ons midden terug te zien.

Een handje van verre en de beste groeten
van Uw neef Leon De Schepper.

1912

1. Brief van vader Aloïs

Wachtebeke den 7 januari 1912

Beminde zoon

In antwoord op uwen brief van heden verhaast ik mij u eene kopie uit uw Pensionboekje te laten geworden, het is als volgt :

32 -----

9104/1099

Pensioengilde te Wachtebeke

genoemd

Voorzorg tegen den ouden dag
Ingericht den 23 September 1900
Wettig erkend bij Koninklijk besluit van
den 23 December 1900
Lidboekje N° 32
Toebehoorende aan
Creve Alphonsus Joseph
geboren te Wachtebeke
den 22 April 1891
als lid aanvaard den 15 November 1900
ouderdom van 't pensioen 60 jaar

Rentboekje N° 117137

Wij hebben met vreugd gezien in uwen brief dat gij goed zijt toegekomen wij zijn hier allen in de beste gezondheid en in afwachting dat gij in Gent zult weerzijn groeten wij u allen hartelijk.

uw verkleefde vader A. Creve

2. Gele kaart van Florent Dierick

Wachtebeke den 3 April 1912

Vriend Alfons

Het spijt me zeer dat ik U Zondag niet eens gezien heb voor gij vertrokken zijt naar 't kamp en maandag was het mij onmogelijk tot in Gent te komen.

Hoe is 't zijt gij al gewoon in de carré, en verzet Gij er U nog wat. Doet mijne compliment aan mijnheer Leon D'Haese alsook aan Hubert en aan mijne slaapkameraden schep maar moed Vriend Alfons, de dagen vliegen zeer het is nu al drie weken dat ik thuis ben, ik ben al lang gewend.

De toekomende week ga ik eens naar Gent denk ik ik zal eens naer gaen bij uwe familie op den berg. Hoe is het op de Langelede. In de hoop beste Vriend dat gij steeds in volle gezondheid zijt Druk ik U van verre de hand Uw vriend Florent

Adres : Mijnheer Alf Creve
(van) Dierick Wachtebeke.

Sold 2de Ligne

Camp-De-Beverloo

Bourg-Leopold

3. Brief van 16.4.1912

Wachtebeke, 16 April 1912.

Beminden Broeder,

Gij hebt zeker wel al eens gedacht dat wij niet meer leven omdat wij zoolang gewacht hebben van te schrijven maar gij moogt het ons niet kwalijk nemen, want het is hier tegenwoordig zoo erg van 't werk als in den oogst, wij zijn volop aan 't aardappels planten, wij zitten nu wat overlast omdat wij alles nog moeten ploegen, maar wij zitten er op met heel de bende en Gustaaf Inghels er bij, wij mesten en planten alles evenop en er zal toch nen

eind in komen. Het weder is tegenwoordig goed maar verleden week heeft het zoo koud geweest als in 't puitjen van den winter. De koeien gaan hier volop uit. De runders zijn geleverd en Treeze heeft bijna niets gewogen, zij woog slechts 197 kilos en den stier 195 er komt nog wel veel geld van omdat zij zoo duur zijn maar wij hadden toch op meer gerekend. Anders is er nog niet veel nieuws. Jan Van Hende heeft een koe moeten dooden die 1 maand te vroeg gekalfd had. Cyriel Temmerman en Elodie Rijckaert zijn getrouwd en Theodoor Clauwaert ligt in zijn geboden. Ik meende dat er nog geen nieuws was maar 't bijzonderste komt nog van achter. Mielus heeft zijn 't Jef ook nen velo gekocht mee 't grootste geheim van gansch de wereld hij was al 'thuis zonder dat eenen mensch wist wat hij van zin was. Het schijnt dat gij het tegenwoordig nog niet te lastig hebt, omdat gij nog niet te veel klaagt, maar dat zal misschien toch zoo goed niet blijven, als gij wat hebt kunt gij eens-schrijven hoe gij het tegenwoordig stelt en wat gij daar zooal te verrichten hebt. Wij zijn allen in de beste gezondheid hetgeen wij met vreugde van u ook vernomen hebben.

Nu ga ik eindigen en bied u tevens de beste groeten van geheel ons huisgezin.

Uwe zuster, Irma

4. Visitekaartje

Beminde vriend Alfons,

Met veel genoegen komen wij uw minnelijke kaart te ontvangen vandaag zaterdag om 4 uur namiddag. Het is ons zeer aangenaam te vernemen dat ge voornemens zijt eens tot bij tante te gaan in Peer.

Ziehier haar adres : Aldegonde Heyns, steenweg, Peer. Gelief zoo goed te zijn haar op voorhand te verwittigen van uwe komst duid dag en uur aan, zoniet zou ze soms afwezig zijn. Dus lieve vriend Alfons gaat haar zeker bezoeken breng haar onze groeten en zegt dat alles hier opperbest draait. Bij uwe terugkomst zullen wij ook zeer gelukkig zijn u te ontvangen.

Vergeet niet van te gaan en tot ziens. Ontvang intusschentijd de welgemeende groeten van

P. Heyns-Haemers, Employé des douanes - Assenede.

5. Briefkaart van 17.4.1912

Peer den 17-4-12

Mijnheer

Ik heb uwe kaart in de beste gezondheid ontvangen, en het zal mij aangenaam zijn U zondag te kunnen ontvangen. Indien U niet den tram zoudt komen dan moet gij aan de kerk afgaan dan terug komen en langs den molen afdraaien tot aan het eersten huis, het huis ligt maar eenige meters van den steenweg Indien U het niet zoudt vinden moet U maar naar Aldegonde Heijns vragen dus Mijnheer tot Zondag en zal U wel ontvangen.

Ontvangt de Groeten van Aldegonde Heijns

VOORKANT

Mijnheer Alfons Creve

—

Soldaat 2 Linge 4/1

—

Leopold Bourg

6. Briefkaart van 1.5.1912

VOORKANT

Adres : Meer Alfons Creve, Soldat 2e régiment de ligne 4/1, Camp de Beverloo

Afzender : Alois Creve Langelede Wachtebeke

ACHTERKANT

Wachtebeke den 1e Mei 1912

Beminden Zoon

Wij zijn content van uwen brief van verleden week maar het schijnt dat gij daar al veel moeten polsen en zweeten hebt en nu met de manuevers is het misschien nog verslecht maar scheidt nog maar wat kloeken moed den slechten tijd begint nu toch al te korten, wij hebben hier ook al veertien dagen hard moeten werken met het patatten en beeten planten maar daar hebben wij nu toch ook al mee gedaan nu beginnen zij om in 'd haver te kappen maar het is hier toch ook zulk een slecht mager weer er is hier niet meer dat groeid of bloeid ; Het schijnt dat gij bij tante met uw gat in de boter gevallen zijt als gij haar nog zoud schrijven doet haar ons complementen als zij nog eens naar wachtebeke komt, dat zij ons ook eens moet komen bezoeken als gij nog eens naar huis komt moet gij uw onthaal eens gaan vertellen naar Hamers. Het is maandag aanstaande bloedprossese en zonder verandering gaat Irma, Marie en Coralie er naartoe.

De beste groeten van geheel ons huisgezin
uw moeder

7. Brief van vader

Wachtebeke 3-6-1912

Bemide Zoon

Ik ben van zin donderdag aanstaande 6 Juni met moeder naar Gent te komen, zijt zoo goed aan uwen heer Comandant te verzoeken ons in de Stad te mogen vergezellen, wij zullen met den middag bij uw meter zijn. Kan ons verzoek niet ingewilligd worden laat het dan nog weten.

In afwachting groet ik u hartelijk, uw vader : A. Creve

8. Kaartbrief van moeder

Wachtebeke 9 juni 1912

Beminden Zoon

Ik kom u eenige regelen te schrijven over de gensche reis van tante Mie, gelijk gij weet kwamt zij zaterdag naar gent, maar als wij 't huis kwamen waar het weer al zoo vast niet meer maar met ik te zeggen dat zij dat niet mocht laten, dat nonkel gust aan de statie zou geweest hebben, kwamt zij dan toch maar vrijdagavond zeide zij dat tante vineken dan niet kon mede komen dat zij te veel werk hadden en dat zij in de plaats zondag zouden komen, gelijk wies van nieuwenhuse hun gezeid heeft, en inderdaad vandag trokken zij op naar de halfacht ure mis gansch op gekleed en van daar naar de statie maar als zij daar waren, hebben zij voorzeker malkander opgemaakt, dat met de kiezing van dag heel de stad zou in stukken geslagen worden, en kwamen weder naar huis, doet met de eerste gelegenheid tante stansche en uwe meter die complementen maar ik denk niet dat zij het zullen gedaan hebben

de beste groeten van ons allen

uwe moeder

Adres : Mr. Alphons Creve soldat 2e ligne 4/1 Gand

9. Gele briefkaart van P. Bracke

Vriend Alfons

Ik kom u eenige regelen te schrijven.

Wij zijn voornemens zondag aanstaande eens naar Gent tekomen tot bij u met den velo als het weder gunstig is en als er geene beletselen zijn van uwentwege. hetgeen gij ons zoud moeten laten weten. als wij niet mogen komen schrijf het ons voordien zondag. mogen wij komen dan moet gij niet laten weten.

In afwachting geef ik u de hand van vere en blijf uwen vriend.
Wij zullen daar ik en Artur Bonte om rondom 1 ure aan de kazerne zijn.

P. Bracke

Adres : Mr. Alfons Creve Soldaat bij 2 Lieniregiment 4 bataljon 1 compagnie Gent
Afgestempeld Wachtebeke 21 VIII 12 (11-12)

10. Brief van vader

Wachtebeke 2-12-12

Beminden Zoon,

Deze dient om u te laten weten dat ik toekomenden Vrijdag voor eene dringende zaak naar Gent moet komen. Gij weet zoo goed al ik dat ik in Gent niet goed den weg weet. Daarom vraag ik u vriendelijk om zoo spoedig mogelijk de toelating aan uwen Commandant te vragen, om Vrijdag met mij te mogen mede gaan. Ik zal in Wachtebeke vertrekken rond 12 ure en ik verzoek u, mij aan de statie te willen afhalen.

In afwachting dat gij zonder fout aan mijn verzoek zult voldoen, bied ik u de beste groeten van geheel ons huisgezin

Uw vader,

Aloïs Creve

1913

1. Brief van 7.1.1913

Wachtebeke van 7.1.1913
Accordé (toegestaan)

Beminden Broeder,

Deze dient om u te laten weten dat vader Donderdag toekomende voor eene dringende zaak naar Gent moet komen. Gij weet zoo goed als ik dat hij in Gent niet goed den weg weet. Daarom verzoek ik u vriendelijk de toelating aan uwen Commandant te vragen, om dien dag met hem medegaan. Hij zal in Wachtebeke vertrekken rond 12 ure 's middags.

In afwachting, beminden broeder, dat gij zonder fout aan ons verzoek zult voldoen ; groeten wij u allen vriendelijk.

Uwe zuster,
Irma Creve

2. Brief van zuster Irma

Wachtebeke 21.1.13

Beminden Broeder.

Wij haasten ons om per keerenden post aan uw verzoek te voldoen. Wij zullen u het gevraagd vet en tabak deze week eens bezorgen maar als wij het medegeven zullen wij u eene kaart zenden waar gij er moet omgaan. Vraag eens aan Louise of zij zoo goed zou willen zijn van voor 2 pakjes luc te zorgen tegen dat gij eens naar huis komt.

Doet de complementen aan geheel het huisgezin van ons allen

Uwe zuster
Irma Creve

3. Gele briefkaart van Leon Dhaese

Elsene den 17 maart 1913

Alphonse.

Ik ben zondag 't huis geweest en heb den tabak medegenomen, maar ge hebt den prijs niet gezegd aan mijn Mama.

Zend mij eens den prijs ik zal dan het geld opsturen, en ge zijt wel bedankt voor uwe goedheid, nu ben ik goed voor eenige tijd.

De komplimenten aan de onderofficiers van 4/1 en aan de kompagnie, aan Cinema en Willems.

De beste groeten van
Leon Dhaese

Adres : Mr. A. Crève Soldat a 4/1 2me Régiment de Ligne Gand
(van) L. D'haese Marechal de Logis de gendarmerie Ixelles

1914

1. Cumplich 11-8-1914

Zeer Beminde Ouders, Broeders en Zusters

Uwen brief goed ontvangen verhaast ik mij bij de eerste gelegenheid u een antwoord te geven het is wel langdurig doch daar kan ik niets aan doen naar het schijnt zijn de brieven lang onderweg. dezen van den 2 dezer heb ik den 6 ontvangen en dien van de 6 den 10en s' avonds daarin heb ik gezien dat gij ons in luik waant weliswaar in de provincie maar ver van de stad dat zult gij gezien hebben in mijne kaart van vrijdag die van dichtbij Thienen komt zelfs nog naar de kant van Leuven toe waar wij nu nog zijn en wij weten niet voor hoelang nog. ik heb hier zondag mijne plichten reeds vervuld gelijk gij mij het gevraagd hebt dus moogt gij u allen inde beste gerustheid houden over mij. laten wij hopen dat ik met mijne makers te samen in 't kort zal bij u terug keeren. het schijnt dat de Duitschen al groote kloppingen gehad hebben. er zijn er misschien wel al van ons kantten die in den strijd gezeten hebben doch daar weet ik niets van, gij hebt mij ook geschreven dat de garde chivique opgeroepen is en dat er zoveel vrijwilligers zijn voorzeker is het zeer schoon dat zij ook hunnen blijf van eer aan hun Vaderland wijden doch zoolang zij daar blijven lijden zij toch geen gevaar. ik hoor dat den heer Heintjes ook nog een der beste verdedigers is. daar haalt hij waarlijk eere van ik wist niet dat er bij ons zulke dappere mannen waren daarom zullen wij toch altijd mogen denken dat zij die vrij zijn de beste zijn. Ik zie ook wel dat gij te veel nadenkt of wij hier honger lijden dat hebt gij niet nodig er zijn er nog weinig van honger gestorven alhoewel er hier wel zijn die niet over hebben doch ik en Smetjen zorgen altijd nogal dat wij een goed gerief hebben, wij eten en slapen altijd samen en als wij iets krijgen zullen wij het voorzeker niet wegslijten, van den troep krijgen wij niet veel maar integendeel hebben wij van de burgers niet te klagen. dat daarom ook niet blijven duren want ik geloof wel dat die menschen ook wel eens in armoede zouden kunnen geraken. er liggen hier te veel soldaten daarvoor maar als wij van tijd tot tijd eens mogen veranderen van plaats dan gaat dat toch altijd goed ik moet u ook laten weten dat Gustjen Velde en Beni Corijn ook in mijne kompagnie zijn en Gustjen heeft mij gevraagd om eens de complementen te doen doen naar zijn huis en zijne vrouw als ik eens schreef zelf schrijven doet hij niet mij dunkt dat hij wel wat te weinig courage heeft maar hij is toch al wat verbeterd met bij ons hier te zijn als zij zelf soms zouden willen schrijven zijn adres is juist gelijk het mijne. Nu zou ik u wel wat moeten vertellen over de landstreek ik zit hier plat op mijn gat op nen tarwestoppel van wel twee hectaren groot met den brief op mijnen ransel te schrijven het is hier juist gelijk in den Polder

't Land zoo goed en wel zoo weinig bebouwd de 2/3 is wel tarwe het ander gedeelte haver, klaver, suikerbiet en een weinig aardappelen weiden ziet gij hier bijna niet, het meereendeel der werkdieren zijn te ... waar wij waren koeien en hier meest ossen die voor de wagens en treemkarren liggen 2 voor malkander. dat wordt gedaan voor de gebergten. Minder als 200 fr. per hectare kan men hier geen land krijgen en dan moeten de boeren zelf de contributie nog betalen, het is hier voorzeker veel slechter voor die menschen als voor u. Al het land wordt hier verwoest. Deze tarwe waar wij nu zitten stond in den stuik als wij gisteren morgen er op kwamen.. ... lag zij al los en 's avonds was zij al de helft gedorschen ... (één regel onleesbaar) .... dat een boer ze weer gebonden en op hoopen gesmeten had, doch 2 minuten nadien was het van 't zelfde en daar hebben zij voor 't oogenblik nog niets van noodig gehad, want hier is het nog gelijk in vrede.

Nu ga ik eindigen en doet mijne beste complimenten aan mijne vrienden en kenissen en zeg dat zij mij moeten vergeven dat ik hun niet schrijf dat past mij te weinig. Dat geldt zowel voor hun als voor u. Ontvang een innigen handruk van uw zoon Alphons.

Als gij nog schrijft moeten uw brieven niet getemperd zijn, dat ziet gij wel aan deze. Ook veel complementen van ... (onleesbaar).

2. Brief van 20.8.1914

Duffel 20-8-14

Beste Ouders, Broeders, en Zusters

Dit schrift komt u van bijlange zoo verre niet als dat van den 15en wij hebben op korten tijd zeer veel weg afgelegd, sedert dinsdag zijn wij bij Thienen waar onze verschansingen hadden gemaakt moeten vertrekken om 5 ure zijn wij opgetrokken de Duitschers waren aan den slag in onze nabijheid tegen mannen van ons Divisie dus wij moesten hun ter hulp en als wij op de plaats kwamen keerden de onzen al terug zij moesten achteruit den eenen met ransel maar veel meer zonder zij schoten voorzeker geen 15 minuten van ons doch van de compagnies die voorbij ons vluchten hadden zij geen eenen getroffen een weinig nadien moesten wij ook achteruit zonder den vijand te hebben gezien en zijn beginnen marcheeren van bij Neerwinden langs Thienen op Leuven vandaar op Mechelen en zoo op Duffel waar wij heden donderdag morgend zijn aangekomen rond 8 ure wij hebben in het dorp gelegen tot 12 ure en zijn dan naar eene overgroote papierfabriek buiten het dorp getrokken om ons wat uitterusten en misschien te vernachten maar wij weten niet hoelang wij hier zullen zijn, doch is ons gedacht dat wij morgen vroeg in Antwerpen in de Forten zullen zijn langs om verder van den vijand het schijnt dat hij ons toch niet gevolgd is want wij hebben hem van geheel den dag niet meer gehoord en als hij hier komt zal hij het wel aardig te stellen hebben, ook met de forten en de overtoellige soldaten die er naartoe trekken ons dunkt dat wij niet veel gevaar niet meer lijden wij zullen nu wel wat mogen uitrusten want na zulk eenen marsch dwars door de Provincie Brabant moogt ge zeker zijn dat in de beenen hangt en meer als ik zijn met slechte voeten hier toegekomen, maar zoolang dat wij gezond en leven zijn doet dat nog al niets ter zake als wij maar 't huis geraken op 1 dag is alles wederom vergeten wij zijn hier in Duffel toch weeral eens goed ontvangen eten en drinken was er hier niet te kort en in de fabriek liggen wij hier op hoopen papier zoo zacht als in een bed ook is dit papier ervan dat ik u stuur want 't ligt hier met honderden rollen wij stellen het hier dus betrekkelijk goed en hopen dat het niet veel meer zal verslechteren als gij mij nog eens schrijft tracht nog eens wat nieuws in te winnen over de soldaten van de andere regimenten ik ben daar zeer belengd voor en hoe stelt gij het 't huis kan Victor goed met de paarden weg ik zou daar ook wat nieuws over willen nu ga ik stil aan sluiten met veel veel complimenten van Smetjen, Gustjen Velde en Beni Corijn alsook van Maurits Clouckaert die allen in de beste gezondheid verkeereren

Hopende u allen ... .. laat terug te zien groet ik u allen van verre

Uw Zoon en Broeder

Alphons Creve

3. Boom 28-8-14

Beste Ouders, Broeders en Zusters

Ik verhaast mij om op uw schrijven van 25 (augustus) te antwoorden, wat mij goed toegekomen is evenals al het vorige dat gij mij geschreven hebt. Uwe kaart en den brief van 13 (augustus) is mij ook wel toegekomen, maar gij hebt mijn antwoord van de 15en niet ontvangen volgens ik merk ; ik moet mij wat spoeden want ik krijg hier 3 brieven gelijk : een uit Gent en een van P. Bracke, en vooraleer gij elk wat hebt vraagt het al veel tijd. Wij zijn dus nog altijd zooals gij gisteren van Gustjen vernomen hebt nog altijd in de beste gezondheid. Als men er u naar vraagt, hij is hier wonderwel toegekomen dezen morgen een weinig voor uwen brief. Hij heeft zoolang gemankeerd en daar wordt nog niet eens op gereclameerd. Na eenen slag gaat er het niet nauw, dan loopt ge maar waar gij wilt, niemand ziet naar u om. Die dan achterblijft zijn verre de gemakkelijkste. Zij kunnen eten en slapen waar zij willen. Er zijn er zo elken keer. Ik ook heb dezen keer mij eens goed uitgerust. Wij zijn met een 10tal mannen bij eenen burger gaan slapen en zijn s'anderdaags ons compagnie gaan vervoegen. Ik ben ook zeer tevreden over het nieuws van de boerderij. Alles draait zeer goed naar het schijnt en den oogst is goed binnen. Nu zal het al stillaan den aardappelsteektijd gaan worden. Mocht ik daar nog wat aan helpen voorzeker zou het voor mij en voor u een groot plezier zijn. Dat oorlogen zal toch wel eens gedaan zijn en ik hoop dat het in België wel eerst zal afgelopen zijn.

Gustjen doet mij ook de complementen van Tante Vineken en van Petjen Leo, die hem heeft geld willen medegeven. 't Is nog best van niet. Ik heb nog niets noodig. Zij hebben u het nieuws voorzeker toch al verteld dat hij daar geweest is. Ook moet ik u melden dat ik nog niets noodig om mij te verschoonen. Ik zal wel zorgen dat ik op tijd mijn gerief vind. Maar als gij goesting hebt van eens te komen, zal ik het u eens laten weten. Nu zijn wij in Boom. Misschien nog lang genoeg om eens te komen, maar wij zijn hier reeds 2 dagen en bestig mogelijk dat wij hier zouden weg kunnen zijn. Als wij wat nader komen zal ik eens eene dépêche doen, dan zijt gij toch zekerder. Als gij komt moet gij vragen naar het 2e linieregiment. Zijt gij er ver af, dan vraagt ge eerst naar de 1e divisie. Zij zullen u dan wel.... waar wij zijn. Als gij... .. hebt, vraagt gij naar ... .. mijnen naam, dan zijt ..... zeker van mij te vinden (?).

Ik moet eindigen want ik schrijf met de ..... van een gentsch burger ..... moet vertrekken en mijnen (brief in) Gent in den post zal steken ... ontvang de beste groeten van ons allen en bijzonder ..... Gustjen, die meekomt met mij na den oorlog.

Uwe zoon.

4. Brief van 15.9.1914

Rumpst 15-9-14.

Beste Ouders Z. en Br.

Ik heb uwen brief van de 10e goed ontvangen en zie dat gij nog allen in goede gezondheid zijt en dat het huishouden zeer gegroeid is gij zult voorzeker uw werk nu wel gedaan krijgen al hoeweinig elk doet want veel handen maken licht werk ik zie dat er bij u zijn van Aalst Mechelen en Lokeren. wij zijn verleden week woensdag naar Lokeren en overmeire geweest gelijk gij wel gezien hebt aan de kaart die ik u gezonden heb alsook hebt gij misschien de complimenten gehad van Decaluwés uit den Molenhoek die ik den donderdag middag als wij vertrokken zijn gezien heb. had ik dat geweten, ik kon u een telegram gedaan hebben. wij zijn vandaar langs Temsche naar Duffel gereden en dan te voet direct naar den slag langs Mechelen naar hofstade en Elewijt waar wij nog 2 dagen gestreden hebben en voorzeker ons best hebben gedaan dat zult gij wel zien in de gazet als gij den 4daagschen slag zult lezen doch zijn wij er nog eens goed uitgekomen en ik geloof dat er zeer weinig gekwetsten aan onze zijde zijn, van Dierikx vraagt gij mij ook nieuws ik weet daar niets van alsdat hij nog bij zijn régiment niet is weergekeerd maar naar allen schijn krijgsgevangen of gevluht is want ik mag u ten stelligste verzekeren dat hij zich op de lijst der dooden of gekwetsten van zijn regiment niet bevindt (Vrijdag heb ik hooren

zeggen van Frans de Caluwe uit den molenhoek die hier ook bij ons is dat hij teruggekeerd was daarom is dat geene groote zekerheid) ook van Maurice Clouckaert hebben wij sinds den slag van Eppenheim geen nieuws meer hij bevindt zich ook niet op de lijst evenmin als vorige.

Ik zie, Beste Ouders, dat gij u te veel bekommerd dat ik hier aan alles gebrek lijd wees daarover gerust geld heb ik nog genoeg en als ik eens een télégram zend breng dan voor eerst tabak, vet en een paar kousen 2 of 3 alsook een hemd dat is al het noodigste en gaar daar maar gerust op voort ik zie dat de pattaten nog al gelukt zijn en dat gij 8 schone viggens hebt dat allemaal geeft zich goed uit en zal nog verbeteren als ik er eens bij ben daarom vast daar niet naar want dat zou misschien kunnen nog een heelen tijd duren alhoewel ik denk dat voor ons de grootste slagen gedaan zijn toch zullen wij moeten blijven tot den vrede geteekend is.

Ik heb ook gezien in den brief dat er reeds veel soldaten langs daar zijn overgekomen en dat zij daar al stilstand hebben gehad ik zie wel dat gij het hebt gedaan gelijk 't meerendeel waar wij geweest zijn want wij heben al veel plaatsen tegengekomen dat de burgers zelf geen eten meer hadden voor hun eigen, wat de Brusselsche garde - chivique betreft die zoudt ge beter gezonden hebben van waar zij kwamen. het zijn die 484 man die in Overmeire lagen als heeren en naar de grenzen kwamen gevluht voor dat zij eenen Duitsch gezien hadden.

Dit schrift komt uit Mechelen in potlood want wij moesten juist vertrekken als ik aan 't schrijven was nu ga ik eindigen want het wordt stil aan avond en smetjen zit naar mijnen crayon te wachten en doet mij ook veel complimenten doen aan u allen Arthur en Peut Bracke alsook aan mijne Meter en Louise en geheel de familie. staat er soms wat te weinig in 't zal later misschien wel wat meer zijn.

Aanveerd de Beste groeten van uwen zoon

Alphons

als wij eens wat nader komen, en ik denk gerust te zijn dan zal ik u een Déperche zenden dan kunt gij mij het noodigste medebrengen. zorgt ook voor mijn Tabacdoos ik zou ze liever hebben als die ik nu heb

Mechelen is reeds veel verandert er zijn reeds veel burgers weergekeerd.

Ik heb uwen laatsten brief ontvangen in Boom ik mankeer voorzeker geen maar er zijn van de mijn die u niet toegekomen zijn.

5. Stalhille 10-10-1914

Beste Ouders, Broeders en Zusters

Gelijk gij zult gezien hebben aan de kaart die ik u verzonden heb uit Beveren Waes, en geschreven in Contich in de verschansingen, zijn wij reeds verre van Antwerpen verwijderd. Den dag dat wij van de Tranchées zijn weggegaan zijn wij vertrokken naar Beveren om ons wat uit te rusten Maar in plaats van dat, toen wij ons s'avonds neerlegden, riepen zij weer (aux armes) en wij moesten voort naar St.-Nicolaas, waar wij rond 4 ure s'morgens per trein langs Lokeren, Dampoort en Brugge naar Oostende vertrokken, als wij daar een uur waren moesten wij terug keeren per trein naar deze parochie die tusschen Brugge en Ostende gelegen is. Daar er te Ostende geene plaats was voor ons. Het zit er vergeven van de soldaten, want ge moest het eens zien, zij hebben ons lang wijs gemaakt dat de Engelschen ons ter hulpe kwamen, maar nergens bespeurden wij er een. Nu toch eindelijk zien wij er zoveel dat wij niet meer kunnen kijken of 't is op nen Engelschman. Naar men zegt moeten er te Ostende wel 300,000 zijn toegekomen, 't is ook door hun dat wij te Antwerpen zijn afgelost en dat wij door den langen duur ons hier wat mogen uitrusten voor minstens 2 dagen en misschien meer, dat moeten wij afwachten. Ik zou wel een telegram naar mijne meter gezonden hebben, maar men verzend geen niet meer in de kantoren. Ook loopen de treinen sedert dezen morgen niet meer van Gent voor de Burgers, dus is het onmogelijk van te komen en het zal voorzeker niet eerder passen of wij zullen eens veel nader moeten komen, dezen morgend hooren wij hier dat Holland ook den Oorlog verklaard heeft aan Duitschland en dat zij zelfs reeds gevochten hebben, met de

hulp der Engelschen en dat er bij denk ik dat hij het nu wel rap zal krijgen. DE REST VAN DE BRIEF IS ER AFGESCHEURD.

6. Stalhille 10-10-1914.

Zeer beminde Meter, Oom, Nichtjes en Kozijn

In uw laatste schrijven hebt gij gevraagd om u bij gelegenheid een thelegram te sturen voor een bezoek te brengen indien het mogelijk is. Gelijk gij zult gezien hebben in mijn kaart uit Beveren Waes verzonden is het tegenwoordig zeer moeilijk. Wij hebben langen tijd zonder rust geweest, nu toch eindelijk zijn wij ons wat mogen komen uitrusten tusschen Ostende en Brugge, den zelfden avond dat ik u de kaart uit Beveren heb gezonden zijn wij nog naar St.-Niclaas moeten marcheeren en zijn daar rond 4 ure 's morgens per trein langs Lokeren en de Dampoort naar Ostende vertrokken, waarvan gij misschien wel zult gehoord hebben. Als wij voorbij Léon zijnen hof reden heb ik nog goed gekeken of ik hem niet zag maar hij was misschien nog bezig met zijnen pekelharing op te eten. Een weinig nadien zag ik uw huis van op den trein en ik stond juist gereed om een bal van mijn geweer in Louise haar bed te schieten dat nog geladen was, als Smetjen mij zij (zei), past op want Coralie is daar en die zit voorzeker nog recht in 't bed want 't is juist haar uur om op te staan ? 't Was zoo iets van 6 1/2 uur, daarmee hield ik mij in en heb u geen tijding kunnen doen, nu was ik zinnens u met onze 2 dagen répos die wij hebben een thelegram te zenden maar de kantoren zijn gesloten en ook verneem ik dezen morgen dat de treinen uit Gent naar Ostende niet loopen voor de Burgers. Dus 't is weeral eens mis, voor mij moet gij u niet te veel bekommeren voor een bezoek, want hoe langer wij gescheiden zijn van malkander hoe grooter de vreugde zijn zal bij het wederzien.

Ik zie met vreugde dat gij zooveel werk op den winkel hebt als vorige jaren, dat moet voorzeker met al die vluchtelingen zijn want anders kan ik er niet wijs uit worden, gij moest het eens zien wat al schoone hoeden en kostelijke kleeren er in de huizen dier menschen en bijzonderlijk op de Kasteelen die verlaten zijn op den grond en op de beddens liggen, waar zij ooit niets meer van weder zullen zien, u schrijven wat verwoesting ik al gezien heb zal ik nooit kunnen, ik zal dat wel kunnen verbeteren met woorden als ik eens bij u zal zijn, maar dat moet gij gezien hebben om te kunnen gelooven, mijn gedacht is dat de overlevende soldaten na den Oorlog op geen vijftig jaar zullen uitgepraat zijn van al wat zij tegengekomen hebben,

In afwachting van een antwoord groeten wij *ik* en *Smetjen* die u zeer dankbaar is voor hetgeen gij hem aanbied. In de beste gezondheid

Uw Toegenegen Doopkind
Neef en Broeder
Alphons

Als gij schrijft laat eens weten hoe het bij Moerloose's is en doet hun mijne Complimenten, alsook aan van Pottelberghe's

7. Ichtegem 14-10-1914

Ik heb een weinig tijd om in der haast eenige regelen te antwoorden op uw laatste schrijven. Ik heb u uit Stalhille ook een brief geschreven, die reeds gesloten maar nog niet verzonden was als ik den uwen ontving. Ik heb hem den zondag 11en medegegeven naar Gent. Ook zijn wij daar dien dag vertrokken langs Oostende waar Héléne Willems ons tegenkwam, naar Middelkerke langs de Zee. Daar heb ik omtrent 1 uur met Louis Verlackt uitgeweest, die ik hier op 't strand ontmoette en die hier nog altijd verzorgd wordt, maandag was ik de wacht langs de zee, waar ik een oud-Wachtebekenaar hield staan, zeker een die ook gevluht was, hij zegde de broeder te zijn van Gust de Neve's vrouw van aan de routbrug. Het was een gepensioneerde gendarm ofwel douanier, ik weet niet heel juist. Den dinsdag morgend zijn wij daar vertrokken naar deze parochie, waar ik hoor zeggen dat zij bij u ook al gevochten hebben. Het zouden moeten troepen zijn die van St.-Nicolaas op Selzate en Eecloo marcheeren naar men hier zegt. 't Was te hopen dat het geen

waar was, want ge zoudt op den duur wel niet meer weten waar gevlucht. Ik dacht dat zij u nooit zouden bezocht hebben, hier is alles zeer rustig bijna in heel West-Vlaanderen, wordt het hier erger dan trekken wij maar meer zuidwaarts af, wij zitten in geen groot gevaar meer. Het ergste is voor ons gepasseerd, gij moogt heel gerust zijn, gisteren morgend heb ik uit Gent met een soldaat van tegen mijn Meter nog een pak choc. en 5 fr. en nen brief ontvangen. 't Was een die zijn regiment verloren had en eens naar huis geweest was. Ik heb het geheel geerne aanveerdt maar ik zeg nog eens geld heb ik hier niet noodig. Nu moet gij ook op geen bezoek meer denken, want ik denk zelfs dat de correspondance reeds afgesneden zal zijn. Dus moogt gij gerust zijn en blijven en moet gij vluchten neemt wat gij kunt; Ontvang de beste groeten van mij en Smetjen die juist in den zelfden goeden toestand verkeeren.

Uw Zoon Alphons.

8. De Panne 8-12-1914

Beste Ouders Zusters en Broeders.

Met vreugde ontvang ik hier dezen morgen uwen brief waarin ik zie dat gij allen nog in goede gezondheid zijt, maar dat er geen weelde is om aan iets te geraken, wat overigens wel in geheel België het geval is, daar moet gij u niet te veel om bekommeren, want voorzeker zijt gij nog van de besten, ik zie ook dat gij mij eenen brief gezonden hebt den 8 en waar ik geen spoor van gezien heb. Gij vraagt daarin of ik niet te kort heb, wees daar zeer gerust over want ik heb misschien zooveel armoede niet als gij. Ik ben altijd nog rijker als dat ik van u vertrokken ben. Wij kunnen het hier goed doen met ons *solde*; ik verneem ook met vreugde het nieuws van Gustjen Velde waar wij sedert hij ons verlaten had nog niets van gehoord of gezien hadden. Hij is ginder voorzeker veel beter als in België, want allen die in de hospitalen zijn schrijven er om te meer lof van; mijne kaart uit Sas-van-Gent is u ook toegekomen volgens ik zie, over een 10tal dagen heb ik u nog eens geschreven en verzonden in Enveloppe met Beni van Herzele als vorige, nu ik zelf een adres heb zal ik naar dit schrijven. Het schijnt dat zij het u ook ten rapste mogelijk laten toekomen. De Duitschers bewaken daar de grenzen naar ik merk, alsook mag er niets over de grenzen van weerszijden. Dat is voorzeker voor u ook een groot nadeel. In eenen brief van Beni van Herzele heb ik gezien dat zij van Nonkel Pier 2 vette koeien hebben medegenomen, als gij wilt schrijf mij eens in hoever het waar is, alsook wat nieuws over de Familie en mijne kameraden. Hoe stellen zij het nog, in eenen brief die van Bassevelde komt lezen wij dat de uitgestelden van de klas van 14 en geheel de klas van 15 hebben moeten gaan teekenen naar Eecloo voor den Duitsch. Is het bij u ook zoo?

Nu moet ik er ook nog bijzetten dat ik in den laatsten brief die ik verzonden heb nog een briefje gestoken heb dat reeds den 1e October geschreven was en dat ik niet meer had kunnen verzenden daar zij daar te dicht op ons hielen zaten. Nu moet ik sluiten met de beste en gezondste Complimenten aan de Familie Vrienden, kennissen en kameraden van Uwen Verkleefden Zoon en Smetjen en Beni Van Herzele, die allen in de goede hoop verkeereren u vroeg of laat eens allen weder te vinden.

1915

1. Brief van 10-1-15

Adinkerke 10-1-15

Beste Ouders Zusters en Br.

Uwen brief van 18e goed ontvangen hebbende vind ik nog eens de gelegenheid om u te antwoorden en u een gelukkig nieuwjaar te wenschen een jaar dat wel een slecht begin heeft maar toch wensch ik U en gansch de Familie een veel beter einde dan het verledene en 't is te hopen dat wij samen nog menig feest binst dit jaar zullen mogen vieren.

Het nieuws over de Familie dat ik in uwen laatsten brief zie doet mij veel genoegen buiten dat van Onkel Pier dat nog slechter was als ik het eerst vernomen had, gij schrijft mij ook dat Léon vrijwilliger is daar zou ik meer nieuws over willen aangezien ik den brief die Irma s'zondags te vooren geschreven heeft niet ontving want het is al van kerstdag dat ik deze ontvangen heb maar ik heb nog niet eerder kunnen schrijven, ik zie dat zij daar langs om dificiler worden het kan wel mogelijk zijn want er is hier weinig verandering maar als er iemand wat achteruit trekt 't zijn toch de Duitschers en ik hoop met het goed weder dat stil aan komt dat zij er nog wel zeerder zullen uittrekken ik moet u ook laten weten dat ik fons Alexander hier gezien heb hij is met Camiel Roets in de zelfde keuken in 't 4e Linie, met Remi van Bastelaer heb ik hier ook al 3 avonden uitgeweest hij is goed genezen ook Antoon Nevejans zijnen oudsten zoon heb ik hier gezien ik geloof wel naar eenen brief van Beni hier gisteren toegekomen dat er nog weinig mankeeren van onze Parochie, want Dierix heeft ook naar huis geschreven naar ik verneem. dat doet mij groot plezier.

Nu moet ik eindigen want ik heb niet te veel tijd, en doet mijn beste wenschen aan geheel de Familie en als het u mogelijk is nog te antwoorden laat mij eens nieuws weten over Léon alsook zijn adres indien gij het hebt.

Ontvang de minnelijkste groeten van uwen Zoon en Broeder Alphons alsook van zijne kameraden Smetjen en Beni.

2. Brief van 20-1-1915

Beste Ouders Br en Zusters

Ik verhaast mij u te antwoorden op uwen brief van 2 Januari die maar den 10e uit overslag verzonden is en waarover ik zeer tevreden ben. Ik antwoord zoo spoedig mogelijk om reden dat gij mij in uwen voorgaanden brief naar nieuws gevraagd hebt over Jozef de Graeve en dat ik vergeten heb in mijnen brief van den 10e u daarover in te lichten. Ik had er dan nog wel van geheel den oorlog niets van gehoord, maar daar stond niets van in, dat was voorzeker om u nog meer ongerust te maken, nu wil het juist lukken dat zijn regiment een half uur van ons in répos licht en ik het middel gevonden heb om er eens heen te gaan. Zoo ben ik bij een kameraad van hem gekomen die mij gezegd heeft dat hij in Dixmude krijgsgevangen genomen is en dus gerust zit voor den oorlog. Gij moogt over hem zeer gerust zijn, het nieuws over Leon verwonderd mij dat ik het zoo laat vernomen heb, dat is misschien te wijten aan de 2 brieven van 8e November en 13e December die ik niet ontvangen heb. Gij zult ook zien dat ik gaarne zijn adres zou hebben. Ik zou er eens willen naar schrijven, misschien kan hij zoo bij mij nog geraken want de vrijwilligers zijn bij ons en andere regimenten verdeeld, indien het is dat gij den brief van 10e dezer niet ontvangen hebt is het voorzeker mijn fout, ik heb hem haastig geschreven en daardoor vergeten op het adres te zetten dat de brief voor u was. Zelf onzen familienaam staat er niet op vermeld, in dat geval zal hij misschien bij Meester Loret blijven liggen zijn en moet gij maar trachten hem te huis te krijgen. Ik heb deze week bij fons Alexander en Camiel Roets nog eens geweest van wie gij veel complimenten hebt. Naar ik zie wordt het daar langs om moeilijker met de Correspondence op de grenzen, maar als het u mogelijk is laat mij de adressen eens weten van Léon alsook van Tante Trientjen, het kan mij misschien ook nog te pas komen. Ik ben ook zeer tevreden over de reis die Irma en Marie gemaakt

hebben. In de hoop malkander in volle gezondheid terug te vinden, sluit ik met vele Complimenten van Smetjen, Beni en Octaaf De Bruiker, die nevens mij ook zit te schrijven. Tot weerziens.

Uw Zoon Alphons

3. Brief van 10-2-1915

Beste Ouders, Zusters en Br.

Uw antwoorden op mijne brieven van 10e en 20e Januari ontvangen hebbende verhaast ik mij u te antwoorden en ook u te danken, omdat er nog al veel nieuws in staat. Ik zie dat Gustjen daar dicht bij u zit. Hij is voorzeker een der gelukkigsten. Gij vraagt mij ook nog naar nieuws over Gustaaf Thijs daar kan ik u ongelukkiglijk geen nieuws over geven want het is al van in Contich dat ik zijn regiment en hem gezien heb. Moest het zijn dat zijn divisie eens in répos komt dicht bij ons, ik zal mijn best doen om er eens naar te zoeken en het zou wel moeten lukken dat hij den eenigste is die ik niet vind. Maar stelt hen ook maar gerust. Het was te hopen dat hij als de eenigste niet gevallen is van ons Gemeente, want gij zult zien in den brief dat ik ze nu bijna al gezien heb. Ik zal ze moeten op een lijstje zetten indien ik er vergeten heb. Ik kan er niet aan doen maar zij hebben allen gevraagd om de Complimenten te doen. Ik zie ook dat de boerderij nogal goed draait en dat de varkens schandalig duur zijn maar integendeel de runders goedkoop. Dat is te wijten voorzeker hieraan dat den Duitsch nog weinig of geen beesten moeten koopen heeft, hij heeft ze bijna geheel België door gehad voor 't pakken, anders wordt het daar voorzeker ook al ongunstig voor het eten, want ik hoor wel aan andere brieven van de kanten van Eecloo dat er bijna geen eten meer is, maar dat spel zal toch wel eens einde hebben, laat mij ook eens weten hoe gij het met Fani stelt, die heeft voorzeker nog geen cent verdiend met werken en gij kunt hem geel zeker niet kwijt geraken, nu is het de toer van Léon. Ik heb nu ik zijn adres heb hem eene kaart gezonden en hem gevraagd indien hij naar het front moet komen, als het kan zijn om bij ons te komen wat hij voorzeker gaarne zal doen indien mijne kaart hem toekomt. Moest zijn adres veranderen laat het mij toch maar weten, en als ik er antwoord van krijg zal ik u ook aanstonds inlichten, ik ben ook zeer tevreden over het adres van Tante Trientjen. Het kan misschien gebeuren dat het mij nog te pas komt, ook aanvaard ik met veel plezier de Complimenten van mijne Vrienden en kameraden aan wie ik u verzoek ook mijne beste groeten over te brengen en hun te zeggen dat wij allen eens samen feest zullen vieren als den *Vrede* zal geteekend zijn, doet ook mijne meeste dankingen aan Tante Vineken, voor het geld dat zij met den dikken Celie medegegeven heeft en die ik nu eerst gezien heb, hij had het tot mijn groot plezier zelf verbruikt en 'k heb er hem nog wat bij gepresanteerd doch hij kon voort zegde hij mij, doet dus mijne beste Complimenten aan de Familie en Vrienden. En doet ook mijn Complimenten aan Gustaaf de Bruyne dat hij als zijn jaar congé uit is niet moet binnen komen. Het is daar toch zekerder als hier. Het gevecht aan den ijzer waar gij naar vraagt is reeds lang vergeten maar natuurlijk mogen we niet schrijven waar wij zijn want er zijn altijd brieven die ons zouden verraden. Gij moet niets als gerust wezen dat wij tegenwoordig hier niet slecht zijn. Uw zoon Alphons.

4. Brief van 26-3-15

Allerbeste Ouders, Br en Zusters.

Zeer tevreden over den brief die Vader mij geschreven heeft In Holland acht ik mij zeer gelukkig u te mogen antwoorden alsook wat nieuws over nieuw gevondene kameraden te kunnen schrijven. Ook hoop ik dat gij den brief die ik als antwoord op uwen voorgaanden geschreven heb voor den 25e wel zult ontvangen hebben en aan wien gij zult zien dat ik veel groeten van een aantal Wachtebekenen naar Fons van Oncel Pier gezonden heb, die denk ik u ze wel bestellen zal, anders kan ik u niet veel nieuws over mijnen eigen schrijven als dat ik nog altijd in de zelfde goede gezondheid ben als vroeger en wij het hier nog altijd goed stellen. De nieuwe kameraden die ik hier gezien heb zijn Hipoliet Leyssens, Cyriel Seghers van Karel (Sanciers) alsook Florimond Aers van Fons klofs (?),

Alphons Van de Voorde van August en die vraagt om eens de Complimenten te doen want het is reeds van 1e December dat hij zonder nieuws is. Alsook van Jozeph Bracke die nog sedert hij hier terug is gekomen van niets weet en die mij nog al veel nieuws verteld heeft van daar in 't ronde. Bij Cyriel Seghers heb ik niet lang kunnen zijn 't was maar in 't passeeren met zijn peerd en heb hem dus niet kunnen vragen of hij met zijn huis kan onderhandelen maar ik denk het niet. Wilt dus zoo goed zijn eens zijn Complimenten te doen aan zijne Familie op Langelede, bij Petrus De Mey heb ik ook geweest die krijgt nog van de beste zijne Correspondence, maar wat meer te verwonderen is dat is dat Cyriel Swartelé en Gustaaf Van Rompu zoo weinig nieuws van huis krijgen, van den 1e is het van 14e-2-15 geleden dat hij eenen brief gehad heeft, nadien heeft hij nog geld ontvangen zonder brief. Van Rompu heeft sedert nog veel langer niets meer ontvangen als een brief met 5 frank van eenen jongen uit de Glacerie die hij niet kent doch naar hij heeft hooren zeggen moet het eenen uit Sas-de-Gand zijn. Hij weet ook dat hem nog geld verzonden is dat hem niet is toegekomen. Gustave Celie zijn Broeder is Korporaal genoemeerd sedert eenige dagen.

Nu moet ik sluiten en biedt u eenen warmen handdruk van verre in de hoop op weerziens binnen korten tijd alsook vele Complimenten aan de Familie en Cameraden,

Uw Zoon Alphons

5. Brief van 5-6-1915

Beste Ouders Broeders en Z.

Daar ik nog een weinig nieuws gevonden heb wil ik niet wachten van schrijven tot ik van u antwoord krijg op mijnen brief van 25e Mei ;

Gij hebt mij naar nieuws gevraagd over Cyriel Vispoel .... nog niet .... brief geene inlichtingen kan geven (?) wil ik u gaarne een brief verzenden voor zijne Ouders welke ik heden ontving van hem, hij schrijft mij dat hij zelf ook nog niets van hun ontvangen heeft sedert 2 maanden, alhoewel hij reeds dikwijls naar huis geschreven heeft, de schuld dat ik nog al gauw nieuws van hem ontvang is dat ik Georges Swartelé gezien had en deze er naar gevraagd. Het was lang geleden dat hij hem had gezien doch nu is hij er in gelukt hem mijn adres te geven, Georges zelf vraagt mij ook u de complimenten te doen en te vragen om ook wat nieuws voor hem te verschaffen van zijn huis. Hij heeft nog in 6 weken geen antwoord gehad van Alphons .... ook naar .... te vragen aan Emiel Bonte om per gelegenheid de groeten over te brengen aan den ouden Mulder Goossens van Moerbeke van zijnen zoon die sinds nieuwjaar ook nog niets ontvangen heeft. Emiel zal wel weten van wie het is, hij is met zijn broeder in de school geweest ; bij Pol Stevens heb ik ook geweest, hij ziet er bijzonder goed uit en is voor de 2(e) maal uit Frankrijk terug gekomen, de 1e maal was hij niet volkomen genezen, Kamiel Verhegge en Philemon Thijs zijn beiden licht gekwetst naar Frankrijk ;

Ik moet u ook nog laten weten dat Léon in zijn kamp moet blijven, hij is ordonance en mag niet naar 't front komen .... (twee regels onleesbaar) .... denken altijd dat zij 't huis denken dat hij hier bij ons is ; van Urbain Libert broeder van Esther heb ik ook eenen brief ontvangen met een adres op om naar Holland te schrijven daar hij denkt dat gij van mij geen nieuws had sedert 6 maanden.

Ik stel het hier nog al betrekkelijk goed en heb het niet heel lastig, ook hebben wij hier altijd ons plezier en spelen veel met de kaart, iets wat ik u nog nooit geschreven heb, het is bijna heele dagen wiezen en 'k kom er nog al goed aan uit,

Ik moet sluiten want 't is achter de pattaten te gaan en natuurlijk mag ik dat niet laten passeeren want wij moeten eten wat zij koken of wij hebben ... .. ontvang dus ... mijne beste groeten en hebt veel moed en hoop op de toekomst zoowel als ik, doet ook veel complimenten aan Familie en kennissen.

Uw verkleefde Zoon en Broeder
Alphons Creve
2em de Ligne
1er Division

Arthur van den Broecke krijgt juist nieuws van Waereghem langs een ander adres.

6. Brief van 22-6-1915

Dierbare Ouders Zusters en Broeders

Grooter plezier dan dat gij mij nu doet met het verzenden van al die geliefde wezens die ik sinds 11 maanden reeds voor mijne oogen beroofd ben zult gij mij voorzeker niet meer doen, alsook het geschrift van al deze waarvan ik nog maar voor de eerste maal het geluk heb het te ontvangen maar bijzonder van U geliefde Moeder, ben ik ten hoogste verheugd en zal ook dit nooit vergeten, al wat gij vraagt wil ik u zooveel mogelijk instaan.

Gij vraagt mij in uw schrijven u het plezier te willen doen van mij zelf ook eens alleen te doen trekken, dat zal ik trachten te doen zoo gauw mogelijk maar wat ik er moet bijvoegen is dat er hier weinig schoon getrokken worden en zij er duur mede zijn daarom toch wil ik het niet laten want ik weet dat het voor u eene te schone gedenkenis zou zijn, dat kan nog wel een tijd duren vooraleer het u toekomt maar 't is beter laat dan nooit. Misschien kan ik het laten maken bij de Familie van onzen Notaris bij wiens zoon ik hier ook al geweest ben. (Dit zou dan de zoon van notaris Dorval moeten geweest zijn die over de grens naar Holland gevlucht was ; zie jaarboek 1984)

Ik verneem ook dat alles nogal goed draait bij u en al om te duur is wat voorzeker voor veel menschen het leven ondraaglijk maakt maar nu met daar nog een land bij zal misschien den tijd en dag van het blijde weerzien en de verlossing van u allen wel wat ingekort zijn, want op het Front van ons doen wij altijd stillaan vooruitgang ; de kleine Bertha heeft ook haar beste gedaan om mij wat nieuws te laten weten. Ik zie op haar portret nog niet veel verandering aan haar, zij is nog altijd de zelfde bie van vroeger en schijnt nu al goed te huis te helpen, ook van Victor ben ik zeer tevreden. Het schijnt dat hij ook nog zijn beste doet voor Martha. Dat is wonderwel maar moest het er op aankomen gij moet u toch zelf in geen gevaar stellen daarvoor. Als gij nog eens de occasie hebt van er iets over te schrijven laat mij eens weten hoe zij het stellen met Fanie. Ik ben ook ten uiterste content van het Portret van Coralie, Louise en de ander is zeker Angèle die schijnt mij veel veranderd, alsook van Oncel Gust en mijne Meter zij staan allen om te best gefixeerd. Het moet zijn dat men daar nog goed fotografeert, want ik kan aan niemand iets verwijten. Als gij nog eens de kans hebt bij onze Lieve Zuster en Louizeken te komen doet hun vele complimenten van Esther die mij geschreven heeft van in Amsterdam en mij vroeg haar nieuws te laten geworden voor en voor Gent daar zij meende dat gij nog in geen 6 m. van mij iets wist.

Nu wordt het mijnen toer u wat nieuws te laten weten en wel eerst op hetgeen gij mij vraagt van Léopold Stevens, in mijn laatste schrijven hebt gij zeker wel gezien dat er heb bij geweest als hij van Frankrijk kwam. Hij ziet er uit nog veel beter als gij hem ooit hebt gezien, ik zal eens naar hem schrijven maar misschien zal hij nu in die compagnie niet meer zijn. Ook is hij nu in 't 7e in plaats van 27e linie toch zal het hem wel terecht komen. Hebt gij al den brief ontvangen van Cyriel Vispoel die ik over een 14tal dagen verzonden heb, en waarin ook van verscheidene complimenten stonden zoals van Goossens. Deze heeft nu over 8 dagen juist eenen brief van huis gehad. Ook ben ik hier weer bij meestal de Parochianen geweest zooals Octaaf De Wever (die nadien de foto van het graf opstuurde ; zie jaarboek 1984) en Alphons Alexander waar ik nog al lang bij ben, deze laatste krijgt dikwijls nieuws van huis en heeft altijd complimenten voor mij ; Ik heb hooren zeggen dat Boerken Mei getrouwd is, laat mij daar ook eens wat van weten. Het schijnt dat alles daar gaat gelijk vroeger. Nu sluit ik in de hoop dat wij met malkander zullen kunnen blijven correspondeeren en verwacht zoo wat nieuws voor deze die ik u in mijne vorige brieven heb gevraagd, want telkens zij mij zien en soms per brief vragen zij mij naar 't een of 't ander en het doet toch zooveel plezier als men wat nieuws heeft van Familie of kennissen. Gij weet wel voor wien ik zeggen wil, voor de Somer (?) en eenige anderen die in lang niets ontvangen hebben, in het bijzonder doet vele complimenten aan de Ouders van : Gustaaf Rompu, Cyriel Swartelé, Frans Berghe, Cyriel Laheyne en de onnoembare kennissen die ik gezien heb. Doet ook mijne beste groeten aan de Gentenaar die nog altijd een gelijk lief dik smoeltje op hebben en zeg hun dat in 't kort eens nen fermes bouillon zal komen drinken, naar de kermis moeten zij niet komen want ik ben er ook niet. Aanveerd de beste groeten van uwen Zoon en Broeder Alphons.

7. Brief van 10-7-1915

Beste Ouders, Zrs en Br.

Ik heb uwen brief van 2-7-15 goed ontvangen.

Hierin vraagt gij mij of ik de kaart ontvangen heb, dit zult gij gezien hebben aan het antwoord op deze. ook eene kaart verzonden den 5den, met plezier verneem ik dat ik door mijn schrijven al die menschen heb gerust gesteld. ook kan ik niet te rap dit laten weten aan hunne Zonen, zijn er nog die geen nieuws van huis meer krijgen, zoo stel ik mij altijd ten hunnen dienst dat kost mij hier toch niet veel, doch op uwe vraag of gij mij nog geen dienst kunt doen met een of ander op te zenden moet ik u vragen indien gij kunt mij maar wat geld op te sturen naar uw goed dunken, niet dat ik al veel armoede heb maar mijn réserven zijn al zeer geminderd en gij weet wel dat ik mij niet gaarne blut (?) zet alvorens ander te vragen. gij hebt zeker al dikwijls gedacht dat ik het niet dierf vragen, doch wees gerust want sprak gij er nu niet van, nu vroeg ik het toch, want zonder geld kan ik niet zijn dat weet gij wel, nu als gij dit wilt opsturen kunt gij het misschien in eenen brief steken in papier. wilt gij het anders doen daar doet gij uw gedacht mede maar er zijn toch in lang geen brieven achter gebleven.

Volgens ik zie is Louise met Coralie ook naar huis gekomen wat mij doet veronderstellen dat zij toch altijd nog wat werk hebben gehad, misschien zal dat juist passen om haar het portret mede te geven dat ik u heb verzonden en dat gij hoop ik wel al goed hebt ontvangen, ik neem ook den handdruk van mijne vrienden uit Gent gaarne aan en zou wel liever van hunne hand zelf iets zien, doch dit is ons onmogelijk voor het oogenblik maar doet hun op mijne groeten in de hoop dat binnen korten duur ik hun allen mag frisch en gezind omhelzen, terwijl ik nu van de Gentenaars bezig ben moet ik u nogmaals vragen of gij mij geen nieuws kunt geven voor Edmond De Somer en zijn broeder Prosper. ik heb er al zoolang naar gevraagd en nog niets van vernomen als gij kunt zoudt ge het best vragen aan Bertha Van Pottelberghe. ik kom nog al menig keer bij hun en kan nooit geen nieuws aan hen geven. als gij er bij kunt geraken zegt dat zij hun allebei in de beste gezondheid verkeerden, ook voor Octaaf De Bruicker zou ik een woordje willen. gij weet wel van wien. ik heb het u vroeger ook al gevraagd.

Ik verneem ook dat gij op de plaatte zijt en den erwten oogst goed is gelukt. de Tarwe schijnt slechter te zijn als gewoonte. dat kan ik goed gelooven aangezien er gebrek van voedsel is geweest, laat mij eens weten wat gij van zin zijt met uwen oogst in Holland. gij zult er hem moeten in laten denk ik ? te huis schijnt alles ook goed te gaan en al om te duur te zijn, zeker is best dat men den prijs wat heeft geregeld want deze die ik in de brief vind is toch niet menschelijk niet meer, dat is maar goed voor iemand die het te veel heeft maar er zijn te veel ongelukkigen die er door moeten crevééren. het schijnt ook dat gij nu wat gelukkiger geworden zijt in de viggens sedert ik binnen ben, is het al de 3de maal dat gij er 7 à 8 hebt en vroeger was dit 't geval niet, ook schijnen de Duitschers verzacht daar gij de Merriën terug moogt laten dekken ;

Over Desmedt mag ik u nog altijd de zelfden toestand melden van vroeger. wij zijn nog gedurig samen, hij is zelfs ordonnance geworden van onze Lieutenant. krijgt gij voor hem geen nieuws gij moet er u niet te veel meer om bekommeren. hij heeft reeds hooren zeggen dat alles ginder goed gaat en gezond zijn; Van Esther heb ik gisteren nog eene kaart ontvangen. zij heeft naar huis geschreven en hoopt voor mij ook nieuws te ontvangen van Gent hetgeen zij aanstonds mij zal verzenden, gij hebt er veel complimenten van en bijzonderlijk voor Coralie; Ik hoop in 't kort eenige dagen verlof te krijgen om eens bij Léon te gaan die het ook altijd nog goed stelt, zoodra ik er kan bijkomen zal ik het u laten weten.

Aanveerd, mijne beste groeten van volle gezondheid die u in den zelfden toestand zullen toekomen hoop ik.

Vele complimenten van Smetjen en Beni.

Uw Verkleefde Zoon, Alphons Creve

Op den laatsten brief nu heb ik ook geen port moeten betalen maar er stond toch een T. op tax willende beduiden, dus voor zekere brieven zoudt gij best frankeren.

8. Brief van een kozijn van 18 juli 1915

Den 18den Juli 1915.

Beste Kozijn Aloïs,

Eerst en vooral hartelijk dank voor uwen troostvollen brief van 8-7-15 want ik bemerk met vreugde, dat ieder maal, wanneer het te lastig is voor Hortence, zij hare toevlucht neemt tot Kozijn Aloïs en oproep doet aan zijn gekende bereidwilligheid. Den weinigen tijd, waarover gij beschikt hebt op Hollansch grondgebied, zijn toegewijd geweest aan dien brief daar valt niet aan te twifelen. Ik van mijnen kant wil mij ook ganschen uwen dienst stellen. Hebt gij soms onder uwe familie of vrienden, iemand waar men niets meer van gehoord heeft en gaarne zou weten wat er van geworden is? Stuur mij zijn adres en dadelijk zal ik de nodige opzoekingen doen. Hoe aangenaam het voor mij is iets te vernemen van mijne vrouw, kind of familie kan ik niet zeggen, daarbij, weet ik dat gij met de zelfde gevoelens bezielde zijt wanneer gij nieuws van uwen beminden zoon ontvangt. Gelief zoo goed te zijn het volgende aan mijne vrouw of goede ouders te melden: Dat ik geen gebrek lijd aan niets en nog wel voorzien ben in Kas, dat ik hunnen minnelijke brief van 8-7-15 zeer wel ontvangen heb en er zal op antwoorden zoodra Omer mij zal tijding gedaan hebben en verzekerd ben over den toestand van De Bruyne Charles, in afwachting dat ze gerust zijn alles gaat heel goed met mij. Wat ben ik gelukkig te vernemen in elken brief dat gij op de Langelede door de bezetting niet te veel te verduren hebt. Het heeft mij oneindig veel genoegen gedaan eene Kaart van Alfons te mogen ontvangen, uit zijn schrijven kan ik opmaken, dat hij de toekomst aanstaart met flinken blik en vol vertrouwen. Ik houd veel aan uwen zoon omdat hij zooveel eerbied voor zijne lieve ouders gehad heeft daarom durf ik hopen dat de Almogende hem zal blijven beschermen en eens welvarend in uwe armen zal terugvoeren. Ja, als ouders moogt ge er fier over zijn want als echte vaderlander, als vlamming en als Kristen, heeft hij zijn vaderland verdedigd. Het is wat anders als al die lamzakken die nooit een geweer behandeld hebben. Laat ons de zachte hoop koesteren van weldra het geluk te mogen hebben behouden huiswaarts te keeren en de verdiende eer te genieten. Wij zoowel als die gouden epauletten en blinkende sabels dragen, hebben er recht aan, immers er is geene ware grootheid in dit leven dan die van het offer, en het offer van zijn leven is het grootste van allen omdat het al de andere in zich bevat.

Voor ongefrankeerde brieven moet ik niets betalen maar gij moet altijd S.M. op de plaats van den zegel schrijven. Hopende welhaast het groot genoegen te hebben elkander terug te zien intusschen tijd zend ik twee dikke kussen aan vrouw en kind en aan u allen de minzaamste groeten van uwen Kozijn

(handtekening onleesbaar)

Juist op het ogenblik dat ik den brief wil sluiten wordt mij uwen snelbrief van 12den dezer besteld. Gij kunt begrijpen met welk plezier ik de gelegenheid inzie om u nuttig te zijn. Ook vandaag nog ga ik twee brieven schrijven om inlichtingen doch die menschen zullen wat geduld moeten hebben aangezien ik wel twaalf dagen op antwoord moet wachten.

zie 1ste blad

Het bijzonderste is dat ik er hun van op de hoogte zal brengen daar mogen ze op rekenen. Indien ge nog schrijft stuur nooit geenen snelbrief meer, hij blijft in tijd van oorlog zoolang op weg als eenen gewonen brief dus is het geld wegwerpen nietwaar?

9. Brief van 22-7-1915

Beste Ouders-Br. en Zusters

Uwen brief van 3e II. goed ontvangen antwoord ik u met wat vertraging, ik heb 4-5 dagen gewacht van terug te schrijven daar ik tusschen dien nog een schrift verwachte als antwoord op de portretten die ik u heb verzonden, ziet daar de schuld van het lang weg blijven van deze.

Zeer tevreden ben ik te vernemen dat gij in Holland nog altijd het middel vind van

alles weg te steken zonder het in 't bereik der moffen te brengen, zooals het hooi hoop ik wel dat gij ook den anderen oogst in veiligheid zult kunnen brengen, ik hoor ook dat het daar wat ruim gedroogt heeft dat hebben wij hier genoeg ondervonden doch hier kan het er beter tegen. Zulk weer is overigens het beste voor ons, toch denk ik dat wij het niet lang meer noodig zullen hebben. Naar alle meening zal het binnen eenige maanden wel een einde nemen, mocht het waar zijn !

Over eenige dagen heb ik den brief terug ontvangen van Léon met de portretten van u die ik hem had verzonden alsook zijne Photo getrokken op aëroplan, diene kerel blijft nog altijd maar den zelfden grapenmaker. Hij was toch zoo tevreden u allen eens te zien en schrijft : Victor is toch wel nen kerel hé, hij zou te voet naar Amerika gaan met zijn peerd moest het er op aankomen, ook had hij op 2 dagen 14 brieven ontvangen, hij sprong bijna tot in de wolken want er waren er 4 bij uit Gent, vergeet dus niet zijne complimenten te doen aan de Familie en zijn cameraden.

Zoohaast ik uw schrijven ontving heb ik mij ook direct aan 't werk gezet om bericht te geven aan mijne vrienden van hunne familie in uwen brief vernoemd. Zij danken u allen om te meer voor uwe dienstwilligheid.

In dezen brief zult gij een vinden voor Beni, alsook een van Julien Van Hoorebeke van Eecloo naar het adres op den brief staande. Deze krijgt maar moeilijk meer nieuws en vraagt of het mogelijk zou zijn deze te huis te doen bezorgen gelijk hoe, zij zullen altijd zeer wel gekomen zijn in zijn huis, maar gelijk ik u nogmaals herrinner stelt gij zelf er u niet voor in gevaar, gij moet mij maar juist laten weten wat gij er van denkt of het zal gaan of niet.

Naar het schijnt is alles goed afgelopen met Fanie daar ben ik tevreden van want ik had er wel wat weerwil van verwacht, als het zoo is zullen zij er heel zeker niet slecht mede zijn, zij is zeker bijna 2 meters hoog ?

Veel nieuws van ons mag ik u niet schrijven doch weest verzekerd dat ik het hier nog altijd bijzonder goed stel en verlang eens van dat front te mogen gezond terug keeren waarop ik nu al bijna 1 jaar op zit zonder eene uur exent (?) te zijn geweest. Zulke mannen meen ik zijn toch wel Oorlogsmannen. Als wij 't geluk hebben eens malkander in vrijheid weder te vinden zal ik u wel nieuws weten te vertellen. 't Zal er voorzeker op geenen wagen op aankomen.

Dus Beste Ouders, Zusters en Broeders eenen warmen handdruk van verre, met de hoop op 't blijde wederzien binnen korten tijd als 't God belieft.

Uw Verkleefde Zoon en Broeder
Alphons Creve

Het kaartje dat gij hier vind is als souvenir voor de kleinen. Dit vinden wij in pakken tabak ons van Engeland gezonden.

Wat het timbren van brieven betreft nu de laatste maal stond er een T50 op de enveloppe doch heb wederom niets moeten betalen, mijn gedacht is dat gij misschien best zoudt frankeeren.

Zooals gij voorgaand zult gezien hebben mankeert nog voor eenen nieuws, voor de Somer van 't H. Hart. Laat mij weten of er geene mogelijkheid voor bestaat.

A.

10. Brief van 15 en 19-8-1915

Beste Ouders, Broeders en Zusters

Uwen brief in volle gezondheid ontvangen antwoord ik u nogmaals met veel plezier en dank God die ons standvastig toelaat met malkander te briefwisselen.

Ik verneem dat gij het geluk hebt gehad met Victor en Martha bij Alexander's om uw hooi te rijden dat gij naar het schijnt noodig had, zij moeten toch soms nog wat toegevend zijn, dat zij u dat toelaten, dat de kermissen afgeschapt zijn kan ik goed aannemen, toch schijnt gij daar nog eenen gelukkigen dag gehad te hebben die mocht ik er maar bij geweest zijn mij zooveel plezier zou gedaan hebben als gelijk welke kermis, want in zulke tijden zijn ... .. Het is mij ook zeer aangenaam te vernemen dat Frans en

Martha naar Gent zijn geweest om hun gerust te stellen over mij en Léon en alzoo er in gelukt zijn nog eens wat complimenten van mijne Vrienden mede te brengen, vergeet niet van mijnen kant hun dezelve over te maken. Hebt ook veel dank van Somers die uiterst tevreden is voor het goede dat gij hem doet ; volgens ik hier zie heeft Moeder Marie en Bertha er nog een schoon nestje gevangen heeft. Ik geloof dat het zal gaan beteren want vroeger konden wij maar slecht aan zulken hoop geraken, ook maakt gij er tegenwoordig veel geld van naar ik zie, op het geld dat ik ontvangen heb zult gij zeker al antwoord hebben, daar ik hoor dat gij mij eenen nieuwjaar wilt zenden van Tante Mie en Tante Vineken wil ik u niet meer doen wachten want 't zal wellicht nog eens nieuwjaar gaan zijn, maar met veel plezier zal ik hem ontvangen en dank hun hartelijk op voorhand. Ik hoop toch wel dat ik zoo gelukkig zal zijn om deze voor toekomstige jaar zelf af te halen.

Aanveerd mijne hartelijke groeten met de complimenten van Smetjen, Beni en Medard.

Uw Zoon Alphons

den 19-8-1915

Daar ik mijn antwoord van 15en II. niet kon verzenden voor dezen datum kan ik nog met dezelve mij bedienen voor te antwoorden op den uwen van 7-8 die mij laat vernemen dat alles goed is toegekomen, en gij wel denkt deze van Van Hoorebeke op zijne plaats te krijgen. De Bruycker zal ik ook inlichten, ik zie dat gij zooveel als ik uw beste doet als het er op aankomt om een plezier te doen, van Tante Rosalie heb ik nieuws gehad met Louise. Ik tracht al om mijnen souvenir te mogen komen halen want eens wij dat mogen doen zal het wel beter zijn als nu. Gij vraagt naar nieuws over Maurits Hulstaert, deze moet in 10ste zijn doch heb zijn adres niet. Aanstonds schrijf ik naar Léon en zal trachten dat alles te spoedigste gaat ; den oogst is vroeg binnen naar 't schijnt en goed ingedaan. Laat mij met tijd en stond eens weeten hoe het dienaangaande is of zij hem niet afhalen, ik heb u gevraagd waarbij het kwam dat Alf. Alexander geen nieuws meer kreeg, dat alles is weer goed gekomen ? Hij heeft sedert dien al eens 3 brieven op 8 dagen tijd ontvangen, gij hebt er veel complimenten van, gij zult hierin nog eenen brief van Leopold Stevens vinden die ik juist kom te ontvangen, hij heeft reeds van u een gelijkige gehad, doch denkt dat zijne brieven niet te huis komen aangezien hij geen antwoord krijgt op 3 die hij al verzonden heeft, dus als het u mogelijk is tracht van aan zijn verzoek te voldoen want hij zou gaarne wat geld hebben naar hij schrijft. Zijn adres : 7me de Ligne - 3/3 : 2eme Division d'Armée Belge.

Van Pierre Heyns heb ik ook eene kaart ontvangen. Hij is tegenwoordig niet al te ver van mij en hoop hem wel eens te zien. Hij heeft ook nog op tijd wat nieuws van hun. Aanveerd de hartelijkste bedankingen van Julien Van Hoorebeke en de complimenten van Léon die zoewel als ik van iedereen uit Gent wat nieuws heeft ontvangen. Albert en Georges Swartelé zijn hier bij mij geweest en stellen het nog goed. Anna is hier moeten van hem weg gaan en is dus in Frankrijk. Hij denkt van er eens in congé te gaan. Doet de complimenten van beide aan hunne Familie. Ontvang mijne groeten in volle gezondheid Tot later. Uw zoon Alphons.

11. Brief van 31-8-1915

Beste Ouders Broeders en Zusters

Uw schrijven van 19-8 zeer wel ontvangen alsmede den récommandé van Mr Lauret met de 15 fr. in, antwoord ik u nogmaals met veel plezier.

Zooals ik bemerk blijven wij Goddank nog allen in eene uitstekende gezondheid, laat ons altijd hopen dat wij het zoo tot het einde mogen trekken ; Gij schrijft over den brief van Louise. Deze had ik toegeplakt met 't gedacht dat gij hem toch moest doen smokkelen en als gij eens naar Gent gaat gij hem toch zult zien. Deze van de Somer voor Laura V.P. zat zeker ook wel in de Enveloppe voor Louise, enfin tracht alles op zijn plaats te krijgen dat is 't voornaamste. Hartelijken dank aan Tante Vineken en Tante Mie, voor hunnen grooten Nieuwjaar alsook van wege Smetjen aan wien ik ook wat paart gegeven heb, ik zie dat gij weer al gereed zijt om op te sturen, doch nu kan ik voor eenen tijd voorts, moest

het zijn dat gij naar de plaatte niet meer moogt gaan, dan kunt gij nog wat opzenden. Ik zal dan zelf er zorg voor dragen, gebruiken doe ik toch maar als ik het noodig heb, gij schijnt daar nog al geld te maken en 't viggens kweeken gaat goed vooruit naar ik zie. Het nieuws van de Stée van Coralie M. is veel verbeterd. Doet de gelukwenschen van mijntewege aan Frans De Winter en Bertha. 't Is te hopen dat hij hem wel wat zal beteren daarmee. Ik heb hier gisteren bij Peerken geweest alsook bij J. David zoon van Léo en Remi Van Bastelaere van wien gij allen veel complimenten hebt, met verzoek deze eens te doen aan hunne Familie. Ik heb gehoord dat er nog eens samenkomst is geweest voor de paarden den 16 II. Bij een volgend schrijven geef daar eens wat uitleggingen over a.u.b. Eenen warmen handdruk van Uwen Zoon en Broeder

Alphons Creve

12. Brief van 20-12-1915

Belgisch front 20-12-1915.

Allerbeste Esther

Wat geluk U na zoo een lang afscheid eens rechtstreeks eenige regelen nieuws te kunnen sturen, complimenten mede geven dat kon ik altijd doch naar U schrijven wist ik niet dat het zoo gemakkelijk was, 't is Germain (De Ceuckeleire) die mij na 16 maanden op den schouder klopte na de Mis, en zoo onder 't vertellen van veel nieuws dat hij zelf nog had bijgewoond, en van uwe gesteldheid ook uw adres overgaf, dat ik veronderstelt stond te kijken bij zijn eerste zien moet U zeker niet zeggen als gij zult hooren dat het jong en teeder manneken, nu zoo iets van 80 kg weegt naar mijn gedacht.

Wat ik U van mijnen toestand weet te vertellen is dat ik, zoowel als hij al eenige kilos heb bijgekregen en eene uitstekende gezondheid geniet maar natuurlijk, 't is zoo wat oorlogachtig, daarom maken wij er precies niet te veel verdriet in en scheppen moed zooveel mogelijk, maar ! als de dag eens zal gekomen zijn dat wij elkander zullen wederzien 't is te hopen voor altijd, zal het een ander leven zijn, nietwaar ?

Over den legertoestand mag ik natuurlijk niet veel gewagen, maar doet de complimenten aan Papa dat het spijtig is dat hij niet wat jonger is, ik weet dat hij nog al liefhebber van biljardspelen is, juist iets wat men hier bijna dagelijks speelt, de bollen botsen wel wat onzacht, maar gezien hij nog nen forschen arm heeft zou hij misschien na zich wat geoeffend te hebben er toch eenigzins weg mede kunnen, hij kan er zelf over beraadslagen doch als er maar zooveel geweld bij is dan in onzen schooltijd (met den regel op ons vingers) dat hij maar daar blijft tot de bollen op zijn.

Nu, Beste Esther, zal ik misschien daar wat laat aankomen, maar vergeef mij, ik kan toch niet laten U allen uit ganscher harte een zalig en gelukkig nieuwjaar te wenschen en wel den wensch van binnen korten tijd den zoolang verwachten Vredesdag te mogen viëren, wil zoo goed zijn aan ieder in 't bijzonder in mijn plaats deze te vervullen en hun elk eenen warmen handdruk te geven. Wanneer toch zullen onze armen lang genoeg zijn om dit zelf te doen ? Insgelijks verzoek ik U mijne groeten over te doen aan mijne Ouders, Broeders en Zusters en een van de hierbijgevoegde Portretten bij mogelijkheid hun te overhandigen, het andere houd gij bij U te huis als gedenkenis van een uwer trouwe Vrienden.

Denkende dat alles in goede gezondheid U zal aantreffen en een klein antwoordje verwachtend eindig ik met de complimenten aan mijne Vrienden U bekend alsook aan Meester Lauret. Uw altijd trouwe Vriend en Oorlogsman. Alphonse Crève
Zeg bij ons dat nog gelijke Photo's voor de Familie zullen volgen. A. Creve

13. Brief van 22-12-1915

IJzer - 22-12-15

Geachte Vriend Cyriel

In 't laatste schrijven van mijnen Vader gezien hebbende, dat het mogelijk wel een einde zou genomen hebben om in Holland te gaan, en waarin hij schrijft, dat ik maar voortdurend naar uw adres mijne brieven moet sturen, verstout ik mij voor de eerste maal dit te doen, volgens zijn zeggen kunt ge alles genoeg aan elkander overmaken, met antwoorden moet gij U niet veel bekommeren, daar hij mij op voorhand verwittigd heeft dat dit zoo gemakkelijk niet meer zijn zal, en ik over hunnen toestand toch zeer gerust ben, ik meen wel dat het hun genoeg zal voldoen met door U mijnen goeden staat van gezondheid te vernemen.

Iets wat ik U ook zou willen verzoeken is, van mijne Ouders bekend te maken dat ik in congé geweest ben met Van Herzele bij Gustave Mingers en Leo Van Assel en wij ons daar wonderwel vermaakt hebben, 't is ginder dat wij sedert 't begin van den Oorlog, voor de eerste maal onze broek hebben afgedaan voor te slapen en dus de eerste maal dat wij in een bed gelegen hebben ; doet hun veel complimenten van Gustave en het gezin Van Assel en bijzonder aan mijne Zusters van de 2 dochters van Léon Emma en Maria.

Hierin zult U de Portretten van eenen vriend vinden, tracht deze ter bestemming te brengen a.u.b. indien gij best acht van nog te wachten, want, binnen eenige dagen zullen er denkelijk volgen van dezès broeder en van mij kunt U dit doen. Wilt in mijnen naam de wenschen van een gelukkig nieuwjaar geven te huis en aan de Familie hetgeen ik U en uwe goede Marie die mij zeker nog wel kent van vroeger tijd ook wensch, met de goede hoop malkander weer te zien in korten tijd. Vraagt eens of zij te huis voor mij iets trekken, naar men hier zegt zou dit moeten zijn als in vreedestijd. Het geld voor mij en Léon den 30-11-15 verzonden is zeerwel ter bestemming gekomen. Aanvaard, de innige groeten van Uwen Vriend Alp. Creve.

1916

1. Brief van 20-1-1916

Mijn beste Esther.

Ge kunt niet gelooven met wat vreugde ik beide uwe brieven van 4en en 12en II. heb ontvangen, de eerste is mij maar 2 dagen vroeger aangekomen dan de andere dus antwoord ik U nu op beide, om reden dat ik altijd in afwachting blijf van mijne overige Photo's die uit Frankrijk verzonden zijn en reeds 6 dagen in vertraging zijn, nu mag ik niet meer uitstellen daar ik verneem dat gij gaarne omtrent alle 8 dagen teeken van leven zoudt willen zien.

Nu, Esther, moet ik eerst over uwen eersten brief eenige inlichtingen vragen, die mij als antwoord schijnt op eenen brief die ik naar C. De Moor heb gezonden, zoo ja, zult ge mij een groot plezier doen te laten weten of de 2 Portretten van mijnen makker Edmond De Somer goed zijn aangekomen, en of zij ter bestemming gekomen zijn, in geval van niet, wil de goedheid hebben eens te vragen of deze hun wel besteld is, want het schijnt me lang dat ik daar iets op terug krijg. U, moet ik ten zeerste danken voor uw spoedig antwoord !

Veel lof verdient ge nog voor de melding van de goede toestand mijner geliefde Ouders, Broeders en Zusters bij wien gij volgens uw schrijven zelf geweest zijt, alsmede van uw gezin van wien ik toch zoolang zonder eigenhandig nieuws ben gebleven, doet hun nogmaals mijne groeten van volle gezondheid en zegt aan mijne Familie dat ze gerust blijven over mij, dat we hier tegenwoordig zoo slecht niet zijn als ze wel denken, want ge moet weten dat ik ook al 16 kg verzwart ben sedert ik in den Oorlog ben.

Wat ge mij daar schrijft over Madeleine, daar sta ik waarlijk verstomt van I 'k wist

zelfs niet voor ik den koster gezien had, dat u al 't huis gebleven waart. Als dat nog wat duurt zullen we zeker malkander niet meer bekennen ? Daarom verlang ik al tegen Paschen om toch eens uwe geliefde wezens terug te zien.

Nogmaals, vele complimenten aan allen en goede hoop op 't blijde wederzien.

Alphonse

N.B. Als u op de Langelede soms komt, wil eens zonder fout mijne groeten doen aan Arthur Bonte.

2. Brief van 10-2-1916

Beste Esther.

Hoewel het een 3 tal weken geleden is dat ik nieuws van de streek gehad heb, denk ik toch niet dat er daar veel verandering gekomen is, maar zet mij aan 't werk voor de gerustheid mijner Familie en, om mijn laatste schrijven eene kleine verbetering te geven.

Gelijk ge mij geschreven had, dat ik wel een briefje voor 't huis mocht bijvoegen heb ik toch nog uit voorzichtigheid voor U dit niet durven doen, nu, na mij bedacht te hebben denk ik, dat er daar geen gevaar aan is, immers, kunt ge 't niet afgeven als het toekomst, gij kunt het nog altijd lezen en dan overzeggen.

Van Pierre Heyns-Haemers, ontvang ik juist antwoord op een kaart, door mij verzonden, en met welker gelegenheid hij mij vraagt om hem bij mogelijkheid behulpzaam te willen zijn voor 't verzenden zijner Photo, dus heb ik hem, op uw goedheid betrouwende, uw adres opgegeven, deze laat ik als waarschuwing dienen voor de U in 't kort te verwachten brief van voornoemde. De Portretten van mij waarvan vroeger spraak is geweest zijn mij nog niet toegekomen, waar zij zoolang blijven weet ik niet, binnen een 10tal dagen daarover beter nieuws, want overmorgen vertrek ik opnieuw in congé bij Gustaaf Mingers, en zoo zal ik mondelings over de zaak kunnen klappen.

Zoudt gij, Goede Esther, mij soms niet kunnen laten geworden of den brief, over een 2tal maanden door Beni Van Heirzele naar Cyriel De Moor gezonden is toegekomen, er staken 2 Portretten in en vroeg naar geld, tot heden heeft hij er nog 't minste antwoord op te krijgen. Kunt U mij ook bij een spoedigste antwoord niet zeggen of de burgers, binnen België zooals van mijnen thuis met Brussel kunnen corespondeeren.

In afwachting van een goed antwoord op deze en eenen gemeenden dank op voorhand sluit ik met de goede hoop U binnen eenige weken allen te mogen zien, ook veel complimenten aan Papa, Mama en Zusters.

Alphonse Creve

N.B. Ziet niet naar 't geschrift, den ransel dient als lessenaar en den ... arm als bank.

3. Brief van 10-2-1916

Beste Ouders Zusters Broeders en Familie

Ik ben zeker dat ge allen al zeer tevreden zijt als er u wat vertelt word van 't Hollands over mij maar zelf wat mogen lezen is zeker wel aangenamer, daarom voeg ik hier bij deze van Esther op hare toestemming een stukje schrift met nog eens wat complimenten voor eenige vrienden, de onderlijnden zou ik willen dat ge ze zeker niet vergeet.

zij zijn *Jean De Beule*, die dikwijls geschreven heeft en nog nooit van iemand antwoord kreeg, *Camiel Helderweirdt*, zijnen laatst geschreven brief weergekeerd, Frans De Caluwé, Alphonse Fierens, *Béni Van Heirzele* die als ik de 2 laatste Portretten verzonden heb, er 2 gelijkkige van hem naar De Moor gezonden heeft en tergelijktijd naar geld vroeg doch nog geen antwoord gehad heeft. Nu iets anders, gij weet zoo goed als ik dat de beste het liefste gezien worden gelijk waar ze komen, zoo ben ik met Smetjen hier ook in een huis gekomen over geruimen tijd waar wij als kind bij Moeder behandeld zijn. 't is bij een vrouwken die reeds 4 maal 25 gepasseerd sinds verleden jaar en door hare kleindochter sinds jaren verzorgd word ; gij zult misschien verstomd staan als ik u zeg dat (Metjen) gelijk wij ze noemen, mijne (Maldeghem (krant)) zonder moeite nog leest, en naait, alles met het bloote oog, al wat men zegt onder malkander hoort en verstaat en 't is toch zoo,

zelfs begon ze over eenige dagen ons nog uit te lachen dat we niet dierven zingen en ze begon 't liedje van ('t Kwezelken) dat ze nog kan van vroeger zelf aan te halen, en zonder ooit ziek geweest te zijn of zonder ooit eens te brommen blijft Metjen ons altijd trouw bij, en telkens wij 't huis uitgaan, zegt ze : Ziet dat ge altijd uwe weesgegroet onderhoud, jongens. Als ik daar ben waan ik mij in 't huis van Tante Tréze, den tijd dat Marie er bij was, want beter meisjes als hare kleindochter Augusta, kunnen er ook niet bestaan, om dit een weinig te vergelden, vraag ik uwe hulp, indien het mogelijk is, om aan den Broeder dezer laatste die te Brussel gevestigd is, wel de complimenten te bezorgen van zijne gansche Familie Ouders, Broeders, Zusters en al de leden dezer die zonder uitzondering allen in beste gezondheid zijn, bijzonder kunt ge hem deze melden van zijnen Broeder Maurits en Metjen, waar hij zeker meest ongerust over is. Kunt ge dit per brief niet doen, misschien zijn er vertrouwbare personen die van tijd naar de stad gaan en met wien ge wel iets kunt medegeven. Het adres van bedoelde is :

Mr. Rémi Veramme - Boucher - N° 18 Boulevard d'Anvers n° 18 Bruxelles
na ontvangst van deze tracht mij a.u.b. een klein woordje over den uitslag van deze zending te laten toekomen. Jozeph Marcelis vraagt ook nog eens zijne groeten te doen aan Van Hecke's. ook Jozeph Béni, St Amantsberg bij wie ik voor de eerste maal geweest ben, is zeer goed.

Denkende U al genoeg te vervelen met al deze vragen zal ik maar beginnen eindigen met het goede nieuws dat ik overmorgen voor de 2e maal in congé ga met A. Alexander bij Léo Van Assel, en denk met Gods hulp den 3en keer naar huis te mogen komen, na mijne terugkomst kan ik misschien nog wat van ginder vertellen.

In uitstekende gezondheid, vol courage en hoop op de toekomst druk ik U allen de hand van over 't klein rievierken en blijf

Uwen toegenegen Zoon en Broeder
Alphonse

N.B. Martien is ook reeds lang terug bij ons en Sergeant genaamd dus veel complimenten in Gent.

4. Brief van 24-2-1916

Beste Esther.

Het geluk U te mogen antwoorden op uw schrijven van 11en II. valt me nogmaals te beurt. Met veel liefde doe ik dit, gezien gij in den huidigen tijd den troostengel voor mij en mijne Familie zijt.

Dank voor de goede bestelling mijner Photo's. Binnen enkele dagen zal ik trachten de overige op te zenden die mij nu even besteld zijn, moeilijker als de vorigen zal dit zijn, niettemin hoop ik ze tot daar te krijgen.

Het geld (40 fr.), waarvan spraak in uwen brief, is me reeds geruimen tijd toegekomen, en heb dit bijna 2 maanden beantwoord, naar Léon De Blok, meen ik. Hebt gij al mijn schrijven van rond 10en dezer gehad ? Nog niet 't minste is aan *Van Heirzele*, besteld betreffende zijn gevraagde naar De Moor. Wil U wel mijn hartelijke gelukwensen aan Oncel Victor overbrengen, als hij denkt nog eenen Prins, te koopen, zegt dat ik me als Peter aanbied. Of 't geschenk van mijne Meter, dat, weet ik, geruimen tijd gereed was gemaakt voor onze komst, welkom zal zijn hoef ik niet te zeggen. Het duurt waarlijk te lang voor wij ze zelf komen halen.

De groote verandering aan de grens was me al door makkers bekend gemaakt ; 't Moet daar zeker nog al iets zijn met dienen warreboel voor vele menschen, voor U zal het zeker verbeteren, doch er zijn slechteren.

Waar ik slecht aan uitkan is, dat gij niet meer in België kunt en toch denkt mij nog nieuws van huis te doen geworden. Lukt het, zooveel te beter.

Dat op de Langelede nog alles goed is, en bijzonder te huis, doet me waarlijk plezier. Met mij is het niet slechter, hoor ! De complimenten aan Madeleine, dat ik zal maken dat ze haar zomerverlof te huis kan doorbrengen. Victor Colpaert, oud Casteleyn, van M. Poullier, vraagt mij of er geene mogelijkheid zou bestaan zijne groeten te doen aan ge-

noemde H. en vrouw Colpaert, die nog op het hof zou zijn. Dit vertrouw ik aan U. Blijf gerust dat ik me niet beschaamt zal toonen moest ik iets te kort hebben.

Mijne groeten aan allen en tot verder nieuws.

Alphonse.

N.B. Laat me a.u.b. weten of mijnen brief van rond 10en II. voor te huis hun is kunnen besteld worden. Alph.

5. Briefkaart van 28-2-1916

VOORKANT

Stempel : Postes Militaires Belges

CENSUUR GEPASSEERD

Adres : Monsieur Lauret - De M., Hoofd der School, Overslag, Zeeland Holland.

Afzender : Mr. Alphonse Créve - A. 103.1/I Armée Belge

ACHTERKANT

Beste Esther

Nauwelijks 8 dagen na het uwe heb ik reeds het schrijven van mijn huis ontvangen. Wat plezier voor mij zoo uit ieders hand eenig nieuws te vernemen ! Deze voorloopig om hun te overtuigen van de goede bestelling hunner aller schrift, zult U, hoop ik, ten spoedigste bekend maken ; Een antwoord aan ieder zal volgen, maar heb nu nog geenen tijd, misschien binnen 4 à 5 dagen. Over Richard Fierens mogen zij ten zeerste gerust zijn, ik weet goed waar hij is, veel beter als hier zelfs.

Ontvang mijne groeten voor Familie, vrienden en kennissen. Met vriendschap gegroet
Alphonse

6. Brief van 1-4-1916

Beste Juffer.

In deze zult u gesloten vinden 2 Photo's van mijnen makker met een van mij. Misschien zult ge wel zien dat hunne bestemming is (van de makker) een voor mijne Meter en een voor te huis. Wat de mijne betreft ik had ze geschikt voor Tante Marie, Nonkel Victor en Nonkel Léon, nu ik zie dat den aftrek er van gedaan is voor Familie en Vrienden mogen zij erover beschikken naar goeddunken.

Eenen goeden dag van de hier ingesloten die zich gereed maken om te volgen.

Uwen innigen

Alphonse Créve

B. 42. 1/I.

Armée Belge

7. Brief van 1-4-1916

Geachte Jr. Esther.

Deze Photo's die ik U reeds geruimen tijd beloofde te zenden, zijn eindelijk onder enveloppe geraakt.

Denkende dat deze U goed zullen besteld worden, verwacht ik een klein woordje erover ten spoedigste.

Op voorhand dankende voor de bestelling op plaats

Groet ik U

Alphonse

In 't geheel zijn er 3. Portretten van mij en 2 van Desmet.

Alphonse

8. Briefkaart van 3-4-1916

VOORKANT

Censuur gepasseerd

Adres : Den Heer Lauret - De M. - Hoofd der School - Overslag - (Zeeland) Holland

Afzender : Alphonse Crève - B. 42. 1/I - Armée Belge

ACHTERKANT

Jr. Esther.

Over 3 dagen heb ik op uw adres 3 gelijke Photo's (van mij) aan deze welke ik U laatst zond, en 2 van mijnen makker Desmet, gestuurd. In geval zij nog niet besteld werden kunt gij ze dus in 't kort verwachten en mij het plezier doen mij zoo gouw mogelijk ervan te berichten. Het pakje waarvan gij sprak is tot heden nog niet in 't zicht van de belanghebbenden. Een kaartje staat U na ontvangst daarvan te wachten. Op de vraag door mijn Ouders of ik nog de gazet „'t Getrouwe Maldeghem" voort verlangde, heb ik zeker vergeten antwoorden, Sedert Maart, komt ze niet meer tot mijn groot plezier want, in plaats van 2 per week kwam er nu nog één en nieuws uit de streek was in de drukmachine gebleven, dat ze dus gerust zijn.

Mijne groeten aan Papa, Mama, Laura en te huis met eenen warmen handdruk van
Alphonse Crève

9. Getuigschrift voor aanvraag hulp voor landbouw in Frankrijk, van 5-6-1916

République Française
Mairie de Cires-lès-Mello
Département de l'Oise
Arrondissement de Senlis
Canton de Neuilly-en-Thelle

A Cires-lès-Mello, le 5 Juin 1916

Le Maire de Cires-les-Mello, soussigné, certifie que Mr Mingers Gustave cultivateur au Tillet hameau de Cires les mello, à la tête d'une culture assez importante, sollicite une permission du soldat Alphonse Crève B 42 1/I Armée Belge en campagne pour l'aider dans ses travaux de fenaison pendant la durée du congé que l'autorité militaire voudra bien lui accorder.

En foi de quoi, j'ai signé le présent certificat

Le Maire : Bailly

VERTALING

De burgemeester van Cires-lès-Mello, ondergetekend, verklaart dat de heer Gustaaf Mingers, landbouwer in Tillet, gehucht van Cires-lès-Mello, hoofd van een belangrijk bedrijf, om een vergunning verzoekt voor soldaat Alfons Creve B 42 1/I Belgisch Leger te velde, om hem te helpen bij het hooien gedurende de duur van het verlof dat de militaire autoriteiten hem zullen willen toestaan.

In de hoop waarvan ik het onderhavig getuigschrift getekend heb.

10. Brief aan Pierre (Heyns) van 6 Juni 1916

Geachte Vriend Pierre

Ja waarachtig nog meer verwondering dan den vorigen keer bij 't vernemen dat gij reeds uwe vroeger bekleede plaats verlaten hebt. Niettegenstaande verheugd het mij ten zeerste dit te hooren gezien ik wist wat gij verlangde, maar de reden van uw vertrek moet voor een hart als het uwe, waarvan ik maar gedeeltelijk het karakter ken pijnlijk zijn. Toch moet gij U daarom niet laten vernederen en maar even denken wat „militarisme" is, iets waar gij beter van op de hoogte zijt dan ik, en overtuigd zult ge zijn dat na den Oor-

log, zulke (grapjes) uw *eer* bij onze geliefden met goede harten moeten bij brengen. Reeds hebt gij de bestatiging ervan kunnen opmerken aan uwen Adjt. Daarover nu genoeg, kan ik niet anders dan U 't meeste geluk voor eenen nieuwen dienst wenschen die beter op uwe zachtheid gelijkt, zelfs verwacht ik heel korts dit bericht. Wat ge over onzen „Sec-teur“ gehoord had, was geenszins onjuist, doch voor 't oogenblik mag ik zeggen dat het hier merkelyk verstillid is alhoewel er altijd betere plaats en zijn, dit doet mij weinig verdriet aan, op Gods betrouwen stel ik mij gerust, en zoo terug keeren in zijne Familie zal wel de grootste eer zijn.

Van Overslag, heb ik tot heden de overtuiging dat te huis alles goed is maar het rekwireeren van alle waren neemt nog toe. Uit Gent ontving ik gister ook een langen brief van mijne Meter, en oude kennissen uit den goeden tijd. Hij was in Januari (den 6en) langs Baarle-Duc verzonden. Dus, Beste Pierre, wacht ik ongeduldig de overmaking af van uwen naam zooals ik hem ergens kende met een nieuw adres.

Aanvaard de aangeboden groeten en hand van uwen trouwen

Alph. Créve

11. Briefkaart van 29 (?) juni 1916

VOORKANT

CENSUUR GEPASSEERD

Adres : Den Heer E. Lauret De M. - Hoofd der School - Overslag (Zeeland) Holland

Afzender : Alp. Créve B. 42 1/I A.B. En Campagne

ACHTERKANT

Esther

Dank voor uwe kaart van 20en dezer. Léon is over eenige dagen in mijne nabijheid gekomen, gisteren zag ik hem eerst en zegde dat hij zijn adres U reeds zond. De vraag die hij deed naar tabac, is misschien ook ter bestemming, hier raad ik U aan deze naar een Comiteit, in Holland te zenden, zoo komt het hier goed terecht. Vele pakjes bleven er achter die door personen rechtstreeks naar ons werden gezonden. Binnen kort zend ik de Photo van ons beiden met Smetjen en zal trachten dat gij ze kunt doen bestellen te huis. Hebt ge mijn brief van 24en dezer ontvangen.

In afwachting van nieuws, na de reis van Zr Irma bied ik U onze groeten aan allen

Alphonse Léon en Smetjen

12. Brief aan Pierre (Heyns ?) van den 2 Juli 1916

Waarde Vriend Pierre.

Gaarne ontving ik uwen brief, 't was 't grootste genoegen dat ik hebben kon te mogen lezen dat U in betere voorwaarden bevind. Tracht uw beste doen om uwe eer die van zulke als gij nooit mag geschonden zijn en gelijk ge U op de hulp van den Goeden betrouwd zal uw plan, zijt gerust, niet mislukken.

Op uwe kaarten uit Tours, gaf ik geen antwoord, ik was nog wat ontrouwig over 't juiste van uw adres, misschien zal dit U al wat onrust gebaard hebben, toch 't hoeft niet, 'k bevind mij nog in denzelfden goeden staat. Iets wat ik zeggen mag is, dat het hier gelijk de Piotten zeggen ... scheef begint te zitten, er word niet anders als van vooruitgang gesproken en 't onweer geeft zich leelijk uit. Daar niet te veel op gedacht, ik heb nen goeden Engelbewaarder en 'k hoop dat hij voor mij in 't heetste zooals in 't koelste zorgen zal. Moest het dat mij een ongeluk overkomt Beste Pierre, en gij er van op de hoogte zoud zijn, dan betrouw ik mij op U om mijne Familie hiervan voorzichtigheidshalve te verwittigen, immers, ik zou 't aan geen beter kunnen vragen volgens mij.

Mijnen Neef Léon, is over een achttal dagen ook op 't front aangekomen (in 23ste) 't is nog altijd den zelfden kluchtigaard maar heeft al eens zijne oogen opengezet zulle ! 't is hier geen instructie kamp op 500 km. achteraan zegt hij. Te meer dat hij ginder zo'n aangenaam leven had.

Wil wel mijne groeten aan Van De Putte doen en zegt dat ik niet vergeten zal zijne

complimenten te doen geworden aan zijne vrouw.

Pierre, ik moet sluiten want 't is hoog tijd om naar de Mis te gaan en dezen avond naar 't spel.

Hand en groeten

Alp. Créve

B 42 1/I - Armée Belge En Campagne

N.B. Uwen brief was geopend door de C.M. A.

13. Briefkaart van 21-7-1916

VOORKANT

CENSUUR GEPASSEERD.

Adres : Den Heer Cyriel De Moor - Bakker - Overslag (Zeeland) Holland.

Afzender : Alphonse Créve - B 42 1/I - A.B. En Campagne

ACHTERKANT

Achtbare Vrienden

Over eenige dagen kwam ik bij Léon, die juist nen brief van U ontving en réclamaties vermeldde omdat we zoo weinig schreven. Ge moogt het ons niet kwalijk nemen want 't is noch uwe fout noch de onze, want zeker zijn er brieven achter gebleven, 2 maal schreef ik en kreeg geen antwoord en Van Heirsele heeft nu sedert 5 maanden 3 maal geschreven en nog niets terug gehad, ge kunt dus denken dat wij twijfelden of gij daar nog was of niet. Dus Cyriel en Marie, zal ik voortaan regelmatig teeken van leven geven en doet meteen mijne groeten aan de familie.

Uw trouwe Alphonse

14. Brief van 23-7-16

Geachte Esther

Sedert lang ben ik zoo gelukkig als nu niet geweest, 't is waarachtig naar deze dat ik wachte. Genoeg kan ik er U niet voor danken, want allen staan toch zoo mooi in mijn gezicht te zien. Jammer dat ze niet hooren maar 'k moet er toch eens mijn gedacht tegen zeggen.

Kon ik mijnen droom van verleden nacht U vertellen aardig zoud ge staan zien, ik heb bij U allen geweest, dus ge kunt denken niet waar ? Iets bijzonders waar ik nu nog naar wacht is de Photo van : Uw gezin, Tante Mie's, Oncel Pierre en Arthur Bonte.

'k Geloof dat ik na deze ontvangen te hebben mijne collectie omtrent complèt zal hebben. Zal ge daar eens over spreken. Dat het, Beste Esther, Vaderlandschlievende groeten waren van allen dat ben ik zeker immers, 't was juist op 21en Juli, dat ik al die lievelingen in handen kreeg.

Dat den Oorlog een beetje op zijn einde begint te loopen staat me vast voor, mij denkt dat we zeker onzen nieuwjaar komen wenschen, het kan toch niet blijven duren ook hé, 't is nu 2 jaar dat we hier zitten en vraag eens gelijk wie of zij 't al gewoon zijn, en ik ben zeker dat niet een zijnen vinger zal opsteken, hier zeggen ze dat ge dat gewoon word na de 5 eerste jaren maar wat er van is 'k weet niet, in alle geval 'k heb 't liever niet 't ondervinden !

Van Léon, hebt ge zeker al een Portret, gehad voor zijne ouders, met deze zend ik U 2 gelijke voor mijnen 't huis en voor Nonkel Léo.

Esther, herinnert gij U nog dat ik eens complimenten deed voor Béni Van Heirsele, nog bij anderen deed ik het en hij zelf schreef 3 maal naar De Moor, maar alles is verloren moeite er komen nooit geen complimenten voor hem, dus reken ik erop dat er nu voor hem ook iets bij is.

In volle gezondheid groet ik U, met den meesten dank aan al deze die hun figuur mij zenden.

N.B. Is E. Bonte nog op school ?

Alphonse

15. Briefkaart van 26-7-1916

Esther

Heden goed uwe zending ontvangen, waarvoor onzen meesten dank hoor ! Zooals ik U schreef zal ik ze hier deelen, dan kunnen ze zich te huis met gemak schikken. Allen zijn nog in goede gezondheid alsook Léon die me gister nog bezoek bracht. Hij ook is zoo tevreden over U en 't zal maar na den oorlog zijn dat we onzen dank best zullen kunnen betoonen. Hebt ge de 2 Photo's ontvangen die ik over eenige dagen zond met antwoord op de Portretten die ik en Léon goed in handen kreeg.

Groeten van ons aan Familie en vrienden

Uw Vriend Alphonse.

VOORKANT

Adres : Juffer E. De Maesschalck - Onderwijzeres - Overslag (Zeeland) Holland

Afzender : A. Créve - B. 42 1/I, A.B.

16. Brief aan Alfons van den 13 oogst 1916

Beste Vriend Alphonse

Met haast schrijf ik U eenige korte regelen, waarschijnlijk zijt gij beschikt ons in 't kort te komen bezoeken, daar er nu zeker nog eens bijna zes weken verlopen zijn. 't Is daarom dat ik U schrijf omdat gij het nog eenigen tijd zoudt willen uitstellen, sedert eenige dagen is Metje Ziekelijk, zij lijdt nog al erg aan de beenen, ik denk dat het een gevolg is van het warm weder en dat het wel nog eens zal passeeren. Dat maakt dat zij tegen niets kan en niet veel gerucht kan verdragen, wij zullen waarschijnlijk ook geen logies meer geven aan officieren. Het spijt mij waarlijk Alphonse na hetgeen ik U over eenige dagen geschreven heb, nu dit er nog te moeten bijvoegen, afin 't is te hopen dat Metje gauw weder zal hersteld zijn en dat gij al gauw langs dees kanten terug keert.

Hopende dat dezen brief U in volle gezondheid zal vinden bied ik U mijne beste groeten

Augusta

Ik schrijf ook naar Teophile

17. Brief van den 18en Oogst 1916

Waarde Vriend

Veel dank voor uwe regelen antwoord van 13en II. Nu wil ik eerst beginnen vertellen 't geen hiervoren geen plaats meer vond en, waarvoor gij, ik weet, ten zeerste benieuwd zijt.

Over 4 à 5 weken ontving ik een kaartje uit Holl... mijn plicht was dus een als antwoord te zenden en kwam zoo hier in ons dorp voor 'n winkel waar juist mijn gedacht voor 't venster hing, daarop ging ik binnen en 'nen Brancardier, stond in den toog, op 't eerste zicht vroeg hij, gij zijt van 2e, kent ge Lnt Debaets niet ? Daar ik hem van vreedstijd kende antwoorde ik, wel ja van St Amandsberg, zijt ge misschien ook vandaar ? Ja zegt hij. Dan kent ge ook mijn Neef De Schepper denk ik ? Als hij dat hoorde vroeg hij, dan zijt ge zeker van Wachtebeke, en ik, dan zijt gij Omer Haemers ; Zoo kwam 't gesprek op U, en gezien hij hoorde dat ik over de zaak waarvan gij beschuldigt was ook ingelicht was en ik zegde wie ik was, vertelde hij gerust nog al veel van zijn affeiren waar hij in verkeerde, gaarne zou ik er U den uitleg van geven doch ik mag niet, hij is D...

Het (enige ?) waar ik spijt van heb is, dat ik mijn adres niet gaf en ook 't zijne niet vroeg, dit met 't gedacht hem den volgenden dag te zien, maar, daar ik niet meer weg kon en dan juist dien avond naar den Tr.... moest, was gansch mijn plan om zeep.

Vier dagen later dacht ik natuurlijk dat hij daar weg was en ging niet meer zien. Over 10 dagen kwam een makker met complementen van Omer, dat ik eens bij hem moest gaan, dat was nu ook nen dag of zes dat deze omtrent in dezelfde voorwaarden als ik ermede in kennis was gekomen, aanstonds ging ik erheen en met spijt vernam ik dat hij sedert 5 dagen weg was, meerder inlichtingen kon ik er niet krijgen en spijtig over mijn eigen na-

latigheid moest ik gaan waarvan ik kwam zonder te weten waar of hoe hij vertrok. Een ding is nochtans zeker, dat het niets anders dan den weinigen moed en 't klappen (wat men bij den troep zoo noemt) is die hem zoover bracht. Naar ik bemerkte maakt hij er geen zorg in, misschien wel minder als wij. Ik hoop dat gij er in 't kort toch wel 't een of ander nieuws zult van krijgen en mij dan ook een woordje zult sturen. Over mij weet ik U ook iets raars te vertellen en 'k heb al dikwijls overdacht wat men vroeger hoorde zingen (De brave jongens zijn in 't ongeluk ?) want 'k heb over 2 dagen ook 8 dagen cachot gekregen en dat om eene reden waarvoor ... ven kleinen Achiel niet ... leelijk zoudt durven bezien, daarover moet ik niets verder beginnen uitleggen, immers gij weet genoeg hoe 't gaat. „què veux tu, s'est la troupe" zegt de Franschman en verder zie ik daar ook niet naar om. Ik verwacht dan ook in 't kort een schrijven van Kamiel, en wil zoo goed zijn hem mijn groeten nog eens te doen dat alles met mij zeer goed gaat. Hopende U eenigzins voldaan te hebben, bied ik U zeer genegen de hand.

Uw vriend Alphone Créve

18. Brief van den 25en Oogst 1916

Mijn Beste Estherken

Wat ben ik toch blijde Uw lieve wezens eens te mogen aanschouwen, U genoeg danken kan ik niet alsook voor uw kaartje van 9 en 11. 't Eerste wat ik bezag was natuurlijk de Photo die ik zeer wel vond, zelfs buiten verwachting na zoo 2 mismoedige jaren, als ik dan uw schrift las en zag dat ge van uweigen niet heel tevreden was dacht ik dat ge moeilijk content te stellen waart, en toch, vandaag moet ik U gelijk geven, 'k kwam daar zoeven bij den broeder van Jr Gijssel, 't eerste dat hij vroeg was, geen nieuws van de streek ? 'k Zeg al niet te veel maar toch de Photo ontvangen van uw zusters kammeraad, en waarlijk als hij ze zag bekende hij U over acht dagen mooier ontvangen te hebben. Daar hij 't zijne niet op zak had moet ik nog nen dag of 4 wachten om gansch uwe compagnie te zien. Doet veel groeten en danken aan Madeleine, en als ge kunt verwacht ik haar ook eens tot hier.

Over Martien, weet ik voor 't oogenblik niet al te veel nieuws. Hij is over eenige weken opnieuw gewond, niet erg, en 't is misschien wel met 't gedacht van gouw terug te keeren dat hij zoo weinig schrijft. Vandaag nog zal ik naar zijn adres vragen en dan binnen eenige dagen meer laten weten.

Over mijnen terugkeer kan ik al weinig vertellen, dat is en blijft altijd het zelfde weinig beminde sport en gelijke de meesten vergenoeg ik mij met te denken dat het onverwacht zal eindigen. Dus, Esther, met mijn gedacht erover te kennen zult ge weinig verslimd zijn, hé ? Hadde U maar zulke Professors gehad, al tien jaar kon ge uw examen gepasseerd hebben.

Nog 2 Portretten zend ik hier mede voor 't huis, ten minste, nu of na den oorlog met gemak af te geven. Ontvang, Beste Esther, mijnen gemeenden dank voor het nieuws gekregen en te verwachten voor ons beiden.

Alphonse en Van Heirsele

19. Brief van Pauline Creve, kloosterzuster in Engeland over verlof voor neef Leon De Schepper

St Antony's
Sherborne,
Dorset.

Je, soussignee, Soeur Pauline Creve, demeurant a Sherborne, Dorset, au couvent de St Antony, declare etre en mesure d'heberger a mes frais (et eventuellement, de procurer les soins que necessite son etat de sante) le nomme Leon De Schepper B. 76 1/4, Armee Belge en Campagne, pendant toute la durée de son sejour en Angleterre.

Pauline Creve

Sherborne, le 1r septembre 1916.

The above is genuine

A. J. Swatridge Supr.

Stempel : Dorset Constabulary * Superintendents Office * Sherborne Sep 1 1916

VERTALING

Ik, ondergetekende, zuster Pauline Creve, verblijvende te Sherborne, Dorset, in het klooster van Sint Antonius, verklaar in staat te zijn op mijn kosten te herbergen (en gebeurlijk, de zorgen te verstrekken die zijn gezondheidstoestand zou vergen) de genaamde Leon De Schepper B. 76 1/4, Belgisch Leger te velde, gedurende gans zijn verblijf in Engeland.

Pauline Creve
Sherborne, de 1e september 1916

Het bovenstaande is waarachtig

A.J. Swatridge Overste

20. Brief van den 1en September 1916

Geachte Vriend Léon

Uw schrijven van 20 II. in volle gezondheid en met veel vreugde ontvangen.

Gisteren ontving ik ook van Alex nen brief die mij liet weten dat ze daar fel aan den oogst bezig waren die nog al erg in vertraging is door het aanhoudend slecht weder van dezen zomer, 't geen we hier ook goed kunnen bestatigen, want hier staat hij voor 't oogenblik nog al buiten en opnieuw gedurig regen en 't geen Tarwe en Haver fel doen kiemen. Ook is de oogst hier slecht in 't algemeen. Wat meest jammer is ; dat wij aan al dat werk geen handje mogen komen toesteken in plaats van dat vervloekt duivels werk waar wij met geen geweld kunnen van afgeraken. Laat ons hopen dat het gouw een einde moge nemen. Dank voor het nieuws van huis en dat ze ook maar goeden moed scheppen. 't Is hier heel zeker zoo goed niet en 'k heb er wel nen ganschen wagen als 't nodig is. Mijnen Neef Léon, heeft reeds zijn geld ontvangen dat De Moor hem zond, ook ben ik tevreden dat ge zoowel uwe comisie deed bij M. De Maesschalck. Als ge den (Theophiel) ziet zeg dat ik al eens zal zien om eenige plaatsen aardappels te koopen bij 't gemet tegen 't naaste jaar en natuurlijk op zijn ... (kappe). Ook veel complimenten aan al mijn geburen zooals den Witten Lippens fons Renterghem enz... U de hand drukkende van in 't overgebleven hoekske noem ik mij met volle recht

Uw genegen Vriend
Alphonse Créve

21. Brief van 1-9-1916

Waarde Vriend....

Hartelijk dank voor uw schrijven van 16en II dat mij altijd Goddank op de hoogte houd van uw aller goeden toestand. U kwalijk nemen zegt ge, waarom dat, ik ben immers altijd content en nu in dezen tijd leert men dat nog veel gemakkelijker aan en daarbij 't is oogst dat weet ik ook hoor !

Het doet mij zelf plezier dat ge van Léon ook een schrijven ontving zoo weet ge zeker dat hij hier ook zijn best doet, ik ook ben God dank nog goed gezond en verlang zoowel als gij allen naar een spoedig wederkeeren maar God alleen weet wanneer. Nu is nog Roumanië bij gekomen misschien kan 't daar wat mede verrapen. Wat ik hier hoorde is dat Een.... en zijne Zuster.... zijn .... dit wel waar, laat er mij iets van weten a.u.b.

Vriend Léo, Tante Trientje uit Engeland vraagt mij naar den ouderdom en namen der kinderen van de gansche familie, namen is goed maar dien ouderdom na 4 jaar Sm.... troep dat is moeilijk voor mij om op te geven buiten de onzen, zoud ge daar niet een klein lijstje kunnen van vragen ? Ik heb haar 't eerste van allen geschreven en haar beloofd dit te verbeteren. Daar ge mijn portret niet ontving zend ik U hier een waar ik met mijne Sectie

op sta en zal een beter afzenden als ik de kans heb, nu heb ik er geen meer.

Ontvang mijne groeten voor u allen en mijne familie

Uw genegen vriend

Alphonse

N.B. Ik heb hier gehoord dat een zekeren Domien C... gesneuveld is te Boesinghe, hij is uit de H....straat (klas 1914), misschien zijt ge daar al wetend van.

(Deze brief was duidelijk gecensureerd, want er waren kleine stukjes uit geknipt met de schaar, stukjes die een naam of een straat noemden).

22. Brief van zuster Pauline Creve, van 3 September 1916

Gelof (geloof) zij Jesus Christus

beste vanden leon en Alphons Creve ik kan niet nalaten op uwen brief te antwoorden ziet ik heb naer Londen naer den Comandant Général van den conze (congé) geschreven om eenen conze voor u en goede papieren gekregen. gij zijt wel gekend in Sherboren en als gij mogt komen het is gelijk waneer komt maer af. dank u voor die schone list (lijst) nu weet ik toch ne keer al de namen anders vergeet ik hoe groot dat mijne familie is nu in afwachting groete ik u in het H hert van Jesus en blijv uw zeer toegenegene tante S Pauline relizeuze (religieuse) van het Christelijk onderwijs goeden moed om over de zee te komen ik heb er al 11 keren over geweest.

23. Brief aan Alfons van Auguste van 3 september 1916

OMSLAG

Monsieur Alphonse Crève

B. 42 1/1

A.B. en campagne

S.M.

STEMPEL : POSTES MILITAIRES BELGIQUE 5 IX. 16 BELGIE LEGERPOSTERIJ

BRIEF

IJzer den 3-9-1916

Beste Vriend Alphonse

Daar is nu eene geheele week verlopen dat, ik wacht van U te antwoorden, naar één portret dat ik zoude meê zenden, maar ze komen er niet mede af. Ik wil er dan ook niet meer naar wachten, 't beste en 't zekerste zal zijn dat gij het eens komt halen. Metje is nu wat verbeterd maar toch is zij niet meer als over twee maanden, natuurlijk den hoogen ouderdom is daar en veel verbetering mogen wij niet meer verwachten. Over hetgeen gij in uwen voorlaatsten brief handelt, Alphonse, daarover wil ik U niet veel schrijven, want, daar heb ik liever mondelings over te spreken, we weten beiden niet wat de toekomst ons voorbehoud, niet dat ik de toekomst zwart inzie, dat niet, maar men schrijft toch zo gauw te veel, dat ik voor 't oogenblik nog liever daarover wat bescheiden ben.

Intusschen, houd U maar goed aan 't gras 'k zal ik het ook doen, en voorts hebben wij maar goede hoop, betere tijden zullen toch wel aanbreken, misschien rapper dan wij wel denken.

Maurits zal waarschijnlijk de toekomstige week voor eenige dagen mogen naar huis komen voor wat te helpen aan het werk. Voor het overige gaat alles hier goed, bijzonder nieuws is er niet.

In afwachting dus U eens te zien, bied ik U de beste groeten van Metje en Maria en druk U de hand van verre

Uwe Toegenegene Auguste

24. Oorspronkelijke van een brief uit het jaarboek 1984

11-9-1916

(Ontvangen Zondag den 24sten September 1916)

Beste Vrienden.

Uiterst vreed is het maar toch kan ik mij niet weerhouden U het fijt meede te deelen welk ons te beurd t valt. zooals men weet is er niets zoo vreed dan oorlog in t' land en door ijsselijke gevechten en bloedige stoormloppen zijn er veel noodlijdene van ons allen te betreuren, alzo woede de slaag geweldig, het donderde en bliksemde bommen en schrappenellen houwitsers en brizand vlogen over de kop en het geweer gekletter was zoo heevich dat wij meenden dat hemel en aarde open scheurde den een sprong langs hier den aander aldaar. wij lippen gelijk verwilderde en schotten dat de stukken er af vlogen. er werd geroppen en getird, geklacht en om hulp gesmeekt vreed herbaarmelijk vreed was de toestand waarin wij ons bevonden en alles geschidde voor huis en vaderland.. toen zag ik onze Alphons met eens als een bliksem een gesneuvelden vriend van ons toespringen om hem de verzoorging toe te dienen. pas was ... . of ik .... een tweede kreeg. alles zag ik nouwkeurig na en mijn beste Alphons was ook geblesseerd. nu was het mijn toer. ik liep tot hem vroeg hem wat er omging en zachtjes antwoorde hij mij Leon mijn neef, het doet mij toch zoo zeer. ik vroeg waar. hier aan het hoofd. Ik richte hem op daar hij op het licham van zijn vriend was gevallen ; en vermaakte zijne wonde met de grootste zoorg. ik wachte niet lang hem uit het gevaar te breengen. zeer lastich was de taak om te vervullen maar gaaf hem den goede moed op de spoedige beternis. eindelijk kwaam ik tot aan den outomobil. daar zegde ik dat zij de jongen met de beste voorzoorg moesten nazien en voorzichtig zeer voorzichtig naam hij plaats. ik koesterde hem met een moederzoorg. hij staak zijn hand nog eens naar mij uit en spraak Leon moest het in 't slecht gaan dan is het toch dat God het zoo wilde. ik deenk mijn plicht gedaan te hebben en heb mij niets te verwijten. ik had juist dezen moorgen... biecht en te komunie geweest welk wij te zamen dikwels deden. Men moet ons hier alle dagen alle uren alle minuten voorberijden. Wat wij zijn is hier niets in den oorlog en alle dagen zijn het de onze. Vader of moeder zusters en broeders moeten ook niet weenen voor mij ik heb het gedaan voor hun en het vaderland dus Leon zo gouw mogelijk een bezoek en de automobiël vertrok langzaam. een traan bolde mij over de wangen daar ik mijn neef mijn goede phonsken zag weg voeren en ik terug naar het woedend gevecht. na eenige uren verzwakte het onweder en het bombardement hield op. wij mochten terug naar het kantonnement. ik zocht smetje op en met laange staapen al klapende over ons phonsken het verlies welke wij kwammen 't ondergaan kwammen wij op onze bestemplats. de uren scheenen ons dagen te zijn om het nieuws te verneemen hoe het er meede was. daar wij verre van alles verwijderd zijn konden wij moeilijk aan het nieuws kommen doch wanneer ik den henfiermiér zag was hij er onderwege moeten af gaan omdat er nog ongelukige op kwammen en zoo wist hij ook niet waar hij eene gevoerd werd. doch des s' nachts droomde ik dat hij daar was uit alle gevaar op een schoon zacht en wit beddeken. voor d'eerste maal zacht slapende van alles af zinde en de ziekkedinster welke hem koesterde en troetelde als een boorlingje. De zelvde zorgen toediennend als zijne geliefde moeder wanneer hij klein was. het handje niet bewegende of dat zij er bij stond zoo droomde ik en was gelukkig bij mijn ontwakken dat ik ons Alphonsken zoo voor de oogen zaag. doch moesten wij het nieuws toch nog afwachten zoodus bij het eerste nieuws ik ontvang zal ik er UEd over inlichten. goed of slecht ik zal het schrijven zoo als het is. beste Groeten van Uw Vriend Leon

25. Briefkaart van 16-9-1916

VOORKANT

CENSUUR GEPASSEERD Adres : Meijuffer De Maesschalck Esther. Onderwijzeres -
Overslag (Zeeland) Nederland

(Ontvangen Zondag den 24sten September 1916)

ACHTERKANT

Camp du Rouchard, den 16-9-1916

Mejuffer Esther,

Laat mij toe nogmaals uwe welwillende medewerking in te roepen bij deze kiesche omstandigheid. Den 2den Juli 1916 Crève, Alfons, schreef mij als volgt : moest mij een ongeluk overkomen beste Pierre en gij ervan op de hoogte zoudt zijn, dan betrouw ik mij op U, om mijne familie voorzichtig hiervan te verwittigen, immers ik zou het aan niemand beter volgens mij kunnen vragen. Mijn antwoord was natuurlijk, indien de Goddelijke Voorzienigheid zulks toeliet hij op mij mocht rekenen tot het volbrengen van dat groot-sche werk. Volgens verkregene inlichtingen zou het noodlot hem getroffen hebben en is bezweken in 't vervullen zijner heiligste plichten ja ! als een ware held is hij gevallen op het veld van eer. Ziehier hoe het mij ter kennis is gekomen : Gisteren avond rond 9 uren, kwam Kamiel Helderweirdt gansch bleek en eenen brief in de hand van uit het Kasteel mij bezoeken. Pierre riep hij, slecht nieuws ! Alfons is dood. Op dat oogeblik was ik als aan den grond genageld en kon geen woord spreken. Eenige minuten later liet hij mij den brief van Berghé Frans van Langelede zien waarin ik zelf las dat onzen vriend Alfons gesneuveld was tusschen 9 en 11 September. Nu durf ik hopen Mejuffer, dat gij er de familie zachtjes van op de hoogte zult brengen alzo zal mijn belofte en zijnen laatsten wil volbracht zijn. Ik zal naar Le Havre schrijven om het stuk van zijn officieel overlijden te hebben en het U dan seffens sturen, doch alvorens dat Gij daarvan in bezit zijt zal nog wel eene maand duren.

In afwachting veele groeten aan vrouw en familie en aan U mijn groote spijt U zulk droevig nieuws te moeten melden.

27. Brief van 18-9-1916

Ook deze brief is gecensureerd, er zijn stukjes uitgeknipt met de schaar.

18-9-16 front

Beste Vriend L(eo ?) en gansch Uw huisgezin.

Nient tegenstaande het mij lastich valt is het toch mijne heerlijke plicht het U te schrijven en er geen woord van achter te houden, maar mijn beste Neef Alphons C(reve-geknipt !) welk ik als een Broeder beminde is vreeselijk gekwetst met de grootste verzorging wird hij van het slachveld weggenomen en overgebracht naar het bijstaande ziekenhuis zoo gouw ik het wist was ik beleengt om nieuws te verneemen hoe het er meede was. Maar ! God zij gebeenedheid en gebeenedheid is hij die in hem geloove. Gods wil is geschide en onzen besten Alphons (Creve - geknipt) is er niet meer, God bewaare zijne Ziel, dat hij voor goed nu ruste in het hemels rijk. In naam van mij zijn Neef Leon De Schepper zeg aan zijn Vader, Moeder Zusters en Broeders dat hij hun om vergeving smeekte voor al hetgeen hij hun moocht misdaan hebben, dat hij van zijn kand alles vergeevde en hij zelf hem niets te verwijten had daar hij voor zijn sterven gebicht en gecomuniseerd heeft. 25 ma(a)nden lang heeft hij zijn plicht gedaan als 1e soldat zonder de minste straf op te loopen of zonder een kwad woord te ontvangen van de hoogere Ofisiren nog soldaten op het veld van Heere is hij gevallen zegde hij voor God en Voorst Vaderland en huisgezin. God bewaare mijn Kozijn Vrienden en gansch ons Belgisch leger zegde hij, omdat zij allen zonder verder ongelukken glorieus hunne haardsteede mogen binnenrukken. Dat waaren zijne laatste woorden welke hij aan den pastoor van zijn regiment hadt gezegt. hoe Vreed Maar toch heerlijk wij als orlogsmannen moeten er eene reede van maaken onzen moed niet verlizen en deenken dat wij ons moeten vreeken eens wij voor den vijand staan voor al onze gevallen Vrienden en Bloedverwanten. wij zijn het altijd de overblijvende dien het niet mogen opgeeven. alhoewel alle minuten alle siconden is dat ons uur slaat. daarom zijn het de blijvende welke moeten getrost woorden zoals

Onkel en Tante Broeders en zusters, maak het hun voorzichtig wijs en ik deel mede in hunne droefheid daar het ook mijn eenichsten troost was en ik nu ook gaans alleen ben, daar om geen moed verlooren, men weet dat de oorlog vrede tijden zijn. Plechtig geschiedde de begraafing met een schoonen dienst waar gaansch de compagnie aanwezig was en daarna geschiedde de teraardebestelling op het Kerkhof van de parochie Steenkerke, ik heb mij met alle onkosten bemoeit en maa. ... graaf zoo heerlijk als het maar zijn kan, wanneer ... zal ik .... en foto .... van .... naar U opstuuren, de lijkzantjes waeren nog niet gedaan, anders staak ik er een bij, hij is gekwetst in het hof den 7-9-16 en gestorven en begraven den 11-9-16 Nu vraag ik UEd beste Vriend L(eo-geknipt) .... (geknipt) of gij niet in de naam van mijn ouders niet een 50 fr zout kunnen zenden daar al mijn geld in alle onkosten zijn vergaan, mijne moeder zal U dat niet wijgeren, zend het op recomandé en blijf ik er U eeuwig dankbaar voor. Leon De Sc(hepper - geknipt)

28. Brief ongedateerd.

Mijn liefste Nicht M...

Ik moet U ook waarlijk een woordje sturen voor het schoon schrijven van Uw brief, gij bracht mijn hart waarlijk tot de diepste ontroering bij het leezen van Uw schoone woorden, gelijk gij zecht is het plezier in gansch het huisgezin gebrooken door het verlies van onzen braven Alphons, het is een zwaaren steen op het hart, ik weet het, mijn kind, maar zulks is gepasseerd en aan het verleeden is er niets meer aan te verhanderen, gelijk ik aan Corlietje Uw zuster heb gezecht dat ik er tot den laatsten ogenblik ben bij geweest tot wanneer hij zijne ziel over gaf in de handen van onzen Heemelschen Vader zoo Christelijk is die jongen gestorven men moet zeggen Heilich gestorven, daarom zal hij diennen tot den zegen van gansch het huisgezin, verklaar maar alles oppenhartich aan zijne moeder en vader zusters en broeders zegde hij mij en dat zij geen verdriet in mij moeten maaken, want ik, zegde hij, ben veel gelukkiger of zij en sterf gerust, dat onze lieven Heer hem altijd bijblijve, nu van wat aanders gesproken, het zijn altijd vernieuwingen maar kan er ook niet van zwijgen, omdat ik weet hoe gaarne onze Alphons werd gezien, Nu maritje als ik er mag overblijven zal ik alles nog nader vertellen, het zal wel verdriet zijn maar langs een aander kand zal ik het plezier ook meede brengen met het vertellen van alle soorten grap-pen welke wij op ons hedendags leeven tegenkommen, bij alle verdriet zou men ons hier soms nog wel een bultje lachen, ook nu, mijn karakter bestaat zoo en en... .... verhanderen zoo zegde Alphons en dat ik geen verdriet moest hebben maar veel plezier makken en mijne ouders trosten en ophelderden, zoo kom ik tot U mijn Lieve Tante en Onkel Aloïs en nichten en Kozijns, met de pijn, maar nog niet met person, Jammer genoeg dat ons geschrift zoo zeer vooruitspringd dan wij ik blijf hier maar altijd in de mooder steeken maar ik geloof wel als de zon eens wat op mijn lichaam zal schijnnen en ik gansch opgedrocht ben dan zult gij mij wel zien springen en ik zal eens scheufflen van verre, omdat gij goed zoude hooren dat ik het ben al kwispel staartend zult gij mij zien naderen met mijn mes vooruit om Uw hespe te ataceeren en dan zal het weer kermis zijn ja Tante makt dan maar een goede kan Kofie in gereedheid want gij erinnerd U nog dat ik een 32 tasjes heb uit gedronken en nu ben ik aan dien drank verslaafd, ik drink hem hier soms met hegeel hem-mers, gelijk eene Koe water zoodus geen verdriet meer en naar de toekomst gewacht en bijzonderlijk onze vroegere Kermis waar wij allen aan tafel zullen schinken en klinken, dat hooren en zien vergaat, dan zullen wij op het muziek onze stijve pikkels nog eens in de lucht zwieren en er de notten met af Klippelen om er al het romatis uit te jaggen en zullen erleeven gelijk de blikken in t' water, nu goeden moed en vooruit op de goede hop, Uw besten oorlogsmaker en Neef Leon De Schepper

31. Brief van 19 oktober 1916

Front den 19 October

Geachte Juffrouw Estere

Daar ik altijd nen goeden maker geweest ben van Alphonse Crève, kom ik u eenige

regelen te schrijven om u te laten weten het droevig nieuws dat ge volgens ik denk al lang vernomen hebt.

Nu geachte Juffrouw kom ik u te vragen of ge de goedheid niet zoudt willen hebben om te zeggen aan de Ouders broeders of zusters van Alphonse (Voor het part van mij Smetje) dat het wel lastig is alzo zoo ver van huis en hard hun beminde zoon te moeten verliezen, maar nu het is Gods wille en tog voor de vrijheid voor het vaderland.

Ja zij mogen fier zijn op het gedrag van hun lieven zoon. Hij heeft altijd goed zijn plichten gedaan in geestelijk en vaderlandsch dienst.

Het was een moedig en heldaftich soldaat, die geen schrik had voor onzen vervloekten vijand en die altijd met zijn vrienden het ... was. Nu is hij gesneuveld voor God en vaderland. (Het was nen Held). Wij mogen tegen den wil van god niet opstaan, zijn wil boven alles. En het is te hopen dat er allichte een einde aan komt omdat er niet veel braven en moedige jongens meer zouden vallen. En daarmede kom ik te eindigen en Smeek den Goeden God omdat Hij u allen zou troost en moed geven om dezen droeven en lastigen tijd door te brengen.

Aanveerd mijn allerbeste en vriendelijke groeten
(Den ouden kameraad van Alphonse) Theophile Desmet
.... 1/2
Armee Belges

32. Brief van 20-11-1916

Allerliefste Onkels en Tanten. Kozijntjes en Nichtjes van de famili Crève

Ik schrijf hier in het algemeen omdat het waarachtig moeilijk is naar ieder een brief te sturen nu ik nog alleen als oorlogsman in de familie mijn Vaderland verdedig doet het mij oprecht veel plezier dat ik zie dat gij elkander zooveel helpt mogelijk en gij op mij ook eens deent. de schoone brief welk ik van Marietje ontving pakte mij aan het harte daar ik zie als dat de droefheid groot is bij U allen. mij viel het ook als een dondersteen op mijn kop, maar als oorlogsmaan moeten wij er ons in stellen. daar wij verhard zijn bij het zien van duizende ongeluken, vandag is het die en morgen een andere maar ik verzeeker U als dat ons braaf Alphonsken als waare Christen soldaat is gestorven en nu reeds lang bij onzen lievenheer rust en ik al heb gedaan wat mij in de mogelijkheid viel, geen moeite heb ik mij gespaard. en zend U hier inbegrepen brief nog het graafje welk ik voor hem heb gemaakt, welk naar den oorlog UEd nog zichtbaar zal blijven. troost er U nu in mijn braave Onkel en Tanten want moest hij zoo maar zijn begraven zonder iets gelijk mijn zoo veel heeft gehaad, dan zou er van hem niemand meer weeten te spreken. laastich is het dat begrijp ik, maar het is oorlog en hij heeft het gedaan voor zijn Vaderland, hardt en Koning. ik ben er nu gansch alleen en 't was te wenschen dat zijne laste woorden mochten vrucht dragen daar hij spraak tot mij en zegde Leon mochte de Goede God zijn beschermenden haarmen over U uitsteeken en U van alle vijaandelijke Kogels en obussen en bommen bespaaren dat gij kunt terugkeeren bij al Uwe geliefde en om de mijne te troosten. mocht dat Gebeuren dan zou ik U alles breedvoerig kunnen vertellen en uit leggen. nu zijne portretten welke hij bij zich had, heb ik bij mij genomen en heb ze in bewaaring gegeven bij Leo van assel. daar heb ik in congé geweest. ik erleefde nog eens wanneer ik zoo eens oorde spreken over gansch de parochie. ik was daar juist met Joseph Bracke in congé. wij hebben ons sammen laten trekken op de zelvde plaats waar Alphons was getrokken wanneer hij in congér daar was geweest. het eenichste portret welk ik nog zou willen dat was van Tante Marie met gansch haar huisgezin dan bezit ik gansch de famili. tracht mij daar eens aan te bezoorgen gelijk brave menschen want het doet mij toch zulke plezier wanneer ik verveelend ben U allen eens te bezichtigen zooals peetje en tante Vinneken. hoe schoon zij daar ook opstaan en het huisgezin van Onkel Victoor 't is juist als of ik dan eens bij hun mij gevoel.

mij denk dat het daar nog niet te veel naar den oorlog riekt 't is niet gelijk bij ons want wat een soldat afzit kan men met geen pijn beschrijven daarom zijn het de geluikige welk er van af zijn mannen zooals Alphons Alexander en Joseph Brake hebben nog een heere leeven buiten wij. met Smetje is het ook nog altijd goed. ik bezoek hem dikwijls en wet

altijd ook eens te spreken over Alphons, hij kan hem ook niet vergeten en zal bij het overblijven niet nalaten U ook een bezoek te brengen, dat zegt hij altijd omdat hij met Alphons ook overal samen was, de jongen was ook zijn grotsten steun kwijt door het verliezen van Alphons. Nu beste onkels en Tanten geeft de brieven eens aan ieder over dat zij allen mijn nieuws eens bewonderen en eindig ik met U allen duizend malen te omhelzen. Uw eenichtse en verkleevden Oorlogsmaaker en Kozijn Leon

33. Brief van 9-12-1916

VOORKANT

Adres: Mejuffrouw Esther De Maesschalck (onderwijzeres) Overslag Zeeland Holland
CENSJUR GEPASSEERD
Afgestempeld „Overslag 28 DEC 16“.

ACHTERKANT

Voorgedrukt briefpapier met tekening van soldaten met een briefdrager en op de achtergrond een herberg „in de vrede“ en een liedje „Le facteur, quel bonheur, quel bonheur quel bonheur“ en C.R.F.B.

Front den 9-12-16

Geachte Juffrouw

Laat het mij toe, u eenige worden te zenden om u te laten weten dat god zij gedank nog altijd voort in volle gezondheid ben. En ik verhoop van allen hetzelfde. Surtoet de ouders van Alfons Crève daar ik veel aan hulder denk om het verlies van hulderen braven zoon die ik als broeder beminde in dees droevige dagen die wij te samen beleeft hebben. Want Alfons was toch zoo nen goeien maker voor mij die mij altijd wist te troosten, als ik een ongenaamheden was en ik natuurlijk ook van mijnen kant voor hem. Daarom hadden wij ons als echte wapenbroeders verkozen van in tijd van vrede. Nu en is er nimmer over te klagen. Het is Gods wille en anders niet, fons is nen gelukkigen jongen in den hemel en 't is te hopen als ons uur gekomen is dat wij elkander wel weder zullen vinden. Nu Beste Juffrouw ik heb vernomen van Leon Deschepper dat ge mijn brief van in Oktober goed ontvangen hebt. Maar het verwondert mij dat ik ne keer geen klein antwoorde van hulder krijg, ik zou toch geren weten hoe het aldaar nog met hulder is, want als fons leefde wist ik nu en dan nog eenig nieuws van ons armzalige streke aldaar ik zou ook geren weten hoe het nog is met vader en Moeder Crève, met fons zijn twee broeders en zijn geliefde zusters waarvan fons toch zoo veel hield. Doet hun mijn koplimenten, dat ik toch zoo verlang om eens bij hulder te kunnen komen als ik het geluk van God hebt te kunnen dezen oorlog door te brengen, om Hulder het schoon en edel gedrag van hun lieven zoon, die door een droevig toeval zijn bloed vergoten heeft voor het welzijn zijner kameraden. Ach ik verlang toch om hulder te zien daar ik denk van u hulder te kunnen mede te troosten en ook om mijn belofte van Alfons te kunnen voldoen en nog voor vergoeding voor al hetgene Alfons voor mij gedaan heeft.

En Beste Juffrouw het is zeker niet meer noodig dat ik nog iets verhaal over het ongeluk van Alfons, ik denk voorzeker dat het hulder al goed en lange bekend is van Leon Deschepper. Daarom zal ik er maar over zwijgen tot dat ik eens het geluk heb persoonlijk in hulder tegenwoordigheid te komen. Het zal toch zeker geen oorlog blijven nietwaar. 't is wel te hopen dat het in korte maanden zal gedaan geraken. En mijn beste koplimenten aan Alfons zijn ouders broeders en zusters en geel de familie. Dat zij moeten veel moed en Coerage nemen, het is waar dezen tijd valt wel lastig en verdrietig voor hulder. Maar men moet denken dat het den wil van God is. En dat men het verduidig moet verdragen (Naar lijden komt verblijden) zegt het spreekwoordt. En ook vele koplimenten aan de Ouders en Louise de zuster van Leon uit Gent, als het somtijds zou passen. En daarmede kom ik te eindigen in groot verlangen tot dat ik eens bij hulder kan geraken.

En geef hulder mijn Beste groeten en hertelijken warmen handruk van verre
Hulderen vriend   Theophile Desmet   van Waereghem

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

MAIRIE DE CIRES-LÈS-MELLO

DÉPARTEMENT DE L'OISE

Arrondissement de Soissons

CANTON

DE NEULLY-EN-THELLE

À Cires-lès-Mello, le 5 Juin 1918

Le Maire de Cires-lès-Mello, Soussigné,

Certifie que M. Hingens Gustave cultivateur au hâlet hameau de Cires-lès-Mello, a la tête d'une culture assez importante, sollicité, une permission de soldat Alphonse Crive B 42 1/2 armée Belge, en campagne pour l'aider dans ses travaux de fenaison pendant la durée du congé que l'autorité militaire voudra bien lui accorder.

En foi de quoi j'ai signé le présent certificat

Le Maire
Bailly

St Antony's

Sherborne,

Dorset.

Je, soussignée, Sœur Pauline Creve, demeurant à Sherborne, Dorset, au couvent de St Antony, déclare être en mesure d'héberger à mes frais (et éventuellement, de procurer les soins que nécessite son état de santé) le nommé Leon De Schopper B.76 1/4, Arme Belge en Campagne, pendant toute la durée de son séjour en Angleterre.

Pauline Creve

Sherborne, le 1^r septembre 1916.

It above is genuine

Laat het mij
 laten weten, dat ik dood in 't oork. nes alhoewel om't in de
 niet is vol. In het de einde van de reis drie. voor ik
 twintig braven zoen. die ik als broeder benimde in de
 thant ofloos was toch een men gaam maken voor mij. de
 engelen amalen was en ik natuurlijk ook van mijnen.
 alle ichte wapenbroeders verdoem van in 't van van broede
 Het is de go's wille. en anders niet, yfous is men gesien
 als ons een gekomen is dat wij elkander niet welen 2
 bennomen van Lion Deschepers. dat ye mijn brief van in
 vermondte mij dat ik ne keur. gaen klein antwoorde vo
 het het alhoewel nog niet hudoenis. want als yfous leef
 ons eenmalige 2 trake alhoewel ik een rok teem weten hoe het nog is met vrede en.
 zijn de hofen zuster waaraan yfous toch een niet is vol. doet hen mijn kostementen
 de kinnen komen als ik het besluit van dood hebt ik kunnen den verlog door te de
 van hen te zien zoen. die om een vreesing stoelval. van hooft vergaten heeft voor
 hooft om hudoenis. daan ik denk van in hudoenis te kunnen mede te hooften. en de
 hooften. in nog een vreesing zoen. of het een ofloos om mij gedaan heeft.
 En Beste yfous - het is zeker niet meer noodig. dat ik nu het verhaal of
 voreken. dat het hudoen. of goe. en fange bekend is van Lion Deschepers. De
 wat ik eens het geluk heb gesontijk in hudoen tegen over de hooft of de hooften
 niet meer. Het is niet te hopen dat het in korte maanden vol gedaan geerke
 tegen ons of broedus. en zuster in geel de familie. dat zij moeten het men
 de van hooft valt veel fastig en verontijg voor hudoen. baar men nu
 de god is. En dat men het verontijg moet overragen (Van hooft. de
 En ook vele kostementen. aan de einde en hooft de zuster van hem uit
 En daarmede kom ik te eindigen in groot verlog
 kan geerke En geel hudoen mijn zeste ge
 hudoen vriend hooft hooft de hooft
 van hooft.

1. Brief van 19-3-1917

Geachte Juffrouw

Met eenige woorden laat ik U weten alsdat ik (God zij gedank) nog in volle gezondheid ben en ik verhoop wel van U hetzelfde. Moest het anders zijn het zou mij grootelijks spijt doen. Omdat ik hoor dat ge zooveel ongelukkigen help en plijzier doet. Beste Juffrouw ik kom U te vragen of ge mijn brief ontvangen hebt van den 15e-1e ik had het al aan Leon Deschepper van gesproken maar hij wist er niets van maar het zijn moeilijke tijden nietwaar nu het is te hopen dat het zal beteren van de hulp van God dat wij het leven mogen behouden, Zal ik U eens een warmen handruk komen geven in korten tijd Geachte Juffrouw ik kom U te vragen of gij dit briefje op zijn plaats zult willen zetten. van ver zend ik U mijn vriendelijkste groeten

Theophile Desmet

2. Brief van 10-6-1917

Den 10 Juni 17

Zeer Geachte Juffrouw Marie

Met een uiterste tevredenheid kom ik U schoone en troostende woorden en beste groeten van U allen te ontvangen, die als eenen baalsem mijn hert komen te verlichten. Want het was al lang geleden dat ik iets ontvangde die mij alzo opbeurde. Met groot plijzier kom ik te zien dat U en geheel Uwe familie (God zij gedank) nog geel goed stel, gelijk of het met mij ook nog altijd opperbest is. Ja goede Juffrouw Marie het doet mij opprecht groot genoegen dat Uwe Allerliefste Moeder haren harden strijd met dezen droeven tijd zoo goed overmeestert. O ja men moet goed betrouwen hebben op Onzen lieven Heer en het gebed ter werke stellen ! dat is het beste wapen om onzen droeven tijd te overwinnen want al dikwijls heb ik alzo te werk gaande gezegepraald in gevaarlijke omstandigheden. En ik leef in de beste Hoop dat wij er nog goed zullen van af geraken en surtout dat men toch wel mag denken dat den meesten term voorbij is ! Een dingen dat mij dikwijls droevig doet herinneren als er niet meer tegen slaat dat wij nimmer komplète kunnen zijn om hulder gelieft dorp binnen te komen (maar hélaas het is Gods wil) En ik moet Hulder Allen ferme bedanken voor dat schoon aanbod, wij lijden hier nog niet veel nooit van eten en door mijn langen dienst is mijn solde merkelyk verhoofd zoo dat ik mij nog in alles al goed kan verzorgen want van de herbergen moet ik niet veel hebben en dat is nog al veel gespaard voor een soldaat.

Ik ben ook tevreden te zien dat gilder langs daar nog niet te veel lijdt aan mondbehoeften hetgeen nu tog het bijzonderste is, nogtans denk ik wel dat er lang daar ongelukkiger streken zijn, allier valt er ook nog niet te klagen van eten, de burgers krijgen nog alles in overvloed en nu dezen zomer spelt ons een vruchtgevend jaar voor want ale vruchten staan hier om ter schoonst. O was het toch maar vrede nietwaar beste juffrouw wat een vreugde zouden wij toch kunnen genieten in dees schoone dagen. Het is te hopen dat den goeden God ons allicht die vurige verlangen zal verleenen.

En in volle Hoop bied ik U mijn hertelijkste groeten aan en geheel Uwe familie surtout Moeder en vader Aloïs Victor en Irma die ik nog best in mijn geheugen gehouden hebt te kennen. U Teer verkleefde vriend

Th. Desmet

Voor de juffrouw Marie Crève en geel de familie. Mijn beste kplementen aan Louise Deschepper de zuster en de brave Ouders van Leon.

3. Brief van 10.6.1917

Juffrouw Esthere

Laat het mij toe Uwe goedheid af te vragen om dezen brief als het U mogelijk van te

overhandigen aan de familie Aloïs Crève. Met volle Hoop denk ik dat het U nog niets aan de gezondheid mankeert. Bid ik den Goeden God dat Gij om Uwe goedheden met zijn gratie zoudt overladen zijn

In Hoogachting bied ik U mijn hertelijkste groeten

Theophile Desmet

4. Brief van 28.9.1917

Geachte Juffrouw

Uw schrijven van 13 dezer is mij goed toegekomen waarvan ik zeer tevreden ben omdat ik zie dat ge het Allen nog langs daar geel goed stelt en ook omdat mijn voorig schrijven U goed toegekomen is.

Nogtans het spijt mij te zien dat het vermoeielijk met de familie Crève om te gaan. Maar Beste juffrouw ge moet om mijnentwille U geen ongemaken te doen, ik ben altijd .... tevreden te vernemen alsdat het daar alles wel gaat en ik ben er U ook hertelijk dankelijk om als ik een brief van U ontvang, ja die woorden zijn mijn dierbaarder of al hetgeen ik verneem hier langs dezen kant juist omdat het komt, waar de mijnen verblijven die misschien zooveel ontbeering en verdriet hebben van mij zoolang van hulder vertrokken te zien zonder ken of teken, maar toch schep ik moed en denk dat hetgene in dichte dagen zal naderen waar wij alle maal zoo lang naar wachten en het hopen, zullen door brengen met de hulp van God.

ik verlang ook het geluk te hebben U te mogen komen bedanken om Uw schoone briefwisseling surtout omdat ge mijn persoon eigenlijk niet kent en ook verlang ik bij de familie Crève te komen om hulder te komen gerust stellen van Hun betreurden zoon, mijn echten wapenbroeder en vriendt. In de Hoop dat ge Allen zoudt mogen gezondblijven bied ik U en U allen mijn hertelijke groeten zonder de familie Crève niet te vergeten. Uw vriend

Theophile Desmet

5. Brief van 18-11-1917

Met tekening van een soldaat met geweer en onderschrift „infanterie-Armée Belge. Par A. Bastien - getekend Alfred Bastien 1915 (zie blz. 165 voor afdruk).

Den 18-11-17

Geachte Juffrouw

Met groot plijzier heb ik Uw schrijven ontvangen van de 27ste laats alsook het portret. Nu eerst van al ben ik geheel kontent dat Ge Allen daar nog goed en gezond zijt want ach God wie weet hoeveel anderen er niet zijn in dezen droeven tijd, misschien dat mijn arme moeder ook wel van die ongelukkige is. Maar toch heb ik hoop want ik bid dagelijks den Goeden God dat Hij haar zou beschermen van allen kwalen in dezen slechten tijd. Ja beste Juffrouw ik ben altijd zeer tevreden als ik wat nieuws krijg van U daar ik weinig briefwisseling heb, ja denk altijd dat het gelijk van mijn eigen familie komt, daar het van dienen kant komt waar ik toch zoo naar verlang er eens te komen, ik ben er U duizend maal dank vooren om Uw schoon schrijven en als ik het geluk heb den oorlog door te brengen zal ik er U persoonlijk komen bedanken tot beloonig Uwer hertelijke goedheid.

Ik ben ook zeer tevreden over den goeden staat wegens de familie Crève, die ik zoo genegen ben. ik verlang toch zoo tot ik eens het geluk heb daar een dag in vrede te kunnen doorbrengen om hulder eens mijn liefde te kunnen schenken wegens de genegenheid van Hulderen betreurden Zoon. En ja Juffrouw van dat portret moet ik U melden dat ik dien persoon niet denk te kennen het zal voorzeker een misgreep zijn want volgens Gij zegt te denken dat het mijn broeder is, is het ook niet mogelijk daar ik geen broeders heb, zelfs geen zusters ook, ik ben kind alleen met mijn Moeder en ook van de streke niet van de familie Crève, ik ben van Waereghem tegen Kortrijk gelegen tegen de grenzen van frankrijk daarom denk ik dat het voor mij niet kan zijn maar nietemin zal ik het goed be-

waren tot ik als het U mogelijk is meer inlichtingen krijg want ja door den langen oorlog veel menschen gaan uit eens geheugen. ik heb ook het adres Uwer zuster laten geworden aan Leon met een briefje en die goede koplementen. want daar wij in het zelfde regement niet zijn zie ik hem bijkan nooit en ook zijn wij tegenwoordig goed uiteen gedeeld. Het nieuws van hier is dat het ferme slecht weder wordt en natuurlijk ferme koud is en daarmee verlangen wij hier nog wat te meer naar te vrede alhoewel den toestand maar duister werd. Maar het is te hopen dat den Almachtigen God ons algaauw troost en vrede zal schenken. Aan U en U allen mijn hertelijke groeten

Theophile Desmet

6. Brief van 25-12-1917

Mijn Alerliefste en Beminde Esther Madeleine en Laura
Drie Engelen en een gedacht, niet een God,

Maar een gewijnsten trost voor een Onbekende Oorlogsbroeder zoo begint de pastoor ook zijn precaat en zecht Exie Omo aanziet de mensch en ik bewonder U alle drie mijn eenige lievelingen zoo voor mij te zorgen en Uw best te doen, met Groote vreugde ontving ik Uwe beide brieven, en langs een aander kant met spijt daar ik vernaam bij U mijn geliefde Esther dat de voortzeting van ons gezegde veel te wenschen laat. Nu tot daar bij al onze verduldicheid voegt men maar de een bij de aandere en wil niet dat er UEd verder voor in gevaar zoud brengen, of mijn ouders of famielileeden, er voor te Koort zoude doen, Daan neem ik maar Onze lieve Heilige Moeder tot bescherming en U mijne Drie Engelen tot mijn uitvlucht om mijn hart te oppermen. Wanneer er niets meer en gaat, dan zijn wij er toch nog, om sammen een pratje te slaan en onze pijn maar te doen bollen, om al te vertellen wat ons moondje lief heeft. Zoo verneem ik in t' gezegde van mijn lief Madeleineken dat zij met nieuwjaar bij U ten huize zich bevind, welnu dan wensch ik U al te zammen een gelukkig en zalich nieuwjaar. ik kom meschien juist in tijds, waarop Gij elkaar de hand drukt en de kus geeft, verbeeld U dan dat ik in Uw bijzijn tegenwoordig ben en U allen teder omhels op Uwe geliefkosde wangjes en dat de Goed God ons zeegene het dit jaar eens in werkelijkheid eens moge gebeuren. Wat zou het ons toch verheugen indien zulks eens waar mochte weezen, voor mij drie onbekende wezens welke mij in zulk een droeven tijd zooveel geluk verschaffen, zie maar niet om naar mijn loosbandich schrijven, want Nu stel ik U in de plaats van mijn geliefde en onvergeetbare schaat Bertha V.P. en mijne beminde ouders waar ik oppenhartich als Kind ook alles tegen vertelde. Ja Madeleineken ik was te vreedden zoo een vollen brief te mogen leezen, maar U vertelde mij niets van mijn photo welk ik er U had bijgevoegt. hebt Gij ze meschien niet gekreegen ? en Gij mijn geliefde Esther spreekt van de photos te hebben ontvangen en zecht ook niets van Mij of heeft er de sensuure in gezeeten en er de mijne uitgenoomen ? gelijk in Uw brief hij is maar van een blaadzijde en de Keerzijde was ook gesensuureerd, nogtansch ik lees gaarne en houd veel van Uw mooi schrijven, in het vervolg moet U alles vool zetten en mij maar al vertellen wat Gij doet. Zoo komt het dat ons gelieft Lauratje er ook eens een gedacht moet op uitdrukken dan zal ik ten minsten van ieder wat hebben, ik weet zelfs nog niet eens hoe zij schrijft. Nu hoe meer nieuws hoe liever en hoe grooter de brieven zijn, hoe laanger ik mijn werk zal hebben om leezen. Welnu Madeleineken wanneer ik het geluk zal hebben nog eens naar Lourde te gaan zal ik aan Uw verzoek voldoen en dat zal U voorzeeker veel geluk bij brengen en zal Uw verjaardag niet vergeeten den 15 Mei daar de mijnnen in de zelvde maand komt den 30. Ja daar zouden wij sammen eens moeten kunnen gaan dat is de schoonste reis welk gij kunt droommen van berggen en daalen valeiën en dan nog al de wonderen zien van de miraakelen welk daar reeds plaats hebben gehad, mijn congé welk ik nu heb is voor Engeland bij Tante Trintje den 15 Januarie dat mensch verlanckt ook zoo zeer naar mijne Komst als een hond naar een stuk vleesch. met mij en de vrienden gaat hier alles zijn gewoon oorlogsleeven voort maar koud is het hier, en moeten ons verwaarmen met Beeven. in den dag zijn wij hier aan het schaatsenrijden en des avonds krupt den een tegen den aander en dat voormend zoo een nest gelijk de mirren. 't is soms een plezier om ons te zien liggen, den een durft hem niet roeren voor den aander want dan is er een holleken die pipt en jan Koudeman is daar om aan Uw haar

te trekken met zijn ijskoude vingers, dat ons muts soms aan de tiggels blijft hangen des aanderdags moorgens. Verbeeld U mijn braave Esther, Madelein en Lauratje dat ik hier aan het schrijven ben in het stille van de Kersdagnacht terwel ieder in zachte slaap is ge-dooberd, om mij niet te overvallen van slaap en aanwezig te kunnen zijn in ons Kapelle-tje op Kerstmis om 12 uren. dat is somber en toch verheugelijk, dat is reeds de 4 maal ik dat zal

DE REST VAN DE BRIEF ONTBREEKT.

1918

1. Brief van 22 Juni 1918

Beste Vrienden Marie en Cerie!

't is reeds lang geleeden ik wat nieuws van UEd heb gezien of vernoomen. ik geloof wel dat de briefwisseling tusschen ons zeer moeilijk moet gaan of wel woorden de mijne ingehouden ofwel moogen de Uwe ons niet toekommen. ik schrijf maar altijd en krijg geen antwoord meer. het zelvde gebeurd mij met M^{eff}er Esther De Masschalck wanneer U dit schrijven ontvanckt vraag haar eens wat er om gaat en zij mij de reede laat weeten waarom zij niet meer antwoord. het was toch zulk een lief mijsje in haar schrijven en haare woorden alleen verschaften mij den grootsten troost doch nu ben ik van een ieder verlaaten. zelfs kom ik te weeten van Tante uit Engeland aldat U nog niet eens en wist dat ik bij haar heb geweest en nochtans naar mijne reis heb ik spoedich mijn photo opge-stuurd welke eene Damme getrooken hadt waar Tante nevens mij stond. daaruit moet mijn oordeelen als dat zij veel brieven van ons moeten achter ouden. Zoo verneem ik ook van Joseph Bracke alsdat de Blieks zouden verdweennen zijn en terzelvertijd het huisge-zien van Onkel Victoor als ook dat Irma Crève getrouwd zijnde op Passchen met Gustaf Celie en dat Gustaf is ziek gewoorden en hij aan zijne ziekte is overleeden. hoe zij dat nieuws allen krijgen en ik geen woord dat begrijp ik niet nu mijt mij is alles goed en ge-zond. ik bezit nog den grootsten moed van de weerd. God scheidt den dag en Leo trekt er maar met goede voeten door en ik deenk op niets meer of op d'uur van de verlossing, dat zal een aander leeven zijn eens wij weer alle bij elkander zullen zijn dan zal mijn nouwkeurig van dichte bij, mondelings zoo mijn zecht alles kunnen onderzoeken. God geeve dat naar al die verwoede gevechten de Kans ten beste naar onze Kant keerd, waar wij geen schrik van hebben daar de overmacht wel eens zal kommen en wij als Victorieu-zen met plumen en Bloemen op ons geweer onze Hoofstads zullen binnen trekken met onzen Koning aan het hoofd. maar alles moet tijd kosten en Gent en Brugge is op een dag niet gemaakt. zolang wij het leeven ouden en wij niet getroffen worden moeten zij naar ons niet omzien, wij leeven hier gelijk de Blieken in t'water den een dag wat beeter of den aander. zoo op zijn Oorlog gelijk men zecht zoo komt het als ik bij Tante in congé ging dan hadt ik een leeven gelijk een Konningken dat heb ik U reeds allemaal verteld maar na-tuurlijk wanneer gij mijn brief niet hebt ontvangen weet Gij van niets ook. ik ben ook nieuwschierig hoe zij het t'huis zouden maaken. als het U moogelijk is daar een klein woordje over a.u.b. ?? doet hun mijne beste complementen en zeg hun dat ik nog geen graan verhanderd ben buiten ik ben weggegaan dat het voor hun alleen is dat ik lijd, en strijd. en ook dat ik aan mijne lieve Bertha aan de gezwoore liefde getrouw blijf, en ik niet het minste gedacht bezit, een voetstap te miszetten. dat ik veel deenk aan de toe-komst om naar den Oorlog met een nieuwen hiever mij aan het werk te zetten om zoo een gelukkig leeventje te slijten. zeg hun dat allens eens van mijnen t'Weege. moed en zel(f)oppoffering moet mijn bezitten tot den laasten ogenblik waare het niet zonder dat mijn zoo hier vergaan gelijk de sneeuw voor de zoon. en nu het zooverre gekomen is, mag men het niet opgeeven. Onze lieven Heer zal er wel eens zijn zeegen inzetten en ik denk als dat wij van die bescherming zooverre niet meer verwijderd zijn. wij houden hier voet bij stek en zullen ons wel wachten van het Kleine gedeelte van België nog te verliezen. over den IJzer komt hij niet. wij verzuippen hem nog liever waar hij zit en al aander

bewegingen keeren ten beste naar ons voordeel. nu met den zoomer zijn de tijden hier aangenaam daar wij in de velden en boerenhoven leven gelijk op onzen buiten. wij zwemmen, visschen en doen van alle soorten spelen. zoo vervlicht de tijd ook aangenaam. nu en dan heeft mijn soms ook een schoon theater feest of cinnema wanneer wij in rusttijd zijn. Gij zit dus Marie dat het maar juist den Oorlog is welk ons aanbeteerd. aanders zijn wij op 4 jaar tijd dat woeste leven reeds lang gewoon. alle Vrienden welk ik hier kan van de streeke zijn nog in goeden staad zoo als ik. geen verder ongelukken te melden. en Groet U Vriendelijk Uw Oorlogsmaker

Leo De Schepper-z-104-4e compagnie
A.B.C.

2. Ongedateerde brief

Geachte juffrouw Estère

Met veel plijzier kom ik Uwen brief te ontvangen en ben zeer tevreden dat Ge allen aldaar het nog goed stelt. het was te hopen dat het op mijn lieve streek ook alzoo ware gelijk bij hulder. ik ben ook kontent dat ik zie dat ge goed mijn geschrift ontvangen hebt en dat de Familie Crève er ook zijn part zal van vernemen. Nu hier langs dezen kant begint het om langs om meer in ons voordeel te komen. wij hebben niets te kort het eten is gelukt in overvloed, ons solde veel verhoogt en wij kloppen aanhoudend den Mof .... op zijn lappen dat hij in 't korte van ... . loop. Ik heb ook geblesseerd geweest .... rap genezen geweest. op vijf weken was ik weder bij mijn wapenbroeders in de .... juffrouw hoe langer het nog duurt .... dat ik verlange om eens een goeden dag bij hulder te kunnen komen zeggen als ik het

(Rest van de brief verloren gegaan)

3. Brief van 15-12-1918

Geachte Juffrouw Marie

Wat was ik gelukkig als ik Hulder nieuws ontvangen datum van den 8 dezer.

Ja het kwaam mij aanpakkelijk voor te zien dat er toch nog beminnen als een broeder. daar ik in dit geval nog nooit het geluk gehad heb. ik ben ook geheel tevreden te zien dat Gilder Allen het nog geheel goed stelt, gelijk het met mij God zij gedank ook nog geheel goed is. Ja oprecht dat lezen van Alfons in Uwen brief doet mij weer herinneren aan zooveel schrikkelijke en droevige tijden, waar mijn besten wapenbroeder Alfons, mij altijd in trooste en die zoo schrikkelijk van mij afgerukt „Neen wij mogen niet tegen strijden, het was Gods wil” en Alfons was een Eerlijken en heldaftigen strijder, waarover mijn gemoed nog altijd van vol kom, als ik een enkele maal zijn naam hoor want hei ja ! hoeveel arme en weeldige dagen hebben wij niet beleefd in die twee jaren, dat wij te samen zijn geweest, seder dan heb ik nog nooit geen anderen maker gevonden die mij zoo naauw aan het herte lag, als Alfons. Hélaas aan het gebeurde is er niet te veranderen, niets anders of te betreuren.

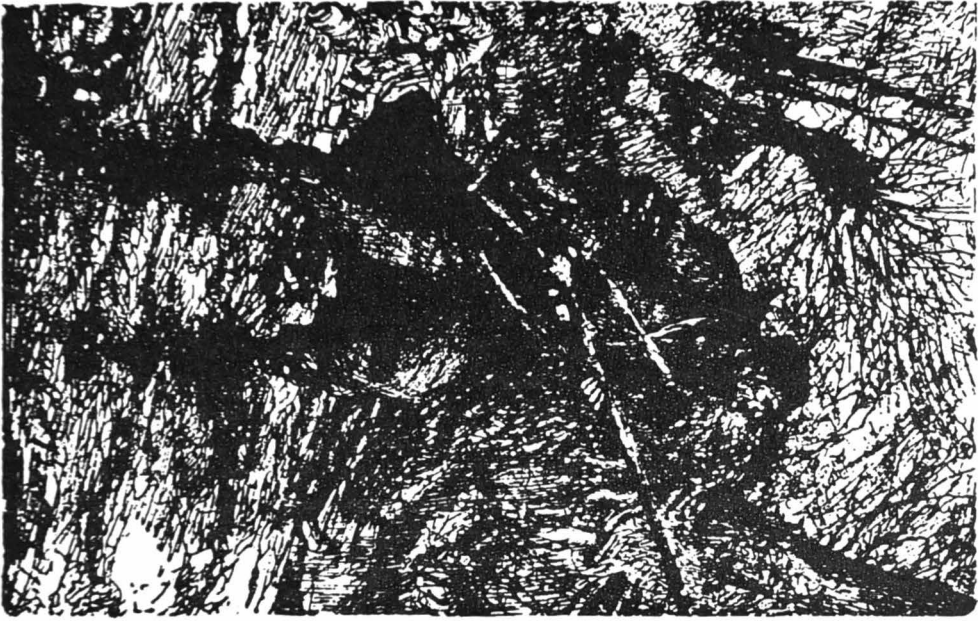
En nu juffrouw Marie, moet ik zeggen dat, Mr De Maesschalck bedrogen is in zijn gedachten. het 2 ligne komt wel naar d'Hollandsche grens maar ongelukkig op Wachtebeke niet, wij gaan den 17. dezer naar Meerdonck tegen Antwerpen, en hoe spijtig tog ik zoude ook zoo geern eens bij Hulder gekomen hebben, binst wij hier in Gent liggen, maar ik was altijd in bezigheden op den bureau, en kost alzoo nooit geen dag weg. want ik moet hier voor eenige mannen hulder dingen kuisen en al, en daarmede win ik nog wat geld, zoo als voor dat is laat ik het niet geern los, anders hadde ik al lang eens gekomen met Vanheerzele, maar ik denk dat wij wel ne keer de kans zullen hebben dat ik gemakke-lijk kan komen ; om eens in hulder Midden te zijn waar ik zoo lang naar verlang hebt, ik heb hier ook al op Saint Amand geweest bij Mr Deschepper waar ik ook geheel goed ontvangen geweest ben. Ook heb ik al bij Mijn Moeder geweest in Waereghem alles was daar nog geheel goed Zij hadden daar veel te lijden gehad van het cannon geschut. binst den vooruitgang der fransschen. ook is er veel schade in dat dorp. er zijn nog al veel menschen levens te betreuren daar. maar God zij gedank bij mijn Moeder was alles goed. Zij was

toch zoo tevreden mij te zien, en ik niet minder van mijnen kant, want men moet toch altijd ons Ouders beminnen, en dan nog in zoo nen droevigen tijd, gelijk wij nu beleven. Ja ik ben op nen gehelen anderen wereld, daar ik weder bij Moeder ben. Zooals in mijn kindejaren dat dezen oorlog maar algaauw gedaan is dat ik nog wat zoete dagen kan beleven.

Nu beste Juffrouw Marie, het verwondert mij niet te zien in Uwen brief dat ge mijn brief ontvangen heb. nogtans ik heb Hulder geschreven in den eersten helft van November hij zou Hulder al lang moeten toegekomen zijn, voor den Uwen schreef. Enfin het is te hopen dat dees schrijven Hulder rapper zal toekomen. en van als ik de kans heb zal ik het niet laten van eenen goeden dag te komen zeggen bij Hulder want ik ben in groot verlangen om U allen eens te zien daar juffrouw Louise mij gezegt heeft dat U kleine zusterkens al zulke ferme dochters geworden zijn alsook Uwe broeders.

En eindelijk moet ik U Allen mijn hertelijke groeten aanbieden alsook een warmen handruk ! zonder Mffr. Esther De Maesschalck te vergeten.

Desmet Theophile   Z. 292.3cie   A.B.

Den 18-11-17

Geachte vrouw

Abt. groot plezier heb ik Uw schrijven ontvangen van den 2-11-17. abt. het postict. Nu eerst van al. ben ik geheel content. dat Ge. Altm. daar nog goed en gezond zijt. want ach. God. wie weet hoeveel anderen er niet zijn in dezen droeven tijd. middelen dat mijn arme moeder ook wil van die ongelukkige is. Maar toch heb ik hoop. want ik bid dagelijks om Goeden God. dat Hij. haar zoen beschermen. van allen kwalen. in dezen slechten tijd. Ja beste vrouw. ik ben altijd zeer tevreden als ik wat nieuws krijg van U. daar ik weinig bericht heb. ja denk altijd. dat het geluk van mijn eigen familie komt. daar het van ziener kant komt. waar ik toch zoo naar verlang. er eens te komen. ik ben er U. thuisend maal dank soeren om Uw schoon schrijven. en als ik het geluk heb den oorlog voor te brengen. zal ik er U. persoonlijk komen bezonen.

1911

1911

1911

1911

1911

1911

1911

**WEETTE SOMS NOG IETS
VAN VROEGRE ?**

1911

1911

ADINKERKE

Brief van de heer A. Beyen uit Bredene

Bredene, 7-8-1984

Geachte Heer,

Ik ontmoette U vorige Zondag in Ter Ceure.

Daar had ik U beloofd om eens aan mijn vader te vragen, hoe die verhalen juist in elkaar zaten. Dit heb ik dan gedaan. Hieronder, naar best vermogen, de inhoud :

Mijn vader, Beyen Hector ° Adinkerke 1913, heeft het verschillende keren horen vertellen van zijn grootmoeder Cogge Eugenie ° Adinkerke 1863.

1. De pastoor van Adinkerke, maakte kleine muisjes in klei. Dan maakte hij er met zijn handen een beweging over, en de omstaanders zagen de muisjes weglopen.
2. Mijn vader heeft ook nog horen vertellen van zijn moeder Calcoen Josephine ° Adinkerke 1891, het volgende verhaal : In het gezin Beyen x Calcoen, was er een kind geboren, die niet gezond was. Het leed aan een ziekte welke de mensen noemden „de oudeman“. Dit moet een kind geweest zijn, die er vanaf de geboorte reeds oud uitzag, met een begin van baardgroei. Ze gingen met dit kind „dienen“ naar de kerk in Adinkerke.

Dit gebeurde te voet en de moeder (Josephine Calcoen) draagde het kind. Voorbij een bepaald huis gekomen begon ze telkens te zweten, omdat het kind zo zwaar begon te wegen. Voorbij dit huis, ging dit weer over. De bewoonster van dit huis, kwam hen dagelijks bezoeken. Toen ze dit tegen de pastoor vertelde, gaf hij hen wjwater mee, alsook een stukje gewijde kaars. Ze moesten daarmee de huisdrempel besprinkelen en het stukje kaars in een spleetje van de drempel verstoppen.

Die vrouw is nooit meer binnengekomen. Het kind is gestorven.

Hier toch mijn eigen opmerking : In mijn stamboom zie ik dat mijn grootouders 6 kinders hadden, waarvan mijn vader de oudste was. Het enige kind dat overleed werd ° Adinkerke 10-8-1914 en volgens mijn gegevens stierf het nog dezelfde dag. De uren heb ik niet opgeschreven. Alle andere kinders bleven in leven en leven nog. Hoe kunnen zij dat kind dan verschillende keren naar Adinkerke gedragen hebben ?

DOORSLAAR

Dit zijn de enige bekende sagen van Doorslaar. We danken ook deze aan medelid en -werker Maurice Buyle, die ze opgestuurd kreeg van de heer Aimé Verniers, Doorslaar.

- * Iemand stapte van de Etbos naar Stenenbrug. 't Was donkere nacht. Langs de Zuidlede kwam Oessaert van achter een boom gesprongen. Hij wipte op de rug van de voetganger. Die was wel heel sterk en in 't geheel niet benauwd. Hij greep zijn overvaller over de schouder bij de schabbernak en wierp hem in de Zuidlede. „Zijn er nog Oessaerts ?” riep hij luid. Niemand kwam opdagen en de „valse” Oessaert zwom de rivier over en verdween. „Dat was iemand die Oessaert wilde nadoen” vertelde iemand uit Doorslaar.
- * In de Rechtstraat spookte het. 's Avonds zag men er een vreemd licht boven de velden. Cesar Cocquet durfde er niet langs gaan. Hij deed een hele omweg langs de Lichtstraat. „Laat gerust wat U gerust laat” verdedigde hij zich.
- * In de Doorslaarstraat bij Annaerts brandde het. De vuurhaard ontstond in de stallingen. Er stond een sterke oostenwind en het aangebouwde woonhuis werd bedreigd. Pastoor Van Wassenhove werd er bij gehaald om de wind te doen keren. Tevergeefs, de woning brandde helemaal af.

ERPE

Uit de verzameling van Aloïs Suys († 1953) onderwijzer, uit opstelschrift leerling.

OVER HAAG EN HEG

Te Erpe, na de klokslag van 11 uur, verzamelden zich vele katten aan „de dikke linde”. Vele Erpenaars durfden het niet meer aan na 11 uur nog voorbij de boom te gaan.

Eén Erpenaar wou bewijzen dat hij niet bang was voor de katten. Gewapend met een tweeloop wachtte hij van 11 uur af op het verloop van de gebeurtenissen. Elf achtereenvolgende slagen weerklonken in de nacht. Het hart van de held begon hevig te bonzen toen hij een ongewoon gerucht boven zich hoorde. Een stokoude vrouw kwam uit een hol van de boom gekropen, terwijl vele katten uit alle richtingen kwamen toesnellen. Krijgsend voerden ze een sabbatdans rond de boom uit. De oude vrouw zat nog steeds in dezelfde houding op een tak. Plots haalde ze een uurwerk te voorschijn, brak een tak van de linde af en sprak : „over haag en over heg, naar Spanje, naar de wijde kelder”. Toen verdween de vrouw. De Erpenaar klom in de boom, nam zijn uurwerk, brak een tak af en herhaalde : over haag en over heg naar Spanje, naar de wijde kelder”. Hij vloog over hagen en heggen en kwam in Spanje in de wijde kelder aan. Toveraars en toverheksen die er hun sabbat hielden, wilden hem doden. Een vrouw echter zegde : „laat die man met rust, hij is mijn buur”.

Ze kwamen samen naar Erpe teruggevlogen, nadat de vrouw gezegd had : „over haag en over heg, naar Erpe, naar de dikke linde”.

Ontvangen 30/3/1985
van Lut Bavay (Erpe-Mere)

ERTVELDE

Lied over Van Hoe en Verstuyft uit het liederenboek van Anna De Zutter van Ertvelde.

LIED VAN DE VREESELIJKE BENDE VAN HOE VERSTUYFT.

1

*Den oorlog was nog maar verdwenen,
Of men moordde ten allen kant
Wreede misdaden wierden bedreven,
't Riep wraak in ons vaderland,
In vreeze leefden alle menschen
Maar luister nu is het gedaan
Die wreedaards komt men nu te vangen
Zullen hunne straf niet ontgaan.*

Refrein

*Ach God ! 't waren gruwelijke tijden,
Hunne daden zoo vreeselijk en groot,
Zij kenden geen medelijden
Geen klachten worden er aanhoord,
Hun woord was „uw geld of uw leven“
En ziet op den zelfden stond
Schoten zij u neder ten grond
Wreede Barbaren.*

2

*Een huisgezin met hunne kinderen
't Was avond en zonder malheur
Maar 't noodlot kwam hun te hinderen
Opeens opent men de deur.
De vader werd neergeschoten
De moeder bonden zij met geweld
Spoedig braken zij alles open
En roofden al het geld.*

3

*Wreed waren uwe daden in 't ronde
Zij brachten alles van den kant,
Grooter schelmen heeft men niet gevonden
Veel slechter of van Baekelandt
Zoo moorden als branden en stelen
En waart gij niet rap bij de hand,
om er uw geld af te geven
Gij werd aan de voeten gebrand.*

*O rechter laat u niet bedotten
 't Is recht en doe uw plicht
 Voor 't Bloed die zij hebben vergoten
 Nu komen hunne daden aan 't licht
 Neen kent er geen medelijden
 Hunne straf zal nooit zijn te groot
 Wilt ons van die wreedaards bevrijden
 Breng ze allen op 't schavot.*

KOKSIJDE

Op 24 juli 1984 op het strand van Mariakerke Oostende vertelde mevrouw Blondina Blondé me volgende twee sagen. Als verhuurster van ligzetels en windschermen was ze in gesprek gekomen met mijn vrouw en waren ze terecht gekomen op sagen. Beide sagen heeft ze gehoord van haar grootmoeder die geboren is in Koksijde voor 1870.

1. Ze had een kindje van 7 maanden toen ze bezoek kreeg van een oude vrouw. Voor het bezoek was het kindje goed, na het bezoek begon het te schreien. En ze hebben het dan dood gevonden in zijn wieg, versmacht. En aan zijn keeltje had het een blauwe vlek in de vorm van een hand. En dat werd de kwade hand genoemd.
2. Over de pastoor van Koksijde. Dat was voor 1914. En een jongen kon zijn katechismus niet goed opzeggen. En hij smeed dan zijn katechismus over de haag van de pastorie. En die familie (van die jongen) heeft dan veel afgezien van die pastoor. Zo al van die aardige dingen.

Door voornoemde mevrouw werden we verwezen naar een vrouw in Koksijde, wiens vader, man en broers zeevissers waren. Als ze jong was woonde ze aan het Hoge Duin. Maar dat is voor een volgende keer.

LOKEREN

Sage verteld door Irma Claus, weduwe De Waele, geboren te Lokeren 2 augustus 1905.

Verzameld door Maurice Buyle

Mijn moeder dat ze dat ook af en toe had van de mare bereden en ik heb dat nadien ook tegenkomen. *En wat deed uw moeder daar tegen ?* Mijn moeder zei altijd dat ze zich daar niet aan kon verstaan. *En ze kon er niets aan doen zij ?* Nee. Zij kon er niets aan doen, maar ik deed altijd die medaille mee om te slapen. En mijn paternoster. *En als ze dat dan tegenkwam, wat deed ze dan, niets ?* Niets, ge moet gij daar tegen vechten ee. Die valt op u en ge moet daar tegen vechten als ge daar uit schiet ee (uit de mare schieten). Ge zijt wakker zè, en als ge daar uit schiet, loopt 't zweet van uw wezen. *Dat is toch niet alleen 's nachts dat ge dat krijgt ?* Jaja dat is 's nachts, altijd 's nachts. In den dag hebt ge dat niet. En zo hoorde ge dat komen zie, zo (en Irma klopt dan met haar vingers op hout klop-klop-klop-....). Zo kwam dat af en met den anderen (en kort daarop) was dat aan uw bed en dat viel op u. En ge kondt u daar niet

tegen verzetten. Maar als ge met twee sliep en ge kondt eene raken, dan was dat gedaan. Dan was dat weg. En als ge u een kruis kondt maken, dan was dat ook weg. Maar ge kunt niet, ge kunt niet, 't is zodanig zwaar, dat is precies een man die u vasthoudt en daar moet ge tegen vechten. *En met wijwater kondt ge daarmee niets doen ?* Nu doe ik altijd met wijwater, vroeger ook. *Maar als er een van uw dochters bij u sliep, dan moest ge dat niet doen met wijwater ?* Nee, ik pakte altijd wijwater, eer dat ik ging slapen, ziet ge, maar als ik bij ons Anna sliep en ik kon ze raken, dan was dat gedaan ee, dan waart dat weg. Maar ik ben op een moment tegengekomen dat ze (de mare) gewaar wierden dat die medaille daar lag, ee, dat dat (de mare) weg was. *Dat was de medaille, die uw moeder gekregen had op de laatste missie van Lokeren ?* Ja, van Lokeren. Dat kan dertig jaar geleden zijn, dat kan er veertig zijn ook. *En hebt ge dat nu nog, van de mare bereden.* Awel ons Maria heeft dat ook nog gehad, mijn dochter. Die zei dat dan „Ma“ zei ze, „ge klapt soms van de mare bereden, ik heb ik dat ook gehad“. Maar of ze het nu nog heeft dat moet ik haar eens vragen.

OPMERKING :

Er staan nog twee sagen over Lokeren onder Zeveneken :

- blz. 195, sage nr. 2 van Alfred Mees ;
- blz. 196, sage nr. 3 van Maurice Hoogewijs.

OUDENBURG

Deze sagen hebben we gehoord van Jeroom (° Oudenburg in 1906).

Op bezoek bij Bertha De Jonghe (° 1903) in estaminet „t Haantje“, stapte ineens Jeroom binnen. We betaalden hem een pint. Toen we hem vroegen of hij nog iets wist over het bijgeloof vertelde hij volgende twee sagen onder voorbehoud, want hij had het zelf niet mee-gemaakt.

1. In de familie was er een achterlijk kind. Achterlijk is het goede woord niet, het kind sukkelde (groeide niet goed). Er kwam daar ook een oude vrouw op bezoek. Ze (de familie) zijn dan naar de pastoor geweest en die heeft hen een heiligdom meegegeven (een bidprentje, van een paasnagel had Jeroom niet gehoord). En die vrouw is dan niet meer binnengekomen.
2. Toen mijn vader jong was, was hij koewachter bij een boer. En toen hij op een avond terug kwam hoorde hij achter zich een gerucht. Hij keek om maar hij zag niets. Hij ging voort, hoorde het weer, keek om en zag weer niets. Toen hij thuiskwam ging hij slapen en er werd op de deur geklopt. Maar hij deed niet open en 't is dan weggegaan. Wat zou dat geweest zijn ?

WACHTEBEKE

Verhalen verteld door een Wachtebeekse (° 1897) op woensdag 23 mei 1984.

1. Dat was op de Sluize bij mijn baas zijn thuis. Ik heb mijn baas altijd horen vertellen, en hij had dat van zijn ouders horen vertellen, want die hielden café. En dat was een cafeetje nog zo groot niet als hier. Zij hadden zeventien kinders en als wij trouwden waren er daarvan nog dertien in leven. Daar moet dat gebeurd zijn dat Pijken Zot de mensen bier bestelde en heel dat café vol met muizen en ratten doen lopen.
Wie deed dat, boer VH?
Ja, ik heb horen zeggen dat die dat kon. Ja dat is van voor mijn tijd.
2. En dat ze dan (bij mijn baas thuis) als er wat was gelijk met een zeug of zo, of dat er een koe moest kalven, dat ze dan bij De Rijcke om hulp moesten gaan, stond er daar een vent boven de bomen, gaan we zeggen. En dan zei zijn moeder tegen hem (mijn baas) „Dienen gruëten vent, ge moet er nie noar kijken, den dienen zal aa nietsken doen“. Dat heb ik mijn baas altijd horen vertellen hoor. Toen was mijn baas klein kind. Mijn baas was zes jaar ouder dan ik.
3. Mijn schoonouders zijn naar de paters in Lokeren geweest. 's Avonds (de beesten) eten geven en 's morgens dood liggen. Dat heb ik hen veel horen vertellen. En die zijn naar de paters geweest en die hebben gezegd door wat het kwam en die hebben die mens genoemd die dat ongeluk bracht op die beesten. Dat bestond toen allemaal. Ze kregen dan paasnagels. Of ze die nu onder het hekken of onder de deur van de beesten staken, dat kan ik niet zeggen. Maar die pater heeft hen gezegd wie dat was en hen die mens laten zien. Dan was dat gedaan.
4. Van heksen. Dat heb ik horen zeggen, dat ze van dié schoaj waren en van dié schoaj, die rondkwamen verkopen. En van kindjes die dan altijd maar schreemden dat heb ik horen vertellen. Maar ik was altijd met mijn boeken bezig als er volk bij ons was, dus ik heb dat allemaal maar met een half oor gehoord.
Luuske daar zegden ze altijd toverheks tegen, waarom dat weet ik niet. Maar die deed zo altijd aardig hoor. Maar ik denk niet dat dat mens daar geleerd voor was. Maar naar ik meen waren de mensen gelijk schoaj dat dat mens (Luusken) in huis kwam. Ge kunt zo hebben „Och 'k hè liever dat de die nie in huis komt ee“. Luusken was altijd zo aardig aangetakeld. Ze was niet aantrekkelijk voor de mensen. Wat dégout ze er van hadden dat weet ik niet. Ik heb van dat mens nooit iets ondervonden.
Dolle De Joe die was uit het Akkerstraatje. Ze spraken ook van dat mens, maar daar heb ik nooit iets van ondervonden of gehoord dat ze iets gedaan had.
5. Van de weerwolf heb ik mijn schoonouders ook nog weten vertellen. Die sprong op de rug en 't schijnt dat dat een zware last was. Dat was op de Sluize. Maar wat ze uitgestoken hebben weet ik niet.
6. Van zwarte katten moesten ze (de mensen) niet weten. 't Was alsof dat een toverhekse was die katte. Als die op gang was, dan was er 't één of 't ander dat niet deugde. Dan was 't kwaad op gang.
7. *Nooit iets voor niets weggeven, maar er zout in doen!* Ja, maar dat is prietpraat. Dat heb ik horen zeggen. Tijdens de eerste oorlog was er een boer waar de molen (van Chalmet) stond, en dat ze (de boerin) gezegd heeft „jamaar we meugen wij giën melk veur niets weggeven uër, want dat ès nie goed. We moem' er toch wa veuren vraugen“. Was dat nu voor te lachen?
8. *En van gekruiste messen?* Vroeger als wij aan tafel zaten, dat was de mode van een

kruiske te maken bij mijn grootouders. We hadden toen geen goede naam, aja schippers, die moesten toen 's zondags ook werken, en ge mocht 's zondags niet werken. Wij hadden toen dikwijls geen mes of geen vork gelijk het nu is, nu is 't allemaal met mes en vork. Maar als het toevallig gekruist lag „Oo“ zei mijn grootmoeder, „da's nie goed, leg da ne kiër goed“. Voorts is daar dan niet van geklapt. Er ging daar wat van komen, maar wat dat weet ik niet.

9. SCHIPPERS

Mijn grootouders waren geen schippers maar al hun zoons wel. Mijn vader was dus schipper en mijn broer ook. Nonkel Frans had een sloop van veertig ton en die heeft in Moerbeke op de zate bij Van Garsse een groter laten maken van honderd ton. En die is dan naar Antwerpen beginnen varen. Mijn vader, Bernard heeft dan dat sloop van veertig ton gekocht van zijn broer. Dat sloop heette de „Gevonden Vriend“. Manneken (Manse) Potters heeft dat dan nadien gekocht en daarmee nog in de bieten gevaren. Dat was mijn moeders broere die daar (op dat sloopje van veertig ton) op was en die was met ene van Stekene getrouwd „Manneke Potters“. Mijn oom heette Staf Verdegheem. Oom Frans voer op Antwerpen vooral op graan, dat hij naar Wachtebeke bracht. De derde broer Theofiel had een sloopje van zestig ton. Mijn broer Theofiel heeft nog op Duitsland gevaren met een spits van driehonderddertig ton. Dat was een „zetschip“ geen eigen schip. Die werd betaald per maal, gelijk er nu veel varen. Zijn vrouw speelde knecht en werd ook betaald. Het waren de eigenaars van het schip die voor vracht zorgden. Ze telefoneerden dan waar mijn broer moest komen laden.

Mijn vader heeft nog in zand gevaren en in pulp en naar Stekene om stenen, in de cement naar Gent, met bieten naar het Sas van Gent. Hij heeft niet in de beer gevaren. Dat was voor Smaeles van de Sluis, Maria Van Geertruiden... In het zand voeren behalve mijn vader, ook Fierens, Jan Buysse, Coralie Van der Gracht. Behalve de twee zandmijnen vermeld door Coralie Van der Gracht (jaarboek 1979-80), was er nog die van Van Langevelde die was waar het hof van Hubert Celie is en tussen de twee bruggen was er nog een klein zandmijntje van Eed Stockman. Die lag aan de andere kant van de Langelede.

Bij zo'n zandmijn zetten ze eerst het zwart (de teelaarde) opzij en de zavel zetten ze dan ook opzij. Die zavel was van zestig centimeter tot één meter dik. Die zavel was bruinachtig. En dan kwam het wit zand, maar dat was niet wit gelijk zout. De laag wit zand was twee tot drie meter dik. Het wit zand kon niet tot beneden toe afgegraven worden, want ze kwamen aan het grondwater. Dan werd de put terug gevuld met de zavel, als ze die niet kwijt geraakt waren en die goede grond daar weer op en dat werd genivelleerd allemaal. Dat wit zand ging heel diep. Mijn pompput is acht meter diep en die zit helemaal in 't wit zand. Die zandmijnen wierden reeds uitgebaat in de tijd van mijn grootouders. Aan Steefke Sette (waar nu het magazijn van de telefonie is) was ook een zandmijn, maar daar kwam ene van Zaffelare, een Staelens (?) met zijn wit paardje, waar nu die vijver ligt (achter de garage Van Megroot). Dat is allemaal uitgedolven door Claes. Wij zijn naar Zwijnaarde geweest met zand, naar Deinze, naar Gent, overal. Het waren vroeger allemaal blauwe of rode vloeren en dat schuurde goed met dat wit zand. Bij het schuren werd het zand rood, dat de vloeren afgaven.

Soms stond het water zo laag in de Langelede dat ze met boten van Van de Calseyde in de Langelede het zand kwamen halen en dat wij met ons schip in de Moervaart lagen, dat we niet in de Langelede konden. Dat zand werd dan overgeschoten in de Moervaart. Ik heb veel moeten scheppen met de schop. Ze noemden dat uitvletten (van de vletten van Van de Calseyde op het schip van de zandschippers).

Wij moesten ons schip zelf trekken, maar boer De Craene woonde daar ook en als ge om zijn paard ging dan ketste hij ons tot aan Rodenhuize. En dan kwamen onze lossers en die trokken ons tot aan het Keujken (dat nu in het kanaal Gent-Terneuzen ligt) en dan kwamen we in het groot kanaal.

10. HONGER IN '14-'18 Wij hadden zelf niets. Mijn grootvader, mijn broer en ik hadden zestig grammen boter op de week, maar dat was geen boter, dat was margarine. En dat we dan bij de boer om een half literke melk gingen en dat we daar twintig grammen boter indeden en dat kookten met aardappelbloem, die we zelf gemaakt hadden, en daar maakten we ons een brood van. Dat was zo mals, dat het gelijk pap was, zo slecht brood. Alle weken moesten we naar het comiteit, wit smout en ge kreeg spek. Het comiteit was waar de vier zusters Bracke gewoond hebben in de Kerkstraat aan de Kring. Ze hebben dan nog een liedje gemaakt op al die mannen die in het comiteit zaten.

De chef van de stoase

mee zijn valse deekeroase

Meniër Despeire

da was uëk ezuë nen gruëten iëre

Ernest die oan 't ekken stoat

ès den dweil van guël de stroat

Dat was Ernest Calseyde, die deed de boodschappen voor iedereen. Er waren nog andere leden zoals Tuur De Cleene van dat klein brouwerijtje tegenover waar de pastorijs is.

Wij hadden land tot tegen het bos. Aardappelen hadden we en een schaapje, konijnen en kiekens.

Voor boter en melk kreeg je speciale bons, dat was voor zieke en oude mensen.

Op 't laatste hebben we hier aan de Langelede Duitsers ingekwartierd gekregen. Ze hebben hier allemaal loopgraven gemaakt aan het vaardeke langs deze kant (kant Zelzate).

De Belgische soldaten lagen in Assenede en schoten naar hier. En hier stonden overal kanonnen, ook in de bossen en die schoten naar Zelzate. Waar er bomen stonden, zelfs op het hof van de mensen, stonden er kanonnen. De loopgrachten waren gemaakt in de helling van de oever van de Langelede. Die waren juist een man breed. Er was nog een tweede linie van loopgrachten, naar Moerbeke en Kalve op. Er zijn hier veel obussen gevallen en de molen van Chalmet is dan ook kapot geschoten, de laatste dagen. De meeste obussen vielen in de bossen en de andere vlogen over de vaart.

Mijn man heeft nog mensen overgebracht naar Holland. Hij deed dat niet alleen. Hij heeft daar nog een diploma van gekregen, maar dat was bij zijn ouders thuis. Ik weet niet hoe hij verwittigd werd, maar ze moesten dan de draad doorknippen. Om de vijfhonderd meter liep er een schildwacht. De meeste werden omgekocht, maar er waren ook slechte bij. Maar het waren de Duitse soldaten zelf die ons zeiden dat we die nacht niet moesten proberen overgaan, want dat het een gevaarlijke schildwacht was. Mijn man woonde met zijn ouders op de Sint Franciesdijk, bijna tegen de draad. Ze zijn daarna moeten verhuizen naar Assenede. Om over te gaan had hij rubber handschoenen en schoenen aan. Ze gingen altijd op een andere plaats over. Hij is daar aan begonnen omdat er kameraden van hem daar al mee bezig waren.

Sagen verteld in 1984 en spelend in het Wachtebeekse.

1. Mijn moeder vertelde, in vroeger tijden, moesten gedurende de bietenkampanje de meisjes van de Langelede de boten met bieten voorttrekken. Ze noemde dat „in de lijn liggen“. Nu was het al een paar keer gebeurd dat er meisjes opgeschrikt werden door een spook, witte gestalte en rammelende ketens. Gevolg, de meisjes, waar mijn moeder bij was, dierven niet meer in de lijn liggen. 't Geval werd thuis besproken. Moeder zei „Jamaar, ge krijgt er mij niet meer naar toe, want daar loopt altijd een spook“. Maar de broer van mijn moeder, geloofde niet in spoken en verdacht een per-

soon. „Ik zal er wat op vinden“. 's Zondags ging hij als naar gewoonte naar het café, het stamcafé waar ze steeds met mekaar kaartten. In het café gekomen waren er reeds drie, riepen ze „A Gust, zust gepast, we zijn ons vieren, kom we gaan kaarten !” - „Neen,” zei Gust, „deze keer kaart ik niet, 'k heb iets anders in 't oog !” - „Jaa ! Wat dan ?” - „Ewel, er loopt hier al gedurende een tijd een spook in de omtrek en ons meisjes durven niet meer in de lijn liggen. Ik zou ne keer willen weten wie dat spook is. Ik heb er iets op bedacht. Ik ga een keer enkele avonden op wacht (staan) en 'k heb mijn karbijn een keer flink gevuld en we gaan eens kijken wie dat spook is”. - „Allei toetoe, met dat spook, laat ons kaarten !” - „Neeë”, zegt Gust, „ik ga naar huis”. Gust ging naar huis en trok er op uit, maar hij heeft nooit het spook gezien. Want het spook was in het café, 't was gedaan met spoken !

2. Mijn vader is zeer oud geworden en in zijn oude dag vertelde hij het volgende : 't Was missie op Overslag en de paters klopten er duchtig op los. In een café zaten enkele boemelaars bijeen en besloten ook eens pater te spelen. Ze haalden alle mogelijke fratsen uit en de één haalde uit de nabijgelegen schuur een raap. Ze sneden die in schijffjes en deden zo de Heilige Kommunie na. Dat kwam de pastoor ter ore, die de mannen een flinke berisping gaf, en er bijvoegde „God zal u straffen”. „Of het nu werkelijk straf van God is, of een toeval, weet ik niet” zei vader, „maar wat ik wel weet, ze zijn allen verongelukt, en hebben geen kans gehad om de Heilige Sakramenten te ontvangen”. Echt gebeurd, want de mannen zijn nog bekend. Dat moet zich afgespeeld hebben toen hij een klein jongetje was, voor 1880.
3. Op zekere dag kwam mijn kozijn van 't Dorp naar de Schoolstraat over 't kerkhof weg. En 't was in het halve deemster. En ineens ziet hij iemand uit een put, die gegraven was om 's anderendaags een dode in te leggen, met zijn handen en een deel van zijn kop er boven komen. En die jongen is beginnen lopen en luide roepen en hij kwam binnen bij mijn tante, zette zich op een stoel en kon niet meer spreken. „Wat is er nu toch gebeurd ?” „A, hoo, hooo, hoo...” en op de duur kwam het er toch uit „nen doden die uit het graf gekomen is !” - „Maar allee”, zegt mijn nonkel, „een dode die uit het graf gekomen is, allee, we gaan kijken”. Lantaarn aangestoken en naar het kerkhof. Er was daar niets te zien en het graf was leeg. Maar 's anderendaags deed dat verhaaltje de ronde. Het was een vrouw die altijd suf was, die was gaan kijken naar die put, nieuwsgierig als ze was, en die was daarin gesukkeld. En die was willen boven klauteren en dat was die dode.
4. Mijn vader was koewachter in Westdorpe bij een boer Van Waas. Hij was nog een heel klein ventje. Ze mochten niet lang naar school gaan, ze moesten geld verdienen. En dat was daar de ene beest na de andere die stierf. Die beesten stonden te zweten als ze in de stal kwamen en te trekken aan hun kettingen en die stierven. En 't was al zover dat de knechten ook stierven, heb ik mijn vader horen vertellen. Mijn vader wist niet veel wat er daar gebeurde want hij was een klein ventje en ze maakten hem natuurlijk niets wijs. Ze zagen dat hij bang was en hij wilde altijd maar naar huis gaan en de bruine paters van Lokeren waren daar geweest. En die hadden daar gezegd „Ge moet paasnagels onder de deur steken” en och ik weet niet wat ze nog allemaal moesten doen. Mijn vader wilde altijd maar naar huis, maar ze wilden hem niet laten gaan, want de paters hadden gezegd „Er mag niemand niet van het hof gaan. Wie er is moet er blijven”. Hij is er dan nog een tijdje gebleven, maar hij heeft dan toch een kansje gezien om naar huis te gaan. Maar hoe dat verder verlopen is, daar weet ik feitelijk niets meer van.
5. Ik heb nog iets horen zeggen van kikkers (padden). Als ze er naar pakten... Er zaten padden in huis en ze pakten er naar met een tang en dan waren dat sparrenaaldekes.
6. Lichtjes die op het kerkhof dansten dat waren zielkes van gestorvenen die terug kwamen om te vragen voor hen te bidden.

7. Binst de oorlog van '14-'18, was het gebruik elke zomeravond dat alle geburen samen kwamen in ons café. Nu was daar toch eens iemand mee voor de dag gekomen dat hij iets wist, dat hij een zekere methode kende om te weten of ons soldaten aan het front nog leefden of dood waren. De mensen zegden „A, da gaan we ook ne keer proberen !” - „Jamaar” zegt hij, „luistert het moet serieus gaan, het gaat hier om bidden. Bidden moet altijd serieus zijn”. - „Wel” zeggen ze, „’t is goed, we gaan niet lachen !” - „Ewel” zegt hij „neem ne sleutel” en wij hadden een heel grote sleutel van ons portaal, ’t was lijk een kerksleutel. „Want”, zegt hij, „ze moeten de ring van die sleutel op hun vingers kunnen houden, langs weerskanten. De ring van de sleutel lag dus aan weerskanten op een tip van de wijsvinger van twee verschillende personen. Nu moest die sleutel in een kerkboek vastgebonden worden, heel stevig vastgebonden, daar op die bladzijde waar Sint Jansevangelie stond. Een andere persoon had dan een boek waar dat ’t Sint Jansevangelie kon uit gelezen worden. Nu moesten dus die twee personen de ring van die sleutel langs weerskanten op de tip van hun wijsvinger houden, sleutel die dus zeer stevig vastgebonden zat in dat kerkboek en er werd het Sint Jansevangelie gebeden. En aan de zin „En het woord is vlees geworden”, moest iedereen knielen. Dat was op voorhand allemaal afgesproken. Dat ging daar zeer serieus. Er was niemand die lachte. Maar elk dacht „wat gaat dat worden ?” Vooral de eerste keer. Als dat enige keren gebeurd was, dan wisten we hoe dat ging. Nu mijn moeder zaliger zat met een geweldig kloppend hart, want ze hadden gezegd „’t gaat voor uw zoon zijn”. Ze kwamen aan de zin „en het woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond” en wat gebeurde er ? Die sleutel begon te draaien, zodanig dat hij van de vingers van de mensen afviel en die draaide uit het kerkboek op de grond. Het kerkboek viel niet op de grond, want als de sleutel draaide, pakten ze het kerkboek vast. De ring van die sleutel draaide ook door het boek. Hoe dat ging weet ik ook niet. Is dat nu inbeelding of... maar ik heb dat zelf gezien. Ik heb die sleutel horen vallen en zien vallen en meer dan één keer. Als de sleutel op de grond viel, was dat een teken dat die mens nog leefde. En dan hebben we dat gedaan voor iemand, waarvan we goed wisten dat hij dood was, en die sleutel bleef schoon zitten, ze moesten het kerkboek niet vast houden, het was niet nodig. Die mensen vertelden dat die moment toch zo, dat ze er van overtuigd waren dat die mensen waarvoor dat gelezen werd levend of dood waren naar gelang die sleutel viel of niet. Het werd altijd op voorhand gezegd voor wie er ging gelezen worden. Er werd dan bij gezegd „En allemaal serieus zijn hee”. De mensen die die sleutel moesten ophouden moesten van onbesproken gedrag zijn, dat waren de braafste die dat moesten doen. Er waren geen spotters bij. Trouwens die mensen waren allemaal buitenmensen en die waren vroeger allemaal heel vast in hun geloof, en in hun ongeloof, en in hun bijgeloof. Want in die tijd was er nog heel veel bijgeloof.

Ik heb dat maar op één plaats gezien en dat was bij ons thuis. Dat gebeurde meerdere keren maar niet opeenvolgend. Soms lagen daar maanden tussen. „A willen we een keer proberen of den dienen nog leeft ? ’t Is lang geleden dat we er nog een brief van gekregen hebben ! Gaan we nog eens proberen ?”

8. In het jaar 1921 was het een hele hete zomer en er lag een brandglas op een strooien dak van de stierstal van een boer, recht voor ons. Nu die stierstal stond juist aan de straat in de breedte en onze schuur stond een eind op het hof in de lengte. Zo met die stierstal in te slaan (in te vallen door de brand) sloeg het vuur over naar ons, want de wind kwam uit het noorden. Onze schuur vatte vuur, maar ons huis stond alleen, maar door die schuur te branden kwam dat ook naar ons. Dus ze blusten die schuur niet, maar ze blusten altijd maar het huis. Want wij waren het eerste huis dat vast stond (aan de andere huizen) tot aan de kerk. Er was geen water om te blussen. Men moest naar Keizersputte met een beekar om water, dus ge kunt denken hoe het daar aan toe ging. Dus met onze schuur te branden, sloeg de brand over naar het huis daarneven ook, bij andere mensen. Zo de pastoor was verwittigd, want ze hadden al getrokken aan de klok om de mensen te verwittigen. Iedereen kwam kijken, om te helpen en zo. En de pastoor ging op de hoek van de straat staan, die keek van waar de

wind kwam en die begon te bidden. Ik heb het niet gezien als kind, ik lag te slapen. Het was volop aan het branden toen mijn moeder mij kwam verwittigen. Ik ben verschrikkelijk geschrokken. Ik ben dan bij mijn zuster gegaan die wat verder woonde. Maar nadien hoorde ik dan vertellen dat de pastoor daar op een hoek van de straat gestaan had en dat hij de wind doen keren had. Is dat waar, is dat niet waar? Ik weet het niet, maar ik heb dat toch altijd horen zeggen. Dat was pastoor Van Aelst geloof ik.

Sagen verteld door een Wachtebekenaar (° 1911) op 17 juni 1984.

Rijdend met de fiets langs de Langelede merkten we ineens het asfaltbaantje op dat schuin wegloopt van de Langelede, achter het café „De Gentenaar“ van ons medelid Marie-Louise De Munter. Een eind verder lokte een karreslag tussen twee korenakkers tot verdere verkenning. Waar de slag dood liep waren nog diepe sporen van een trekker te volgen, maar toen ook die ophielden bleef er niets anders over dan met de fiets op de schouder langs de grachtkant verder te gaan. Zo kwamen we aan een bosje waarachter een landweg liep. En daar stond onze verteller te genieten van de stilte en de zon. Na de nodige opmerkingen over het goede weer en de oogst, kwamen volgende verhalen te voorschijn.

1. Op de weide van boer VH liepen tweeëntwintig runderen en er lag er één dood. Ik ging naar VH en zei hem „der ligt een rend duëd“ - „Edde gij da gezien?“ vroeg VH. „Nië mijn voadre“ zei ik. „Ge moe mij niets wijsmaken“ zei VH, „ge woart er uëk bij“ - „Niëne'k“ - „Ge moet nie ontkennen, ge woart er bij! Zijë wel zeekre dat 't duëd ès?“ - „Joaje'k“.
Hij is vier dagen niet komen kijken en anders kwam hij daar alle dagen. En op een morgen was het weg.
2. VH, die kon wat. Pastoor Camerman wilde zijn boeken hebben, maar hij kon niet op zijn (VH) hof. Als VH zei „die kom nie op mijn of“ dan kwam die er niet op. Pastoor Camerman heeft die boeken dan gehad als VH dood was. VH was van niemand bang behalve van Mie Vispoel. Hij zei „die keun wel zuëveele ovve kik“.
3. Fons Creve, de schaper, kon achtendertig schapen goedkoop kopen van VH, maar hij moest er ten achten ('s morgens) om komen. „'k En keune nie, 'k moe ten achten in Zaffeloare goan oploaën“ zei Fons, „Loat aa schapen bij de mijne op mijn hof!“ - „Nië. Ten achten weg of 'k verkuëpe nie“ zei VH. Fons reed naar Zaffelare om dat uit te leggen. „'t Es niets, we kommen zelve loaën“ zeiden die. Als het achtendertigste schaap van het hof (van VH) was, stierf VH.
4. Mijn broer verongelukte in de jaren 30 in Kühlmann met nog iemand van de Kruisstraat. Dat kwam voor 't gerecht. Mijn vader ging naar VH. Die zei „Hedde nen alvenkoat? (Hebt ge een advokaat?)“ - „Niëne'k“ zei mijn vader. „Wel ge moe zeggen als de juge aa da vraagt „Zijë vrederechter of nie?““ - „Da durve kik nie“ zei mijn vader. Die van de Kruisstraat had een advokaat en die kwam eerst voor. Dan kwam mijn vader. Die dacht „Zoe'k durven of nie?“ Hij deed het. „Nondedju“ zei de juge en hij sloeg zijn boeken toe. Zei er daar ene „Da's den iësten kiër in al die joaren, da'k den juge uër vloeken“. Mijn vader kwam terug. We kregen een week later een franse brief en meester Gijs vertaalde hem. Boer VH was er ook en hij zei ook hetzelfde. Zegt VH „Ge moe aa nen vlaamschen brief vragen“. Mijn vader deed dat en een week later had hij hem. En 't zaakske was vereffend. Maar die van de Kruisstraat kwam twee jaar nadien nog bij ons gelopen dat hij niets getrokken had.
5. Als op een akker VH met iemand aan het praten was en ze stonden elk aan een kant van een grachtje, en VH zei „Wacht, 'k komme bij aa“ dan sprong hij er nooit over, zelfs over geen dertig centimeter. Hij ging gans dat eind terug tot aan de straat. Zijn fiets stond daar aan die struik. Vroeger stonden er daar vier (struiken), nu zijn er drie verbrand. Zijn hond waakte op zijn fiets. Als VH de gracht langs een kant afgewan-

deld was, kwam hij langs de andere kant terug.

6. Op een keer verkocht hij ons plantgoed. En ik moest er om hier op dat stuk land. En VH raapte het eruit, allemaal drie centimeter groot en smeed ze in de emmer. Als dan de baal vol was, zei hij „goa moar noar uis, dat ès tfijfteg kilo, ge meug et wegen”. En thuis gewogen en 't was éénevijftig kilo met de baal erbij. En die aardappelen kwamen zo hoog als dat boske hier (anderhalve tot twee meter) en er hing geen enkele aardappel aan, op gans dat stuk niet en we hebben nooit niets meer gekocht bij hem.
7. Hij was een goede boer maar hij werkte niet veel. Zijn jongens moesten voor de eerste keer twee runderen naar de wei doen. En we zagen dat ze (de runderen) in de gracht sprongen. En die jongens kregen ze er niet uit. Dat ene rund lag er op zijn rug in. En VH kwam er voorbij en zijn jongens vroegen hem of hij mee wilde trekken. En hij zei „'k Ben der kik toch nie ingesprongen ee. Loat ze moar liggen, als z'er in kost springen, keun z'er weere uit”. En ze lieten ze liggen en 's anderendaags liep ze los op straat.
8. En ik heb nog gezien, een Leuvense stoof met de pot roodgloeiend en hij lag met zijn voeten (zonder schoenen) op de stoof en niet verbranden !

Sage verteld door een Wachtebeekse (geboren in de jaren 1890).

Die boer die pijkenzot om bier deed gaan was VH. En hij zat te kaarten en ineens ging de deur open en gans het café stond vol kalvers. En ineens waren die weg. En hij kwam niet goed overeen met een boer uit de geburen en hij zette die vol ratten en muizen.

Sagen verteld door Martha Geldof op 11 juli 1984.

- * Voor de oorlog '14-'18 zat er iemand in de Wachtebeekse bossen, tussen Zelzate en Wachtebeke en die pakte het eten af van de mensen, die eten moesten gaan dragen naar ulder volk (op het land). Maar dat was natuurlijk om zelf op te eten. Verder heb ik daar niets meer van gehoord. Oesschaert noemde ze die. Dat is gebeurd toen ik klein was.
- * Van heksen die kinderen betoverden. Mijn grootmoeder is dat tegengekomen toen ze getrouwd was. Het ene kind stierf na het andere. En de pastoor van Zaffelare riep haar „Moederken ge moet een keer bij mij kommen, achter de hoogmisse moete bij mij kommen”. En zegt ze „Hij leid iets op mij en hij stond te lezen en 't zweet stroomde zo langs zijn wezen af”. Dat heb ik haar zo horen vertellen hoor. En hij zei „Gaat nu gerust naar huis. Die 't ulder aangedaan heeft, zal over ulder zulle niet meer kommen”. En mijn grootmoeder zei dat er een vrouw was uit de gebuurte en die zei „Ha, ge hebt moeten hulp inroepen. 't Is goed”. En er ging maar ene over schieten, mijn vader, en de rest moest allemaal weg. Dat werd verteld door de moeder van mijn vader, Braeckman. Die is geboren in 1825, over de Puyenbrug, links het tweede huis. Het was een café. Zij is getrouwd met Benjamin Geldof.
- * Er waren veel kinderen bij mijn vader thuis. Zijn zuster is dan naar Wachtebeke gekomen, naar Walderdonkbrug. Ze hield daar winkel en staminee. Ze verkocht stof. Maar in die tijd waren er veel zandschippers. Een gedeelte van hun lading werd op vletten tot aan de Moervaart gebracht, omdat de Langelede te ondiep was voor een vol geladen schip. En voor de schippers naar de Moervaart voeren, kwamen ze eerst om een kruikje genever bij mijn grootmoeder. Die had een gans vat vol staan. En alle waren die ze nodig hadden kochten ze daar ook. Die winkel was van Jozef De Bus-

scher. Als die zijn vrouw dan gestorven is, is mijn tante met De Busscher getrouwd.

- * Mijn man zijn grootvader heeft gediend bij Napoleon. Mijn man heette Edmond Van Hecke. Zijn grootvader, Louis Van Hecke, was een eeuwige dronkaard. Het schijnt dat alle soldaten van Napoleon nogal dronken. Maar als Louis zat was, zette hij daar een stoel en dat was Napoleon. Dat heb ik mijn schoonvader dikwijls horen vertellen. En hij begon het liedje te zingen van Napoleon. Maar nooit mocht er iemand kwaad spreken van Napoleon, want Louis zou er tegen op gekomen zijn, zo gaarne zagen ze Napoleon. Hij was vrijwilliger. Voor de rest heeft mijn schoonvader daar niets over verteld, behalve dat het zo vreselijk was. Louis zei altijd „Napoleon gaat winnen”. Volgens hem was Napoleon de intelligentste mens die er was.

Sagen verteld door Richard Verplancke (° 1899 te Wachtebeke) op 12.7.84.

- * Vroeger was het kerkhof rond de kerk. Het kwam tot waar nu die gele lijn is, daar stond het muurke, met een hekken op. Daarachter stonden zeer grote lariksen, zo groot als een huis. Als verlichting stond er toen een gaslantaarn hier op de hoek Dorp-Kerkstraat en dan nog ene aan de Meersstraat. Wij kropen in de top van die lariksen met een raap waar een doodshoofd in gesneden was en met een kaarsken er in. Wij hingen onze muts daarover. En als er iemand kwam, gelijk van Pottershoek of van de Smishoek, begonnen we te schreemen gelijk een kat en deden die muts van die raap en begonnen te wiegelen in die spar. Ge moet nondedju niet peinzen dat er ene was die voorbij ging ee. Dat was in 1910.
- * Ik weet van die gevallen dat de beesten allemaal stierven. Maar in die tijd stierven de beesten om volgende redenen. De stallen werden gezet gelijk een kelder, de beesten moesten beneden staan. Daar lagen geen vloeren in. Die beesten stonden in het vuil, en alle gaatjes werden opgestopt, omdat er geen vlemuizen zouden in gekund hebben, want vlemuizen brachten ongeluk mee. En het hielp niet om een hoefijzer of een vlemuis op de deur te nagelen, de beesten stierven toch. De Paters werden gevraagd en die zegden „kuist uw stallen, geeft uw beesten lucht, onderhoudt uw beesten in plaats van het vuil met korsten aan hun vel te laten hangen”. En zo zijn de boeren stilaan beginnen opkomen, en zijn de beesten langer beginnen leven. En wat ik ook moet zeggen, die tijd als er een meisje twintig jaar werd, en 't was een schoon kind, dat het een schoon bloske had, wel eer dat het eenentwintig, tweeëntwintig jaar was, was het er aan. Dat was van de tering en die werd overgezet van de melk. Die tijd hadden alle koeien tering. En er is enorm veel gedaan om dat er uit te krijgen en er zijn enorm veel beesten geslacht. En ik weet ook bij de Van Assels op de Langelede dat er geen week voorbijging dat er geen koeien stierven. Vlees van teringlijdende koeien is altijd mogen verkocht worden.
- * Ik heb wel veel horen zeggen in mijn kinderjaren, „'t Waterhuizeken” in het Rechtstro. Daar stonden maar twee huizekes. De wal die rond het kasteeltje lag en dan was er een gracht die liep langsheen de kalsei (van Rechtstro) tot aan Soetincks en vandaar liep die gracht langsheen het Kerkstraatje, ging dan onder de straat en vandaar in een buis die er nog altijd is. En ik heb ook altijd horen zeggen dat het daar (aan het Waterhuisje) altijd getoverd heeft.
- * Ik heb ook horen zeggen van weerwolven. Ook „horen zeggen”, want ik geloofde er in die tijd al niet meer aan. Dat gebeurde nog toen ik jong was, maar dat was meer buiten het dorp. En waar nu ons kerkhof ligt, daar rechtop heeft een smidse gestaan. En op het kerkhof lag een heuvel waar vroeger jaren een graanmolen gestaan heeft, maar ik heb die daar niet meer weten staan. En aan die hoop grond, op die heuvel dus, daar toverde het ook. Als er ene 's avonds naar die molen ging, was het „spook”. (zie ook het verhaal hierover van Magdalena Verpaele in ons Jaarboek 1983 blz. 152).

- * De Theepots waren arme mensen en de vader is altijd rond gegaan met een pot met een vel over gespannen en met een stokje in dat vel. En hij trok dat stokje over en weer en dat deed dan „hoepe, hoepe, hoepe, hoepe” en ze noemden hem „Tsjoan Hoepe”. Hij zong er ook ouderwetse liedjes bij, die ik niet meer ken. Die kwam niet alleen met Driekoningen, maar ook anders in het jaar.
- * Als wij jong waren gingen we gaan vechten. Dat was het Dorp tegen de Langelede en tegen de Ramonshoek. Dat was met de vuist, soms was daar wel eens een zweep bij ook. Dat was om te zien wat de anderen konden. De jongens hadden een overschot van macht en ze konden die macht niet kwijt en zo gingen ze eens vechten. Dat was alle zondagen. Wat ge hadt in het Dorp was dat de jongens meer onderlegd waren, dan de boerkes die van niets wisten. De Dorpelingen kenden ook al eens een truukje, en trokken zich nogal goed uit de slag. Die benden bestonden uit een vijftien tot twintig man. Ge kwaamt mekaar tegemoet. Die anderen wisten dat de Dorpelingen gingen komen en die kwamen ons tegen en waar ge mekaar tegen kwaamt werd er een slag geslagen. Dat gebeurde meestal op de Langelede op straat of op een akker, of een weide. In die benden zaten van alle soorten leeftijden, maar er waren ook al koeters bij, die 's Zondags vrij hadden. Iemand vinden om mee te vechten, van de tegenpartij, dat ging gemakkelijk, dat was alsof het zo zijn moest. Dat was voor ons een verzet. Er werd serieus gevochten en die ouders die zegden daar niets van.

Sagen verteld door een Wachtebeekse geboren in 1909, ze werden verteld november 1984.

- * Boer VH. Daar weet ik niet veel van, jong, of dat hij de café vol deed komen met kalvers. De deure was in een keer open en er stonden kalvers in dat café. *Gans dat café vol, overal ?* Ja, a dat was zo groot niet hee. En op een wind waren ze weg hee. - *En als ge buiten ging kijken op de straat ?* - Dan zagen we niets. Alles was weg. - *En zei hij dat, dat hij dat ging doen ?* - Neen, hij zei dat niet, hij gebaarde hem van niets. - *Wat deed hij dan ?* - Kaarten, gelijk dat de mensen doen. - *En binst dat hij aan het kaarten was, gingen ineens die deuren open en kwamen die kalvers binnen ?* - Ja. Zo hij moet toch iets gedaan hebben ee ? - *En iedereen in het café zag die kalvers zonder uitzondering ?* - Ja, ge zaagt die kalvers. - *Maar ge hebt nooit geen strontjes gevonden van die kalvers ?* - Neen, nooit niet. 't Waren gelijk beeldekes die daar stonden, natuurlijk ee. - *Bewogen die ?* - Die bewogen. - *Dus 't waren gelijk echte kalvers ?* - Ja 't, 't waren gelijk echte kalvers, maar 'k heb nooit geen vuilte gevonden. - *Maar hebt ge ze horen loeien ?* - Nee, ze waren stil. Ze stonden zij daar. - *A ze bewogen dus eigenlijk niet ?* - Nee en als ge daar over wreeft, was dat een kalf. - *A, ge voelde dat ?* - Dat was gelijk haar. Ze deden niets. Ze stonden daar zo lam, gelijk dat ze opgezet waren. Gelijk beeldekes ee. En ge zaagt die niet weg gaan ook niet hoor. Ze waren in een keer weg. Ge zaagt die niet weg gaan. Anders zoude ge dat toch moeten zien weggaan. - *A, dus de deur van uw café ging niet open ? Ze stonden in een keer binnen ?* - Ja, en ze stonden in een keer buiten ook. En dan ging de deur natuurlijk open, als ze achter 't gat gingen gaan kijken, dan zagen ze niets. - *Die heeft u zeker gehyptiseerd.* - Ja dat zal wel zijn ee. Hij had oneindig veel boeken. Pastoor Camerman heeft nog getracht ze te pakken te krijgen, maar hij kon ook niet. Boer VH zat hier altijd te kaarten, zondagnamiddags.
- * Ofwel kwam er eens een grote vent voor dat vensterke (van het café, in de zijmuur, een ovalen vensterke) staan. Er was daar zo een klein vensterke in. Zo die zagen ze (de kaarters met boer HV) ook ee, maar als ze buiten gingen was hij ook weg. Dat vensterke stond op ongeveer een meter zeventig, maar de straat lag wel een halve meter dieper (of onze vloer), zo dat moet dan een wreed grote geweest zijn. En als ze buiten gingen zagen ze niets meer. Dat heeft VH ook gedaan. Dat met die kalvers is toch meer dan één keer gebeurd. De mensen zegden „Dat moet hij (VH) zijn, want anders kan dat niet”. Maar zeker wisten ze het ook niet ee. - *Hij gebaarde van niets.* - Dat zal wel niet ee.

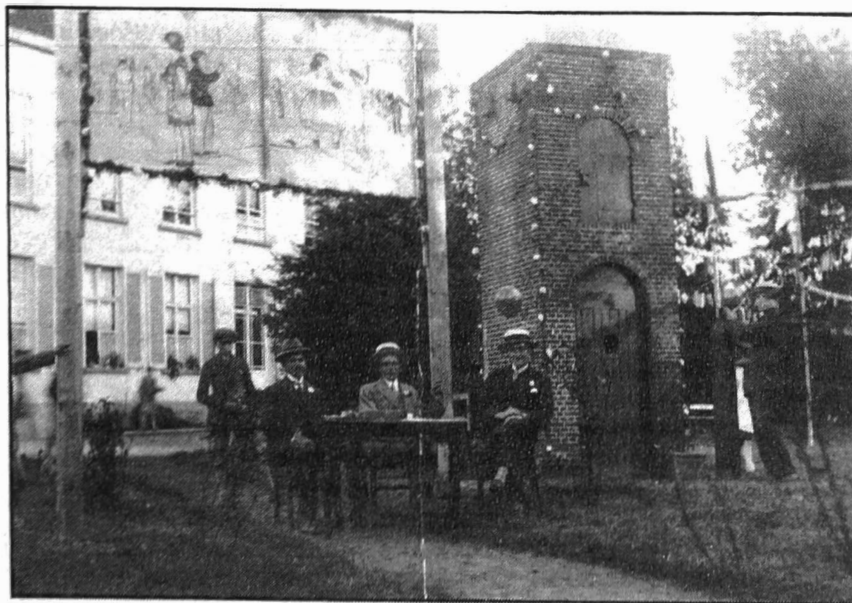
Deze verhalen werden mij verteld door mijn ouders. Ze zijn gebeurd voor ik geboren werd ofwel als ik zeer klein was. Van die pijken zot en van die ratten en muizen weet ik niet. De mensen die in ons café kwamen die vertelden niet over het bijgeloof. Die zegden „Dat zijn maar prullen zeker, dat kan toch niet ee”.

- * De meisjes en de jongens van Sint Franciesdijk waren bang als ze 's avonds naar de winkel moesten ginder in de draai, omdat ze de lange vent zagen of omdat er zo wat tussen de weire zat te kruipen. Die lange vent hebben ze werkelijk gezien maar die heeft nooit iets gedaan of gezeid. Die was in 't zwart gekleed, maar dat was enen voor een andere, die was niet voor hen bestemd.
- * Bij 't smokkelen moest mijn broer soms ver door 't water. Ze haalden hun gerief in dat café dat daar stond, juist het eerste huis op 't Hollands. Ze deden dat gerief naar Wachtebeke, Zelzate of Gent. Dat huis stond op 't scheiden van Holland en België en ze gingen dan door 't land. Met beesten hebben ze soms ver ontmoeten tot aan Rodenhuize. En daar moesten ze door 't water, door de Moervaart, maar ze wisten waar ze moesten overgaan. Maar met hun bloem en hun sigaren moesten ze zo ver niet zijn. Ze gingen er rechtstreeks mee waar ze moesten zijn, bij die die besteld hadden. Mijn zuster was eens voor gegaan in 't land. „Als ge iemand ziet moete ard „goeën avend” zeggen, tan uërem et !” - „Ja” zei ze. Ze kwam aan een tronk en 't was juist een vent en 't was donker ee. „Goen avend” zei ze, maar dat bleef duren, hij (de vermeende doeanier) kwam niet voor de dag. Maar ze (de achtergebleven smokkelaars) hoorden niets of ze zagen niets. Op de duur hun kluts daar gelegd en achter haar. Ondertussen was mijn zuster teruggekeerd. De mannen gingen dan zelf kijken. En als ze terugkwamen zeiden ze tegen haar „Moar dat ès niets, 't ès moar een tronke”.

Herinneringen aan vroeger van een Wachtebeekse geboren 1904.

De beroemde Vlaamse kermis van notaris Teirlinck in de jaren 1920.

Op de foto van op afstand genomen in de tuin van notaris Teirlinck staan : links zittend een zekere De Letter van Ramonshoek en rechts meester Oscar Galens, de poëet van Wachtebeke.

Op de foto van dichtbij genomen staan : in het midden onze burgemeester Oktaaf Scheire en rechts meester Richard Scheire.

Het tuinkeest werd gegeven door de Katholieke Koninklijke Harmonie van Wachtebeke.

Vital Van Doosselaere en Kamiel Saman.

Vital was de grote, spirituele komiek van Wachtebeke, die honderden mensen naar de zaal lokte en die alle jaren deelnam aan de duivensouper bij Kamoen en De Mol. Hij was duivenmelker. Vital moest enkel maar op de scène komen en er was een algemeen gelach. Vital speelde al toneel lang voor Kamiel Saman. Hij speelde alle jaren concert bij de Brackes in de Kerkstraat. Hij deed enkel de komische rollen. Zijn tegenspeler was de Lange Pieters, de man die de straatlantaarns aanstak. Kamiel Saman was de zielsvriend van Vital. Die twee hebben de meeste pret gehad van heel Wachtebeke, echte spirituele pret. Kamiel heeft de bakkerij van Vital overgenomen.

De foto is genomen ter gelegenheid van het huwelijk van Mietje Voorde met Cyriel Polspoel. Vital en Kamiel waren daar ook ; ze brachten hun harmonika mee en zorgden voor het plezier. Vital zit helemaal links op de foto. Kamiel Saman staat op de achterste rij helemaal rechts.

Fietoorken den Bosman

Oorspronkelijk hadden we de bedoeling ooit eens een artikel te schrijven over Viktor de Bosman, steunend op de herinneringen van de mensen die hem gekend hebben. Dat zou echter zoveel tijd vergen, dat de meeste vertellers het artikel nooit zouden te lezen krijgen. Vandaar dat we gekozen hebben voor een andere werkwijze. We zullen elk verhaal over Viktor dat we te horen krijgen volledig weergeven zoals de verteller het vertelde. Dit heeft alvast één groot voordeel : uit de verscheidenheid van de verschillende getuigenissen kan de lezer zich een beter beeld vormen van Viktor, dan van een artikel geschreven door één persoon. Hierna dan het verhaal van een Wachtebeekse, die Viktor goed gekend heeft.

VIKTOR DE WEVER VIKTOR DE BOSMAN. Fietoorken is geboren in 1875 te Gent, op datum van 16 augustus. Hij is gehuwd te Charleroi op 6 april 1918, met Pauline Van Gansbeek, weduwe van Charles Martin. Pauline is geboren te Montignies-sur-Sambre op 2 september 1877. Ze had bij haar eerste man drie kinderen : Charles Marie (° 1905), Marie Aimée (° 1907) en Joseph (° 1909). Met Viktor De Wever had ze Philomene Simone geboren te Jumet in 1920. Viktor was in de Borinage werkzaam als koolmijnwerker. Hij heeft altijd met respect over dat huishouden gesproken.

Viktor was een eenvoudige, miskende mens, begaafd en rechtschapen. Hij kwam ons geregeld bezoeken met de fiets. Op een zekere keer zeggen we tegen hem „Dag mijnheer Viktor“ - „Jamoar, da wille'k nie miër uëren. Ik wille giënen meniër zijn. Ik ben Fietoorken den Bosman !“ Maar hij was een echte heer. Hij deed dan zijn pardessus uit, die over de grond sleepte, en waarschijnlijk oorspronkelijk zwart was geweest.

Koekskes, koffie, suiker en melk en Viktor vertelde gans zijn leven. Hij had dan voor ons altijd twee stukken chocolade mee, die hij kocht in een grootwarenhuis in Zelzate. Hij vertelde dan over zijn drie katten. Die noemden PIERKEN SALAMI, en daar bracht hij altijd van de beste salami voor mee ; een tweede kat heette PIERKEN UEFVLAKKE (hoofdvlak), en daar bracht hij altijd hele goede hoofdvlak voor mee ; en de derde kat heette PIERKEN PRUTS, want die lustte niets, zelfs het fijnste was haar nog niet goed genoeg. Hij kon dat met geur en kleur vertellen. Hij woonde midden in de bossen. Hij kon vertellen over konijnen en de jacht, wat voor hem niet toegelaten was, maar hij moest ook eten. Hij zag de konijntjes graag, maar van tijd moest er toch één in de pot. We vroegen dan eens of we hem mochten bezoeken in zijn huisje. „Ik zoe blije zijn“ zei hij. We zijn er naar toe gestapt in de zomer, ikzelf en drie nichtjes uit de stad, studentinnen van het Middelbaar. We moesten ons bukken om binnen te gaan, want hij had dat huisje op zijn maat zelf gebouwd. Dat huizeken was gezet met stenen en stukken hout, die hij vond. Het lag in de bossen tussen Wachtebeke en Zelzate, niet ver van de Akkerstraat. Viktor ging bij Henri Van den Hende op de Langelede om de nodige metselstof. Viktor kocht nooit meer dan hij kon betalen. „Plakken“ (op de poef kopen) deed hij nooit, daarvoor had hij teveel eergevoel. Hij sliep in een oude zeepkist, want Viktor was niet groot. In zijn bolleke (hoofd) zat echt veel verstand en zijn hart was echt liefde en genegenheid voor de mensen. Zijn stoofken was helemaal beroest en de muren van zijn huisje pekzwart beroekt. Ondanks de omstandigheden waarin hij leefde was hij volmaakt gelukkig. Hij had een klein pensioentje. Burgemeester Van Pottelberghe had ook veel achting voor Viktor. Viktor kwam gaarne bij mensen die genegenheid voor hem hadden.

De vertelster beschikte bovendien nog over drie soorten dokumenten in verband met Viktor. De foto, en zoveel zijn er niet van hem, werd door Viktor persoonlijk aan de vertelster gegeven.

Viktor schilderde ook. Eén schilderijtje, een bloemstukje, geschilderd op een stukje kunstplaat (11 x 14 cm) met datum 19.8.1959 en initialen V.D.W., draagt op de achterkant de opdracht „Beste ... Ik kom U zondag namiddag rond 3 ure eens bezoeken. Uw vriend Victorken“. Viktor was dus 84 jaar toen hij dit schilderijtje maakte.

Maar het beste van de drie soorten dokumenten zijn wel zes brieven, waarin Viktor zelf aan het woord komt. Eén brief drukken we hierbij af om een idee te geven van zijn geschrift. Voor het gemak van de leesbaarheid volgt hierna de gedrukte tekst van de zes brieven.

Waarde ....

Het deed me oprecht genoeg eene briefkaart van U te ontvangen, waarin U me schrijft me met een bezoek, bij goed weder te vergasten. Graag maak ik kennis met eerlijke lieden, dezulke zijn me altijd welkom, de halfbeschaafden laat ik maar daar, tevens wil ik er U op wijzen dat het bij mij zoo proper niet kan zijn, zooals daar waar eene vrouw in huis is, doch wie daar woont is een oprecht en eerlijk mensch.

Ik ben het alleen wonen gewend en weet mij daarin te stellen beter dan wie ook. Vrij en onafhankelijk is mijne leus, en in dien zin zal ik mijn leven eindigen. Nooit heb ik mij gelukkiger gevoeld dan in mijn tegenwoordigen staat. Mijn vroeger leven in de koolputten was gevaarlijk en ellendig. Ook bij mij thuis met een onmogelijken vader en daarna getrouwd geweest met eene weduwe met 3 kinders die alen een geheimen haat dragen tegen al wat Vlaamsch is, doch zulks wordt men maar gewaar als men ermede geheuld (?) zit. Volgaarne doe ik U deze mededeeling, aldus kunt ge me te beter kennen. Wie ondervinding heeft in het leven moet er de wijsheid in zoeken en vast daarmede in het leven gaan.

Ik schrijf vandag in het Vlaamsch omdat ik me daarin beter kan uitdrukken.

Ik sluit met mijne beste wenschen en zeg U welkom op voorhand.

Vicktorken

Ik ben Zondag den ganschen dag te huis gebleven, doch die ik niet zag was ....

Wachtebeke 29-7-1959

Beste ....

Vernomen hebbende dat ge U in een rusthuis bevindt, heb ik onmiddelijk Uw adres gevraagd en kan niet nalaaten U eenig nieuws van mijnentwege te laten geworden.

Mijns inziens hebt ge U overwerkt en hebt ge veel rust en nogmaals rust noodig. denkt aan niets en uw geest en lichaam zal er baat bij vinden, zulks is den raad van een Uwer getrouwde Vrienden.

En nu eenig nieuws voor wat mij zelf betreft : verleden Maandag ontving ik een brief van wegen onzen Burgemeester Scheir waarin hij me laat weten dat het bedrag van mijn pensioen 17.380 fr. zal zijn. U zult begrijpen dat ik hem onmiddellijk weest bedanken heb en hem tevens zegde dat den datum van mijn pensioen den 14den is, en ik hem den 28sten nog niet ontvangen had, en zegde mij dat hij onmiddellijk naar die bureau ging schrijven, ik ben dus in afwachting, die mensch is voor mij goud waard.

Ik bevindt mij in een beste gezondheid en wensch U een vlug herstel.

Uw genegen Vriend

De Wever Victor

Good by

I to shal not remain at this only letter. I wish that its rouse to something.

Wachtebeke 16 Sept 1959

Beste ....

Vooraf wensch ik U eene snelle genezing, en nu vertel ik U het een en ander over de aangelegenheden van alhier - Mijn mijnwer(ke)spensioen is tot nu toe nog altijd niet terecht gekomen, doch dat zal nu niet lang meer duuren - Hier te huis ben ik bezig mijn huisje een beetje op te monteeren - Verder kan ik mij verheugen in eene volmaakte gezondheid en hoop dat U zoo snel mogelijk mooge hersteld zijn, zulks is mijn vurigen wensch

Met mijne beste groeten

De Wever Viktor

Wachtebeke 27 Sept 1959

Beste ....

Het doet me groot genoeg te weten dat mijne brieven U aangenaam zijn. In Uw brief schrijft ge me dat ge mij na genezing een bezoek zult brengen, op voorhand zeg ik U welkom en met beide juffers. Ik zal niet nalaten U nog menige brieven te schrijven, zulks kan niet anders dan hartversterking geven, en door hartwarmte genezen alle ziekten. Onbaatzuchtige menschen zooals wij zijn er een beetje te weinig op de wereld - Ik bevindt mij in eene uitstekende gezondheid en verwacht van U eene spoedige genezing. daar zullen mijne brieven ook wel een beetje aan medehelpen. Ik houdt van eerlijke en behulpzame menschen.

Met de Meeste Achting
De Wever Victor

Wachtebeke 15-11-1959

Beste ....

Uw brief van 30 Oct deed me plezier omdat ik zag dat Uw brief langer was dan de vorige waaruit ik vermoedt dat Uw toestand verbeterd is. Voor wat het (Woordje) Weledel betreft zoudt ge het er maar best afluaten, Als ik iets doe, doe ik het met groot genoeg en vraag geen uitzonderlingen dank daarvoor. Voor wat de boskes betreft. In den Zomer is het hier een der aangenaamste plaats, men ziet hier alle soort wild en de lucht is er gezond, doch in de Wintermaanden, moet men hier flink stoken vooral als de wind uit het Noorden of Oosten komt - Er was dit jaar veel wild, fazanten, patrijzen en haazen, doch er is nog altijd de ziekte onder de konijnen - U schrijft me dat ge mijn huisje liefst ziet. Welnu, ik zal het eens op tableau zetten en het U opstuuren. voor het oogenblik ben ik aan een zeer moeilijken bezig, het is een versterkt kasteel uit de Middeleeuwen. Zoodra die af is begin ik aan het huizeken, doch met fijn schilderwerk kan men niet vlug tewerkgaan. het zal dus nog een tijdje duuren. In mijn volgende brief zal ik U de beschrijving van die schilderij waar ik nu aan bezig ben opstuuren.

Verder wensch ik U een vlug herstel

Good bye
Uw vriend Victor De Wever

Ik zit hier nu sedert eene Maand en half met eene zware borstvaling, die mij niet toelaat in bed te gaan. doch sedert 3 dagen begin ik toch verlichting te voelen, ik durf nog altijd niet buiten komen en moet me al mijne benodigheden doen aanbrengen, maar ik koester me goed en 't zal wel beteren

Met achting Victor

Beste ....

Ik moet me verontschuldigen U niet eerder te kunnen antwoorden op Uwe briefkaart die mij groot genoeg deed - Ik zit tegenwoordig in - volgens mijne jaren in zwaren arbeid, sparren afkappen in mijn bosje Ten einde brandhout te vergaren voor den ganschen Winter. Er zal dus van bezoek in de Wintersche dagen weinig in huis komen, 'k zal mijn schade wel inhalen met het komende Lenteweder.

Gelukkig voel ik mij in goede gezondheid en verhoop van U hetzelfde - Ik houdt van Uwe vriendschap omdat ge een rechtschapen mensch zijt.

Uw Vriend Victor

Wachtarbeide 27 Sept 59

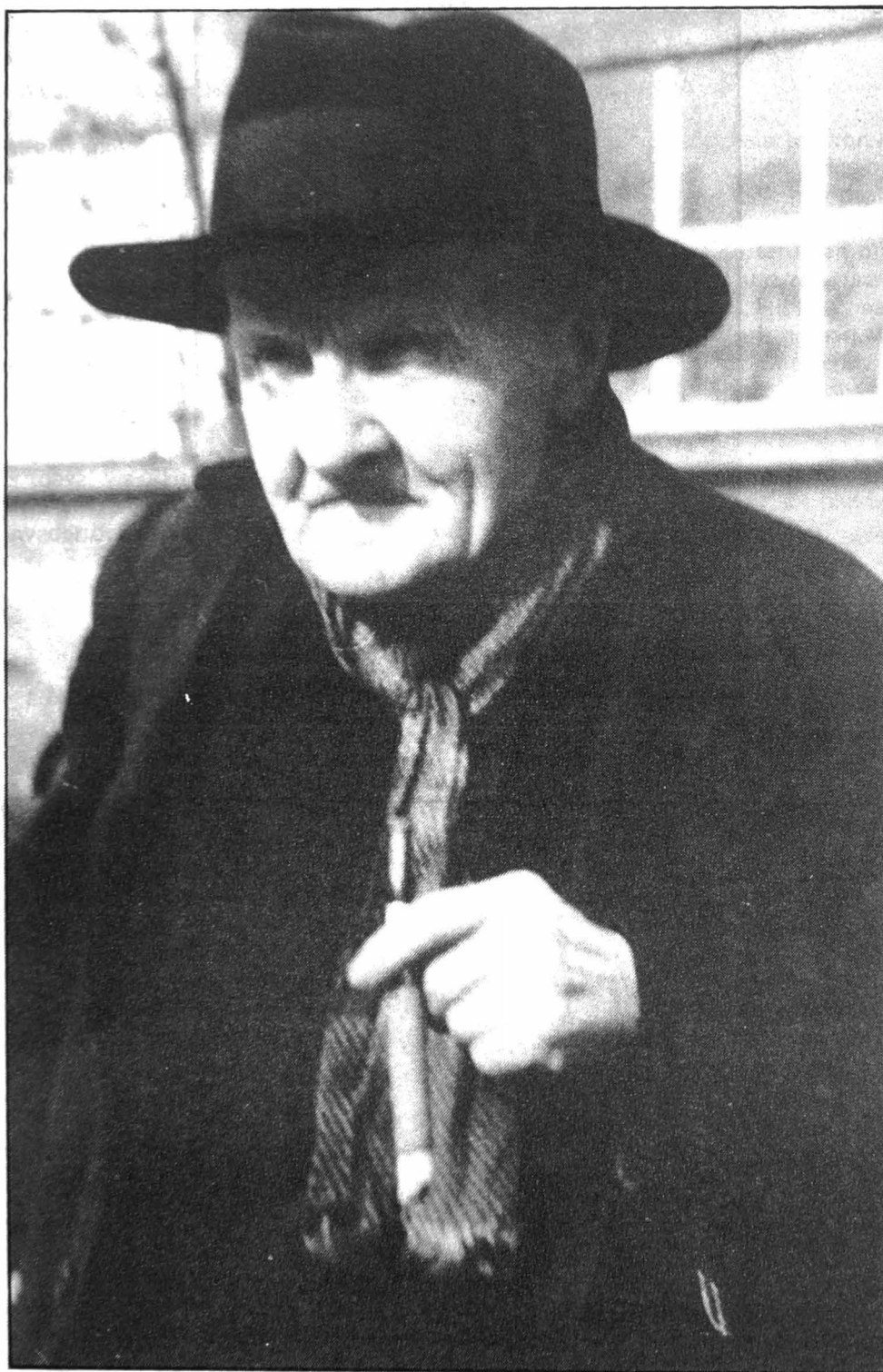
Beste

Schilderij bij
-soveniers.

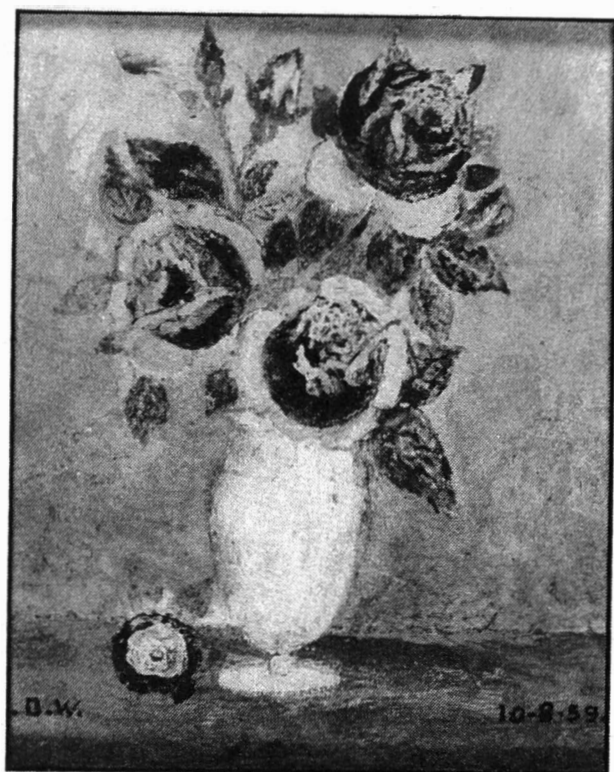
Het doet me groot genoegen te weten dat
mijne brieven u aangenaam zijn. In uw brief
schrijft u me dat ge mij na genezing een bezoek
zult brengen, of voorhand zeg ik u welkom en
met beide juffers. Ik zal niet nalaten u nog
menige brieven te schrijven, zulk's kan niet anders
dan hartversterking geven, en door hartwaaende
geneten alle ziekten. Onbeachtelijke menschen
zo als wij zijn en een beetje te weinig op de
wereld. - Ik bevindt mij in een uitstekende gezond-
heid en verwacht van u een spoedige genezing.
Daar zullen mijne brieven ook wel een beetje
aan u helpen. Ik houd van eerlijke en
betrouwbare menschen

Met de meeste eerbieding

Dr. W. W. Victor

Viktor De Wever, bijgenaamd
Viktorken den Bosman

Boshuisje van Viktor den Bosman door meester O. Galens

WESTKAPELLE

In 1984 vertelde Georges Brouckaert uit Westkapelle het volgende :

Ik nam een spel gewone kaarten en ik zei dat ik zo goed of zo slecht kaarten kon leggen als gelijk wie. Ik geloofde daar niet in. En ik gaf aan die kaarten een willekeurige betekenis, zelfs een verschillende betekenis aan beide helften van een kaart. Ik heb daar geen boeken of niets voor gebruikt. En de bakker komt hier. Die kwam rond met paard en kar. En 'k leg de kaarten voor hem en 'k zei hem dat er (volgens mijn kaarten) een ongeluk ging gebeuren. En hij moest brood doen in twee kleine huisjes waar hij met zijn paard niet bij kon. En als hij terug kwam, was zijn paard met de wagen verdwenen. Hij belt naar huis om zijn paard op te vangen en inderdaad dat paard was alleen naar huis gegaan. Als hij zelf thuis komt smijt hij zijn brood in zijn auto en vertrekt. Hij zat wat zenuwachtig omdat hij al zoveel tijd verloren had. En hij rijdt de dijk op en hij botst met volle geweld op een auto die van de dijk af komt. Zegt hij nadien „Dat gij voor mij de kaarten niet meer legt !” Enkele jaren nadien zegt hij mij dat hij wat overdreven had en dat dat alles slechts toeval was. Hij vroeg me om nog eens de kaart te leggen. En nu vond ik dat er een sterfgeval ging zijn. De volgende morgen om 6 uur belde hij aan mijn deur. Ze hadden zijn schoonvader dood in de zetel gevonden.

ZELZATE

Sagen verteld op vrijdag 4 mei 1984 door een Zelzatenaar, geboren in de Akker in 1892, en nu wonend in Kouden Borm te Moerbeke Waas

In de zomer van 1983 wachtte ik in mijn wagen aan een bakkerswinkel. Het was zo warm, dat ik uitstapte om een luchtje te scheppen. Een oude man stond aan zijn hekken. „Woarm ee ?” - „Joa't, 't keun nie zijn om in den otto te blijven zitten”. Zo geraakten we in gesprek. „Oe aujd schatte mij ?” - „Vijventseeventig”. - „Iënnenneegentig !” Daarop spraken we af dat ik eens een avond mocht komen. Dat was dan acht maanden later. Hij herinnerde het zich zo goed niet meer, het was al na acht uur en hij keek naar teevee. Zo bleven we buiten staan. De cassetteradio mocht ik ook niet gaan halen, want hij vertelde nu wel wat tegen mij, maar hij liep daar niet meer achter om te vertellen in het algemeen. Ik haalde mijn notaboekje boven, maar stopte het onmiddellijk weer weg, toen hij er met blijkbare achterdocht naar keek. Het was duidelijk dat alleen het geheugen hier redding kon brengen. Hetgeen nu volgt is dus geen letterlijke weergave, zoals voor bijna alle andere sagen, maar een geheugenweergave onmiddellijk na het vertellen.

1. Ik was getrouwd met een meisje uit Noord-Brabant. We hadden ons eerste kindje. Mijn vrouw ging toen nog mee op het land gaan werken, maar het kindje kon niet mee. Daarom deden we het bij mijn moeder. Maar die was al oud en ze hield het kind bij, maar ze deed het niet gaarne. Dat kindje schreide nogal veel en dan werd mijn moeder moe. Mietje Colpaert, woonde schuin (noes) over ons huis en die zei „Ik benne toch tuis, 'k zal te kik bij ouën”. Dat gebeurde toch slechts nu en dan dat ze dat moest doen. Ons kindje schreide van zes uur 's avonds tot zes uur 's morgens alle nachten. We haalden er dokter Mabilde bij en die zei „'t ès nie ziek, 't en zal nie stirven”. En hij zei ook „'t ès mee woatre gekwiëkt”. Mijn moeder zei dat ze eens

naar de paters in Sluiskil ging gaan en ze kwam terug met broodjes (gewijde) en medailles. Maar dat hielp niet. Ze ging dan naar de paters in Gent en die pater zei „Dat ès iène die deur ulder èksken komt“. Wij hadden aan ons hof een groot hekken voor de wagens en een klein hekje voor de mensen. Die pater gaf een medaille om in het gerijke (kinderwagentje) te leggen. Hij zei nog dat als het niet gedaan was we moesten terug komen en dat ze dan zelf zouden komen. We legden dat medailleken daar in en dat was gedaan. Maar kinders speelden met dat gerijke en, kinders ee, in huis viel dat gerijke om en gans de boel vloog er uit en de medaille erbij. Om zes uur 's avonds begon dat kind opnieuw te schreien. Ik sta op en zeg „'k goa ne kiër kijken of da'k da madoaldeken nie keun vinden“. Gans de boel opgevaagd en 'k vond dat medailleke. 'k Leg dat in het gerijke en 't kindeke schreide niet meer. Dat was een buurvrouw die ons dat aandeed en ze was nog een beetje familie van ons. Wij hadden dat daar toch op.

2. Dat vrouwke was kwaad op Boone, die woonde schuin over haar. „Azze'k wille rinne-
weer ek èm“ zei ze, maar ze heeft het toch niet gedaan. (Ruïneren door bij voorbeeld
zijn beesten ziek te maken, was het antwoord op mijn vraag).
3. 'k Zei op zekere keer tegen haar „Woarom goaë nie noar Zelzoate kirmesse ? Ge zijt
weeve in g'èt niemand in anen weg“. - „Ik noar de kirmesse ? Niène'k zille, binnen
drei dagen benne'k duëd“. Haar zoon liet dokter Mabilde komen en die zei „z'ès nie
goed, moar stirven zal z'uëk nie. Loat den onderpastre moar kommen“. Als ik met
dat vrouwke stond te praten zag ze er gezond uit, want 'k zei haar nog „ge bleust
gelijk een krieke !“ Haar zoon liet dan de onderpastoor komen. Die kwam, maar die
kon aan haar niet. Hij zei „lèst a boeken weg, anders keunne'k nie bij a“. Maar ze
wilde niet en ze is gestorven na drie dagen. Ze had veel boeken en ze heeft te veel ge-
lezen, te ver. En ze heeft er haar gedachten op gezet en niet alles meer verstaan wat
ze las, maar toch gebeurde dat kwaad.
4. Op de Akker hadden wij boerderij, herberg en winkel. Er kwam altijd een man met
een hondje bij ons, een zwerver, en die kon van alles. Hij bleef altijd een nacht slapen.
We waren er bang van. Maar op een keer heb ik hem gezegd dat hij nog wel mocht
komen, maar zoveel niet meer. En hij is nooit meer gekomen.
5. Er kwam bij ons ook een man en die kon goochelen met kaarten. Hij was bij ons en
hij liet mij een kaart pakken, klaveren heer. En ik moest die vast in mijn hand houden
en mijn hand in mijn zak. En toen hij mij zei van te kijken was het klaveren vrouw.
En hij nam een boek kaarten en hij smeed die in de lucht en die bleef aan de zoldering
hangen. Dat heb ik zelf gezien, die kon toveren. Hij wilde mij een boekje geven om
dat ook te leren. Maar mijn moeder zei tegen mij „doe da nie zille, pak et nie an !“
Maar 'k zou het niet gedaan hebben. 'k Was toen een jaar of twaalf.
6. In Zelzate, was er een zekere De Witte en die had gestudeerd voor priester, maar die
was gestopt. Vroeger moesten de priesters eerst hun kwaad leren en slechts dan hun
goed. Nu moeten ze eerst hun goed leren. De Witte kwam van Sluis (Oudenburgse
Sluis) kermis bij ons binnen. Dat deden ze altijd als ze naar huis afzakten. Onze her-
berg was leeg. Zegt De Witte tegen mij „Wil ek ne kiër twië koppels doen dansen ?“
en hij klopt eens op de toog en de deur gaat open en er komen twee koppels binnen
en die begonnen te dansen. Hij klopt nog eens op de toog en die waren weg en die
waren niet meer te zien. En dat is alles wat ze gedaan hebben, dansen. De Witte was
zeer geleerd, 'k was er bang van.
7. 't Was kermis en Sabo was zat en hij stond te liegen. Rond middernacht zeg ik tegen
Haemers „Loat ons noar uis goan, ter ès toch niemand ne miër“. Als we in de Akker
kwamen, zegt Haemers „Sst , uërde da ?“ Ik hoorde niets. Maar dan toch. 't Was
Sabo. Hij had zijn vrouw en zijn drie kinders uit het bed gejaagd en die moesten bid-

den met hun blote knieën in hun klompen voor het kruisbeeld. Zegt Haemers „Weet- te wa damme moeten doen ? Nen gruëten stiën zoeken“. Ik zei „bij de metsre liggen der bakstiënen“. En Haemers pakt een baksteen en smijt hem met volle kracht tegen de deur van Sabo. Het was juist een bonk gelijk een kanonschot. Sabo zei „de duvels zijn doar, 't ès tijd veur 't bedde“. En ze vlogen allemaal met een wip in hun bed. (Rond 1920).

8. Mijn vrouw had in haar familie ook iemand die voor priester gestudeerd had en er mee gestopt was. Aan die zijn huis hing aan de schouw buiten een Kruislievenheer. Hij kroop geregeld recht tegen de schouw op om de ogen van Onze Lieve Heer dicht te metselen. Hij was een vrijmetselaar, een frammasson, en die mannen hebben ook hun eigen gedacht.
9. **WULFAERT.** Dat was in de tijd dat mijn vader jong was (geboren in 1858). Hij was jachtwachter. In het bos achter ons heeft hij een put gevonden. In die put stond een potje met vet en wat andere dingen. Mijn vader heeft Wulfaert daar nooit zien in zitten, maar hij zei toch dat Wulfaert daar in zat. Wulfaert zat veel in de herberg, waar nu de Mooie Molen is. Hij heeft wel wat gedaan, maar 'k weet niet wat. (Het voorgaande werd verteld op mijn vraag of hij niets wist van de bende van Wulfaert, dieven of bandieten).
Cesar David (voor wie het nog niet wist, de voorzitter van onze heemkundige kring) vertelde mij de dag daarop dat zijn peetje Aloïs Creve, vader van Viktor, Bertha, Alfons, Maurits... Creve, daar vroeger heel wat verhalen over wist.
10. **VAN HOE-VERSTUYFT.** In Zelzate woonde in de Kerkstraat een gezin, waarvan de ouders goed waren, maar de kinders niet. Er was daar ene bij, de bult, een schoenmaker. Op zekere keer waren ze aan het zwemmen in de kreek. En de bult zegt tegen zijn broer „ge zoe gij nog nen schuënen duën zijn in de kreeke azze'k a zoe schieten“. En de mensen hadden dat gehoord en ze hebben dat beklapt, want ze vonden dat zo eigenaardig. Ze hebben dan huizinge gedaan bij de bult en ze hebben allemaal wapens gevonden. En de ene heeft levenslang gehad, maar de andere is terug naar huis mogen komen.

ZEVENEKEN

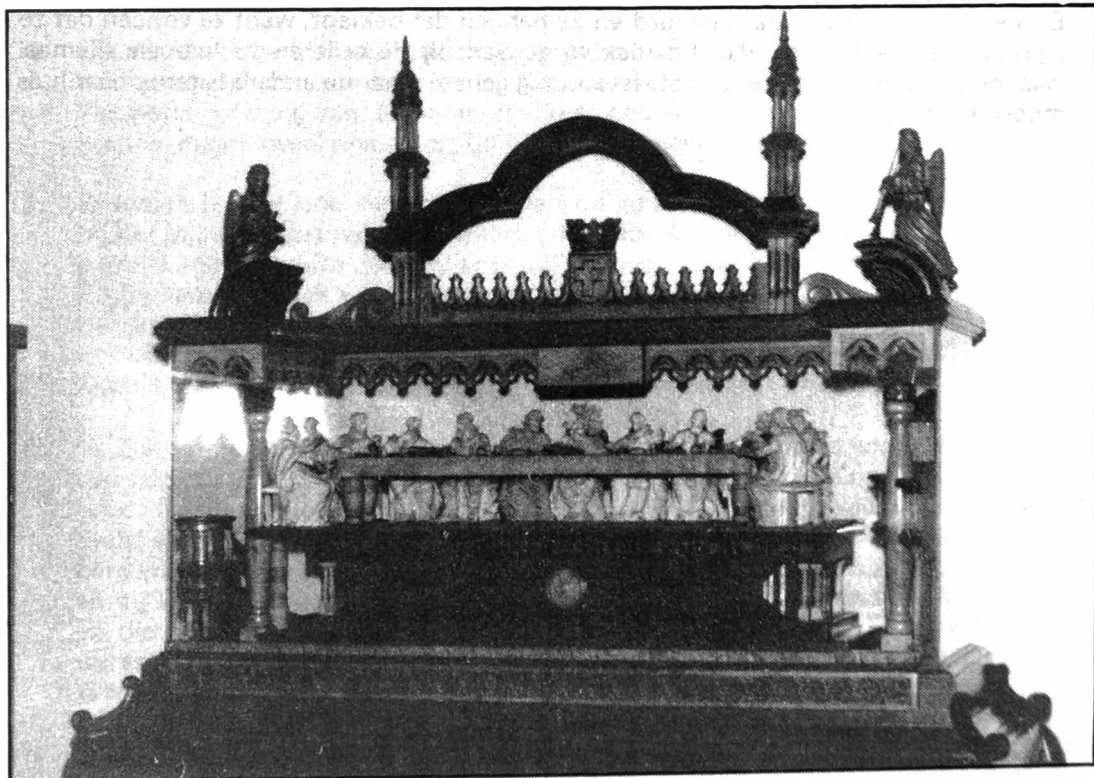
Onze oproep om actieve medewerkers leverde één kandidaat op, te weten ons medelid Maurice Buyle. Geboortig uit Zeveneken, verklaarde hij zich akkoord om sagen te verzamelen in Zeveneken en Doorslare. Uit dit gebied zijn weinig en voor Doorslare zelfs helemaal geen sagen bekend. Wat nog nooit gebeurde, geschiedde hier. Sommige mensen schreven zelf in plaats van te vertellen. Hier volgen dan hun verhalen.

Verhalen geschreven door Alfred Mees (geboren 6-2-1912 te Zeveneken).

1. EEN BIJZONDER GEVAL TE ZEVENEKEN. EvD was een die goed geleerd was en telkens in de boeken aan het lezen was die hij kon krijgen. In dien tijd vertrok hij op een zekere dag naar Frankrijk en trad daar in verschillende verenigingen, te veel om op te noemen, maar ze waren allemaal communist en revolutionair. Na een paar jaar kwam het bericht dat E overleden was en de lijkist is toen met het spoor te Zeveneken terug gebracht en in zijn vaders huis gezet. De vader ontbood een schrijnwerker om de kist open te maken, want hij wilde zijn zoon nog eens zien. Maar de kist was volledig verzegeld en de schrijnwerker was daar niet zo vlug voor te vinden. Maar de vader van E drong aan en hij (de schrijnwerker) begon de kist los te maken van hun zegels en daar kwamen ze binnen, de afgevaardigden

van Frankrijk. Alles moest direkt gestopt worden met het openmaken van de kist. En de kist is dus dicht gebleven. Er was buiten al een grote menigte op het dorp met

Alfred Mees is een hoogbegaafd kunstenaar .
Getuige daarvan dit houtsnijwerk „Het Laatste Avondmaal”

muziek en een massa vlaggen en wimpels om de lijkst te volgen naar de kerk. Ik geloof dat ze maar tot onder de toren zijn mogen komen. En (E) is dan later op het kerkhof te Zeveneken begraven met een kleine zerk op het graf, waarop stond „letterkundige“. Want hij was wel de enige die dat op zijn zerk had staan. Dat is nu verwijderd. De vader heeft nooit geloofd dat hij (de zoon) dood was en in de kist lag. De vader was ook een speciale vent. Hij vroeg aan de schrijnwerkerszoon om hem te meten voor zijn doodskist te maken. Het was op een zondag en de schrijnwerker die buiten stond met andere personen werd in huis geroepen. Maar de schrijnwerker begon daar niet aan. Hij antwoordde hem (de vader) „gij zijt nog niet dood“. De man in kwestie (de vader) heeft nog twee jaar geleefd en is in de tachtig jaar geworden. Hij ging alle dagen wandelen achter zijn werk met een sigaar in de mond, in zijn tijd als ik kind was, met een schippersklakje op zijn kop. Het was een rare, geloof mij vrij. (Geschreven rond 14-12-1984).

2. SPOKEN. Spoken. Horen vertellen van een die het zelf gezien heeft. Het moet in de jaren 1880 geweest zijn, in een huisgezin te LOKEREN. 's Avonds bij een houtvuur en het licht van een olielamp. Geheel het gezin was in huis. Buiten was alles donker en stil. Opeens begin het hard te waaien in huis, de binnendeuren vlogen open met geweld. Niemand die in huis was dierf hem verroeren. Ze zaten te beven van schrik en schou (bang) dat ze waren. Wilde beesten kwamen uit de kelder en doorliepen het huis en liepen dan weer de kelder in. Dan wierd alles weer stil. Zulke dingen hebben zich meermalen voorgedaan. Men ging dan te rade bij de Paters te Lokeren. Ze vroegen hem (de paters vroegen aan de vader van het huisgezin) wie er allemaal in huis kwam. De Paters gaven de man de raad er niets van te zeggen, gaven hem een gebedentekst mede om die negen dagen 's avonds te lezen met het hele gezin. Ze gaven hem ook drie nagels mede, gelijk of ze bij ons in uw handen geven om te zegenen van nagelgaten in de kerk. Die nagels moesten onder de durpel van de achterdeur gestoken worden om de heks of kwade geesten buiten te houden. En als de negen dagen van bidden gedaan waren is alles stil en normaal gebleven voor altijd. Volgens de Paters was het een vrouw uit de buurte, want ze is nooit meer binnen in huis geweest en voordien kwam ze dikwijls het een en het ander lenen, zoals kookgerief, potten en pannen. Het was de man die het mij vertelde, niet af te raden wat hij zelf gezien had. Hij heeft het mij dikwijls verteld. Het gezin ging alle weken naar de kerk. 't Is nu 65 jaar geleden dat hij mij dat verteld heeft en ik vraag me nu zelfs af, zouden de Paters te Lokeren daar geen bewijzen van hebben van in die tijd. 't Is nu 104 jaar later. Was die vrouw van den duvel bezeten gelijk of ze vroeger zegden, of was dat iets dat op afstand kon gedaan worden. Zwarte kunst, magie of magnetisme, het blijft mij een raadsel.

Verhalen geschreven door Maurice Hoogewijs (° 1-2-1911) uit Zeveneken.

M. Hoogewijs hoorde sommige van die verhalen van zijn overgrootvader (° 1840) en van zijn vader Petrus Hoogewijs en de broers van zijn vaders moeder. Wat hierna volgt is een goed voorbeeld van de vertelselschat zoals ze vroeger bij meerdere mensen aanwezig was, voor de beroepsschrijvers het laken naar zich toe trokken.

1. HEKSEN. Het was vroeger zo, bijvoorbeeld een oud en lelijk vrouwtje armtierig gekleed werd door jonge mensen en kinderen een heks genoemd.
2. PAASNAGEL. Ik heb dikwijls mijn nonkels horen vertellen, dat waren de broeders van mijn vader zijn moeder, veel mensen lieten een nagel wijden bij de paters. Die werd onder den dorpel van de voordeur gestoken.

Mensen die toen van het kwaad bezeten waren, konden daar niet in huis komen.

3. **WEERWOLF.** Of in de volksmond toen Hoesschaart genaamd. Het is gebeurd in de jaren 1927 tot rond 1930. Een grote sterke man van het grondgebied Lokeren liep toen 's avonds ook Hoesschaart. Hij had het meest gemunt op oude mannekens. Hij kroop op hun rug en ze moesten hem dragen, waarbij hij ook hard in hun billen kneep. Dit was toch aan de oren van de gendarmen gekomen. De kommandant met twee gendarmen trokken er op af ; de kommandant verkled in een oud mannetje en gaande met een stokje was natuurlijk een mooie prooi voor Hoesschaart. Dat zeggend oud mannetje droeg Hoesschaart tot bij zijn twee kollega's en die hebben toen met hun drieën Hoesschaart er eens duchtig van langs gegeven. Het was gedaan met Hoesschaart lopen. Doch werd hij nadien nog altijd de weerwolf genoemd.
4. **DE ZWARTE MADAM** of ook genaamd **DE LANGE VROUW.** Dit is gebeurd op Zeveneken. Geen enkel mens dierf toen 's avonds van 't Dorp naar Ruilaere gaan of omgekeerd. Ze hadden schrik van de lange vrouw. Dat moet voor de eerste wereldoorlog gebeurd zijn. Een grote man met lange zwarte rokken aan, een zwarte kap op het hoofd, was steeds op de loop op de Ruilaarse wegels, om de mensen de duivel aan te doen. Wanneer dit zo een tijdje geduurd had, besloot een sterke jonge man daar een einde aan te maken. Hij trok er op af gewapend met een goede knuppel en hij ontmoette inderdaad de lange vrouw. Hij liet haar eerst wat haar toeren doen en toen het welletjes was, gaf hij haar met zijn knuppel een slag op het hoofd. De lange vrouw stortte neer, hij trok haar de kap van het hoofd en wist meteen wie hij voor handen had. Het was gedaan met lange vrouw te lopen. Ik meen dat hij de bijnaam had van Schabijn.
5. **SPOKEN.** Daar is vroeger over verteld, maar dat spoken waren meestal kwaadjongensstreken. Zo was er in het dorp van Zeveneken rond de jaren 1900 een huis met een lange trekbel, bewoond door een oude man. Jonge kerels van de Zavel-Zeveneken, bonden daar een jonge kat aan. Het begon natuurlijk te bellen zonder ophouden. De oude man kwam kijken door het venstertje van de voordeur. Er was natuurlijk niemand te zien, maar het bleef maar bellen. Toen riep de oude man uit „het spookt hier, het blijft maar bellen en er is buiten niemand te zien”. Op een andere keer op de Zavel zelf, voor een klein huisje bewoond door oude mensen, stond een grote eikenboom. Een jonge snaak van de Zavel kroop in die boom met een lange stok en klopte daarmee op de voordeur. De mensen deden de deur open en zagen natuurlijk niemand. De deur toegedaan en terug geklop. De deur weder open en nog niemand te zien. Toen riepen die mensen „het spookt hier, er wordt maar steeds op de voordeur geklopt en er is niemand te zien”. Dit geval was ook rond de jaren 1900.
Nu veel jaren later, ook gebeurd op de Zavel, met een stropijp. Die werd opgevuld met poeder waar men toen cartouchen mede maakte. Deze pijp werd in het sleutelgat van de voordeur gestoken met de knoop naar binnen. Daar werd langs buiten een steksken aan gestoken ; van gelijk het poeder vuur raakte vloog die pijp als een schicht naar binnen in het rond, vuur en rook achterlatende. Ge moet niet vragen wat voor schrik die mensen uitstonden. Toen ze wat bekomen waren werd de voordeur geopend voor de rook buiten te laten, want ze zagen voorzeker elkaar niet staan ? De man kwam eerst buiten en zegde „het spookt hier heel zeker, er is hier niemand te zien en ineens komt er hier zo een vuurpijl binnen gevlogen en zet heel ons kot onder rook”. Deze grap heeft plaats gehad rond het jaar 1925 en is ook zeker echt want de schrijver hiervan heeft er zelf persoonlijk aan deelgenomen.
Wat hier opvalt is dat het bijna altijd spookte bij oude mensen, daar voelden de jonge rakkers zich veiliger.
6. **OVER LUIZEN.** Echt gebeurd in Zeveneken Dorp rond het jaar 1935. Een klein huisje, lang bewoond geweest door een eenzame oude man. Toen het werd afgebro-

ken stond een jongen uit de Hoekstraat, van rond 14 jaar, er op te kijken. Plots werd hij overvallen door vlooiën en luizen. Hij kon het niet uithouden van de jeukte. Hij is naar huis gelopen om andere klederen aan te doen. De uitgedane klederen werden in het water gestoken en de luizen en vlooiën dreven er bovenop.

7. **VAN DEN DUIVEL OF VAN HET KWAAD BEZETEN** zegde men vroeger. Dit geval heb ik dikwijls horen vertellen van nonkels, dat waren de broeders van mijn vader zijn moeder. Dat moet rond de jaren 1870 geweest zijn. Een man uit Zeveneken, men noemde hem Garze Piekoben, hij had naar een kermis geweest, een goed pintje gedronken en had geen centen meer. Met wat vloekwoorden er bij sprak hij tegen zijn eigen „moest ik nu nog geld hebben ik zou mij nog verder amuseren“. Ineens komt hij een heer tegen die zegde „moet u een geldstuk hebben?“ - „Wel ja“, zegde Carze, „geef mij maar een stuk“ en stak het meteen in zijn zak. Nu begonnen voor Carze de zonderlijkste dingen. Telkens hij in een café een pint bier bestelde en met dat geldstuk betaalde raakte niemand het aan. Het kwam telkens weder in zijn zak terecht. Hij vond er niets beter op dan het geldstuk in een rode zakdoek te knopen. Telkens hij op café ging of naar een kermis, hing een gedeelte van die zakdoek uit zijn vest of broekzak, met de gedachte iemand zal er hem wel uittrekken, maar niemand raakte hem aan. Hij geraakte zijn geldstuk niet meer kwijt en was meteen, zoals men toen in die tijd zegde, van het kwaad bezeten. In die tijd was het de mode toen een jonge man een pint bier bestelde en er stond een jong meisje in de buurt, „hier“, zegde hij dan, „drinkt er ook eens wat van“. Op een zekere keer in een café had Carze ook een pint bier besteld, er staat een jong meisje naast hem en (hij) zegt „drinkt ook maar eens“. Eén van mijn voornoemde nonkels staat daar ook bij en die zegt tegen het meisje „drinkt er niet van, want het is Hoesschaart“. Carze zegt direkt „wacht een beetje, 'k zal u hoesschaarden van den nacht“. Mijn nonkel werd wel wat verlegen. En die woonde toen op de Zavel in de Halve dreef. Toen hij nog honderd meter van huis was, viel zijn pijp uit zijn mond, hij zette zich neer voor ze op te rapen, maar meteen kroop Carze Piekoben op zijn rug en (hij) moest hem dragen tot aan het hekken waar mijn nonkel woonde. Toen hij aan de voordeur was, klopte hij voor zijn moeder (om) hem binnen te laten. „Toe“, zegde hij, „ik ben onpasselijk, haal eens wat water“. Maar ondertussen waren ook broeders van hem opgestaan en die gingen buiten water halen aan de pomp. Maar ze konden niet pompen van de katten die er op zaten. En toen ik hun dan zegde als ze dat allemaal vertelden „dat geloof ik niet“, zegden ze „wat we met ons eigen ogen gezien hebben is zeker waar“. Naar het schijnt en dit heb ik ook nog mijn ouders horen vertellen, is hij dan nog verlost geraakt van het kwaad, bij de paters, maar hij is een gebroken man gebleven. Hij had er teveel van af gezien (Carze dus).
8. **DE BARE EN DE VROUW.** (Dit is een vervorming van het volkswoord de Baarlevrouw). Nu schrijf ik iets wat met spoken niets te maken heeft. Het was in 1933. Ik woonde nog thuis bij mijn ouders op de Zavel Halve dreef. We hadden achter ons huis een schoon plekje aardbeiën liggen, die in volle bloei stonden. Het zag er naar uit voor te vriezen die nacht en ik dekte gans dat plekje af met oude gazetten. 's Anderendaags zet hem daar een windhoos in of in de volksmond genoemd de *bare en de vrouw*. De gazetten vlogen tot in de wolken en kwamen grotendeels beneden over de grote baan op de weide van Cnudde. Terzelfdertijd komt daar een vlieger overgevlogen. Alfons Dhaemer van de Zavel, die is daar in de buurt, die kijkt omhoog naar dien vlieger en roept „kijkt“, zegt hij, „die vlieger smijt briefjes uit“. Die loopt meteen de weide op om zogezegd een briefje op te rapen. Terzelfdertijd komt daar een Gentenaar met zijn auto aangereden en die zit door zijn venster te kijken, die ziet ook die vlieger en die zogezegde briefjes in de lucht. Hij stopt, springt uit zijn auto en loopt ook de weide op voor zo een briefje op te rapen. Hij bekijkt het goed en zegt „Godverdoume, waar dat jaa èm mee beezeg èwt, dienen vlieger, mee èwe gazetten oot te smaate“.

9. **DE BENDE VAN HOE-VERSTUYFT.** Daar hadden al de mensen hier en (van) het omliggende schrik van. Eens hebben ze hier in Zeveneken op de Oude Veldstraat op het hof van Meulewaeters een overval willen plegen. De gebroeders Cesar en Edmond kwamen met de lantaarn uit de stallingen, gingen in huis en staken de grendels op de voordeur. Juist op dat moment lieten enige mannen van de bende hun op de voordeur vallen om deze in te beuken, maar één van de gebroeders Meulewaeter legde zich met zijn rug tegen de deur, terwijl de andere met het geweer naar boven liep op de zolder, deed een paar pannen weg en begon naar de bende te schieten. De bende is gaan lopen en ze hebben verder Meulewaeters met rust gelaten.

Eén van hun grootste overvallen hebben ze gepleegd in Sinaai Waas bij een veekoopman, in die tijd rijke mensen. Een inwoner van Sinaai Waas was bij de bende en die wist dat er die dag veel geld in huis was, voor 's anderendaags naar de veemarkt te gaan voor beesten in te kopen. Zo zijn ze er met verschillende mannen naartoe getrokken. Ze hebben daar de vader en de zoon dood geschoten, al de andere familieleden in de kelder opgesloten en hebben daar 106.000 frank gestolen. Al de bendeleden die hier bij betrokken waren, hebben de doodstraf gekregen. Toen de oorlog uitbrak in 1940, zaten ze bijna allen ongeveer 18 jaren in het gevang, en zaten al klaar om vrij gelaten te worden, maar hebben dan met de oorlog uit te breken nog gans deze tijd in het gevang moeten verblijven.

In de bende waren het de gebroeders Verstuyft René en Edmond. Deze laatste was wel iets gevoeliger van karakter dan René. Na de oorlog is Edmond in de spinnerij Foordman in Gent gaan werken. Scheir Kamiel hier van Zeveneken Bastelare, werkte daar ook en heeft met Edmond Verstuyft veel samen gewerkt. Edmond was een goede werker en een goede werkkameraad. Nooit zou hij zijn boterhammen opgeëten hebben zonder een Weesgegroet te lezen. Als men hem vroeg waarom hij dit deed, antwoordde hij „jong, ik heb teveel misdaan, ik mag wel een weesgegroetje lezen”.

Nu die Scheir Kamiel woonde toen met zijn ouders in het café „Den blauwen Dui-ver” op Zeveneken Bastelare. Op zekeren zondag bracht Edmond Verstuyft zijn maat Kamiel een bezoek, maar hij was daar naar het schijnt niet te best gekomen. Kamiel zijn vader, Scheir Edmond was van de streek waar de twee muldersdochters door de bende waren vermoord.

„Kameraad”, zegde Scheir Edmond tegen Verstuyft, „ik zie liever uw achterste dan uw voorste, maak dat ge weg komt en laat u hier niet meer zien”. Voornoemde Scheir Kamiel heeft eens aan Edmond Verstuyft gevraagd „kunt u het zich nog herinneren dat ze eens op de uitkant van Zeveneken waar u en uw bende op een boerderij een overval wilde plegen, naar uw bende hebben geschoten en waar ge allen als hazen zijt weggevlucht?” Verstuyft antwoordde „jong, ze hebben zo dikwijls naar ons geschoten en we zijn zo dikwijls moeten gaan lopen, dat ik mij dat niet meer kan herinneren”.

Van Hoe deze heeft niet lang in het gevang gezeten. Hij is vroeg gestorven door tering.

10. Nu wat over **BAEKELANDT.** Deze was een schrikwekkende man, en wat moorden en plunderen betrof, moest hij zeker niet onder doen voor Jan De Lichte. De bende van Baekelandt bestond grotendeels uit hoeveknechten, die alleen maar de zondag naar huis gingen. Deze sliepen toen bijna allen in de stallingen van het bedrijf waar ze werkten. Zo konden ze 's nachts ongestoord op rooftocht gaan. Bij de bende was een zekere Lode. Deze werkte bij een weduwe met twee zonen op een boerderij. Op zekere dag besloten deze beide jongens eens op verkenning te gaan waar de bende Baekelandt zich verdoken hield. Lode had dit gehoord en verklapte het aan Baekelandt. Deze heeft er kort spel mede gespeeld en heeft met nog een paar mannen van de bende, de beide jongens op hun verkenningstocht vermoord. U moet niet vragen in welke toestand die weduwe kwam. Het mens smolt weg van verdriet. Door den duur kon Lode het niet meer aanzien. Het was door zijn schuld. Op een avond laat trok hij naar de pastoor en bekende daar alles wat hij misdaan had. Hij heeft dan ook zijn biecht gesproken en is nadien nog dikwijls bij de pastoor geweest. Mogelijks was hij

wel zinnens gans de bende te verklappen, maar het was ondertussen aan Baekelandt zijn oren gekomen dat Lode regelmatig op bezoek ging bij de pastoor. Baekelandt besloot Lode uit de weg te ruimen. Bij een nieuwe overval op een boerderij waar ook Lode bij was, bij hun aankomst op het erf zegt Baekelandt tegen Lode „gij naar de stal en maak de knecht af, wij kruipen binst in huis“. Lode staat te aarzelen, hij denkt aan de pastoor. Baekelandt ziet dit, trekt zijn dolk en steekt hem in het hart van Lode. „Hier lafaard“, zegt hij, „dit is uw verdiende straf“.

Vroeger jaren rond de kermis was het de gewoonte dat de meeste mensen hun lepels en vorken lieten vertinnen. Dit werd gewoonlijk gedaan door mensen die daarvoor op de baan gingen. Zo was er ook in de tijd van Baekelandt al een tamelijk oude man, die ook op de baan ging voor te vertinnen. Het was op de middag. Hij had een vuurtje geplaatst waar hij een kommetje op plaatste met tin in voor te laten smelten. Nu was die man in slaap gevallen. Hij sliep met zijn mond open. Baekelandt komt daar voorbij en hij ziet die slapende man zitten. Hij neemt het kommeken van het vuur met de gesmolten tin erin en giet deze in de mond van de slapende man. U moet niet vragen wat voor vreselijke dood die man gestorven is. Nadien heeft Baekelandt aan zijn bende verklaard „dit is het grootste plezier dat ik ooit beleefd heb“.

Zoals het altijd met een bende vergaat zijn ze ook een na een allen gevangen genomen. Ik geloof wel dat ze Baekelandt uit een boomtrunk gehaald hebben. Gans de bende is in het openbaar onthoofd. Mijn overgrootvader, dat was de vader van mijn vader zijn moeder heeft het bijgewoond. Dat moet rond de jaren 1840-50 zijn geweest. Baekelandt had gevraagd voor de laatste onthoofd te worden. Hij stond rustig toe te kijken hoe zijn mannen hun hoofd in de mand rolden. Toch rookte hij nog zijn pijp. Van tijd was er ene die wat tegenspartelde als hij het schavot moest bestijgen. Toen zegde Baekelandt „wel gij flauwe knullen, gij die er zoveel naar de andere wereld hebt gestuurd, ge zoudt nu nog tegen spartelen“. Toen werd het Baekelandt zijn beurt. Hij gaf zijn pijp aan een omstander. „Hier“, zei hij, „een gedenkenis van Baekelandt“. Hij besteeg rustig het schavot ; legde zijn hoofd onder de valbijl en de beul voltrok het vonnis. Zo was het gedaan met de bende van Baekelandt.

Verhaal geschreven door Isidoor Verhaeghe (° 1919).

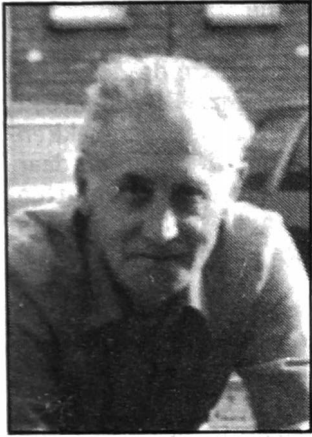

1. HEKSEN te Zeveneken Bastelare. Heksen werden ons voor gesteld als zijnde oude, gekromde, grijze, vuile vrouwen met een lange gekromde neus. Grijze Fie was er zo een en die had de naam van heks te zijn. Doch niemand weet of ze het werkelijk wel was. Nochtans haar gedragingen lieten het veronderstellen. Ze had twee grote zwarte honden, woonde toevallig in een klein afgelegen en bouwvallig huizeken en liep dag in dag uit, bij dag of bij nacht op straat of in het veld kruiden plukken voor haar toverdrankjes zoals ze het zelf noemde en telkens vergezeld van haar twee honden. Ze had ook altijd een grote stok bij haar, wat deed lijken op een bezem, waar de heksen mee door de lucht vliegen. Overal waar er iets gebeurde was Fie in de buurt. Moest er een koe kalven wist Sofie het op voorhand en voorspelde wat het ging zijn. Dat ging ook zo

als er een vrouw moest bevallen en toeval of niet, meestal kwamen haar voorspellingen uit. Als er soms boeren waren die Fie van het hof dierven jagen, deed ze een vloek, soms voorspelde ze aan zekere gezinnen dat ze nooit nog gezonde kinderen zouden krijgen en uit angst gingen deze mensen bij de Paters naar Dendermonde om noveen te doen en de kwade hand zo te verdrijven. Want Fie verzamelde vodden poppen en had speciale naalden, priknaalden en telkens als Fie een lichaamsdeel van die pop doorprikte, hadden diegene waar haar vloek over gegaan was, in hetzelfde lichaams-

deel hevige pijnen. Was er een koe gestorven op de weide of in de stal van de boer, Fie was daar ook aanwezig. Zo heeft ze de naam van heks gekregen en waren alle schoollopende jeugd bang om bij donker 's avonds op straat nog te lopen.

2. **KATTEN.** Zwarte katten, dit waren voorbodes voor onheil. Wanneer men een zwarte kat op zijn weg ontmoette bleef men automatisch stilstaan en men zou liever een omweg gemaakt hebben dan deze zwarte kat voorbij te gaan. Dit was maar bijgeloof.
3. **VAN DE MARE BEREDEN (bij volle maan).**
Dit was een soort eigen hypnose. Men kon soms op weg zijn, helder klare maneschijn, dat men opeens niet meer wist waar men was en altijd in de ronde liep. Op uw weg die ge heel goed kent, doch geraakte u er niet meer uit, u liep als in een doolhof. En dit kon soms lang duren, tot men dan een Onze Vader of Weesgegroet begon te bidden en zo kwam men er weer uit.
4. **RATTEN.** (Dit heeft Isidoor horen vertellen van zijn grootvader Peetje Zeun, genaamd Zeun Moesdijk, geboren rond 1850).
Mele was wat men noemt een beetje simpel van geest en zag overal ratten en witte muizen. Ganse dagen liep ze op straat tegen zichzelf te praten en er ging geen dag voorbij dat ze niet bij ons op het hof kwam om te zeggen tegen mijn vader dat er gewijde ratten op zijn duivenhok zaten, overal ratten. „Niet spelen“, zegde ze, „want ge zult toch geen prijs hebben“. Er waren ook schoolkinderen die wat meer durfden doen of de andere om in de belangstelling te staan, die riepen dan achter Mele „zotte“, maar Mele ging bij de veldwachter gaan klagen en op school werden dan die bij de meester geroepen, waar Mele bij was, om ekskuus te vragen.
(Mele is niet de ware naam).
5. **ENGELSE TREIN.** Dit waren honden die met grote getale samen troepten achter elkaar een ronde vormden en iemand konden in sluiten. Doch meestal waren het honden die overdag hard moeten werken hadden, zoals in een hondenkar voort te trekken, waar men melk met vervoerde of bij een boer in de karnmachine moesten lopen. 's Avonds werden ze aan de ketting gelegd, en die trokken zich dan los met nog een stuk ketting aan de nek, wat veel lawaai maakte.
6. **PAASNAGEL.** Paasnagel werd gebruikt tegen de heksen. Wanneer men zo een paasnagel onder de drempel van zijn deur legde kon geen enkele heks er over. Ook werd de paasnagel op de borst gedragen als een soort relikwie.
7. **OSSCHAART.** Aan Pastoors roote. Werd gebruikt om kinderen van het water af te houden, ook wel eens genoemd slokkepier. Wanneer een kind te dicht bij het water kwam dan riep men „hee, pas op, want slokkepier zal komen en u in 't water trekken“, maar ik geloof dat nooit iemand slokkepier of osschaert gezien heeft.
8. **ZWARTE MADAM.** Die gebruikte haar naam en het bijgeloof van de mensen om hen angst aan te jagen. Het gebeurde soms dat ge op de kerkwegel kwam gewandeld na 24 uur, dat ge aan het brugsken opeens een zwarte gedaante zag verschijnen en die op uw rug kroop. Dan moest ge haar over 't brugsken dragen of ge kondt er niet voorbij. En het schijnt dat veel mannen de zwarte madam er hebben over gedragen.

De Engelse trein. Dat was mijn vader zijn vader, Peet Salot-ten, dat ze zegden, hij had eentje binnen ee, en hij kwam hij naar huis ewaar, al vliegende kwam hij naar huis, van schoajte. Zegt hij tegen zijn vrouw, Virginie heette die, „k è den ingelschen trein gezien” zegt hij tegen haar. „Den ingelschen trein, wat is da ?” Dat waren vijftwintig honden achter malkaar. Eerst zo een grote, en die verkleinden zo allemaal en de laatste dat was zo een wreed kleintje nog. „Moar ik è schoa geweest” zei hij, „doar èk schoa van geweest !” Gewoon omdat hij schrik had dat die honden hem zouden pakken of zo ? Hij noemde dat de engelse trein.

De houtmijt. En van die houtmijt wat was dat ? Dat was van in de Halve dreef. Dat was Karbie Kooten (?) heette die. Ook horen zeggen van mijn vader ee. Want mijn vader dat was ook al van voor zijn tijd.

Mijn vader heette Edgard Helleman. Die (Karbie) kwam naar huis aan de Halve dreef. Die woonde in de Halve dreef. Zodus die (Karbie) die kwam naar huis ewaar. Maar mijn vader die zei altijd, heb ik hem horen zeggen, dat die (Karbie) van 't kwaad bezeten was. Zodus, 't kapelleken dat weet ge staan nietwaar ? Hij komt daar gegaan, eentje binnen ee, in een keer ziet hij daar een zwarte kat, een zwarte katte lopen. En hij gaat voort en die zwarte kat altijd achter hem. Op de duur begon hij te lopen en die zwarte katte ook altijd lopen achter hem ee. En hij doet het hekken open en hij vliegt naar de deure, en in een keer vliegt de houtmijte voor de deure. En hij kan niet meer binnen. En hij is langs achter dan gelopen, en daar hadden ze ook nog een deur en die heeft hij haast uit de haken gewrongen die deur, voor binnen te zijn van schoajte ewaar. Hij kruipt in zijn bed en er was daar zo een vensterken, waardoor dat ge op 't hof zaagt nietwaar, en die zwarte katte die heeft daar de hele nacht gezeten. Hij (Karbie) zei dat dat een spook was ee. *En die houtmijt stond die daar nog 's morgens ?* Nee die was weg.

Nog uit de Halve dreve. Fiele Verhoet zijn broere, Charel heette die. Vroeger ge kent dat ee, ook langs de Halve dreve en 't is daar overal donker, ge ziet niets ewaar. Nondedju, weer zo een kat achter hem ee. En hij had zijn pijp in zijn mond ee en lopen dat hij deed ee. En die kat ook achter hem. En zijn pijp valt uit zijn mond, en hij wil ze oprapen, en dat was allemaal gelijk watte die hij in zijn hand pakte. En altijd maar lopen en hij is ook binnen gesprongen langs achter ginder ee. 't Was ook een zwarte kat ee. En er stond daar een pomp ee en die katte die heeft daar een hele nacht op die pompe gezeten.

Spoken. Awel ja, we waren wij kleine gasten ee. We gingen wij alle avonden daar een keer, dat was familie ewaar. Dat was mijn vader zijn meetje daar, dat waren twee oudjes die niet getrouwd waren ee. En die deden anders niet of van spoken spreken hoor. En wij hoorden dat gaarne ewaar, maar als we naar huis moesten gaan, schoaj zijn. „Opletten ee” zeiden ze tegen ons, „want hier oan de paterije, 't ès doar een blende muure” zegt ze, „in d'is doar 't iën spook achter 't ander dat doar oppe en over springt uër. En luëp moar ziëre noar uis ee” zeggen ze. Meer weet ik er ook niet van.

Het kruis in de tronk. 't Is ook van bij Bernaerts zun. Ze zegden dat dat een spook was. Een keer dat het donker was, zo tussen 't licht en 't donker ontstaken ze de lucht ee. Maar in 't gangskan daar stond daar een grote tronke. Ge weet dat gangske zijn ee ? En ze hadden daar een venster en die kwam daar juist op uit (op die tronk) en als ze het licht ontstaken zagen ze alle keren een kruis. Zeggen ze (de Bernaerts) tegen mijn vader, mijn vader zat daar veel, „'t Is weeral oan 't spoken ee, kijk gintre, in die tronke, da kruis is doar weere, da kruis is doar weer te ziene” en schoaj dat ze waren. Maar dat was het kozijn van het raam, dat kruis daarvan.

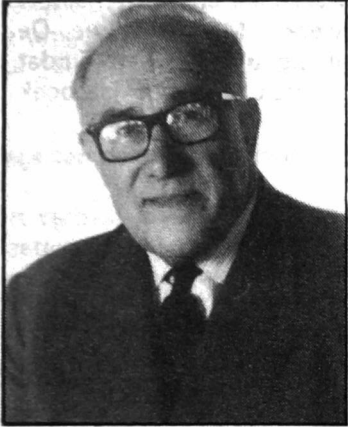
En ge kondt ze dat niet afklappen, dat waren spoken ee. *Dat was de schaduw van het kruis van dat raamkozijn dat op die tronk viel ?* Ja en dat zagen ze alle avonden ee. Zegt hij, mijn vader, „See ier is da spook” zei hij, „da venster ier, de kassijne”.

Van den mutten die water pompte. Dat was mijn nonkel en die woonde op de Zavel. En hij moest van zijn moeder, bij Riete Staelens, om melk gaan ewaar. Maar 't was wreed donker. Zodus mee zijn kanneken was 't hij weg achter melk ee. Er was daar een hekken ee, hij moest 't hekken opendoen en daar was de deur dan voor binnen te gaan en daar stond de pomp naast. Hij doet dat hekken open, en hij ziet daar in één keer nen mutten bezig mee water te pompen ee. „Moar è kik geluëpen, in 'k en è giën melk ne miër moeten èn” zei hij „'k ben noar uis geluëpen”. Want hij kwam thuis „Moedre da spook gintre” zei hij, „'t was doar bezig mee nen muttene woatre te pompen”.

Van den af (elf) geleid. 'k Ga u een keer iets vertellen van den af geleid. Dat was mijn vader. En die was gaan wandelen op een akker ewaar. En altijd maar wandelen en wandelen. En daar is daar overal een mennegat voor de boer er op te kunnen met zijn kar ewaar. „'k Heb daar zo drie uren rond geweest en 'k heb nooit dat mennegat niet gevonden” zei hij. „Moar ik è gezwiet, iër da kik doar afgeraukt benne” zei hij. Dat noemden ze „van den af geliëd”.

Nog van den af geleid (door Miel zijn vrouw). Dat heeft in 45 geweest, die kwam van Beerlegem naar Gent ewaar en dan weer van Gent naar Beerlegem naar zijnen thuis, en hij kwam op een baan en hij gaat hij niet vooruit en hij reed altijd rond en rond en hij kwam altijd maar op dezelfde plek uit. Die vond zijn baan niet meer. Hij is daar blijven zitten totdat het klaar wierd. 't Was donker als hij weggegaan was (uit Gent). Hij weet niet wat dat geweest is. Ze noemen dat zo „van de moare bereeën”. Mijn eigen baas (man) heeft mij dat verteld. Gaston Tondeleir heette hij.

Van de weerwolf. Awel ja „de weerwolf” zeiden ze tegen die vent, maar 'k ken hem met zijn naam niet zun. Hij woonde aan de Nieuwpoorte. En als dat avond wierd, liep hij buiten ee. En als hij zo een oud ventjen zag, sprong hij daarop, op dat oud ventje zijn rug. En die moest hem honderden meters dragen ee. Maar op de duur kwam dat uit. En de gendarmes wisten dat. „We goame ne kiër kijken wie da dienen weerwolf is” zeiden ze. Zodus hij had hem verkleed, de kommandant had hem verkleed in een oud baasken. En de andere twee gendarmes die ook bij hem waren, die hadden ulder weg gestoken. Hij (de kommandant) had gezegd „'k Zal èm ne kiër bij ulder bringen”. De kommandant komt daar als oud manneke aangegaan, ja, de weerwolf sprong daar uit een kant op zijn rug. Ja en ze waren vertrokken zun. Maar hij (de kommandant) had hem goed vast. En hij droeg hem bij die twee andere gendarmes, hij neep goed. Maar daar heeft er de weerwolf van gehad zun. En 't heeft gedaan geweest.

* *Het Hooghof.* Dat was 't Hooghof van Buysse, in den Ouden Bos. En dat was daar een wrede pinne van een vrouw. En ze zeggen tegen haar „Pas moar op want dezen nacht goa't spoken". En daar dierf geen ene buiten komen. En 't sanderendaags gingen ze gaan kijken en hun put patatten die was weg. Maar ze (de vrouw) had ook de maniere van alle middagen aan een kapelleken ook te gaan lezen. En mijn vader die zei „'k Zal eur wel nen kiër een farce bakken!". Mijn vader zet hem in dat kapelleken - mijn vader heette Jan en is geboren in 1851 - en hij hoort ze afkomen en als ze aan dat kapelleken is, maakt ze haar eerst een kruis en daarachter begint ze „Och Hiër och God" en mijn vader antwoordde „Steekt een stik vliës in den pot" en zij antwoordde daarop „Och Hiëre vent gij weettent?" en mijn vader die zei „Goa noar uis en goan geeft a knechten eten!" En 's avonds waren zij zo aan tafel bezig met eten en ze zei „Nau ben ek vandage toch wat tegengekommen" - „Ja wa zijë tegengekommen?" - „Ja ik wazze noar 't kapelleken wa goan lezen in ons lère ee tegen mij gesproken want ik zei „Och Hiëre och God" en hij antwoordde mij „steekt een stik vliës in den pot" en ik antwoordden doar op „Och Hiëre vent gij weettent" en Hij die zei „goa noar uis in geef-d-a knechten eten!". En van 't sedert was dat spel nogal een beetje verbeterd van de kost. En daarmee liet ze de zaak gelijk ze was, maar ze is naar dat kapelleke niet maar gaan lezen.

Den ezel. Op Ruilaarde liep er alle nachten om twaalf uren nen ezel op straate. En ze konden niet peinzen den wiensten dat dat was. En daar was daar nen koolmarchand, Gustaaf Paels, en die had een ezel. En ze klopten hem (Gustaaf) op. „Gustaf is da anen eezle die doar van den nacht om twolf uren op stroate geluëpen ee?" - „A ba niën't", zei hij, Gustaaf, „want mijnen stal is vaste, bijgevolg en koest ij nie buiten. 't Kost van eigen den mijnen nie zijne!" En den wiensten dat het van leven geweest heeft, z'en hebben 't van zijn leven niet geweten.

De katte. Er zat daar alle avonden een katte op de kamervenster van een gebuur. Dat was in 't straatje hier. En hij dierf die niet weg jagen. „'t Is een spook" zei hij. „Ach" zeiden ze tegen hem, „woar da ge a wilt bekommeren, een spook, da spoken da bestoa ier nie!" - „'t Bestoa zeekre" zei hij, „want 't is een katte en da is een spook en 'k goa die biëste nie weg doen" zei hij, „ze kan van eur eigen weg goan".

Van 't kwaad bezeten. Als er iemand van 't kwaad bezeten was, die kon alles worden. En dat is afgegaan doordat ze 't Sint Jansevangelie... Want ze hebben er nog voor de paters bij geweest, in Lokeren, waar dat de paters ulder overlezen hebben, dat 't zweet ulder uitbarstte. En als die daar een half uur bij geweest hadden (bij die paters), dan kwamen die (die van 't kwaad bezeten waren) weer bij den ulderen, en dan hebben ze gezegd „Wa voor een verstrooiinge è kik gad". *Waren die mensen zo wat bekend in 't dorp die van 't kwaad bezeten waren?* Die waren wel bekend, maar ik heb daar nooit iets van geweten, wie dat dat geweest is.

De heer Robert Baetens, begaafd verteller en kunstenaar, is de beste vondst van onze medewerker Maurits Buyle. De verzameling wordt hier niet volledig weergegeven omdat sommige bijdragen buiten het bestek van het jaarboek vallen.

UIT MIJN KINDERTIJD IN ZEVENEKEN VAN DE SCHOOL NAAR HUIS

door Julia Van den Hende

Dat was voor mij den plezierigsten tijd, surtout in de winter. 'k Was pertan (nochtans) een kwade pui, dat moet ik zeggen. Als ik eerst mijn twee zusterkes gehaald had op de kleine koer, dan begonnen we te lopen en dan zongen we van : „Ha ha ha, mijn voetses èn zuë kaa, de stove wil nie branden, en de ruëk zit in de schaa”.

Als we zo een eind gelopen hadden, lappe ! mijn leer schoot van mijnen klopper ('t waren zo van die astridjes), de nagelkes waren scheef. Nu die maar proberen weer in die gaatjes te krijgen en dan vast kloppen op een kaisei, also geraakten we toch tot aan 't kapelleken. Ik kon mij nooit niet houden om een keer door de spleetjes van die deur te kijken. O.L. Vrouwken stond daar toch zoo schoon mee een bloemeken of een kaarsje ; mijn kleinste zusterken moest dan ook een keer kijken. Dan hefte ik haar op en vielen haar kloppers uit. Wij zeiden dan een klein schietgebedje en gingen voort. Een keer voorbij 't kapelleken hadden we een gracht. Daar gingen we dan pootje springen (met de voeten samen over een gracht springen) of „schijtje leggen” (dat was over een brede gracht met water in springen). Daar rechtover waren de jongens bezig met „schouldeken” springen op de rote. Op een keer schoot er ene in 't water, de domme troeten, en leute dat ik had, 't was juist die die ons altijd plaagde achter de school. Daar stond hij nu gelijk een uil op een kluit. Op een keer als hij ons weer aan 't plagen was heb ik hem liggen gehad. Ik sprong over de gracht en trok daar een zweep af en 'k zat er mee achter hem. Maar 'k had toch wat te neig (hard) geslagen, kaieten dat hij deed, we hoorden hem schreemen tot ik weet niet hoe ver, maar 't was toch gedaan met ons te plagen. 't Ongeluk wilde dat mijn moeder dat met een kant gezien had van in haar keuken. Ze zei dat ik een frank meisken was, maar 'k zag toch dat ze haar niet goed kon houden van 't lachen. Thuis komen van de school was anders 't liefste dat ik deed. 't Was er altijd zo warm en zo proper en als we koude hadden, dan wreef mijn vader onze handjes tot dat ze warm hadden. Anders hadden we geen kou, want wij droegen een setten lijveken en een gebreide broek. Wij moesten dan onze schone voorschoot uitdoen en onze speelvoorschoot aandoen.

Maar 's zaterdags, dan vond ik het plezierigst van al. Dan had mijn moeder geschuurd, juist nog het plankier, dat was voor tsachternoens. Dan moesten we onze kloppers buiten laten staan en over de dweil springen. Dan was het allemaal zo schoon in huis, een nieuw schouwlapke, 't koper dat blonk gelijk een spiegel, de stoof was gekuist met çavaseul en de pot stond rood, de vloer was geschuurd met bruine zeep en dat rook ik toch zo gaarne. Ik peinsde altijd „ik ga later worden gelijk mijn moeder”. Maar nu dat ik moeder ben en zelf moet schuren vind ik dat zo plezierig niet meer. Mijn kinders dragen schoenen of

joggers en die doen ze niet meer uit. Als ge van schuren spreekt dan zijt ge van de oude tijd en een goede huisvrouw dat kan hen niet meer schelen. Nu moet een vrouw geld verdienen. Een meisje dat nu niet geleerd heeft, geraakt niet meer van de baan. We leven in de omgekeerde wereld, maar ik zal wel blijven gelijk of ik ben. Wat mijn kinders later over hun jonge tijd zullen schrijven, dat weet ik niet en dat zal ik ook nooit niet weten.

Sage van de eeuwigdurende liefde en de goedheid

Dit verhaal is verteld door Peetsen Maan (Emmanuel De Waele) aan zijn kleinzoon Robert Baetens Hoekstraat Zeveneken (47 jaar geleden) en hij had het gehoord van zijn vader die een goede vriend was van Karel Lodewijk Keirpels.

„Manneken“, zei peetsen Maan „g’hebt al iets gehoord over verschijningen ? Velen lachen er mee maar wat ik nu vertel is speciaal, luister !”

„Ja peetsen”.

„Karel Lodewijk was ne jonge boerezoon en verliefd op ‘t schoonste meisken van Zeveneken. Hij is er mee getrouwd en gelukkig dat zij waren maar nu hee manneken, luistert !”

„Ja peetsen”

Hij stond met een schone koe en hij zei tegen zijn vrouw, „‘k ga er mee naar Zeveneken jaarmarkt en voor diene prijs koop ik twee schone kalvers, kwestie van uit te breiden”.

„Doe dat, Karel, maar blijf nie hangen, de tarwe moet dringend binnen en ‘k zie niets goeds in dat weer”. „Zij gerust Clothildecken tot van de noene”.

„Nu volgt er een hele boek, manneken, maar ‘k ga het inkorten of ‘t wordt te late”.

„Nie doen, Peetje Maan, anders moet ik in mijn bedde”.

Hewel hij verkocht die koe, hij kocht twee schone kalvers, echte peerdebeesten en hij had nog ‘k weet nie hoevele over. ‘t Geen dat te verwachten was, daar moest een pintje op gedronken worden en nog eentje en nog eentje en nog meer dan eentje, en nog een spelleke kaarten en geen een die er erg in had dat het aan ‘t regenen was.

Maar thuis ! Clothilde riep op Fonsken de knecht, een echt voorbeeld van ne jongen.

„Fonsken, spant de peerden in wij kunnen niet blijven wachten, moest het blijven regenen, wij zijn gerinneweerd. Geef gij op, ‘k zalle kik tasten, ‘k heb dat nog gedaan. De karre was bekan geladen mee Clothilde daar bovenop en op ‘t moment dat ze de bussel pakte springt één van de paarden vooruit (gestoken door een wesp denken ze) de karre schiet vooruit. Clothilde valt recht op de vorke van Fonsken.

Een gebuur op den akker darnevens had dat gezien, die kwam afgelopen en mee tweeën droegen ze Clothilde naar huis.

Lowie bleef bij Clothilde om zoveel mogelijk bloed weg te pakken.

Fonske springt op Karel zijne velo, vliegt naar den dokter en naar de paster. „Lowie wilde gij Karel gaan zoeken, ‘k zal ‘k ik hier blijven”. Clothilde was van haar zelve, ‘t moest serieus zijn.

Den dokter en de paster waren daar direct en Lowie vond Karel in volle leute in den Troeteleire ne hele end buiten ‘t dorp. „Karel, Karel, toe pakt uwe velo en vlieg naar huis !”

„Wat is ‘t Lowie ?” „Toe jongen, rap, ‘t is wreed !”

Karel vliegt gelijk ne razenden naar huis. Ziet den dokter, ziet de paster, ziet dat bloed. Valt op zijn knieën : „Clothilde, wat is er gebeurd ?” Zij deed haar ogen nog even open en zij zachtjes „Karel” en haar hoofd viel op zij.

De rest kunt ge peinzen hé, manneke, geraakt vlak in ‘t herte. Een kruis van gedorsen stro aan ‘t hekken met een steen daarop. De boerderij boerde verder. Een alleenstaande buurvrouw kwam de kook, de kuis en de was doen en Fonske bleef vlijtiger dan ooit de zaken helpen beredderen.

Maar ‘s avonds kroop Fonske in zijne strozak in de schuur en Melanie trok ook naar huis en daar zat Karel, alleen, kop tussen zijn handen in ‘t vlammeke te turen van zijne lantaarn.

„Nu komt het Roberken” zei Peetsen „Ge zult het niet geloven manneken, maar ik geloof het, voor mij is ‘t echt gebeurd, en is ‘t niet echt gebeurd, ‘t blijft een schone levenslesse”.

Op nen avond zit Karel weer bij zijne lantaarn, ziet g'hem zitten ?

Bij een levend vlammeke, een triestige Karel nog jong en toch alleen. Plots wordt dat vlammeke een heldergloeiende vlam, de woonkamer werd hel verlicht als bij een bliksem maar de lichtglans bleef duren.

Karel hoorde vanuit die vlam de stem van Clothilde „Goeden avond Karel, treur zo niet, ik blijf bij U, slaap wel“. De vlam werd weer vlammeke, maar dansend, een kleine vreugdedans.

's Anderendaags werkte Karel als ne zot. Fonske dacht „Wat krijgt mijne baas nu ?“

's Avonds Melanie naar huis Fonske naar zijn strozak, Karel Lodewijk Keirpels bij zijne lantaarn. Het vlammeke wordt een vlam, helder licht „Karel, ik heb U beloofd bij U te zijn en ik ga U dat bewijzen, wij gaan beginnen met iets klein. Ga zondag naar de hoogmis gelijk gewoonte en ge legt een kaartje, ge moet U niet haasten om thuis te zijn, de rest zult ge wel zien ! Maar binst de weke goed uw werk doen hé maar pas op laat de lantaarn branden !“.

Karel zit verstrooid in de misse. Lowie, Frans en Gerard vragen hem om te kaarten. „Voor elk nen demi“ zegt Karel.

De kaarten worden gedeeld, hij voelt een kriebelken op zijne schouder en hij hoort een zachte stemme, hij kijkt omme, maar hij zie hij niets, „ga in de koekes“. Karel zijne frank valt „'t is Clothilde, miljar de miljar !“ „Nou in de pijkes, terug hertes, uitkijken Gerard gaat vertijen“.

Kunt g'U voorstellen, Karel gaat naar huis leutig van de demi's en zijn zakken vol met chocolaa.

Melanie was rap ne keer kommen kijken of zijn eten nog warme stond. „Melanie 'k heb iets mee voor U hier zie, mijn brave, chocolaa, gij snoept geren ne keer hé ?“ „Dank U Karel, gij moest dat niet doen, ge betaalt gij mij goe“. „Stt, Melanie, smakelijk“. „Ik ben der al mee weg, 'k heb voor mijn eigen ne keer gebakken trotters klaargemaakt en nou een stukske chocolaa met een pootse koffie, alee, voor de rest trekt uw plan, ik ga mij klaar maken voor de vespers“.

's Avonds, lantaarn, vlam, gesprek : „Karel, - Ja Clothilde - hebt ge al gezien dat ons blesse kankerpoten krijgt - Mijn beste paard - Ja Karel, die beest moet weg - Mee één paard kan ik mijn werk nie doen - Waumans staan mee een schoon jong paard en zij zouden dat willen verkopen. 'k Heb dat gehoord, 't heeft al ne keer mogen meetrekken aan de bierkarre, alzoo een fiere beeste - Ja maar dat geld - Sst, ga naar de paardekoers naar Sint-Denijs-Westrem, wedden ! - Ik kenne 'k ik dat niet ! - Doen Karel, vraag ginder wat uitleg“. Karel doet dat, vraagt daar wat inlichtingen en hij gaat inzetten maar hoeveel en op welk paard ? „Sst, op Flamingo noemeroe vier - Hoevele ? - Hoeveel hebt ge bij U ? - 20 frankenhalf - inzetten !“ Hij komt mee een pak geld naar huis. Een nieuw jong paard, nog een schone som van Blesse.

Lantaarn, vlam.

„Karel, Mien gaat zijn akker laten liggen ! - Wat gaan ze daar voor vragen - Niet aantrekken, koopt een lotje van de loterij“.

Karel koopt er twee, alletwee prijs, totaal 15.000 frank.

„In dienen tijd manneken, dat was geld“.

Hij koopt dienen akker, hij had veel over.

's Avonds, lantaarn.

„'k Heb zoveel geld over, Clothilde - Koop U ne radio, dan kunde 's avonds interessant nieuws horen en vele volgen en als ge dan nog over hebt pakt akties bij den Boerenbond, maar vergeet uwen lantaarn niet te laten branden ! - Neenik, Clothilde“.

Hij naar Lokeren, nen radio, een schone kasse in kerselaar en thuisgebracht. Diene vent die zoekt naar een prieze. „Mijnheer Keirpels, waar is de prieze voor de radio aan te sluiten.“

„Eletriek in 't dorp, maar hier nie ! Miljar de miljar, zet hem daar 'k zal ik dat wel arangeren, Miljar de Miljar“.

Hij flikkert dat op zijn kosten. Den elektriek komt er.

Nu akties gaan kopen. „Fonsken ! 'k moet weg, ge weet uw werk hé jongen ? - Ja baas“.

Wacht, eerst mijne lantaarn doen branden.

Hij komt thuis vol verwachtingen, rap nog 't nodigste werk en de radio aan. Boerenhalfuurken, nieuws ! „België zal waarschijnlijk wonder opkijken, de bank van den Boerenbond is failliet, alles zal gedaan worden om de situatie nog te redden.”

„'t Is tan hé manneken, dat ze dat liedje gemaakt hebben van

Marilou, Marilou, waar is 't geld van den Boerenbond naar toe ?”

Karel draait zich van de radio af „Wa is dat mijne lantaarn is uit en 'k had er voor alle zekerheid nog speciaal petrol ingedaan.

Fonsken ! - Ja baas - Kom ne keer. Fonsken zijt gij in huis geweest binst dat ik weg was ? - Ja baas, ik ben d'eiers gaan garen en 'k heb ze in de keuken gezet - Brandene hier deze lantaarne ? - Ja baas en ik peinsde, mijne baas die is verstrooid geweest. Hij laat zijne lantaarn branden over dag en 'k heb hem uitgedraaid - Miljarde, Miljar, toe Fonsken 't is goed ge zijt een zorge.

Miljar de miljar, dat is 't, Clothilde had gezegd „Vergeet uw lantaarn niet te laten branden.”

's Avonds lantaarne, vlamme, grote vlamme, helder licht.

„Karel - Ja Clothilde - ik heb het contact verloren - Clothilde, Fonsken dacht, wat staat diene lantaarn hier te branden en hij heeft hem uitgedraaid en nu zit ik in de prutsen mee den Boerenbond want ik heb dat gehoord op de radio, er is geen mens in Zeveneecken die dat weet, moest ik ze rap van den avond nog kunnen verlapen aan den enen of den anderen ? - Nee, Karel, dat zou oneerlijk zijn, ik zal U helpen maar draai het lichtje van onze liefde niet uit, zet het op de slaapkamer, daar komt niemand, slaapwel.”

Het vlammeke werd zacht dansend.

Klop, klop, binnen !

Avond Baas. - Maar Fonske toch gij moest al lange slapen ! 't zal morgenvroeg zijn. - 'k Weet het baas, maar ik heb kennis - Kennis ? - 'k Zou haar graag afhalen vanavond - Haar ? Wie is dat ? - Treeske Van Damme. - Fonske een momentje, gaa even om den stallantaarn en steek hem aan. - Ja baas Karel. - Waar gaat gij Treeske Van Damme vinden ? - Aan de kantschole hier in d'hoekstraate, zij zit daar kant te klossen en zij durft niet allene naar huis gaan. - Weet ge waarom ge diene lantaarn moet meepakken ? - Nee baas. - Om te zien waa dadde vast hebt en geen knossels. - Nee baas.- Karel zat opnieuw bij de lantaarn. In éne keer een vlamme.

„Zijt gij het Clothilde ?” „Ja, Karel”. - „Heb ge't gehoord Clothilde” - „Ja Karel” „Wat vindt ger van ?” „Fonske en Treeske vind ik een goe koppel, geen geld maar handen aan hulder lijf. Mee die twee wordt ons hof een schoon hof zonder pretentie.”

's Morgens.

„Fonske, zijt g'hier al ? Begin maar al met Bella te melken, die spenen staan al neg gespannen en daarbij get mijnen emmer.”

Fons pakte zijne emmer weere en gaf Karel, zijne baas, de zijne terug.

Waarde Zevenekenaars, hebt ge al ooit met nen emmer tussen uw benen onder den buik van een koe gezeten mee uw één oor bekan tegen den eur, mee die spenen in uw handen en trekken en den emmer zingt ! Binst staat Julia aan een bete te knabbelen en ze zwiert mee heuren staart rond uwen kop en de emmer zingt.

Als hij nog leeg is do, de melk stijgt naar re, naar mie, naar fa en op sol is hij vol.

Op sol waren alle twee hulder emmers vol.

Fonske gaade gij de melk deur de zeefde gieten ?

„Momentje, Fonske, voor dak aan Lena beginne en gij aan ons Mia gaan w'ons eentje draaien, haal onze toebak en ons blaadjes.

Ha, gij met uwen Semois, pas op voor 't stroo. Wij gaan het niet te lang trekken, Fonske, meent ge 't met Treezeke of is 't kalverliefde ? - 'k Ben der zot van Baas. Maar waar moet ik naartoe as ik trouwe. - Kort en goe, Fonske, Gij trouwt ; ik ben getuige. Mijn huis is groot genoeg. Hertrouwen doe ik niet. Ik heb s'avonds gezelschap van iemand en niemand zal ooit weten wie het is. Dus ik woon van voor - Maar Baas ! - Rap de melk aan 't hekken en naar den akker. Eerst nog een ei roeren mee spek.”

De stoove brandene

de panne stond klaar

d'eiers lagen er naast

„Baas, wanneer doede gij dat allemaal ? - Fonske, ook daa gaat nooit ne Zevenekeneire weten.”

Fonske is getrouwd met Treezeke en is komen inwonen bij Karel Lodewijk. De boerderij groeide en bloeide, er kwamen flinke nakomelingen van Fonske en Treezeke.

En elke avond was het een gesprek aan de lantaarn. Vlamme !

„Dag Clothilde” „Dag Karel”

Karel schreef alles op in zijn dagboek en op nen morgen stond Fonske op en hij zag zijn baas niet op het erf. Hij ging kloppen. Geen antwoord.

Lantaarn volle vlam. Karel lag met zijn hoofd naast de gloeiende lantaarn met zijn pen nog in hand en Fonske riep Treeske en samen lazen zij :

Clothilde, tot in der eeuwigheid zonder amen.

„Treeske, wat gaan wij nu doen ? - Wij gaan zo lang wij kunnen zijn lantaarn brandend houden en wat ? ik ga een kruisken met gedorsen stroo aan 't hekken leggen met een steen erop.”

„'t Was echt schone, Peetse Maan, nu goak slapen, gade morgen weer vertellen ?”

„Morgen Meetsen Emelie zal wel ne keer iets vertellen, Héé Emelie.”

„Allee toe omdade nie afhoudt”.

„Over waa, meetsen ?”

„Daa verklap ik U nog niet, allee vooruit naar ou bedsen, kom een kruisken en in oune nest, slaapwel.”

SLOKKEPIER EN OESSCHAART DOOR DE STRATEN VAN ZEVENEKEN.

's Anderendaags rap de koeien in de stal. Ja, achter de school moesten wij in de kanten van de akkers de koeien wachten aan een koezeel en ondertussen onze catechismus leren. Soms moesten we eerst nog een mand patatten keesten, maar die keer niet. Zo rap als ik kon naar Meetje en Peetje. Rap een keer van Meetje haar frikandon gepietst en...

„Meetsen, 'k ben hiere !” Meetje zat aardappelen te schillen met haar aardappelmesje. Ze lei haar patat in de patattenmand, haar patattenmesje naast haar in haar patattenkom.

„Hewel” zei ze „'k heb het u beloofd, luistert” - „Ja, meetsen.”

Peetsen Maan stopte zijn pijpken, rammelde een keer aan de stoof en lei hem met zijn voeten in de oven. Ik spande mijn knieën tegeneen, ik kruiste mijn armen en zij begon.

't Is iets dat Peetse Maan heeft meegemaakt met Slokkepier en Oesschaart. Peetse Maan moest s'avonds bij donker naar Vercauters in Ruilaarde om af te spreken om hun schuur te gaan herdekken met nieuw vlegelstro. Hij is nog maar aan de Doorselaarse straat of wat raadt ge ? Er komt een soort vuile beeste uit de watergang gekropen en met een sprong zat hij voor Peetse. „Waar gaat ge naar toe ?” Zo'n grafstem ! „Naar Ruilaarde” - „Niet naar Ruilaarde, zeg ik u, keer om en naar het dorp. Gij gaat voor mij kommissies doen ! Vooruit, voor mij en niet omkijken !”

Peetje probeerde toch een keer om te kijken, maar hij niet, hij kreeg een vlaai tegen zijn kop, van een staart met een pin aan. Peetje peinsde „dat kan niet anders of dat is slokkepier, waarvan mijn vader nog verteld heeft.”

„Lopen !” Peetje Maan liep gelijk een zot. „Oversteken zonder kijken en recht aan de eerste eik op uw knieën.” Peetje meende een kruiske te maken, maar gij niet zè, hij kreeg een steek in zijn gat. „Vloeken moet ge doen dat de pastoor het hoort.” Peetje zei „Miljaar” - „Nee man, dat is een kindervloeksken, serieus he”, en weer een steek in zijn gat, en die brandde zo heet. „'t Zal de duivel zijn” peinsde Peetje. „Mieledjuu” - „Niet goed” Stek in 't gat. „Naar de tweede eik op uw kop staan en een serieuze vloek !” „Alles of niets” peinsde Peetje „Godverdomme” - „Ha ! Dat is beter, anders mocht ge aan de andere vijf eiken een kommissie doen. En nu richting Lokeren naar de Kloete.”

„Stop, hier hebt ge een borstel en schuur mij af, dat ik wat proper thuis kom !” Peetje schuren, maar hoe meer hij schuurde hoe zwarter dat die vuilaard werd. „'t Is goed, zo ziet mijn vrouw mij het liefst. En nu weer naar het Dorp, linksaf de kerkewegels binnen.”

Peetje Maan ging al niet gaarne langs de kerkewegels met al die spoken van tronken en al die uilen daarin.

Peetje kwam aan 't brugske. Wat raadt ge ? Van onder 't brugske kruipt er iets met een groot wit laken op zijn kop. Die begint te boksen en te slaan op die vuilaard die achter hem liep. Die vuile kreeg daar motten en salaas en schoppen tegen zijn... bokkepoten en die liep zo zeer als dat hij kon het donker binnen.

„Bedankt, mijnheer” zei Peetje. „Gene meneer, ik ben Oesschaart” en hij sprong op Peetje op zijn rug. „Allee Maan” zei hij „nu naar de Katte, ik moet daar zijn en ik loop niet graag”. Peetje liep gelijk een zot, hij was gelijk van de mare bereden. Als Peetje bijkans aan de Katte was met Oesschaart op zijn rug, schopt hij tegen een kasseisteen, hij verstrompelde hem en Oesschaart vloog daar met zijn... omhoog tegen de stenen. Zijn laken vloog van zijn kop. Dan zag Peetje Maan wie het was. „Vuile Klerk, zijt gij het, 't is wel dat ik u ken of ik sloeg hier geheel uw battaklan kapot. Probeer niet meer hee !”

Peetsen zocht nog in Ruilaarde te geraken, maar met al die alteratie was hij wat van den alf geleid. Hij liep nog zo zeer als dat hij kon. In een keer zag hij dat hij in 't Meulenstraatje stond aan de soldatenhoek. Allei, nu maar voort naar Stadsmeulen, maar wat raadt ge, hij komt aan de molenpot en wie kwam daar uitgekropen ? Ge kunt het al raden ? Slokkepier !

Slokkepier begon te brullen : „Hee, Vijn Scheenk, uit uw bed en hier komen !” Vijn kwam buiten met een lantaarn, nee 't was een kinkee, en in zijn slippe. „Vijn !” zei Slokkepier, „bindt deze aan de wieken en zet uw molen los, 't is een goed windeke”. Peetje Maan, die niet meer van toeten of blazen wist, liet dat allemaal gebeuren.

Vijn en Slokkepier lieten hem een paar toerkes draaien en ze maakten hem weer los. Nu was Peetje helemaal sieswie ! Hij heeft wel een keer geroepen naar Vijn „Van mij nooit geen graan niet meer, lelijke troeten !”

„En nu naar 't Kallestraatje” zei Slokkepier, „k heb goesting naar een slokske export”. Ze kwamen daar aan een keldergat van de brouwerij van Waumans. „Inkruipen” zei Slokke ; „Daar rechts ligt hun zware, maar voor u niet hee, allemaal voor mij alleen”. Peetje gaf maar aan en Slokke slokken. „Nu naar Van Miegems” en daar weer „slokke, slokke” totdat hij krimineel zat was. Peetje peinsde „'t Is de moment” en hij muisde er uit.

Langs de Bommels naar Ruilaarde. Maar daar was iedereen al gaan slapen. Dan maar naar huis. Wat hoorde Peetje als hij bijkans thuis was ? Vermeule zijn haan was aan het kraaien. „Emelie” zei Peetje” 'k zal ik nu maar voort vertellen. Ik kreeg van Meetje een duw tegen mijn achterste en ze zei „Rap Maan, uit uw bed, straks komt de melkerij !”
'k Had toch wel gedroomd zeker !”

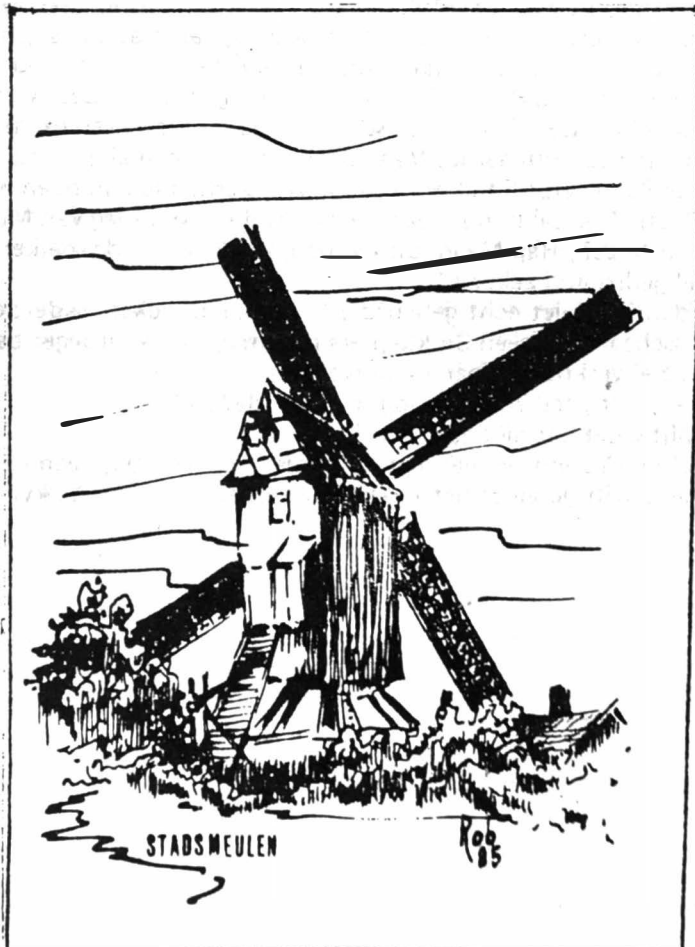
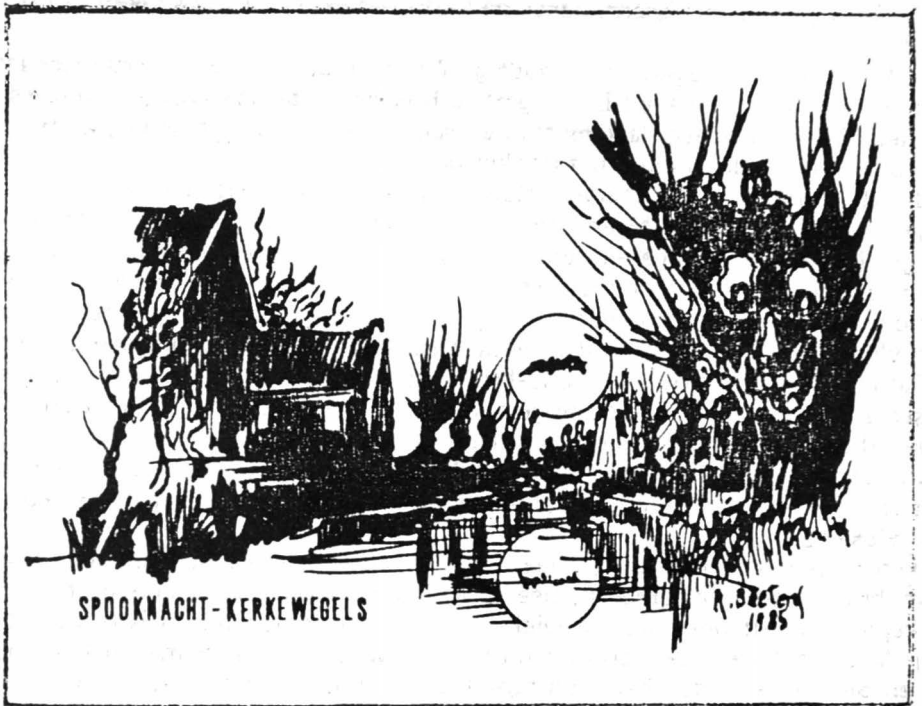
„Eu, Peetsen, dan is 't niet echt gebeurd ?” - „Nu, manneken, sedert dat de elektriek ligt ziet ge geen Oesschaarts en geen Slokkepiers niet meer. Maar vroeger bestond dat er waren er zelfs die hun ziel verkochten aan de duivel !”

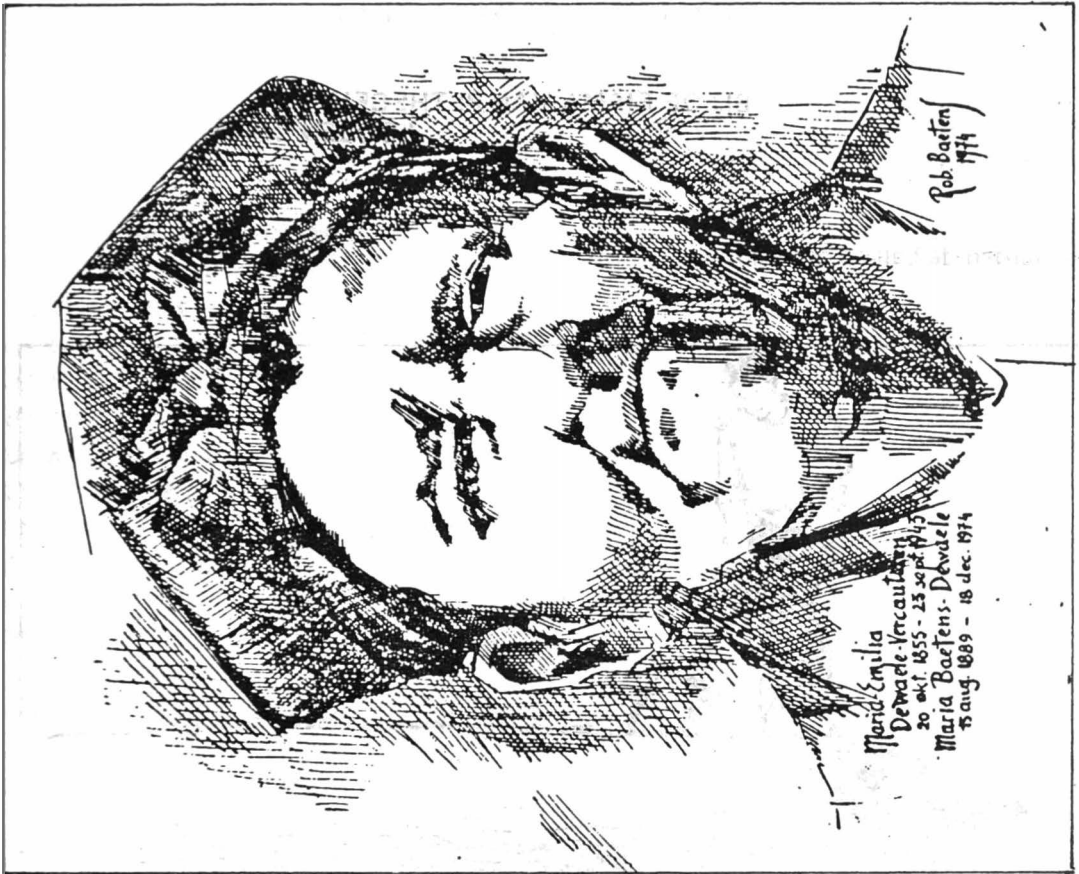
„Allei manneken, is 't goed ? Dan moogt ge gaan slapen”.

„'k Vind het spijtig dat het niet echt was”.

„Allei, slaapwel en droomt er niet van. Hier zie”, zei Meetje, „een kruiske dan kan Slokkepier aan u niet. Wilt ge eerst het hekken toe doen, dan kan de kwade hand op het hof niet !”

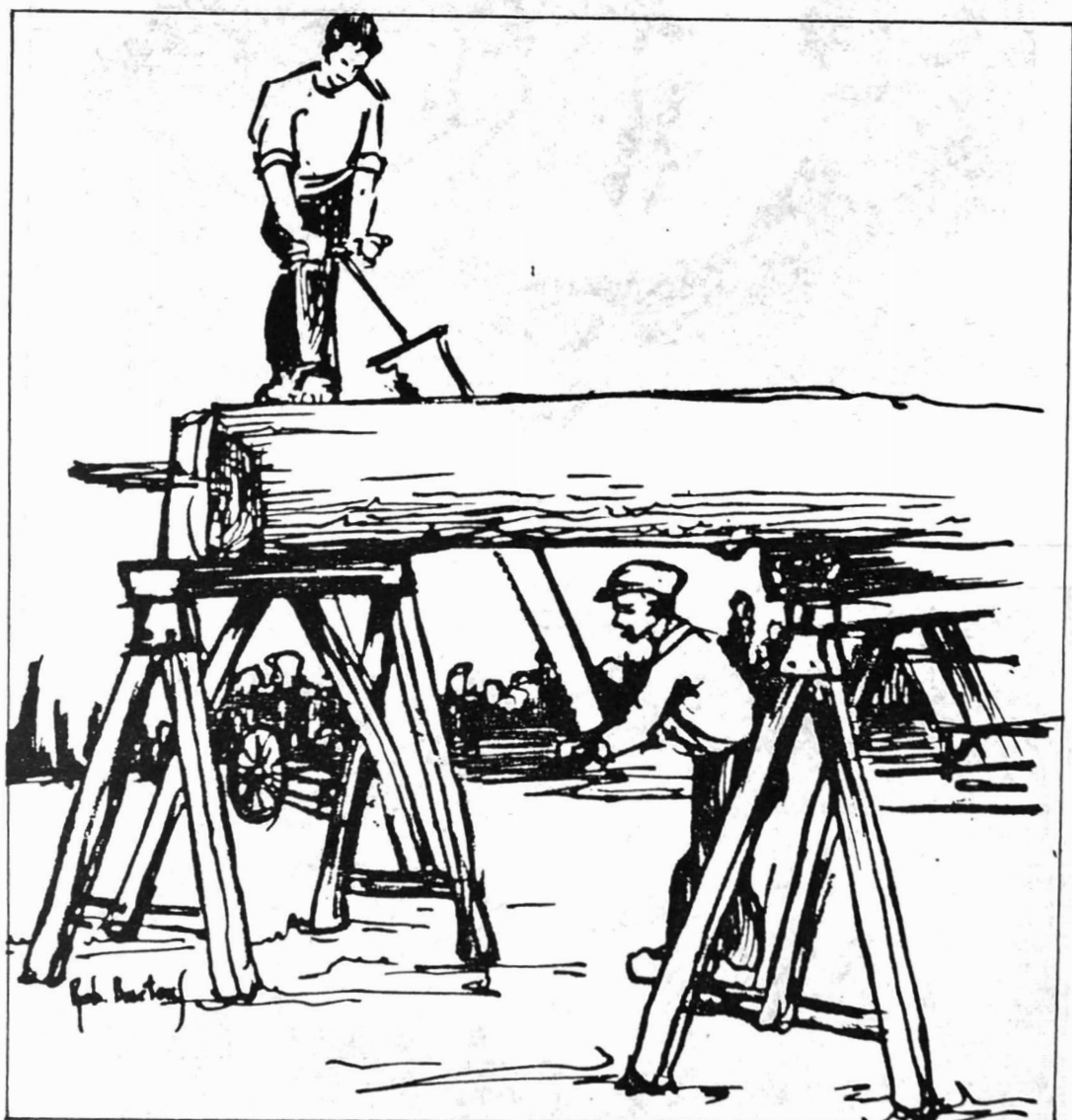

BIJ DE FIRMA VAN PETHEGEM
LOOZEN BOER

zo werden de balken gezaagd

Van Petegem
Lowie
Van Petegem

- Weette wie daat er van die twee mannen 't èrst moe trekken ?
- Den bovensten zekere !
- Nee, Lowie, den domsten !

OUDEJAARSVOND LIED

door Vientsen Van den Hende
aan zijn kinderen doorgegeven

*'t was op nievejôarsouvend
den bakker sleege zijn wijf
mee eenen dikken klippel
zo deerlijk op eur lijf
den klippel wildene nie breken
de vraa die wildene nie spreken
den klippel die brookt
in de vraa die sprookt
Waa goûme wij den bakker geven
veur zijne nievejoâr
'n kientsen in de wiege
mee rost gekruld ôar
Pol, Pol, Leopold
geeft den bakker ne schup in zijn hol
daat hij van de trappen rolt
van de trappen nôar d'eirde
Sieske reit te peirde
Sieske goâ te voet
alle doâgen ne weesgegroet
veur Siesken zijne voet*

Zôalig nievejôar maadam !

AMBACHTSLIED UIT DE HOEKSTRAAT

*der zat een weverken
op zijn getaa
zwart van den hongere
en blaa van de kaa
ij weefdege diet
en ij weefdege dat
en ij weefdege 't velleken
van zijn gat.*

't was op 'n vrydagavond
den bakker stog zijn wif
mee eenen dikken klijdel
zo beeft op een tijt
den klijdel wintere tie d'vran
de vran die wintere tie sproken
den klijdel die broekt
in de vran die sproekt
Was goorne wij den bak- en d'vran
veit zijne in d'vran
in kintere tie d'vran
mee eenen dikken klijdel

Weverken

ACHTER D'HOOGMISSE

Tamboer, senior

*op de wijze van „Trink, trink
brüderlein, trink“*

*Wat moet men soms vreeslijk verduren
watgeen men te Safflaere hoort
nen twist onder noaste geburen
die eindigde weer mee ne moord.
Reeds lange bestonden der klachten
krakeelen en vloeken en nog
en alle de menschen die dachten
Och Heren waa is daa daar toch.*

*Wreed, wreed, was het gevecht
men hoorde kreten in 't rond
help mij, help mij, och God
'k ben toch zo vreeslijk gewond.
Ruze en vete ge weet hoe daa goat)
is het begin van het kwoad...) bis*

*deze zedeles volstaat
om U verder bloed te sparen
in de verder completen.*

DE NAGELS VAN SINT ELOOI

„Moeder, nu moet ge kijken, allemaal puisten !” - „Maar Albert, laat een keer zien. Dat zijn geen puisten ! Dat zijn nagelgaten. Ge moet er niet aan twijfelen, 't zijn nagelgaten ! Wat zijn we vandaag, Dinsdag ? We gaan nog wat afwachten en als het verslecht gaat ge Zondag naar de hoogmis en ge laat u zegenen van Sint Elooï, op een week zijn ze weg !”
„'k Zal 't doen, moeder” - „Weet ge hoe dat gaat ?” - „Nee, moeder”.

„Ewel, kijkt hee, allei luistert. Ge zet u op onze stoel, die staat rechts als ge binnen komt langs het klein deurke, een pluche stoel met een missaal in dat bakske. Ze komen dan om het stoeltjesgeld, maar ge moet niets geven want wij betalen voor een gans jaar. Als de mis gedaan is, ge zult dat zien, dan zegt de pastoor „Gaat nu allen heen in vrede , maar wij geven nog een offergang voor Sint Eligius, patroon van ons dorp”. Dan schuift ge aan met de andere en ge komt van voor aan de kommuniebank. Ge moet de pateen kussen en een kwartje in de schaal leggen. En dan staan daar twee schalen, die eerste schaal ligt vol nagels en ge legt die in de andere schaal en ge gaat mee buiten gelijk de andere mensen. Maar pas op hee, achter de hoogmis staat daar ene mee een akkordeon, 'k geloof dat hij Tamboer heet. Maar niet blijven luisteren hee manneke, want die zingt vuile liedjes van „De liefde is allemaal van schijt - begint er niet aan voor dat het u spijt” ” -

„Hoe weet gij dat, Moeder, zijt gij soms blijven luisteren ?”

„Zwijgen ! En moest ge soms uw pa zien binnen gaan bij den Biet, kijk een keer door het venster wat hij drinkt. Wacht nog een minuutje, als ge niet doet wat ik u zeg, ga ik u een goeie kekke tegen uw oren geven of een rammeling, als ge dat liever hebt”. „En waarom ?” -

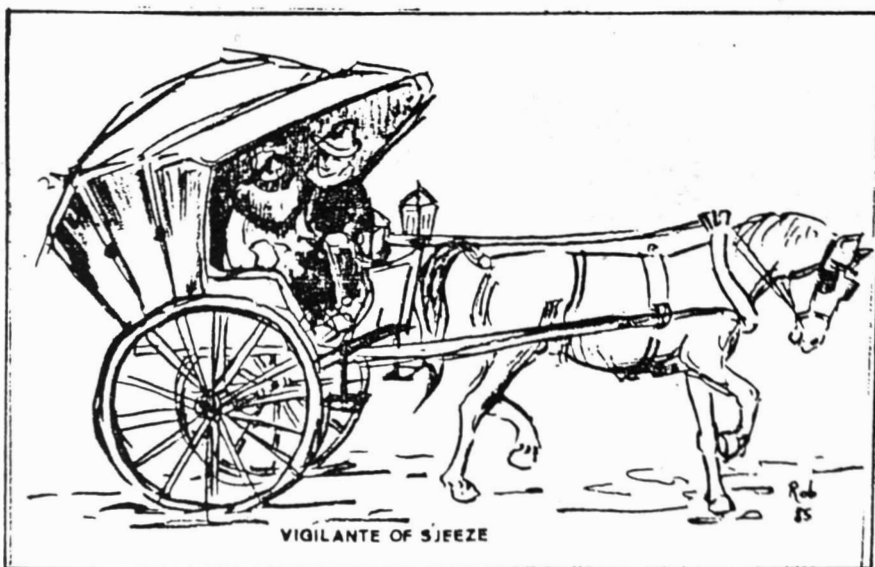
„Luister” - „Ja, moeder”.

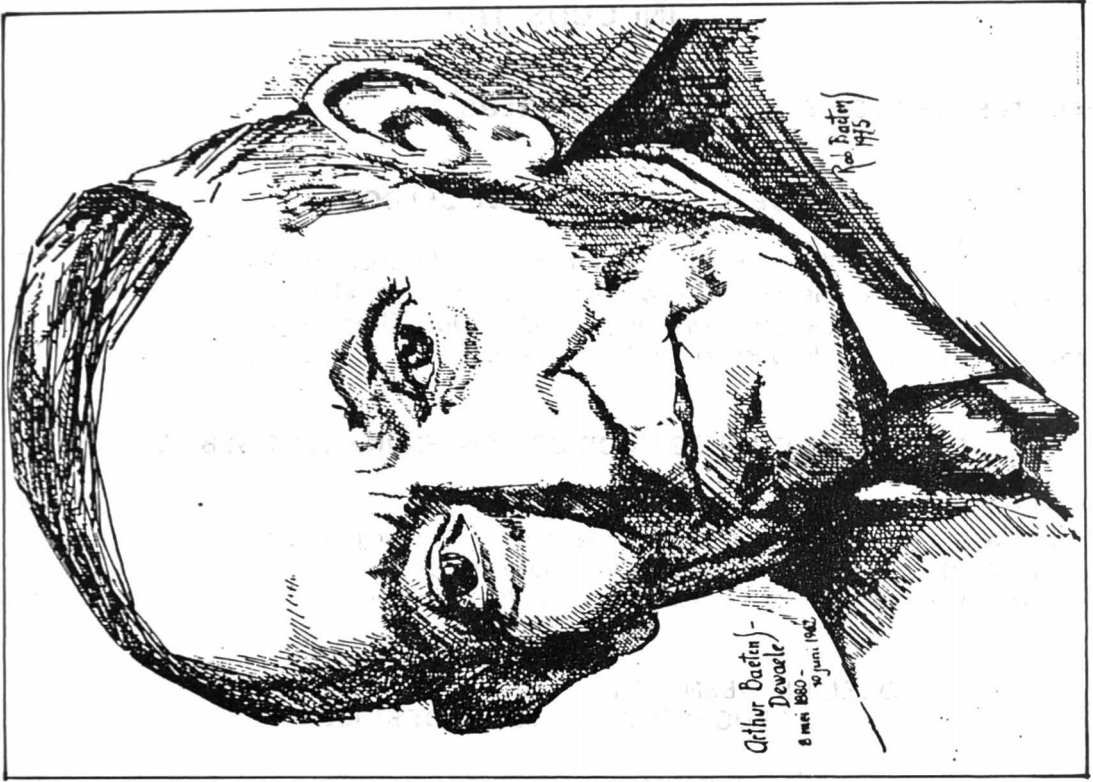
„Er was daar ene, 'k ga hem niet noemen, die moest een kist timmeren voor zijn vader, maar zijn nagels waren op. Die is nogal wat tegengekomen. Hij lei niets in de schaal van de pastoor, hij pakte een affel (handvol) nagels en hij stak ze in zijn zak. 's Anderendaags stond hij vol met nagelgaten. Let er op hee, manneken !”.

Met den anderen komt ons Bertha binnen.

„Moeder !” - „Ja, Bertaatje wat is 't ?” - „Kijk eens hier, wat is dat ?” - „Miljaardemiljaar wat is dat vandaag ?” - „'k Heb puisten !” - „Laat een keer zien, dat zijn geen puisten ! Dat zijn wratten !” - „Wratten, moeder, wat zijn dat ?” - „Niet aan krabben ! Ge moet naar Zele, u laten zegenen van de heilige Ludgerus”. Ze (Bertha) heeft dat gedaan en ze was er vanaf.

Vader Tuur was een keer krom van de reumathiek. „Gij moet naar Mendonk !”. Wij zijn dan allemaal tegare met de sjees naar Mendonk gereden en 't is ook allemaal gedaan geweest. „Manneken”, zei moeder, „de heiligen kunnen veel, maar ge moet er in geloven”.

INHOUDSLIJST

WACHTEBEKE IN DE EERSTE WERELDOORLOG

DEEL I - SPIOENEN - DE GELDOfS

Hoofdstuk I	– Wat Raymond Geldof aan zoon Maurice vertelde.	7
Hoofdstuk II	– Het geval Geldof gezien van uit het standpunt der bewoners van Zaffelare. - Door G. Puimège.	17
Hoofdstuk III	– Het verhaal van Martha Geldof.	32

DEEL II - DE OORLOG VOOR DE MENSEN IN BEZET GEBIED

Hoofdstuk IV	– Diefstal op de boerderij.	46
Hoofdstuk V	– Toen Richard Verplancke nog een jonge gast was.	47
Hoofdstuk VI	– Hoe zat dat feitelijk in Overslag ?	51
Hoofdstuk VII	– De lijdensweg van de familie Verhoeve.	55

DEEL III - GESNEUVELD VOOR HET VADERLAND STRIJDEND VOOR HET VADERLAND

Hoofdstuk VIII	– Alfons Creve : belevenissen aan het front.	62
Hoofdstuk IX	– Petrus De Mey : op drie weken na !	75
Hoofdstuk X	– Laurent en Prosper Coppens keerden terug van het front.	87
Hoofdstuk XI	– Esther De Maesschalck : de stem van thuis.	91
Hoofdstuk XII	– Geestelijke Bewegingen aan het Front.	98

DEEL IV - LIEDJES UIT DE EERSTE WERELDOORLOG 113

DEEL V - BIJLAGE BIJ DEEL III : DE BRIEVEN VAN ALFONS CREVE 117

WEETTE SOMS NOG IETS VAN VROEGRE ?

Adinkerke	168
Doorslaar	169
Erpe	169
Ertvelde	170
Koksijde	171
Lokeren	172
Oudenburg	173
Wachtebeke	174
Westkapelle	191
Zelzate	191
Zeveneken	194